

Ian McEwan

SUÇSUZ

Türkçesi
ARMAĞAN İLKİN

Ian McEwan

SUÇSUZ

Çeviren
ARMAĞAN İLKİN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Bâbüâli Cad. No. 19 Kat 2, 34410, Cağaloğlu, İstanbul

Telefon: 528 61 13 Faks: 513 61 88

Özgün adı
The Innocent

ISBN 975.510.392-9

© 1989, 1990 by Ian McEwan / Kesim Ajans /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1991)

Benim hesaplarıma göre Kale Zindanının bulunması gereken yerde toprağın çok gevşek ve kumlu olması tüneldeki çalışmalarımı gereksiz yere zorlaştırdı. (Gereksiz yere diyorum, çünkü çalışmalarım tünele gerçek bir yarar sağlamadı.) Oradaki toprağın o güzel kemerli odanın bir duvarı olarak iş görebilmesi için dövülerek sıkıştırılıp sertleştirilmesi zorunluydu, ama bu işler için benim elimde alnımdan başka bir alet yoktu. Dolayısıyla günlerce, bütün gün ve bütün gece, binlerce kez koşturarak başımı toprağa vurmam gerekti. Alnım kanamaya başlayınca sevindim. Çünkü bu toprağın sertleşmeye başladığının bir kanıtıydı. Herkesin kabul etmesi gerekir ki, böylece Kale Zindanının bedelini cömertçe ödemiş oldum.

Franz Kafka, *Tünel*

Yemekten sonra eğlendirici bir film seyrettik: Bob Hope'un *Prences ve Korsan*'ını. Sonra da Büyük Hol'de oturarak gramofonda aşırı bir yavaşlıkla çalman *Mikado*'yu dinledik. Başbakan bunun 'adamızın tarihinde Antonin dönemiyle bir tutulacak olan seksen yıllık Kraliçe Victoria çağını' anımsattığını söyledi. Ne var ki şimdi üstümüze zaferin gölgesi çökmüştü. Bu savaştan sonra diye sürdürdü, güçsüz olacağız, parasız olacağız. ABD ve SSCB gibi iki büyük gücün arasında kalacağız. (Yalta Konferansının sona ermesinden on gün sonra Chequers'da Churchill'le yenen yemek.)

John Colville

İktidara Yakın Çevrelerde: Downing Sokağı Günceleri, 1939-1955

Toplantıya egemen olan Teğmen Lofting'di. "Dinleyin, Marnham, siz daha yeni geldiğiniz için durumu bilemezsiniz. Burada sorun yaratanlar Almanlar ya da Ruslar değil. Fransızlar da değil. Amerikalılar. Bir şey bildikleri yok. Daha da kötüsü, öğrenmiyorlar, onlara bir şey söylenmiyor. Onlar böyle."

Posta idaresi çalışanlarından Leonard Marnham ömründe tek bir Amerikalıyla tanışmamışsa da oturduğu semtin sinemasında onları uzun uzun izlemişti. Dudaklarını aralamadan gülümseyerek başını salladı. Ceketinin iç cebine uzanıp gümüş kaplamalı sigara tabakasını çıkardı. Lofting kendisine sigara sunulmasını önlemek için avcunu açıp elini kaldırdı. Leonard bacak bacak üstüne attı, sigarasının ucunu birkaç kere tabakasına vurdu.

Lofting'in kolu masanın karşısından uzandı, çakmağın alevini sigaraya tuttu. Genç sivil memur sigarasını yakmak için başını çakmağa eğerken teğmen, "Birtakım ortak girişimlerimiz olduğunu bilirsiniz sanırım," diye sözünü sürdürdü. "Kaynaklarımızı, becerilerimizi birleştirmek falan gibi şeyler işte. Gelgelelim Amerikalılar takım çalışmasının ne olduğunu bilmiyorlar. Ortak bir karar alıyoruz, onlar gidip akıllarına eseni yapıyorlar. Bizden gizli. Bilgi vermiyor, bizimle konuşurken sanki biz geri zekâlıymışız gibi konuşuyorlar." Teğmen Lofting çelik yazı masasının üstündeki tek eşya olan sumeni düzeltti. "Bizim general eninde sonunda sert davranmak zorunda kalacaktır." Leonard bir şey söylemeye hazırlandıysa da Lofting elini kaldırarak onu susturdu. "Gelecek ay bölgeler arasında düzenlenecek yüzme yarışmasında ben İngiliz birliklerinin ir-

tibat subayı olarak görev yapacağım. Şimdi, buralardaki en güzel havuzun bizim stadyumdaki havuz olduğuna kimse karşı çıkamaz. En doğrusu yarışmanın orada yapılması. Birkaç hafta önce Amerikalılar da aynı görüşteydiler. Ama şimdi, yarışma nerede yapılacakmış bilir misiniz? Ta güneyde. Onların bölgesinde, yağlı bir su birikintisinde. Neden biliyor musunuz?"

Lofting bir on dakika daha konuştu.

Yüzme yarışmasıyla ilgili her türlü hile hurda, her türlü ihanet açıklandıktan sonra, Leonard, "Binbaşı Sheldrake bana mühürlü bir zarf ile birtakım malzemeler bırakacaktı," dedi. "O konuda bilginiz var mı?"

Teğmen Lofting, "Ben de şimdi o konuya gelecektim," dedi sertçe. Duraladı; güç topluyordu sanki. Konuşmaya başladığında öfkeyle haykırmamak için kendini zor tutar gibiydi. "Biliyor musunuz, benim buraya gönderilmemin tek nedeni sizi beklemektir. Binbaşı Sheldrake'in istediği malzeme gelince hepsini ondan alıp size teslim edecektim. Oysa -bunda benim suçum olmadığını da belirtmek isterim- binbaşının buradan ayrılmasıyla benim gelişim arasında kırk sekiz saat zaman geçmiş."

Yine duraladı. Bu açıklamayı dikkatle hazırlamışa benziyordu. "Gönderilenler nöbetçilerin beklediği kilitli bir odada, sizin mühürlü zarf da komutanın kasasında korunduğu halde, Amerikalılar büyük bir patırtı koparmışlar. O malzeme günün yirmi dört saati birinin sorumluluğunda olmalıymış. Genelkurmaydan tuğgeneralı aramışlar, o da bizim komutana telefon etmiş. Kimsenin yapabileceği bir şey yokmuş. Amerikalılar bir kamyonla gelip hepsini götürmüşler. Kolileri de, zarfı da. Hepsini. Ben ondan sonra geldim. Sizi beklemem emredilmişti, beş gündür bekliyorum. Gerçekten söylediğiniz kişi olup olmadığını denetlemek ve durumu açıklamak için. Bir de temas kuracağınız kişinin adresini vermek amacıyla."

Cebinden sarı bir zarf çıkarıp masanın üstünden uzat-

tı. Leonard da ona belgelerini verdi. Lofting duraksadı. Verilecek bir kötü haberi daha vardı.

"Sorun şu," dedi. "Malzemeniz—her neyse—Amerikalılara teslim edildiğine göre, sizi de onlara teslim etmek zorundayız. Onlarla çalışacaksınız. Şimdilik onların sorumluluğundasınız. Onlardan emir alacaksınız."

Leonard, "Pekâlâ," dedi.

"Bana kalsa buna şanssızlık derdim."

Görevini bitirmiş olan teğmen ayağa kalkmış elini uzatıyordu.

Leonard'ı o öğleden sonra daha erken bir saatte Tempelhof Havaalanından oraya getiren askeri sürücü arabayı Olimpiyad Stadyumuna park etmiş bekliyordu. Genç adam ayrılan lojman birkaç dakikalık bir uzaklıktaydı. Onbaşı haki renkli küçük arabanın bagajını açıtsa da yolcunun valizlerini çıkarmayı kendi görevi olarak görmedi.

Platanenallee 26 numara, girişinde asansör bulunan modern bir yapı, Leonard'a ayrılan daire de üçüncü kattaydı. İki yatak odası, büyük bir oturma odası, yemek odası olarak da kullanılabilen bir mutfak ve bir banyosu vardı. Leonard Tottenham'da hâlâ babasının evinde oturuyor, her gün oradan Dollis Hill'e gidip geliyordu. Odadan odaya dolaşarak bütün ışıkları yaktı. Evin içinde de modern eşyalar vardı. Krem rengi düğmeleri olan büyük bir radyo, iç içe geçen sehpa takımının üstünde duran bir telefon. Telefonun yanında da Berlin kentinin haritası. Mobilyalar ordunun beylik mobilyalarındandı. Çiçek desenli, lekeli bir kanepenin iki koltuk, deriden püskülleri olan bir puf, pek dik durmayan ayaklı bir lâmba, kalın, kıvrık ayaklı bir yazı masası. Hangi odada yatacağına karar vermek keyifli bir işti. Valizlerini açıp özenle boşalttı. Kendi evi. Kendi evine sahip olmaktan bu kadar haz duyacağını düşünmemişti. Elbiselerini—en sık, daha az sık ve gündelik gri takımını—sürgülü kapısı bir el hareketiyle kolayca açılıveren gömme dolaba astı. Yazı masasının üstüne annesiy-

le babasının ayrılık armağanı olan içi tik ağacı, dışı gümüş kaplamalı, markalı sigara kutusunu yerleştirdi. Neo-klasik vazo biçimindeki masa çakmağını da onun yanına koydu. Bu evde konuk da ağırlayacak mıydı bir gün?

Her şeyi gönlünce yerleştirdikten sonra ayaklı lâmbanın altındaki koltuğa oturarak zarfı açtı. Düş kırıklığına uğramıştı. Zarfta küçük bir not defterinden yırtılmış bir kâğıt parçasından başka bir şey yoktu. Adres falan da yoktu. Yalnızca Bob Glass diye bir ad ile bir telefon numarası. O, Berlin haritasını yemek masasının üzerine yayıp verilen adresin haritadaki yerini saptayıp hangi yollardan gideceğini tasarlamayı istemişti. Şimdiyse bir yabancından, bir Amerikalı'dan talimat almak ve telefonu, yaptığı işe karşın pek alışık olmadığı o aleti kullanmak zorunda kalacaktı. Annesiyle babasının evinde telefon yoktu, dostlarının evlerinde de. İş saatlerinde de telefonu kullanması gerekmezdi pek. Kâğıt parçasını dizinin üzerine koyarak numarayı dikkatle çevirdi. Nasıl bir tavırla konuşmak istediğini çok iyi biliyordu. Rahat ve kararlı. *Ben Leonard Marnham, diyecekti, beni bekliyordunuz herhalde.*

Karşıdaki telefonu açan bir saniye bile beklemedi. "Ben Glass!"

Leonard bir Amerikalıyla konuşurken göstermekten kaçındığı İngiliz şaşkınlığına kapılmıştı birden. "Ah, evet. Bakın... Çok özür dilerim."

"Siz Marnham mısınız?"

"Aslında evet. Leonard Marnham. Galiba beni..."

"Adresi not edin. Nollendorfstrasse 10 numara. Nollendorf Alanından sapacaksınız. Yarın sabah onda burada olun."

Leonard en canayakın sesiyle adresi yinelemeye çalışırken telefon kapandı. Aptal durumuna düştüğünü hissediyordu. Yalnız olduğu halde yüzü kızardı. Duvardaki aynada kendisini gördü, çaresizlik içinde aynaya yaklaştı. Gövdenin buharlaşan yağından ötürü camları sararan

-hiç değilse onun savı buydu- gözlükleri burnunun üstünde çok gülünç görünüyordu. Gözlüklerini çıkardığı zaman da yüzünde bir eksiklik varmış gibi görünüyordu. Burnunun iki yanında, gözlüğün bastırduğu yerlerde kırmızılıklar vardı. Kemik bile çukurlaşmıştı sanki. Gözlüksüz idare edebilmesi gerekirdi. Gerçekten görmek istediği şeyler yakın bir yerde bulunurdu zaten. Elektrik devrelerinin şemaları, bir lâmbanın içindeki teller, bir insanın yüzü. Bir kızın yüzü. Kendi evinde olmaktan duyduğu huzur bozulup gitmişti. Denetim altında tutamadığı istek ve özlemlerle dolu olarak yeni krallığını bir kere daha dolaştı. Sonunda yemek masasına oturup annesiyle babasına mektup yazarak kendisini disipline sokmaya karar verdi. O iş her zaman çaba gerektiren bir işti. Her cümleye başlarken soluğunu tutuyor, cümlelerin sonuna geldiğinde yüksek sesle salıveriyordu. *Sevgili anneciğim ve babacığim, yolculuğum sıkıcı geçti, ama hiç değilse bir aksaklık çıkmadı. Saat dörtte Berlin'e indim. Evim çok güzel. İki yatak odası, bir de telefonu var. Henüz birlikte çalışacağım insanlarla tanışmadıysam da Berlin'de rahat edeceğimi sanıyorum. Burada yağmur yağıyor, rüzgâr da korkunç. Kent karanlıkta bile epey harap görünüyor. Henüz Almancamı kullanmak fırsatını bulamadım...*

Açlık ve merak kısa bir süre sonra onu dışarı çıkmaya zorladı. Hangi yolu izleyeceğini haritadan ezberlemişti, doğuya, Reichskanzler Alanına yöneldi. İkinci Dünya Savaşında, müttefiklerin Avrupa'da zafer kazandıkları yıl on dört yaşındaydı. Kafasını savaş gemilerinin, uçaklarının, tankların ve topların adları, özellikleriyle doldurmasına elverişli bir yaşta. Normandiya çıkarmasını, Avrupa'ya yayılan orduların ilerleyişini, ondan önce İtalya'ya çıkan birliklerin kuzeye yürüyüşlerini izlemişti. Ünlü çarpışmaların adlarını yeni yeni unutmaya başlıyordu. Bir İngiliz gencinin ilk kez Almanya'ya gelip de orasını -her şeyden önce- yenilen bir ülke olarak düşünmemesi, kazanılan zaferden

ötürü gurur duymaması olanaksızdı. O, savaş yıllarını ninesiyle birlikte Galler bölgesinde, üstünde tek bir düşman uçağının geçmediği bir köyde geçirmişti. Eli bir kere bile tüfek tutmamış, atış poligonlarının dışında, tek bir silâh görmemişti. Buna karşın ve Berlin'e ilk gelenlerin Ruslar olmasına karşın, o akşam kentin sokaklarından geçerken -rüzgâr biraz hafiflemiş, soğuk azalmıştı- Berlin'in sahibiymiş gibi belli belirsiz kasılarak, Bay Churchill'in söylevlerinden birine tempo tutarmış gibi ayaklarını yere vurarak yürüyordu.

Görebildiği kadarıyla, kenti eski durumuna getirmek için yoğun çalışmalar yapıyordu. Kaldırımlar yeni döşenmiş, cılız, körpe çınar ağaçları dikilmişti. Yıkılan yapılardan birçoğunun molozu temizlenmişti. Arsalar tesviye edilmiş, eski tuğlaların üzerinde kalan harç temizlenmiş, hepsi düzgün yığınlar halinde istiflenmişti. Onunki gibi yeni evler bile on dokuzuncu yüzyıl yapılarının kunt havasını taşıyordu. Sokağın ucundan İngiliz çocuklarının seslerini duydu. Kraliyet Hava Kuvvetlerinden bir subay, ailesiyle birlikte eve dönüyor, kentin fethedildiğini gösteren doyurucu bir kanıt.

Çok büyük ve çok tenha görünen Reichskanzler Alanına çıktı. Yeni dikilen beton elektrik direklerinin sarı ışıkları, giriş katındaki pencereleli bir duvardan başka her yanı yıkılmış olan büyük bir resmi binayı aydınlatıyordu. Yıkık katın ortasındaki birkaç basamak merdiven gösterişli taş oymalarla bezenmiş, alınlıklı bir kapıda son buluyordu. Zamanında çok büyük olan kapı kanatları bir patlamayla yerlerinden koptuğundan, şimdi arkadaki sokaktan geçen arabaların farları görülebiliyordu. Yapıların damlarını tümüyle yerlerinden söken, içlerindeki her şeyi havaya uçurarak yalnızca açık pencereleli cephe duvarlarını ayakta bırakan üç dört yüz kiloluk bombaları düşününce çocukça bir haz duymamak güçtü. On iki yıl önce gelseydi belki kolalarını iki yana açar, motor uğultuları çıkarır, zaferi kutla-

mak için bir iki dakikalığına bir bombardıman pilotu olduğunu düşlerdi. Yan sokaklardan birine saptı, bir *Eckkneipe*¹'ye girdi.

İçerisi yaşlı erkeklerin sesleriyle çınliyordu. Salonda altmışından genç insan yoktu, ama Leonard yerine otururken kimse onunla ilgilenmedi. Lâmbaların sararmış parşömen abajurlarıyla sis bulutundan farksız olan yoğun puro dumanı burasının gözlerden uzak bir köşe olmasını sağlıyordu. Son derece dikkatle kurduğu Almanca bir cümleyle ismarladığı birayı barmenin çekişini izledi. Bardak dolduruldu, köpüğün fazlası bir ıspatulaıyla alındı, bir daha dolduruldu, köpüğün sönmesi beklendi. Ardından aynı işlem bir daha yineleni. Biranın servise hazır sayılması aşağı yukarı on dakika sürdü. Gotik harflerle yazılmış listeye baktı, *Bratwurst mit Kartoffelsalat*²'i² okuyup anlayabildi ve yemeğini ismarladı. Yemeğin adını söylerken dili dolaşmıştı. Garson başını salladı, anadilinin bir kez daha katledildiğini duymaya dayanamayacakmış gibi hızla oradan uzaklaştı.

Leonard evinin sessizliğine dönmeye hazır değildi henüz. Yemeğini bitirdikten sonra bir bira daha istedi. Onu içerken arkasındaki masada oturan üç erkeğin arasında geçen konuşma dikkatini çekti. Adamlar bir süredir seslerini yükseltip duruyorlardı. Birbiriyle çarpışan, ancak çatıştıkları için değil, aynı noktayı daha iyi vurgulamak çabasıyla bunu yapan sesleri dinlemekten başka çaresi yoktu. Başlangıçta ek yeri, bağlantı noktası yokmuşçasına birbirinin içine giren ünlü harflerin incelikleriyle hecelerden, Almancanın özelliğine uygun olarak epey bir gecikmeyle noktalanmış cümlelerin kesintili, etkileyici ritminden başka bir şeyi ayırt edemedi. Üçüncü birasını içerken Almancası ilerlemeye başladı ve anlamlarım bir an düşündükten sonra çıkartabildiği sözcükler duymaya başladı. Dördüncü

1. Birahane.

2. Kızarmış ekmek ve patates salatası.

birayla, anında İngilizceye çevirebildiği bazı cümleler duydu. Hazırlık süresini bildiği için yarım litre daha bira istedi. Beşinci yarım litreyle birlikte Almanca'yı daha çok anlar oldu. *Tod* sözcüğünün ölüm anlamına geldiği kesindi, ondan biraz sonra, *zug*, yani tren, son olarak da *bringen* fiili. Ardından, bir sessizlik anında, bezgin bir tavırla dile getirilen *nachmal*. Bazan. Bazan öyle şeyler gerekli oluyordu.

Konuşma yine hızlanmıştı, hızı sağlayan da besbelli adamların övünmekte birbirleriyle yarışmalarıydı. Tekleyen kaybediyordu. Sözler gaddarca ağızlara tıkılıyor, her ses daha büyük bir şiddetle diyeti, bir öncekinin örneklerinden daha ince örnekler vererek şişiniyordu. İngiliz birasından iki kat sert olan ve arjantin'den daha küçük olmayan bardaklarla satılan birayla vicdanları uyuşan bu adamlar, dehşetle ürperecek yerde bayram ediyorlardı. Salonun her yanından duyulacak seslerle kanlı eylemlerini anlatıyorlardı. *Mit meinen blossen Händen!* Ben kendi ellerimle! Her biri neredeyse zor kullanarak lafa başlıyor, arkadaşları susturuncaya kadar anlatıyordu. Kendi kendine öfkeli konuşmalar, kin dolu, onaylayıcı homurtular. Öteki müşteriler kendi konuşmalarına dalmış, onlarla hiç ilgilenmezmiş gibi görünüyorlardı. Zaman zaman başını çevirip üçlünün oturduğu yere bakan tek kişi barmendi, o da bardakların boş mu, dolu mu olduğuna bakıyordu herhalde. *Eines Tages werden mir alle dafür dankbar sein*. Bir gün herkes bundan ötürü bana teşekkür edecek. Leonard ayağa kalktı. Barmen karton bardak altına kaç çizgi çekip kaç bira servisi yaptığını hesaplamak için masasına geldiğinde dönüp adamlara bakmadan edemedi. Düşündüğünden daha yaşlı, daha çelimsizdiler. Biri onu fark etti, öbür ikisi de oturdukları yerde dönüp baktılar. Birincisi, yaşlı bir ayyaşın tiyatro sahnelerine yakışan neşesiyle bardağını havaya kaldırdı. *"Na, junger Mann, bist wohl nicht aus dieser Gegend, wie? Komm her und trink einen mit uns.*

Ober!" Gel delikanlı, gel de bizimle bir içki iç. Garson! Leonard cebindeki *Deutschemark*'ları garsonun avcuna sayıyordu, adamı duymazlıktan geldi.

Ertesi sabah banyo yapmak için saat altıda kalktı. Giyeceklerini özenle seçti, beyaz gömleklerin dokularına, gri tonlarının birbirine uymasına dikkat etti. En şık elbisesini değilse de ondan biraz daha az şıkını seçmişti. Kılığının da telefondaki konuşmasına benzemesini istemiyordu. Donu ve annesinin valizine yerleştirdiği kalın iç fanilasıyla dolaşın önünde durup üç takım elbiseyle bir tuit ceketini gözden geçiren delikanlı Amerikan tarzı giyinmenin etkili olabileceği kanısındaydı. Kendi katı tavırlarının karşısındakileri sinirlendirebileceğinin de. İngiliz olmak, bir önceki kuşağın insanlarına verdiği güveni vermiyordu artık kimseye. Savunmasız hissediyordu kendini. Buna karşılık Amerikalılar Amerikalı olmaktan ötürü büyük bir rahatlık duyuyorlardı sanki. Spor ceketinin içine elde örülmüş bisiklet yaka kazığının büyük ölçüde gözden gizlediği parlak kırmızı renkte bir kravat seçti.

Nollendorfstrasse, 10 numara, onarım halinde ensiz, yüksek bir yapıydı. Antreyi boyayan badanacılar Leonard'ın dar basamaklara ulaşabilmesi için merdivenlerini yoldan çekmek zorunda kaldılar. Üst katın işi bitmiş, halısı döşenmişti. Sahanlığa açılan üç kapı vardı, biri aralık duruyordu. Kapının gerisinden gelen vızıltıyı duydu. Vızıltıyı bastıran bir ses, "Sen misin, Marnham?" diye seslendi. "İçeri gelsene, canım!"

Yarı yarıya büro, yarı yarıya yatak odası olan bir odaya girdi. Bir duvarda büyük bir kent haritası, onun altında dağınık bir yatak görölüyordu. Glass korkunç bir karışıklık içindeki yazı masasına oturmuş elektrikli tıraş makinesiyle sakalını tıraş ediyordu. Boş kalan eliyle de kaynar su dolu iki fincana attığı neskafeyi karıştırmaya koyulmuştu. Suyu kaynatmak için kullandığı elektrikli çaydanlık yerde duruyordu.

"Geç otur," dedi. "O gömleği yatağın üstüne atıver. Şeker ister misin? İki kaşık iyi mi?"

Şekeri bir kâğıt poşetten, süt tozunu bir kavanozdan alıp fincanlara ekledi, öyle hızlı hareketlerle karıştırdı ki kahvenin az ötedeki kâğıtların üstüne sıçramasına ramak kaldı. Kahveler hazır olur olmaz tıraş makinesini fişten çekip Leonard'ın fincanını uzattı. O gömleğini giyip iliklerden Leonard adamın omuzlarını örten gür kara kılların altındaki tıknaz gövdeye gözücuyla baktı. Glass kalın boynunu sıkıca saran gömleğin yakasını ilikledi, masanın üstünde düğümlü olarak bekleyen, lastikli kravatı boynuna geçirdi. Gereksiz denebilecek tek bir hareket yapmıyordu. Elbisesi yer yer parlamış, buruşuk sayılabilecek lâcivert bir takımdı. Leonard adamı gözlüyordu. Kimi insanların öyle bir havası vardı ki ne giydikleri hiç önemli değildi. Onlar ne giyseler olurdu.

Glass elinin tersiyle Berlin haritasına dokunarak, "Dolaşabilecek zaman buldun mu?" diye sordu.

Bir kez daha İngilizler gibi konuşarak, "Aslını ararsanız henüz bulamadım," diye karşılık vermekten korkan Leonard başını iki yana sallamakla yetindi.

Glass, "Az önce şu raporu okuyordum," dedi. "Burada söylendiğine göre, Berlin'de istihbarat işinde çalışan beş binle on bin arasında ajan varmış. Kesin sayıyı ancak Tanrı bilir. Onların arkalarında olan insanlar ayrı. Bunlar casus." Başını yana eğdi, çenesini kaldırıp yeterli tepki alınmaya kadar Leonard'a baktı. "Çoğu bağımsız çalışırlar. Yarım günlük ajanlar, barlarda sürten *hundert mark*'lık gençler. Birkaç bardak bira parası karşılığında bilgi satarlar. Alırlar da. Prag Cafeye uğradın mı?"

"Hayır, henüz uğramadım."

Glass masasına dönüyordu. Aslında haritaya bakmasına gerek yoktu zaten. "Orası bu işlerin pazarıdır. Bir ke-re git gör."

Aşağı yukarı bir altmış beş boyundaydı; Leonard'dan

on beş, on yedi santim daha kısa. Elbisesinin içinde şişelenmiş gibi görünüyordu. Gülümsüyordu, ama her an odayı darmadağın edebilecek gibiydi. Yerine otururken dizine bir şaplak indirip "Her neyse," dedi. "Aramıza hoş geldin!" Saçının telleri sert, rengi koyuydu. Alnın epey yüksek bir noktasından başlayıp geriye doğru kabardığından, güçlü bir esintiye karşı duran kavun kafalı karikatür bir bilgini anımsatıyordu. Öte yandan sakalı kıpırtısızdı, ışığı çeker gibiydi. Tahtadan yontulmuş bir Nuh peygamber yontusunun sakalı gibi üçgen biçiminde bir çıkıntı.

Aralık duran kapının gerisindeki merdiven sahanlığından sidiksi bir koku, yanık ekmek kokusu geldi. Glass yerinden fırladı, kapıyı bir tekmeyle kapatarak iskemlesine döndü. Leonard'ın içilmeyecek kadar sıcak bulduğu kahveden irice bir yudum aldı. Kahvenin tadı haşlanmış lahanayı andırıyordu, Leonard'a kalırsa. Şekerin tadından başka bir tat almamaya çalıştı.

Glass oturduğu yerde öne doğru eğildi. "Neler bildiğini anlat."

Genç adam Lofting'le yaptığı konuşmayı anlattı. Kendi sesi kulağına biraz fazla ciddi geliyordu. Glass'a karşı nezaketinden 't'leri yumuşatmaya, 'a'ları yayık yayık söylemeye başlamıştı.

"Ama gerecinin, yapacağın denemelerin ne olduğunu bilmiyorsun, öyle mi?"

"Hayır, bilmiyorum."

Glass arkasına yaslanarak ellerini ensesinde kenetledi. "O Sheldrake ahmağı yok mu! Terfi ettiğini öğrenince kıcının üstünde oturamadı. Senin şeyinden sorumlu olacak birini bile bırakmadı." Acıyarak bakıyordu Leonard'a. "İngilizler! Stadyumdaki o heriflerin herhangi bir işi ciddiye almalarını sağlamak çok zor. İşleri güçleri centilmenlik etmek. Görevlerini yerine getirmiyorlar."

Leonard hiç ağzını açmadı. Ulusuna bağlılık göstermesi gerektiğine inanıyordu.

Glass kahve fincanını havaya kaldırarak gülümsedi. "Ama siz teknik adamlar başkasınız. Öyle değil mi?"

"Belki öyledir."

Leonard bunu söylerken telefon çaldı. Glass almaca atılıp otuz saniye kadar karşısındakini dinledikten sonra, "Hayır, ben hemen geliyorum," dedi. Almacı yerine koyarak ayağa kalktı. Leonard'a kapıyı gösterip, "Demek depo konusunda hiçbir şey bilmiyorsun," dedi. "Altglienicke'den kimse söz etmedi mi sana?"

"Ne yazık ki etmediler."

"Şimdi oraya gidiyoruz."

Merdiven sahanlığına çıkmışlardı. Glass kapısını üç ayrı anahtarla kilitledi. Başını iki yana sallayarak, "Şu İngilizler, ah o Sheldrake salağı," diye mırıldanırken kendi kendine gülüp duruyordu.

Araba Leonard'ı düş kırıklığına uğrattı. Nollendorf Sokağına giderken her yanı pırıl pırıl nikelajlı, pastel renkli, kuyruklu bir Amerikan arabası görmüştü. Oysa bu, yalnızca bir yaşında olmasına karşın asit banyosuna yatırılmış benzeyen boz renkli bir Volkswagen'di. Dokunduğunuz zaman boyası pürtük pürtüktü. İçerideki bütün aksesuarlar sökülüp alınmıştı; sigara tablaları da, yerdeki döşemeler de, kapı kollarının çevresindeki plastik pervazlar da. Vites kolunun ucundaki topuz bile yoktu. Susturucu bozuktu; ya da ciddi bir askeri araç olduğu izlenimini güçlendirmek için sökülmüştü.

Aracın tabanındaki yuvarlak delikten alttaki yolun yüzeyi görülebiliyordu. Titreşimler yayan soğuk arabayla Anhalter Bahnhof'taki köprülerin altından kükreyerek geçiyorlardı. Glass'ın yöntemi dördüncü vitesle takıp otomatik vitesli arabaymış gibi sürmektir. Otuz kilometreyle gittiğinden karoseri zangırdıyordu. Yavaş gitmesi korkudan değil, mülkiyet duygusundan ötürüydü. Direksiyonun üst yarısını iki eliyle kavramış, yayalarla öbür araçları keskin bakışlarla süzüyordu. Sakalının ucu havaya kalkmıştı. O bir Amerikalıydı, burası da Amerikan bölgesi.

Daha geniş olan Gneisenaustasse'ye saptıklarında hızını kırk kilometreye çıkardı, bir elini direksiyondan çekip vites kolunu tuttu.

Jet pilotları gibi koltuğuna gömülerek, "Şimdi güneşe, Altglienicke'ye gidiyoruz," diye açıkladı. "Rus bölgesinin hemen karşısına radar istasyonu kurduk. AN/APR 9'dan söz edildiğini duydun mu hiç? Duymadın mı? Geliştirilmiş bir alıcıdır. Schönefeld yakınlarında Rusların bir hava üssü var. Onların yayınlarını alabileceğiz."

Leonard tedirgin oldu. Radardan hiç anlamazdı. Onun uzmanlık alanı telefondur.

"Senin zımbırtın orada bir odada duruyor. Deneme yapma olanağın da var. İstedığın bir şey olursa bana söyle, emi. Başka kimseden isteme. Anlaşıldı mı?"

Leonard başını salladı. Gözlerini ileriye dikmişti, çok büyük bir yanlışlık yapıldığını sezinliyordu. Ancak çok gerekli olmadıkça, insanın bir işlemle ilgili kuşkularını dile getirmesinin aptalca bir şey olduğunu geçmişteki deneyimlerinden bilirdi. Az konuşanlar daha az hata yapıyor, hiç değilse öyle görünüyorlardı.

Bir kırmızı ışığa yaklaşıyorlardı. Glass hızını yirmi kilometreye düşürdü, sonra da arabayı debriyajla durdurdu. Ardından vitesi boşa aldı. Oturduğu yerde sağa dönerek sessiz yolcusunun yüzüne baktı. "Hadi, Marnham. Leonard. Gevşe biraz. Konuş. Bir şey söyle." Leonard radar konusunda hiçbir şey bilmediğini açıklamaya hazırlanırken Glass hırçınca sorular sormaya başladı. "Evli misin, değil misin? Nerede okudun? Nelerden hoşlanırsın? Neler düşünürsün?" Yeşil ışık yanıp da birinci vitese takmak zorunda kalınca sorularına ara verdi.

Leonard her zamanki düzen düşkünlüğüyle sorulara sırasıyla karşılık verdi. "Hayır, evli değilim. Fırsat olmadı. Hâlâ annemle babamın evinde oturuyorum. Birmingham Üniversitesinde elektronik okudum. Dün gece Alman birasından hoşlandığımı anladım. Düşündüklerime gelince, radar cihazlarına bakacak birini arıyorsanız korkarım..."

Glass elini kaldırdı. "Bir şey söylemene gerek yok. Hep o Sheldrake salağının suçu. Radar istasyonuna gitmiyoruz, Leonard. Onu sen de biliyorsun, ben de biliyorum. Damdaki anten hiçbir yere bağlı değil. Ne var ki sen henüz güvenlik soruşturmasının üçüncü kademesinden geçmiş değilsin. Onun için bir radar istasyonuna gidiyoruz diyelim. Asıl karışıklık nizamiyede başlayacak. Seni içeri sokmayacaklar. Ama o benim sorunum. Kızlardan hoşla-

nır mısın, Leonard?"

"Aslını ararsanız, evet. Hoşlanırım doğrusu."

"İyi. Bu akşam birşeyler ayarlarız."

Yirmi dakika sonra banliyö semtlerini de geride bırakmış, dümdüz uzanan, güzellikten yoksun kırlara çıkmışlardı. Birbirlerinden hendeklerle ayrılan geniş kahverengi tarlalardan, hendekleri dolduran çamurlu otlardan, tek tük çıplak ağaçlardan, telgraf direklerinden başka bir şey görünmüyordu. Çiftlik evleri yola sırtlarını dönüp kendi arazilerine tünemişlerdi. Çamurlu patikaların sonlarında inşaat aşamasında olan yapılar, yeni kurulan banliyöler yükseliyordu. Bir tarlanın ortasında yükselen bir blok apartman bile vardı. Daha ileride, hemen yol kıyısında, eski kerestelerle oluklu saçtan yapılmış barakalar görölüyordu. Glass bunların Doğudan gelen göçmenlerin evleri olduğunu açıkladı.

İleride patika haline gelen dar bir yola saptılar. Solda yeni asfaltlanmış başka bir yol vardı. Glass başını arkaya atıp sakalıyla karşıyı işaret etti. Gidecekleri yer iki yüz metre ilerideydi; ancak arkasındaki meyve bahçesinin çıplak ağaçlarının arasında ilk anda göze çarpıyordu. İki ana binadan oluştuğu anlaşıyordu. Damı hafif bir eğimle alçalan iki katlı bir yapıyla ona eklenmiş, yana uzanan, cezaevlerinin hücre bloklarını anımsatan tek katlı ikinci bir yapı. Görünüşe bakılırsa, tek sıra halinde uzanan pencerelerine tuğla örülmüştü. İkinci yapının damındaki ikisi büyük, ikisi küçük dört küre, şişman ellerini iki yana açan şişman bir insana benzeyecek şekilde yerleştirilmişti. Onun yanındaki telsiz antenleri donuk bir beyazlıktaki bulutların önüne geometrik desenler çiziyordu. Geçici olarak kullanıldığı anlaşılan başka yapılar, daire biçiminde bir servis yolu, çift sıra tel örgülerin önünde uzanan genişçe bir boş alan da vardı. İkinci yapının önünde üç askeri kamyon duruyor, üniformalı adamlar onların arasında gidip geliyordu. Yük indiriyorlardı belki.

Glass arabayı yolun kıyısına çekerek durdu. Az ileride bir tel örgü, tel örgünün önünde de onları gözleyen bir nöbetçi vardı. Glass, "Sana birinci dereceyi anlatayım," dedi. "Burasını yapan istihkam subayına bir depo yapılacağı söylenmişti. Bildiğin askeri depo. Şartnamede dört metre yüksekliğinde bir bodrum katının inşa edileceği belirtilmişti. Dört metre yüksekliğinde bodrum yapmak için epey derine inmek gerekir. Yani yığınla toprak kazacaksın, o toprağı taşıyacak damperli kamyonlar, dökebileceğin bir yer falan bulacaksın. Ordu depo yapacağı zaman öylesini yapmaz. O yüzden istihkam bölüğü komutam doğrudan doğruya Washington'dakilerin olurunun almadıkça işe başlamayacağını söyledi. Kendisini bir köşeye çektiler. Çeşitli derecelerin olduğunu, kendisinin ikinci dereceye yükseltildiğini o zaman öğrendi. Aslında yapılan depo falan değil dediler adama; burası radar istasyonu olacak, yüksek tavanlı bodrum katı bazı özel gereçler için gerekli. O da sevine sevine işe başladı. Burada yapıların aslında ne için kullanılacağını bilen tek kişi olduğunu sanıyordu. Yanılıyordu tabii. Üçüncü derecede olsaydı radar istasyonu yapılmadığını bilirdi. Sheldrake seninle konuşsaydı sen de bilecektin. Ben biliyorum, ama senin bulunduğun dereceyi değiştirmeye yetkili değilim. Önemli olan şu: Herkes kendi derecesinin en yüksek derece olduğunu, her şeyi herkesten iyi bildiğini sanır. Daha yüksek bir derece bulunduğunu o dereceye yükseltildiğin anda öğrenirsin ancak. Burada da dördüncü derece diye bir şey vardır belki. Nasıl olabileceğini kestiremiyorum ya, günün birinde o dereceye yükseltirsem o zaman anlayabilirim. Gelgelim sen..."

Duraladı. Nöbetçi kulübesinden ikinci bir nöbetçi çıkmış, elini sallayarak ilerlemeleri için işaret veriyordu. Glass daha hızlı konuşmaya başladı. "Senin derecen iki, ama üçüncü derece diye bir şey olduğunu öğrendin. Bu bile olağan dışı bir durum. Kurallara aykırı. Ancak bu kada-

rım bildiğine göre gerisini de tamamlayacağım. Tamamlayacağım ya şimdi değil. Önce kendi durumumu sağlama almak zorundayım."

Arabayı çalıştırıp ilerledi, camı açtı. Cüzdanından çıkardığı kimlik kartını nöbetçiye uzattı. Arabanın içindeki iki erkek de gözlerini askerin kaputundaki düğmelere dikmişlerdi.

Derken iri kemikli, dost bakışlı bir yüz pencereye sokuldu, Bob Glass'ın üstünden Leonard'a seslendi. "Bana verilecek bir şeyiniz var mıydı, efendim?"

Leonard, Dollis Hill Araştırma Merkezinden aldığı tanıtma mektuplarını askere uzatmaya hazırlanırken Glass, "Aman, hayır," diye mırıldanarak kâğıtları nöbetçinin elinin ulaşamayacağı uzaklığa itti. Sonra da, "Suratını geri çek, Howie," dedi. "Dışarı çıkacağım."

İkisi nöbetçi kulübesine doğru yürüdüler. Girişteki bariyerin önünde duran ikinci nöbetçi bir törene katılmış gibi tüfeğini göğsüne bastırmıştı. Glass önünden geçerken selâm verdi. Birinci nöbetçiyle Glass kulübeye girdiler. Açık bırakılan kapıdan Amerikalının telefonla konuştuğu görülebiliyordu. Beş dakika sonra arabaya dönerek pencereden seslendi.

"Benim içeri girip bir açıklama yapmam gerekiyor." Dönüp gitmeye hazırlanırken karar değiştirdi, kapıyı açıp yerine oturdu. "Bir şey daha söyleyeyim. Kapıdaki çocukların hiçbir şeyden haberleri yok. Depodan bile haberleri yok. Yürütülen işin çok gizli olduğu, burada nöbet tutacakları söylendi onlara. Hepsi o kadar. Kimliğini öğrenebilirler, ama ne iş yaptığını bilmemelidirler. Onun için mektuplarını falan göstermeye kalkışma. En iyisi mektupları bana ver. Bürodaki kâğıt kırpma makinesine atarım.

Kapıyı sertçe kapadı, Leonard'dan aldığı mektupları cebine tükarak yürüdü. Eğilip bariyerin altından geçtikten sonra iki katlı yapıya yöneldi.

Altglienicke'ye sikkın bir pazar sessizliği çökmüştü.

Nöbetçi hâlâ yolun ortasında duruyordu. Arkadaşı kulübe-ye girip oturmuştu. Tel örgülerin gerisinde hiçbir hareket yoktu. Kamyonlar yapının arka tarafına dolanıp gözden kaybolmuşlardı. Duyulan tek ses soğudukça çıtırdayan metallerin sesiydi. Arabanın ince saçı da soğuğu içeri geçiriyordu. Leonard gabardin pardösüsüne sarındı. Dışarı çıkıp dolaşabilmek isterdi, ama nöbetçinin varlığından tedirgin oluyordu. Ayaklarını arabanın metal tabanına değdirmemeye çalışarak, ısınmak için ellerini birbirine vurarak bekledi. '

Bir süre sonra alçak yapının yan kapısı açıldı, dışarı iki adam çıktı. Biri dönüp kapıyı kilitledi. İkisinin boyu da bir seksenin üstündeydi. Saçları Amerikan tıraşlıydı, haki pantolonlarının üzerine sarkan kül rengi tişört giymişlerdi. Soğuğa bağışıklık kazanmışa benziyorlardı. Turuncu bir futbol topu vardı, yürüyüp birbirlerinden uzaklaşırken topu birbirlerine atıp tutuyorlardı. Arayı iyice açıp top inanılmayacak uzunlukta yaylar çizerek gidip gelmeye başlayınca kadar yürüdüler. Amerikan futbolunda kullanılan türden oval bir toptu. Atışları da dünya futbolunda olduğu gibi iki elle değil, tek elle, omuzlarının üstünden kırbaç sallarcasına yapıyorlardı. Leonard o güne kadar Amerikan futbolunu hiç görmemiş, nasıl oynandığını da duymamıştı. Topun yerden epey yüksek bir noktada, neredeyse köprücük kemiğinin hizasında yakalandığı bu at-tut işi ciddi bir spor antrenmanı olamayacak kadar cakalı, benbenci bir şeydi. Adamlar fiziksel üstünlüklerini göstermeye çalışıyorlardı açıkça. İki yetişkin erkek gösteriş yapıyorlardı. Tek seyircileri olan İngiliz de buz kesen bir arabada oturmuş gözlerini onlardan ayıramadan, ancak hafif bir tiksintiyle oyunu izliyordu. Topu fırlatmadan önce sol kolu iyice gererek göz alıcı bir hareket yapmak, karşıdaki atarken aptal aptal baykuş gibi ötmek gereksizdi. Ne var ki bu, topu göklere yükselten güce sahip olmanın kıvancını da yansıtan bir oyun, turuncu nesnenin be-

yaz gökte uçuşu, yükselip düşerken çizdiği eğrinin simetrisi, ıskalamadan yakalanması güzel bir görünümüdü aynı zamanda, çevreyi –beton bolluğunu, çift sıra tel örgüleri, tel örgülerin Y biçimindeki direklerini, havanın soğukluğunu– zorlamasızca yıkıma uğratan bir şey.

İki yetişkin insanın böyle, göz önünde oyun oynamaları... Leonard'ın dikkatini çeken, tuhafına giden buydu. Onların yerinde kriket meraklısı iki İngiliz çavuşu olsa, önceden duyurulacak bir takım çalışması yapıncaya kadar sabreder, en azından takımı toplayıp öyle oynarlardı. Bunlarinki çocukluktu, gösteriştten başka bir şey değildi. Oyun sürüyordu. On beş dakika sonra biri saatine baktı. Gevşek adımlarla yan kapıya yürüdüler, kapıyı anahtarla açıp içeri girdiler. Onlar gidince, alçak yapıyla tel örgünün arasındaki ot bürümüş –geçen yılın otları– alana yoklukları ege-men oldu. Bir iki dakika sonra o izlenim de silindi.

Nöbetçi kırmızı-beyaz çizgili bariyerin bir ucundan öbürüne gidip geldi, kulübenin içindeki arkadaşına baktı, ayaklarını beton zemine vurdu. On dakika sonra Bob Glass iki katlı yapıdan çıkıp telâşla yaklaştı. Yanında Amerikan ordusundan bir subay vardı. Nöbetçinin iki yanından, bariyerin altından geçip dışarı çıktılar. Leonard arabadan inmeye hazırlandıysa da Glass ona pencereyi açması için işaret etti. Sonra da yanındaki subayı tanıttı: Binbaşı Angell. Glass bir adım gerileyince binbaşı pencereden içeri eğildi. "Hoş geldin, delikanlı!" Birkaç saatlik sakalının yeşilimsi bir renk verdiği uzun, çökük bir yüzü vardı. Siyah deri eldiven giyiyor, Leonard'ın mektuplarını uzatıyordu. "Bunları kâğıt kırpmak makinesine atılmaktan kurtardım." Sır verircesine, "Bob işgüzarlık ediyordu," diye fısıldadı şakayla. "Bundan böyle onları yanında gezdirme. Evinde sakla. Sana bir giriş kartı vereceğiz." Soğuk arabaya binbaşının tıraş losyonunun kokusu yayılmıştı. Tatlı bir limon kokusu. "Bob'a sana içerisini gezdirme yetkisi verdim. Böyle kuraldışı şeylere telefonla yetki vermeye

hakkım olmadığı için dışarı çıkıp nöbetçilerle kendimin konuşması gerekiyor."

Nöbetçi kulübesine doğru yürüdü. Glass direksiyona oturdu. Araba hareket edince bariyer havaya kalktı. Onlar geçerken binbaşı yalnızca bir parmağını alnına götürerek gülünç bir selâm verdi. Leonard adama el sallamaya niyetlenirken aptal durumuna düşmekten korkarak elini kucağına bıraktı, kendini zorlayarak gülümsedi.

İki katlı yapının yanındaki askeri kamyonun arkasına park ettiler. Bir yerlerden bir dizel jeneratörünün sesi geliyordu. Glass onu kapıya götüreceğine dırseğinden tutup otların üstünde birkaç adım yürüttü ve tel örgüden biraz geride durarak parmağıyla işaret etti. Yüz metre uzakta, ilerideki tarlanın arkasındaki bir noktada onları dürbünle gözetleyen iki asker vardı. "Orası Rus bölgesi. Vopo'lar bizi gece gündüz gözetlerler. Radar istasyonumuzla çok ilgilениyorlar. Buraya girip çıkan her şeyi, herkesi kaydederler. Seni ilk kez görüyorlar. Düzenli olarak gidip geldiğini anlarılarsa bir kod adı bile edinebilirsin." Yine arabaya doğru yürüyorlardı. "Dolayısıyla, akılda tutman gereken ilk şey radar istasyonuna her zaman sanki bir ziyaretçiymişsin gibi gelmek."

Leonard top oynayan adamları sormak istediye de Glass onu yapının arkasına sürükleyerek omzunun üstünden seslendi. "Seni gerecin bulunduğu yere götürecektim, ama boş ver. Önce buradaki çalışmalarımıza bir göz at." Köşeyi döndüler, jeneratör yüklenmiş homurtulu iki kamyonun arasından geçtiler. Glass kapıyı açıp Leonard'ın kısa bir koridora girmesini bekledi. Koridorun ucundaki kapıda, 'Yetkili Olmayanlar Giremez' yazısı okunuyordu. İçerisi gerçekten de depo gibi bir yerdi. Çelik kirişlerden sarkan düzinelerle çıplak ampulün bile yeterince aydınlatamadığı koskoca bir beton alan. Birbirine vidalanan madeni levhalarla yapılmış bölmeler çeşitli malzemeleri, kolileri, kasaları, tahta sandıkları cinslerine göre ayırıyordu. De-

ponun bir ucu boştu. Leonard o uçta yağ lekeleriyle kaplı beton zeminde gidip gelen çatalvinçli bir kamyon gördü. Glass'ın peşine takılarak üstlerinde 'Dikkat kırılır' yazan birtakım kolilerin arasındaki geçitten kamyonu doğru yürüdü.

Glass, "Senin şeylerinin bir bölümü hâlâ burada," diyordu. "Ama çoğunu odana taşıdık."

Leonard soru sormadı. Glass'ın bir gizemi adım adım açıklamaktan haz duyduğu belliydi. Deponun ucundaki boş alanda durarak çatalvinçli kamyonun çalışmasını izlediler. İş makinesinin durduğu yerde, aşağı yukarı otuz santim eninde, doksan santim boyunda, yay biçiminde çelik parçaları görülüyordu. Yığınla çelik şerit; belki yüzlercesi vardı. Vinç o anda birkaçını havaya kaldırıyordu.

"Bunlar çelik çeper kaplamaları. Tangırdamamaları için kauçuklu bir karışımla kaplanmışlardır. Şu partiyle birlikte biz de aşağı inebiliriz." Çatalvinç beton rampadan bodrum katına inerken onlar da arkasından yürüdüler. Askeri iş tulumu giyen, gövdesi kash, ufak tefek vinç operatörü arkaya bakarak Glass'a başıyla selâm verdi. Glass, "Bu Fritz," diye açıkladı. "Biz hepsine Fritz diyoruz ya! Gehlen'in adamlarından biri. Kimden söz ettiğimi biliyor musun?" Leonard karşılık vermeye hazırlanırken aşağıdan gelen koku soluğunu kesti. Glass, "Fritz Naziydi," diye ekledi. "Gehlen'in adamlarından çoğu öyledir, ama Fritz azılı bir Naziymiş." Leonard'ın kokuya gösterdiği tepkiyi küçümseyen bir gülümsemeyle, evi övülen bir evsahibinin havasıyla karşılık verdi. "Evet, o kokunun da bir hikâyesi vardır. Daha sonra anlatırım."

Nazi operatör çatalvinci bodrumun bir köşesine sürüp motoru susturdu. Leonard'la Glass rampanın bitiminde duruyorlardı. Koku bodrum katının üçte ikisini kaplayan, tavana kadar yükselen toprak yığınlarından geliyordu. Leonard ninesini hatırladı. Daha doğrusu ninesini değil de ninesinin köy evindeki, bahçedeki erik ağacının al-

tındaki helâyı. Tıpkı bu bodrum gibi, orası da her zaman loştı. Helânın tahta oturma yeri ovulmaktan ağarmış, kullamla kullanıla kıyıları yenmişti. Oradaki delikten de aynı koku yükselirdi. Yaz ayları dışında, pek de kötü sayılmayacak bir koku. Toprak, sarı bir sıvı, kimyasal arıtıcıların yeterince gideremediği bok karışımı.

Glass, "Eskiden daha beterdi," dedi.

Çatalvinç kamyonu aydınlatılmış bir çukurun yanında durmuştu. Yaklaşık yedi metre çapında ve aynı derinlikte olan bir çukur. Yerdeki betona dikilen kazıklardan birine bağlanmış demir basamaklı bir merdiven vardı. Dipte, çukurun yan duvarında karanlık bir dehliz, bir tünel girişi görölüyordu. Yukarıdan sarkan çeşitli hatlarla kablolar o girişten içeri uzatılmıştı. Bodrumun duvarına bitişik duran gürültülü bir pompaya bağlanmış havalandırma borusu bile vardı. Ayrıca da sahra telefonu hatları, elektrik kabloları ve pompanın yanındaki ikinci, ancak sessiz bir cihaza bağlanmış, çimento lekeleriyle kaplı bir hortum.

Çukurun çevresinde, Leonard'ın daha sonra tünel çavuşları olarak tanıyacağı iri yapılı adamlardan beş altısı duruyordu. Biri yandaki vinçle uğraşıyor, bir başkası sahra telefonu ile konuşuyordu. Glass'ı görünce gevşek bir el hareketiyle selâm verip konuşmasına döndü. "Ne dediğimi duydun. Adamların ayaklarının altındasınız. Ses çıkarmadan parçalayın ve lütfen sağa sola vurmayın." Bir süre karşısındakini dinledikten sonra yine başladı. "Eğer... dinle, beni dinle, dinle diyorum... Eğer biriniz öfkelenecekse-niz buraya çıkın ve burada öfkelenin." Telefonu kapatınca çukurdan Glass'a seslendi. "Lânet olasıca bocurgat yine iş çıkardı. Bugün ikinci oluyor."

Glass, Leonard'ı kimseyle tanıştırmamış, onlar da onun varlığıyla hiç ilgilenmemişlerdi. Daha rahat bakabilmek için çukurun çevresinde dolaşırken görünmez bir adamdı sanki. Bundan sonra da hep öyle olacaktı. Kısa bir süre sonra kendisi de aynı alışkanlığı edindi. Birinin yaptı-

ğı iş kendisinininkine bağılı olmadığı sürece, kimse kimseyle konuşmuyordu. Bunun nedeni -bir ölçüde- güvenlik kaygısıydı, ama biraz da, yabancıların yok sayılmasına, onlar orada dururken başlarının üstünden bakıp başkalarıyla konuşulmasına yol açan, bilgi ve beceri üstünlüğü duygusundan, erkekçe bir kendini beğenmişlikten ileri geliyordu.

İki kişinin konuşmasına kulak vermek için çukurun karşısına dolaştı. Tünelin ağzından, raylar üstünde gidip gelen küçük bir dekovil çıkmıştı. Dikdörtgen biçiminde toprak dolu bir sandık taşıyordu. Belinden yukarısı çıplak olan dekovil işçisi çelik kabloyla kancayı aşağı uzatmaya yanaşmayan vinç operatörüyle konuşuyordu. Vinç operatörü, hidrolik bocurgat çalışmadığına göre tünelin içini kaplayan kıvrık çelik levhaların aşağı gönderilmesinde anlam olmadığını, yani bodrumdaki çatalvincin yükünü indirmeyeceğini, dolayısıyla da toprak dolu sandığı yukarı kata götüremeyeceğini söylüyordu. Kısacası, toprak çukurun içinde de kalsa bir şey değişmezdi.

Çukurdaki adam yukarıdan gelen ışıktan rahatsız olmuş, gözlerini büzmüştü. Pek iyi duyamamıştı. Vinç operatörü bir daha açıkladı. Tünel işçisi başını iki yana sallayarak iri ellerini beline dayadı. Sandığı yukarı alır, çatalvincin yükünü indirinceye kadar bir yana koyabilirsin, diye seslendi.

Vinç operatörünün yanıtı hazırды. Bu arada vincin vites kutusuna bakmak istiyordu o. Çukurdaki adam, vites kutusu denen o boka sandığı aldıktan sonra da bakabilirsin diye hırladı. Vincin başındaki adam hayır diyordu, o boka şimdi bakması gerekiyordu.

Çukurdaki, oraya çıkarsam görürsün diye bağırdı, vinç operatörü bekliyorum, geleceğin varsa göreceğin de var diye karşılık verdi.

Tünel işçisi ateş püsküren bakışlarla vince baktı. Gözleri iyice kısılmıştı. Paldır küldür demir basamakları tır-

manmaya başladı. Leonard kavga çıkacağını düşünerek ürktü. Glass'a göz attı. O kollarını kavuşturup başını yana eğmişti. Tünel işçisi merdivenin son basamağını da çıkmış çukurun çevresinde, araç gerecin arasında yürüyor, vince doğru ilerliyordu. Oradaki operatör de gözlerini işinden ayırmamaya özen gösteriyordu.

Nasıl olduysa, öbür çavuşlar tembel tembel, sanki hiç fark etmeden iki erkeğin arasındaki alana yayıldılar. Yatıştırmaya uğraşan sesler yükseldi. Tünelci, tornavidayla makinesinin vidalarını sıkıştıran vinç operatörüne uzun uzun sövüp saydı, öteki karşılık vermedi. Oynanan sahne bombanın etkisiz hale getirilmesi töreniydi. Öbür çavuşlar tünelciye bocurgatın bozulmasını fırsat bilip bir mola vermesini söylediler ve adamı kandırdılar. O da kendi kendine konuşarak, önüne çıkan bir taşı tekmeleyerek rampaya doğru yürüdü. Gidişine kimse tepki göstermedi. Vinç operatörü çukura ağız dolusu tükürük savurdu.

Glass, Leonard'ın dirseğini tuttu. "Bu adamlar geçen ağustostan beri bu işte çalışıyorlar. Sekizer saatlik postalarla, günde yirmi dört saat.

Bir tüp geçitten idare bölümüne geçtiler. Glass bir pencerenin önünde durarak parmağıyla tel örgünün gerisindeki gözcü kulübesini gösterdi. "Gel sana nereye kadar ilerlediğimizi göstereyim. Bak, *Vapo*'ların arkasında bir mezarlık var. Onun hemen arkasında da askeri araçlar. Onlar anayolda, Schönfelder Chaussee'de duruyorlar. Biz onların altlarındaki bir noktaya ulaşmış durumdayız. Yakında yolun karşısına geçeceğiz."

Doğu Alman kamyonları üç yüz metre uzaktaydı. Leonard yoldan geçen araçları görebiliyordu. Glass geriye dönüyordu. Leonard adamın kullandığı yöntemle sinirlenmeye başlamıştı.

"Bay Glass..."

"Bob de lütfen."

"Buradaki çalışmaların amacını bana da anlatacak mı-

sınız?"

"Elbette. Senin yapacağın iş onunla ilgili zaten. Moskova'daki başkomutanlığa ulaşan Sovyet yeraltı hatları o yolun karşı kıyısındaki bir hendekte. Doğu Avrupa başkentleri arasında yapılan bütün konuşmalar Berlin santrallerinden geçer. İmparatorluğun her köşesini denetim altında tuttukları günlerden kalan bir yöntem. Sizin işiniz yer altından yukarı ulaşp hatların dinlenmesini sağlamak. Geri kalanını biz yapıyoruz." Bir yaylı kapıdan geçmiş, floresan lâmbalarıyla aydınlatılan, bir köşesinde Coca-Cola makinesi bulunan, başka bir köşesinden daktilo sesi gelen bir bekleme salonuna girmişti.

Leonard adamın kolunu tuttu. "Dinle, Bob, ben toprak kazmaktan falan anlamam... Hatların dinlenmesine gelince..."

Glass gürültülü bir kahkaha attı. Cebinden bir anahtar çıkarmıştı. "Çok komiksin. Siz derken İngilizler demek istemiştin, sersem. Senin işin burada." Kapıyı anahtarıyla açtı, elini uzatıp içerideki ışığı yaktı, Leonard'ın girmesini bekledi.

Geniş, penceresiz bir odaydı burası. Tahta sopalar üstünde duran iki ahşap masa bir duvarın önüne çekilmişti. Birinin üstünde basit devre kontrol aletleriyle bir havya görölüyordu. Odanın geri kalanı onar sıra halinde istiflenmiş, tavana kadar yükselen bir örnek kolilerle doluydu.

Glass en yakındaki kutuya ayağıyla dokundu. "Tam yüz elli tane Ampex ses kayıt cihazı. İlk işin bunları kutulardan çıkarmak ve kolileri yok etmek. Arkada bir çöp fırını var. O iş iki-üç gün sürer. Sonra her birine alıcı yerleştirilecek ve hepsi denenecek. Yedek parçaları nereden isteyeceğini gösteririm. Cihazların sinyalle çalışmaya başlaması nasıl sağlanır biliyor musun? İyi. Her birinde aynı değişikliğin yapılması gerek. O da epey zaman alır. Ondan sonra devreleri amplifikatörlere bağlamaya yardım edersin. Sonra da tesisatın kurulmasına. Biz daha kazı işini bi-

tirmediğimize göre bol bol zamanın var. Nisan ayında harekete geçmek istiyoruz."

Leonard açıklayamayacağı bir mutluluk duyuyordu. Elektrik direncini ölçen aletlerden birine uzandı. Ohmmetre kahverengi bakalit muhafazalı Alman yapımı bir aletti. "Düşük direnç ölçmek için bundan daha hassas bir ohmmetre isterim. Ayrıca da havalandırma. Bu odada, havadaki nem sorun yaratabilir."

Glass övgü anlamına gelen bir hareketle başını arkaya atıp sakalını havaya dikti ve Leonard'ın sırtını okşadı. "Hah şöyle! En olmayacak şeyleri istemeyi öğren. O zaman hepimiz sana saygı duyarız."

Leonard adamın yüzüne bakarak alay edip etmediğini anlamaya çalıştıysa da Glass ışığı söndürmüş, onun çıkması için kapıyı açık tutuyordu.

"Yarın sabah işe başlayabilirsin. Saat dokuzda. Şimdi gezimizi bitirelim."

Yine de, Leonard'a yakınlardaki bir karargâhtan getirilen sıcak yemeklerin bulunduğu kafeteryadan, kendi odasından, son olarak da duşlarla tuvaletlerden başka bir yer göstermedi. Amerikalının duşlarla tuvaletleri gezdirirken duyduğu haz ötekileri gösterirkenkinden az değildi. Ciddi bir yüzle, tuvaletlerin çok kolay tıkanıldığını açıklayıp uyarıda bulundu.

Pisuarların karşısında dururlarken bir hikâyeye anlatmaya başlamıştı. İki kere birileri içeri girdi, ikisinde de ustalıkla lafı değiştirmeyi başardı. Havadan çekilen fotoğraflar, yağmur sularını en kolay geçiren, dolayısıyla da tünel kazmaya en elverişli olan toprağın Doğu Almanya'daki mezarlığın toprağı olduğunu göstermişti. Ancak ilk düşünülen güzergâh, uzun tartışmalardan sonra değiştirilmişti. Ruslar eninde sonunda tünelin varlığını fark edeceklerdi. Onlara bir propaganda aracı, Amerikalılar Almanların mezarlarına bile saygı göstermiyorlar, demek fırsatı vermek gereksizdi. Ayrıca da tünel kazan çavuşlar başlarının

üstünde parçalanmış tabutlardan hiç hoşlanmayacaklardı. O yüzden, tünelin mezarlığın kuzeyinden geçmesi kararlaştırılmıştı. Ancak kazıya başladıklarının birinci ayında topraktan su çıkmıştı. Mühendisler bunun yeraltındaki bir su kaynağından geldiğini ileri sürüyorlardı. Çavuşlar, gelin de kokusuna kendiniz bakın demişlerdi. Kazı planını hazırlayanlar tünelin güzergâhını mezarlığın dışına çıkarmaya çalışırken kendi tesislerini kanalizasyon alanından geçirmişlerdi. Yeni bir güzergâh belirlemek için de çok geçti.

"Nasıl bir nesneyle boğuşarak kazdığımızı anlatsam inanmazsın. Üstelik kendi pisliğimizdi. Çürümüş ceset kokusu onun yanında mis sayırdı. Adamların öfkesini görecektin."

Öğle yemeğini formika masaları, pencere önlerinde salon bitkileri olan aydınlık, ferah kantinde yediler. Glass ikisi için de biftek ve patates kızartması söylemişti. Leonard -kasap dükkânlarının dışında- ömründe o kadar büyük bir et parçası görmemişti. Onun bifteği tabaktan dışarı taşıyor, ertesi gün hâlâ çenesinin ağırdığını hissediyordu. Çay istemesi ortalığı telâşa verdi. Aşçının bir yerlerde olması gerek dediği poşet çayların bulunabilmesi için geniş çaplı bir arama başlatılacakken Leonard fikrini değiştirdiğini söyledi. O da Glass'ın içtiğinden içecekti. Amerikalıya uyarak buz gibi limonatayı şişeyle dikti başına.

Daha sonra arabaya doğru yürürlerken Ampex cihazlarının devre şemalarını evine götürüp götürmeyeceğini sordu. Akşamüstü kent kasvetli karanlığına gömülürken ordunun beylik kanepesine uzanarak lâmbasının ışığıyla onları inceleyişini görür gibi oluyordu.

Soru Glass'ı gerçekten sinirlendirmişti. Söyleyeceği sözün önemini vurgulamak için yürümeye ara verdi. "Sen deli misin? Bu işle ilgili hiç, hiçbir şey eve götürülemez. İyi-ce anladın mı? Ne bir şema, ne de küçük bir not. Boktan bir tornavida bile götüremezsin. Anladın mı?"

Adamın ağzını bozması Leonard'ı şaşırtmıştı. Gözlerini kırpıştırarak baktı. İngiltere'deyken eve sık sık iş götürdü. Annesiyle babasının evinde radyo dinlerken kucığına koyup çalışırdı. Gözlüklerini burnunun üstüne itti. "Evet, elbette. Özür dilerim."

Dışarı çıkarlarken, Glass yakınlarda kimsenin bulunmadığına güven getirmek için çevresine bakındı. "Bu operasyon hükümete, Amerikan hükümetine milyonlarca dolara patlayacak. Sizin de katkınız var gerçi. Özellikle dikey tünel açmak konusunda. Ampulleri de sizinkiler verdi. Ama bir de ne var biliyor musun?

Volkswagen'ın iki yanında durmuşlar, arabanın üstünden birbirlerine bakıyorlardı. Leonard merakla, soru sorarcasına bakması gerektiğini düşündü. Bir de ne varmış bilmiyordu.

Glass hâlâ arabanın kapısını açmamıştı. "Söyleyeyim. Her şey politikayla ilgili. Telefon dinlemeyi biz beceremez miydik sanıyorsun? Bizde amplifikatör yok mu? Sizi de bu işe almamızın nedeni politik. Sizinkilerle bizim aramızda özel bir dostluk bulunması gerekiyormuş güya. Nedeni bu işte."

Arabaya bindiler. Leonard yalnız kalmaya can atıyordu. Terbiyesini bozmamak büyük çaba gerektiriyordu. Saldırganlık da ona göre değildi.

"Çok naziksiniz Bob," dedi. "Sağ olun." Alay hedefini bulmamıştı galiba.

Glass arabayı çalıştırırken, "Teşekkür etme," dedi. "Güvenliğimizi tehlikeye atma yeter. Ağzından çıkan lafa, yanında kimler olduğuna dikkat et. Yurttaşların Burgess'la Maclean'i unutma."

Leonard başını çevirerek pencereden dışarı baktı. Öfkeden yüzünün ve ensesinin yandığını hissediyordu. Nöbetçi kulübesinin yanından geçerek yola çıktılar. Glass başka konulara atlamıştı; iyi yemek yenebilecek yerler, son adam kaçıma olayı, intihar oranının yüksekliği, yerel

halkın büyüclüğe duyduğu ilgi. Leonard asık yüzle, tek heceli kelimelerle karşılık veriyordu. Göçmen evlerinin, yeni inşaatların yanından geçtiler ve kısa bir süre sonra Berlin'deki onarım çalışmalarıyla yıkıntıların arasına girdiler. Glass onu Platanenallee'deki evine kadar götürmekte directti. Yolu öğrenmek, 'teknik ve mesleki nedenlerle' eve bir göz atmak istiyordu.

Platanenallee'ye giderken Kurfürstendamm Caddesi'nin bir bölümünden geçtiler. Glass yıkıntıların arasındaki yeni mağazaların şıklığına, alışveriş yapan halk kitlelerine, ünlü Hotel am Zoo'ya, elektrik düğmelerinin çevrilmesini bekleyen ışıklı Bosch ve Cinzano reklamlarına Leonard'ın dikkatini çekerken epey gururlanıyordu. Çan kulesinin ucu bombardımanda uçmuş olan Kaiser Wilhelm Kilisesinin önünde trafik tıkanıklığı bile vardı.

Leonard'm korktuğu gibi evde dinleme cihazı aramaya kalkışmadı. Ancak bir odadan öbürüne geçiyor, her birinin ortasında durarak çevresine göz gezdiriyordu. Yatağın dağınık, bir gün önce giydiği kirli çorapların yerde durduğu yatak odasına girmesi doğru değildi, ama Leonard hiçbir şey söylemedi. Oturma odasında bekliyordu. Glass oraya döndüğünde güvenlik konusunda yeni bir söylev dinleyeceğini sandı.

Amerikalı ellerini iki yana açmıştı. "Olur şey değil. İnanılacak gibi değil. Benim oturduğum yeri gördün. Posta idaresinin kıytırık bir teknik asistanına nasıl böyle bir ev verirler anlamıyorum." Sakahı havaya dikmiş, karşılık beklercesine, öfkeyle bakıyordu. Leonard hakarete hazırlıklı değildi, ne yapacağını bilmiyordu. Yetişkin denilecek yaşa geldiğinden beri kimseden hakaret duymamıştı. O insanlara iyi davranır, genellikle insanlar da ona aynı biçimde karşılık verirlerdi. Yüreği hızlanmış, kafası karışmıştı. "Herhalde bir yanlışlık olmuştur," dedi.

Glass sanki hâlâ konu değişmemiş gibi konuştu: "Ben yedi buçukta yine gelirim. Sana bir iki yer gösterelim baka-

lım."

Odadan çıkıyordu. Yumruklaşmak zorunda kalmadığına sevinen Leonard konuğunu kapıya kadar geçirirken sabahki gezi için olduğu kadar kararlaştırdıkları akşam buluşması için de içtenlikle, nazikçe teşekkür ediyordu.

Glass çıkıp da oturma odasına döndüğünde dile getiremediği çelişkili duygulardan ötürü büyük bir rahatsızlık duyuyordu. Ağzı köpeklerin soluğu gibi et kokuyordu. Midesinde gaz ve şişkinlik vardı. Koltuğa oturarak kravatını gevşetti.

Yirmi dakika sonra yemek masasına oturmuş dolma-kalemine mürekkep dolduruyordu. Kalem ucunu, bu amaçla sakladığı bir bezle sildi, bir sayfa kâğıdı önüne çekti. Glass için çelişkili düşünceler taşımasına karşın, kendine çalışacak bir yer hazırlayınca keyfi yerine geldi. İlk işi bir düzen kurmak olmalıydı. Ömründe ilk kez alışveriş listesi yapmaya hazırlanıyordu. Nelere gerek duyacağını düşünmeye çalıştı. O anda yiyecek düşünmesi kolay değildi. Hiç acıkmamıştı. Gerek duyduğu her şeyi vardı. Bir işi, her gün gitmesini bekledikleri bir yer vardı. Giriş kartını alacak, ekibin bir parçası, bir gizi paylaşan insanlardan biri olacaktı. Glass'ın sözünü ettiği beş on bin kişiden biri. Kente gerçek işlevini armağan eden, gizli, kalburüstü bir sınıfın üyesi. Listenin başına 'Salz' yazdı. Annesinin alışveriş listelerini büyük bir kolaylıkla hazırladığını görmüştü. 500 gr. kıy., 1 kg havç, 2 kg pat. Gizli bir görevi olan, Altın Operasyonunda üçüncü dereceye yükseltilen birinin öyle kolayca çözülen şifreler kullanması yakışık almazdı. Ayrıca da yemek pişirmesini bilmezdi. Tuzu sildi, onun yerine 'Kaffee und Zucker' yazdı. Süt tozunu sözlükte aramak zorunda kaldı. *Milchpulver*. Şimdilik çok kolaydı iş. Liste uzadıkça Leonard da kendini bulgular, tanımlar gibiydi. Evde yemek yemek, öyle sıradan işlerle, o pislikle uğraşmak istemiyordu. Bir sterlin on iki *Deutschmark* ettiğine göre akşamları bir *Kneipe*'de, öğlenleri de *Altglienicke*'deki kantinde yiyebilirdi. Bir kez daha sözlüğü açtı, listesine birkaç şey daha ekledi. *Tee, Zigaretten, Streichhölzer, Schokolade*. Çikolata, geceleri geç saatlere kadar çalışması gerektiğinde kan şekerinin düşmesini önleyecekti. Ayağa kalkarken listesini yeniden okudu. Alacağı şeylerin

kişiliğini çok iyi yansıttığı kanısındaydı. Sirtında aile yükü olmayan, ağırbaşlı, tam bir erkek.

Reichskanzler Alanına çıktı, bir gece önce yemek yediği *Kneipe*'nin yakınlarında bir sıra dükkân gördü. Bir zamanlar kaldırımın üzerinde olan dükkânlar yıkılmış, onların yirmi metre gerisindeki yapılar ortaya çıkmıştı. Onların da üst katlarındaki duvarlar havaya uçtuğundan evlerin içleri görünüyordu. Elektrik düğmeleri, şömineleri, hiçbir hasar görmeyen duvar kâğıtlarıyla havada duran üç duvarlı odalar vardı. Birinde paslı bir karyola, bir başkasında boşluğa açılan bir kapı görülüyordu. Daha ileride bir odanın ayakta kalmış tek bir duvarı, ıslak tuğlalara yapıştırılmış, havadan lekelenmiş dev boyutlu bir posta pulu sanki. Onun yanında atık su borularının çizgiyle ortadan ikiye bölünmüş, beyaz fayans döşeli bir banyo duvarı. En uçtaki duvarda zikzaklar çizerek beşinci kata kadar yükselen basamakların izleri görülüyordu. Yapıların en sağlam kalan yerleri şöminelerin bacalarıydı.

Üst katları yıkılan yapıların giriş katları kullanılıyordu. Kaldırım kıyılarında iki direk üstünde yükselen, ustalıklı boyanmış tahta levhalar dükkânların adlarını, varlığını duyuruyor, düzgünce istiflenmiş tuğlalarla moloz yığınlarının arasındaki iyice çığnenmiş dar geçitler, tepelerinde asılı duran yıkık odaların altına sığınan dükkânların kapılarına ulaşıyordu. Dükkânların hepsi bol çeşit, Tottenham'daki semt bakkallarından geri kalmayacak kadar çeşitli mal bulunduran bol ışıklı yerlerdi. Her dükkânda kuyrukta bekleyen birkaç kişi vardı. Bulunamayan tek şey neskafeydi. Leonard'a çekilmiş kahve verebileceklerini söylediler. Satıcı kız onun da iki yüz gramdan fazlasını veremeyeceğini söyledi ve nedenini açıkladı. Leonard başını sallayarak anlamış gibi yaptı.

Eve dönerken sokaktaki büfelerden birinde bir Coca-Cola'yla *Bockwurst* atıştırdı. Platanenallee'deki apartmana dönüp asansörü beklerken beyaz tulum giyen iki

adam yanından geçerek merdiveni tırmanmaya koyuldular. Portatif merdiven, boya kutuları ve fırça taşıyorlardı. Leonard adamlarla göz göze geldi, onlar da yanından geçerken 'Guten tag,' diye mırıldandılar. Kendi dairesinin önünde anahtarını ararken boyacıların alt katın sahanlığında konuştuklarını işitti. Merdiven boşluğunun pürüzsüz duvarlarıyla beton basamaklar sesleri değiştirip bozuyordu. Söylenen sözler anlaşılmıyordu, ama konuşmaların ritmi, kelimelerin vurgulanışı İngilizce konuştuklarını açıkça ortaya koyuyordu.

Leonard alışveriş torbasını kapının yanına bırakıp aşağıya seslendi. "Merhaba..." Kendi sesini duyunca ne kadar yalnızlık çektiğini anlamıştı ansızın. Adamlardan biri de merdiveni yere bırakıp başını yukarı çevirmişti. "Merhaba, merhaba."

Leonard alt kata inerken, "Demek İngilizsiniz," diye mırıldandı.

İkinci boyacı da Leonard'ın altındaki daireden çıkıp gelmişti. 'Biz sizi Alman sanmıştık,' dedi.

"Ben de sizi Alman sanmıştım." Leonard adamların karşısında dikilirken neden aşağı indiğini, onlardan ne beklediğini bilmediğini fark etti. Boyacılar ona bakıyorlardı; bakışlarına ne dostça denebilirdi, ne de düşmanca.

Birincisi merdivenini alıp boyanacak daireye girdi. Omzunun üstünden, "Siz de burada mı oturuyorsunuz?" diye seslendi.

Onun peşinden gitmesinde bir sakınca yoktu. "Yeni geldim," diye karşılık verdi.

O daire kendisinininkinden çok daha güzeldi. Tavanlar daha yüksek, onun katında daracık bir koridor olan antre burada geniş bir alandı.

İkinci boyacı da birtakım örtüleri içeri taşıyordu. "Bu tür işleri genellikle Alman firmalarına ihale ederler, ama burasını biz kendimiz yapacağız," diye açıklamada bulundu.

Leonard adamların peşinden eşyaları boşaltılmış geniş bir salona girdi, onlar cilalı parkeleri örtülerle örterken seyretti. Kendilerinden söz etmek hoşlarına gidiyor gibiydi. Almanya'daki İngiliz Silâhlı Kuvvetlerinde er olarak bulunuyorlardı ve vatana dönmekte hiç acele etmiyorlardı. Alman birasıyla sosislerinden, Alman kızlarından hoşlanmışlardı. İşe koyulmuş, doğramaları zımparalamaya başlamışlardı.

Walthamstow'lu olduğu anlaşılan birinci boyacı, "Şu kızlar var ya," dedi, "Rus değilsen işin iş."

Lewisham'da oturan arkadaşı onu doğruladı. "Evet, Ruslardan nefret ediyorlar. Ruslar '45 Mayısında buraya girdiklerinde hayvan gibi davranmışlar. Bu kızların ablaları, anaları, hatta buruşuk nineleri varmış tabii. Hepsinin ırzına geçilmiş, bıçaklananlar olmuş. Hepsinin böyle bir tanıdığı var. Ve hiçbirini gördüklerini unutmuyor."

Birinci boyacı duvardaki süpürgeliğin yanına diz çökmüştü. "53'te burada görevli olan arkadaşlarımız var," dedi. "Söylediklerine bakılırsa Potsdamer Platz'ın orada nöbet tutarlarken Ruslar halka ateş açmışlar birden. Durup dururken. Çocuklu kadınlara bile." Başını kaldırıp Leonard'a baktı ve sevimli bir biçimde, "Onlar hayvan," dedi. "Çok aşağılık insanlar." Ardından, "Siz asker değilsiniz öyleyse," dedi.

Leonard İngiliz Posta İdaresinin mühendislerinden olduğunu, ordunun telefon hatlarını geliştirmek için geldiğini söyledi. Dollis Hill'dekiler böyle söylemesini kararlaştırmışlardı ve ilk kez bu açıklamayı kullanma fırsatını bulmuştu. Adamların açıksözlülüğü karşısında böyle sıkı ağızlı davranmak hoşuna gitmemişti. Onlara, ben de Ruslara karşı çalışıyorum, küçük bir katkıda bulunacağım, diyebilmek isterdi. Bir-iki dakika daha havadan sudan konuştular, sonra da adamlar ona sırtlarını dönüp işlerine koyuldular.

Leonard hoşça kalın deyip üst kata çıktı, alışveriş tor-

basını alarak evine girdi. Aldıklarını raflara yerleştirirken keyfi yerine geldi. Kendine bir çay yaptı, aylak aylak koltuğa oturup çay içmek de hoşuna gitti. Yanında bir dergi olsaydı okurdu belki. Kitap okuma alışkanlığını edinememişti bir türlü. Kitaplar onu pek ilgilendirmiyordu. Oturduğu yerde uyuyakaldı. Uyandığında geceki eğlenceye hazırlanmak için yalnızca yarım saati olduğunu gördü.

Bob Glass'le birlikte aşağı indiğinde birinin Volkswagen'in ön kanepesinde oturduğunu gördü. Gelenleri dikiz aynasından gözetlemiş olmalıydı ki onlar arkadan yaklaşıırken hemen arabadan dışarı fırlamıştı. Adı Russell'dı. Leonard'ın elini sıkarken parmaklarını kıracaktı az kalsın. Amerikan Silâhlı Kuvvetlerine seslenen A.F.N. radyosunda spikerlik yaptığını, ayrıca da Batı Berlin RIAS radyosu için haber bültenleri hazırladığını söylüyordu. Sarı metal düğmeli, parlak kırmızı –utanmaz denecek kadar parlak kırmızı– bir bleyzer, ütü yerleri bıçak gibi keskin, krem rengi pantolon giymiş, ayaklarına bağcık yerine püskülleri olan bir çift ayakkabı geçirmişti. Leonard ile tanıştıktan sonra Russell bir kolu çekerek ön koltuğu katladı ve onu arkaya buyur etti. O da Glass gibi gömleğinin yakasını açık bırakmıştı, içine giydiği bisiklet yaka beyaz atleti görünüyordu. Araba hareket ederken Leonard karanlıkta kravatını yokladı. Kravatı çıkarmamaya karar verdi; Amerikalılar taktığını zaten fark etmiş olabilirlerdik.

Russell konuğa olabildiğince çok bilgi vermenin kendisine düştüğünü düşünüyordu sanki. Mesleğinde edindiği alışkanlıkla çok rahat konuşuyor, cümleler arasında duralamadan, hiç teklemeden, hiçbir sözünü yinelemeden anlatıyordu. Geçtikleri sokakların adlarını söylerken, bombardımanın yol açtığı hasarı ya da yeni yapılan bir işhanını gösterirken radyodan yayın yaparmış gibi konuşuyordu. "Şimdi Tiergarten'dan geçiyoruz. Buraya gündüz gelmen gerekir. Çevrede tek bir ağaç kalmadı desem yeri var. Bombaların yerle bir etmediklerini Almanlar kesip sobada yaktılar. Hitler bu yola Doğu-Batı eksenini derdi. Şimdiki adı 17 Haziran Caddesi. İki yıl önce çıkan ayaklanma-

nın anısına öyle adlandırıldı. Az ileride de Berlin'i ele geçiren Rus askerlerinin anısına dikilen anıtı görebilirsin. Onun adını bilirsin mutlaka..."

Batı Berlin sınırındaki polis ve gümrük kontrol noktasından geçerken yavaşladılar. İleride beş altı tane *Vopo* vardı. Biri elektrik fenerini arabanın plakasına tuttuktan sonra elini sallayarak Rus bölgesine girmelerine izin verdi. Brandenburg Kapısının altından geçtiler. Hava iyice kararmıştı artık. Sokaklarda trafik yoktu. Russell turist rehberliğini -araba çukurlara girip çıkarken bile- tekdüze bir sesle sürdürdüğünden, Leonard'ın gördüklerinden heyecan duyması zordu.

Şu ıssız yol bir zamanlar kentin atardamarı, Avrupa'nın en ünlü caddelerinden biriydi. Unter den Linden... Şurada Demokratik Alman Cumhuriyetinin gerçek merkezi, Sovyet Elçiliği. Bir zamanlar en şık otellerden biri olan eski Bristol Otelinin yerinde yükseliyor.

Glass o zamana kadar ağzını açmamıştı. Şimdi incelikle araya girerek, "Özür dilerim Russell," dedi. "Bir dakika lütfen. Leonard, seni önce Rus bölgesine getirmemizin nedeni daha sonra öteki bölgenin farkının tadına varabilmen. Şimdi Neva Oteline gideceğiz..."

Russell yeniden başladı. "Eskiden adı Nordland Oteliydi. İkinci sınıf bir yerdi. Şimdi daha da kötüledi, ama hâlâ Doğu Berlin'in en iyi otelidir."

"Russell," dedi Glass, "sana hemen bir içki içirmek gerek."

Yollar öyle karanlıktı ki Neva Otelinin lobisinden dışarı sızan ışık sokağın ucundan görülebiliyordu. Arabadan indiklerinde ikinci bir ışık gördüler. Otelin karşısında bir halk kooperatifinin lokantası vardı; H.O.Gastronom. Lokantadaki tek hayat belirtisi camların buğulanmış olmasıydı. Neva'nın resepsiyonundaki adam onları üç kişinin ancak sığabileceği asansöre yöneltti. Asansör çok yavaş yükseliyordu. Ölgün ışıklı ampulün altında burun buruna

durduklarından konuşmak da kolay değildi.

Barda sessizce içki içen otuz kırk müşteri vardı. Köşedeki alçak sahanlığın üzerinde duran akordeoncuyla klarinetçi nota defterlerini karıştırıyorlardı. Duvarlar da, bar tezgâhı da binlerce elin izini taşıyan, püsküllü, pembe kapitone kumaşla kaplanmıştı. Hepsi sönük olan görkemli kristal avizeler, yaldızlı çerçeveler içinde çatlak aynalar vardı. Leonard ilk içkileri ısmarlayıp parasını ödemek niyetiyle bara doğru giderken Glass onu küçük parke pistin kenarındaki masalardan birine yöneltti.

"Senin cebindeki parayı kimse görmesin. Burada yalnız Doğu Alman Markıyla ödeme yapılır." Fısıldayarak konuştuğu halde sesi çok yüksek çıkmıştı sanki.

Garson gelince Glass bir şişe Rus şampanyası ısmarladı. Onlar kadehlerini kaldırırken müzisyenler *Red Sails in the Sunset*'i çalmaya başladılar. Kimse dansa kalkma isteği göstermedi. Russell karanlık köşeleri gözden geçirdikten sonra ayaklandı ve masaların arasında yürüdü. Daha iri yapılı biri için dikilmiş beyaz bir elbise giymiş bir kadınla döndü. Glass'la Leonard adamın fokstrot temposuna uyarak kadını ustaca idare edişini izlediler.

Glass başını iki yana sallıyordu. "Bu ışıktaki kadını iyi göremedi," dedi ve doğru bir tahmin yürüterek, "O karı işine gelmeyecek," diye ekledi. Gerçekten de dans sona erince Russell nazikçe eğilerek selâm vermiş, kadına kolunu uzatıp masasına bırakmıştı.

Erkeklerin yanına dönünce, radyonun propaganda yayınlarında kullandığı sesle, "Buradaki beslenme yetersizliğinden ötürü," deyip Doğu ve Batı Berlin halkının aldığı ortalama günlük kalori sayısını ayrıntılarıyla açıklamaya koyuldu. Ardından, "Aman, ne haltsa," diye keserek bir şişe şampanya daha istedi.

Şampanya limonata kadar tatlı ve fazla gazlıydı. İçkiye benzer yanı yoktu. Glass'la Russell Almanya'daki sorunu konuşuyorlardı. Almanların Doğudan Batıya göçmele-

ri, Demokratik Cumhuriyetin işgücü yokluğundan ötürü ekonomik çöküntünün eşğine gelmesi ne kadar sürecekti acaba?

Russell sayıları ezbere biliyordu. Her yıl yüz binlerce göçmen geliyordu Batıya. "Üstelik de en işe yarayan adamlar. Dörtte üçü kırk beş yaşın altında. Doğu Almanya üç yıl daha dayanabilir belki. Ondan sonra ayakta kalamayacaktır."

Glass, "Bir hükümet olduğu sürece devlet de olacaktır," dedi. "Sovyetler istediği sürece de bir hükümet olacaktır. Çok sıkıntı çekecekler, ama Parti, idare etmenin yolunu bulur. Görürsün bak." Leonard başını salladı, hafifçe mırıldanarak aynı görüşte olduğunu belirtti, ancak herhangi bir fikir ileri sürmeye kalkışmadı. Elini kaldırıncı, garsonun iki Amerikalının işaretine karşılık verdiği gibi hemen koşup gelmesine biraz şaşırdı. Bir şişe daha ısmarladı. Ömründe bu kadar mutlu olmamıştı. Komünist bölgesinin göbeğinde oturmuş komünist şampanyası içiyorlardı. Devlet işlerini konuşan sorumlu üç erkektiler. Şimdi Batı Almanya'dan, tam üyelikle NATO'ya girmeye hazırlanan Federal Cumhuriyetten söz ediyorlardı.

Russell Almanya'nın NATO'ya alınmasını doğru bulmuyordu. "Beli kırılan yılanı yeniden diriltecekler."

Glass, "Özgür bir Almanya istiyorsak güçlü bir devlet olması gerekir," dedi.

Russell, "Fransızlar bu işten hiç hoşlanmayacaklar," diye ekledi ve sözünün desteklenmesini bekleyerek Leonard'a baktı. O arada şampanya da geldi.

Glass, "Ben öderim," diye atıldı. Garson uzaklaşıncı Leonard'a döndü. "Bana yedi Batı markı borçlusun."

Leonard bardaklara şampanya doldurdu. Beyaz elbise li zayıf kadınla arkadaşı onların masasının yanından geçince yeni bir konuya atladılar. Russell Berlinli kızların dünyanın en dikbaşı, ama en şuh kadınları olduklarını savunuyordu.

Leonard Rus olmayan herkesin Berlin'de gününü gün edebileceğini söyledi. Yetkili bir uzman tavrıyla, "Rusların '45'de buraya girişini hiçbirisi unutmamış," dedi. "Hepsinin ablaları, anneleri, hatta nineleri saldırıya uğramış. Ruslar kadınların ırzlarına geçmiş, hepsine çok kötü davranmışlar."

İki Amerikalı aynı görüşte değillerdi, ama onun sözlerini ciddiye aldılar. 'Ninelerin' ırzlarına geçilmesine biraz güldüler bile. Leonard, Russell'ın söylediklerine kulak kabartırken şampanyasını yudumluyordu.

"Rusların çoğu birlikleriyle birlikte kırsal yörelerde yaşıyorlar. Kentte kalanlar, subaylar, komiserler kadın sıkıntısı çekmiyorlar."

Glass de aynı kanıdaydı. "Ruslarla yatan kafasız karılar her zaman var tabii."

Müzisyenler yine bir Amerikan melodisi çalıyorlardı. Şampanyanın tatlılığı insanın içini bayıltıyordu. Garsonun üç temiz bardakla buz gibi bir şişe votka getirmesi çok iyi olmuştu.

Yine Ruslardan söz ediyorlardı. Russell'ın radyo spikerinin sesi değişmişti. Terli yüzü parlıyor, bleyzerinin kırmızılığını yansıtıyordu. On yıl önce, dediğine göre, yirmi iki yaşında bir teğmenmiş, 1945 Mayısında, Albay Frank Howley'nin Amerikan bölgesini işgal etmek üzere Berlin'e yürüyen öncü birliklerinde görev yapıyormuş.

"Rusları adam sanırdık," diyordu. "Milyonlarca askerleri ölmüştü savaşta. Hepsi birer kahraman gibi görünürdü bize. İriyari, güleryüzlü, votka düşkünü herifler olduklarını sanırdık. Savaşın başından beri onlara dünya kadar malzeme yardımı yapmıştık. Demek ki bizim dostumuz ve müttefikimizdiler. Onlarla karşılaşmadan önce böyle düşünüyorduk. Berlin'e girmemize altmış kilometre kalmışken karşımıza çıkıp yolu kapadılar. Biz de onları selâmlayıp kucaklaşmak için kamyonlardan indik. Sonunda karşılaşacağımızı düşündükçe sevinç sarhoşluklarına kapılı-

yor, armağanlar vermeye hazırlanıyorduk." Leonard'ın koluna yapıştı. "Ama onlar buz gibiydiler, Leonard! Çok soğuktular. Şampanya getirmiştik. Fransız şampanyaları. Ağzlarını sürmediler! Elimizi bile sıkamayacaklardı neredeyse. Motorlu araç sayısını elliye indirmedikçe kente girmemize izin vermeyeceklerini söylediler. Berlin'in on kilometre dışında kamp kurdurdular bize. Ertesi sabah kente girerken de bizden gözlerini ayırmadılar. Bize güvenmiyor, bizden hoşlanmıyorlardı. Daha ilk günden düşman gözüyle baktılar Amerikalılara. Bizim de bir bölgemizin olmasını önlemeye çalıştılar.

"Hep öyle sürüp gitti. Hiç gülmüyorlardı. İşbirliği yapmak, sorunlara çözüm getirmek istemiyorlardı. Yalan söylüyor, engel yaratıyor, gaddarlık ediyorlardı. Bir anlaşmanın teknik ayrıntılarını konuşurken bile çok sert bir dil kullanıyorlardı. Biz de, adamlar boktan bir savaştan çıktılar, zaten bizden farklı insanlardır, yöntemleri farklıdır falan diyorduk. Saf insanlardık, onlara boyun eğiyorduk. Bizler kurulacak yeni dünya düzeninden, Birleşmiş Milletlerden söz ederken onlar komünist olmayan bütün politikacıları kaçırıp adamları pataklıyorlardı. Biz Berlin'de neler olup bittiğini ancak bir yıl sonra anladık. Bir şey daha... Karşılaştığımız bütün Rus subayları çok mutsuz görünüyorlardı. Her an sırtlarından vurulmayı bekliyorlardı sanki. Öyle kurubüzük herifler gibi davranmak onların da hoşuna gitmiyordu. O yüzden nefret edemiyordum onlardan. Öyle olmaları politika gereği idi. Boklavatlık etmelerinin nedeni yukarıdan öyle emir almış olmalarıydı."

Glass herkesin votka kadehini yeniden doldurdu. "Ben onlardan nefret ederim," dedi. "Bazıları gibi kafayı takmış değilim gerçi. Benimki delice bir nefret değil. Nefret edilmesi gereken insanlar değil onların rejimi diyeceksiniz belki. Ama destekleyip yöneten insanlar olmasa rejim de olmazdı." Bardağını masaya bırakırken içkisinin birazını döktü, işaret parmağını o ıslaklığın içinde gezdirmeye

ye başladı. "Komünistlerin satmaya çalıştıkları mal boktan canım! Beş para etmez bir ideoloji. Şimdi de zor kullanarak ihracatını yapıyorlar. Geçen yıl Varşova'ya ve Budapeşte'ye gitmiştim. İnsanların mutluluğunu kısıtlamak için ne yol bulmuşlar ama! Yani... Demek istediğim... Şu raya baksana bir kere! Seni Rus bölgesindeki en lüks otele getirdik, Leonard. Baksana! Çevrene bak. İnsanlara bak!" Sesi iyice yükselmmişti.

Russell elini uzattı. "Heyecanlanma, Bob."

Glass gülümsedi. "Tamam. Olay çıkaracak değilim."

Leonard çevresine bakındı. Loş salonda başlarını önlerindeki bardaklara eğerek oturan müşterilere göz gezdirdi. Tezgâhın başında yan yana duran barmenle garson yüzlerini başka tarafa çevirmişlerdi. İki müzisyen marş temposunda neşeli bir şey çalıyorlardı. Orayla ilgili son izlenimi bu oldu. Ertesi sabah, Neva'dan nasıl çıktıklarını hiç hatırlamayacaktı.

Masaların arasından yol bulmuş, daracık asansörle aşağı inmiş, kahverengi üniformalı resepsiyon memurunun yanından geçmiş olmaları gerekirdi. Arabanın yanında bir tüketim kooperatifinin ışksız vitrini, dükkânın içinde yığınla sardalya konservesi, konservelerin üstünde de Stalin'in kırmızı krepon kâğıtlarıyla çerçevelenmiş bir resmi görülüyordu. Glass'la Russell resmin altındaki yazıyı—tam da değilse bile—bir ağızdan İngilizceye çevirdiler: *Alman ve Sovyet halklarının sarsılmaz dostluğu özgürlük ve barışın güvencesidir.*

Bölgenin sınırına gelmişlerdi. Glass arabanın motorunu durdurdu, belgeler incelenirken el fenerleri yakılıp içeri uzatıldı, karanlıkta gidip gelen nalçalı çizmelerin takırtıları işitildi. Ardından dört ayrı dilde yazılmış bir tabelanın yanından geçtiler. *Demokratik Berlin'den Çıkmak Üzeresiniz.* Az sonra yine dört dilde yazılmış bir başka tabelaya yaklaştılar. *İngiliz Bölgesine Giriyorsunuz.*

Russell ön koltuktan arkaya seslendi. "Şu anda Wit-

tenberg Alanındayız."

Tepesinde gerçek bir ateş yanan dev boyutlu bir mum maketinin yanında oturan bir Kızılhaç hemşiresinin önünden geçtiler.

Russell'in turist rehberliği edeceği tutmuştu yine. "Spätheimkehrer için bağış topluyorlar," dedi. "Vatana dönüşleri geciken, hâlâ Rusların elinde olan yüz binlerce Alman askeri için yani."

Glass, "Aradan on yıl geçti," diye atıldı. "Boşversene sen. Artık kimsenin vatana döneceği yok."

Ondan az sonra çok geniş ve gürültülü bir salonda, masalar arasındaki bir masadaydılar. Orkestranın caza çevirerek çaldığı İngiliz marşı salondaki gürültüyü bastırıyordu. Bu kez yalnızca iki dilde, Almanca ve İngilizce yazılmış olan listenin bir kenarına küçük bir broşür ilıştırılmışti, ama basılı harfler biraz tuhaftı. Titriyor, durdukları yerde sallanıyorlardı. *'Eğlence yerlerinin en harikası, teknik harikalar diyarı Ballhouse'a hoş geldiniz! İki yüz elli adet masa telefonundan oluşan Modern Masa Telefonu Sisteminin...'* Sözcük tanıdığı bir şeyi yankılıyordu, ama Leonard ne olduğunu çıkartamıyordu bir türlü. *'...Telefonu Sisteminin gerektiğince çalışması binlerce bağlantıyla guvence altına alınmıştır. Havalı Masa Postası Servisimiz her gece binlerce müşteriye küçük armağanlar, mektuplar ulaştırır. Bu herkes için eşsiz bir eğlence olmaktadır. Ayrıca ışıklı sularla yapılan RESI gösterilerinin güzelliği göz kamaştırıcıdır. Bir saniye içinde, dokuz bin memeden sekiz bin litre suyun püskürtüldüğünü öğrenmek sizi şaşırtabilir. Her an değişen bu ışıklı efektlerin gerçekleştirilmesi için yüz bin renkli ampul kullanılmaktadır.'*

Glass parmaklarını sakalına dolamış otuz iki dişini göstererek sırtıyordu. Bir şey söyledi, söylediğini bağıarak yinelemesi gerekti. "Hah söyle, dedim!"

Nedir ki içerisi Batı Berlin'in üstünlüklerini konuşmaya olanak bırakmayacak kadar gürültülüydü. Renkli

sular orkestranın önünde havaya yükselip yeniden yere iniyor, oradan oraya kayıp duruyorlardı. Leonard o yöne bakmamaya çalışıyordu. İçki ısmarlarlarken birayla yetinmekle akıllılık etmişlerdi. Garson masadan uzaklaşır uzaklaşmaz gül dolu sepetiyle çiçekçi kız yanaştı. Russell bir gül satın alarak Leonard'a uzattı, o da sapını kırıp çiçeği kulağının arkasına ilişti. Havah tüple, bitişikteki masaya bir kutu ulaştı, Bavyeralı ceket giyen iki Alman tangırdayarak gelen kutunun içinde ne olduğunu görmek için eğilip baktılar. Her yanı payetlerle işlenmiş denizkızı tuvaleti giymiş bir kadın orkestra şefini öpüyordu. Salondan ısıklıklar, naralar yükseldi. Orkestra çalmaya başladı, kadının eline bir mikrofon tutuşturuldu. O da gözlüklerini çıkarıp Alman şivesiyle *Too Darn Hot*'ı söylemeye başladı. Bavyera ceketli Almanlar hayal kırıklığına uğramışa benziyorlardı. Kıkırdaşarak birbirlerinin kollarına yığılan iki kızın oturduğu, on beş metre uzaktaki bir masaya dikmişlerdi gözlerini. Kızların arkasında kalan dans pisti dolmuştu. Kadın *Night and Day*'i, *Anything Goes*'u, *Just One of those Things*'i, son olarak da *Miss Otis Regrets*'i söyledi. Herkes ayağa kalkmış alkışlıyor, ayaklar yere vuruluyor, bis, bis naraları duyuluyordu.

Orkestra kısa bir ara verince Leonard üç bira daha ısmarladı. Russell önce çevresine bakındı, sonra da kız tavlayamayacak kadar sarhoş olduğunu söyledi. Cole Porter'ın bestelerinden, en sevdikleri şarkılardan söz ettiler. Russell, Porter '37'de kaza geçirip hastaneye yatırıldığında bir arkadaşının babası da oradaymış, dedi. Doktorlarla hemşirelerin olayı basına yansıtmamaları istenmiş nedense. Bu laf, gizlilik konusuna geçilmesine yol açtı. Russell dünyada çok fazla gizlilik merakı olduğu kanısındaydı. Gülüyordu. Glass'ın yaptığı iş konusunda birşeyler biliyordu herhalde.

Glass gülünç bir ciddiyet içindeydi. Başını arkaya atarak sakalının üstünden Russell'a baktı. "Üniversitede en

sevdiğim ders neydi biliyor musun? Biyoloji. Bir ara evrim teorisini de inceledik. O zaman çok önemli bir şey öğrendim." Şimdi Leonard'ı da görüş açısının içine almıştı. "İnsanlık binlerce, hayır, milyonlarca yıl koskoca bir beyinle yaşadı. Neo-korteks denen beyin. Ama konuşma bilmiyor, domuz gibi yaşıyorlardı. Hiçbir şeyleri yoktu. Ne dil, ne kültür, ne de başka bir şey. Derken, günlerden bir gün, dank! Dil çok gerekli olmuştu birden. Mutlaka konuşmamız gerekiyordu ve bu işin dönüşü yoktu. Neden böyle olmuştu ansızın?"

Russell omuzlarını kaldırdı. "Tanrının isteği belki."

"Tanrının isteğini pabucuma anlat. Nedenini söyleyeyim. O eski günlerde bütün insanlar bir arada yaşıyor, hepsi aynı şeyi yapıyorlardı. Sürü halinde yaşıyorduk. O yüzden de konuşmaya gerek yoktu. Bir yerden bir leopar çıkmışsa, hey, bakın, şu gelen leopar, değil mi, diye sormaya gerek yoktu. Leopar olduğunu herkes görüyordu zaten. Hep birlikte zıplayarak, bağırıp çağırarak hayvanı korkutmaya çalışıyorlardı. Amaaa, biri çıkıp da ben şunlardan biraz uzaklaşayım, biraz tekbaşına yaşayayım diye düşününce ne oldu? O, karşıdan gelen leoparı gördüğünde başkalarının bilmediği bir şey biliyordu artık. Başkalarının sahip olmadığı bir şeye sahipti, bir sır biliyordu. Bireyselliğinin, bilinçlenmesinin başlangıç noktası buydu. O sırrı başkalarıyla paylaşmak, koşup onları uyarmak istiyorsa dil denen şeyi bulgulamak zorundaydı. Dilden sonra kültür gelebilirdi. Konuşmayı beceremezse yerinde kalır, dilerim şu leopar hep benimle uğraşan o herifi yer, diye düşünebilirdi. Yani gizli bir plan kurabilirdi ki o da biraz daha bilinçli, biraz daha bireyci olması demekti."

Orkestra hızlı ve gürültülü bir parça çalmaya başlamıştı. Glass son cümlesini bağırarak söylemek zorunda kaldı. "İnsanı insan yapan gizlilikti." Russell bu kuramın onuruna kadeh kaldırdı.

Garsonlardan biri onun hareketini yanlış yorumlaya-

rak masaya geldi, bunun üzerine yeniden bira istendi. Denizkızı orkestranın önünde ışıldar, müşteriler naralar atarken masada bir tangırtı koptu. Küçük, madeni bir kutu havalı borudan aşağı inmiş, borunun ucundaki pirinç tablaya düşerek durmuştu. Üçü de gözlerini dikip baktılar. Kimse kımıldamıyordu.

Sonunda Glass kutuya uzandı, kapağını açtı. İçinden çıkardığı katlı kâğıdı masaya yaydı. "Ulu Tanrım," diye bağırdı. "Bu sana gelmiş, Leonard."

Leonard bir anlık şaşkınlıkla mektubun annesinden geldiğini sandı. Mektup yazma sırası onlardaydı. Ama saat çok geç, diye düşündü; burada olacağını da bilmiyorlardı.

Üçü de eğilmiş kâğıda bakıyor, başları ışığı kesiyordu. Russell yüksek sesle okudu: *An den jungen Mann mit der Blume im Haar*. Saçına çiçek takan genç adama. *Menie Schöner*, deminden beri seni masamdan izliyorum. Gelip beni dansa kaldırırsan sevinirim. Onu yapamazsan, dönüp bana bakarak gülümsemen de beni mutlu edecek. İşinize karışmamı bağışla. Selâmlar. 89 numaralı masa.

Amerikalılar ayağa kalkarak masayı ararlarken Leonard elindeki kâğıtla yerinde oturdu. Almanca sözcükleri bir kere daha okudu. Bu not onu şaşırtmamıştı. İşte şimdi önünde duruyordu, şimdi sorun bunu itiraf etmek, kaçınılmazı kabul etmek sorunuydu. Böyle başlayacaktı mutlaka. Kendine karşı dürüst davranırsa, kafasının bir yanıyla bunu başından beri bildiğini kabul etmesi gerekirdi.

Onu çekip çekıştırerek ayağa kaldırdılar. Onu olduğu yerde döndürerek yüzünü salona çevirdiler. "Bak, orada oturuyor." Sahne ışıklarının aydınlatığı yoğun sigara dumanının arasından, müşterilerin başlarının üstünden bakınca tekbaşına oturan kadını gördü. Glass'la Russell pandomim oynar gibi ona çekidüzen vermeye başladılar. Üstünü başını silkeliyor, kravatını düzeltiyor, kulağının arkasındaki çiçeği sıkıştırıyorlardı. Sonra da iskeleden sandalı

itercesine sırtından ittiler. "Yürü hadi," diyorlardı. "Aslanım benim!"

Leonard ilerliyor, kadın da onun gelişini izliyordu. Dirseğini masaya, çenesini avcuna dayamıştı. Denizkızı şarkı söylüyordu: *Elma ağacının altında benden başka, benden başkasıyla oturma.* Leonard daha sonra doğrulacak olan bir düşünceye kapılarak, hayatım değişecek, dedi kendi kendine. Masayla arasında üç dört metre kalınca kadın gülümsedi, orkestra çaldığı parçayı bitirirken o da masaya ulaştı. Elini bir iskemleye dayamış, alkışın kesilmesini bekleyerek, hafifçe sallanarak duruyordu. Ortalık sessizleşince Maria Eckdorf kusursuz bir İngilizce, ancak tatlı bir Alman aksanıyla sordu: "Evet, dans edecek miyiz?" Leonard parmaklarını midesine dayadı özür dilercesine. Midesi birbirinden çok farklı üç ayrı sıvıyla doluydu.

"Aslını ararsanız," dedi, "sakıncası yoksa oturmak isterim." Oturdu ve hemen el ele tutuştular. Epey uzun bir süre başka laf edemedi.

Adı Maria Louise Eckdorf'tu, otuz yaşındaydı, Leonard'ın evinden yirmi dakika uzaklıkta Kreuzberg'de, Adalbertstrasse'de oturuyordu. Spandau'da, İngiliz ordusunun motorlu taşıt atölyesinde sekreter ve çevirmen olarak çalışıyordu. Yılda iki-üç kere kapısına dayanarak ondan para isteyen, bazan da dayak atan Otto adındaki kocasından bir süre önce boşanmıştı. Evinin iki odası, bir de perdeyle ayrılmış minik bir mutfığı vardı ve karanlık tatta merdivenlerle beş kat çıkmak gerekiyordu. Sıcak su musluğu yoktu, kışın boruların donmaması için soğuk su musluğunu damlar durumunda bırakması gerekiyordu. İngilizceyi, Birinci Dünya Savaşından önce ve sonra İsviçre'deki bir İngiliz Okulunda, Almanca öğretmenliği yapan büyükannesinden öğrenmişti. 1937'de, Maria on iki yaşındayken ailesi Düsseldorf'tan Berlin'e taşınmıştı. Babası ağır taşıtlar için vites kutuları üreten bir şirketin bölge temsilcisiydi. Annesiyle babası şimdi Rus bölgesinde, Pankow'da kalmışlardı. Babası demiryolu kondüktörüydü artık. Annesi de bir ampul fabrikasının ambalaj dairesinde çalışıyordu. Kızlarının yirmi yaşındayken, onların isteğine karşı çıkarak evlenmiş olmasından ötürü duydukları kırgınlık hâlâ sürüyordu. Uyarılarında haklı çıkmış olduklarını görmek de yetmiyordu onlara.

Çocuksuz bir kadının iki odalı bir evde tekbaşına oturması olağan bir durum değildi. Berlin'de konut sıkıntısı çekiliyordu. Dördüncü ve beşinci kattaki komşuları Maria'ya soğuk davranıyorlardı, ama daha aşağı katlarda oturan, onunla ilgili fazla bir şey bilmeyenler nazik davranıyorlardı hiç değilse. Leonard'la tanıştığı akşam, bütün gece bir Fransız çavuşuyla dans eden arkadaşı Jenny Schne-

ider'la birlikte çıkmıştı dışarıya. Bir bisiklet kulübünün de üyesiydi. Kulübün elli yaşlarındaki muhasebecisi ona deliler gibi âşıktı. Bisikleti nisan ayında apartmanın bodrumundan çalınmıştı. En büyük isteği İngilizcesini iyice ilerletmek ve günün birinde hariciyede çevirmen olarak iş bulmaktı.

Leonard bu bilgilerin bazılarını iskemlesini Glass'la Russell'ı göremeyeceği bir yöne çevirip Maria'ya bir *Pimms* ile limonata, kendisine de bir bira ısmarladıktan sonra öğrenmişti. Bazılarını da büyük zorluklarla, ancak haftalar sonra öğrenebildi.

Leonard eğlence gecesinin sabahında Altglienicke'ye ulaştığında saat sekiz buçuktu. Otobüsten Rudow köyünde inip son bir buçuk kilometreyi yürüyerek gelmiş olmasına karşın yarım saat erken varmıştı işyerine. Midesi bulanıyordu, yorgundu, susamıştı ve hâlâ biraz sarhoştı. O sabah komodinin üzerinde bir sigara paketinden yırtılmış bir karton parçası bulmuştu. Maria'nın adresi. Şimdi de cebindeydi. Metroda gelirken birkaç kere çıkarıp bakmıştı. Glass'la Russell arabanın yanında beklerlerken Maria arkadaşının dans ettiği Fransız çavuştan bir kalem istemiş, kâğıdı Jenny'nin sırtına dayayıp adresini yazmıştı. Leonard radar istasyonuna girmesini sağlayacak giriş kartını elinde tutuyordu. Nöbetçi kartı aldı, fotoğraf ve karşısındakinin yüzünü dikkatle inceledi.

Leonard artık 'odam' diye düşündüğü yere gelince kapıyı açık buldu. İçerideki üç işçi aletlerini topluyorlardı. Hallerine bakılırsa bütün gece çalışmışlardı. Ampe kolileri odanın ortasına toplanmıştı. Duvarlarda, ambalajından çıkarılan cihazların sığabileceği genişlikte raflar görölüyordu. Yüksek raflara ulaşılabilmesi için kitaplıklarda kullanılan merdivenlerden biri getirilmişti. Tavana yuvarlak bir havalandırma deliği açılmış, üstüne madeni bir kafes vidalanmıştı. Deliğin üstündeki bir yerden havayı emen motorun uğultusu geliyordu. Leonard işçilerden birinin porta-

tif merdivenini geçirebilmesi için yana çekilirken tahtamasanın üstünde on, on iki kutu fiş ile birtakım yeni malzemeler gördü. Onları incelemeye koyulmuşken Glass yeşil branda bezinden bir kılıfa sokulmuş bir avcı bıçağıyla kapıda belirdi. Elektrik ışığında sakalı pırıl pırıl parlıyordu.

Herhangi bir giriş yapmaya gerek duymadan, "Kutuları bununla aç," dedi. 'Onar onar aç, raflara yerleştir, sonra da kutuları arka kapıdan çıkarıp çöp fırınına götür. Hepsi kül oluncaya kadar bekle. Ne yaparsan yap ama sakın ön kapıdan çıkarma. Seni gözetleyeceklerdir. Dikkat et de rüzgârla uçup giden bir kâğıt olmasın. İster inan, ister inanma, sivri akıllının biri kutuların üzerine seri numaralarını basmış. Bu odadan çıkarken kapıyı kilitle. Şu senin anahtarın. Ondan sen sorumlusun. Anahtarını teslim aldığına göre şuraya bir imza at."

İşçilerden biri geri gelmiş, odada birşeyler arıyordu. Leonard göğüs geçirerek, "Çok güzel bir geceydi," dedi. "Teşekkür ederim." Bob Glass'ın kendisine Maria'yla ilgili sorular sormasını, kendisinin başarısından söz etmesini beklediye de Amerikalı sırtını dönmüş rafları inceliyordu. "Raflara dizilince tozlanmamaları için üstlerine örtü örtülmesi gerekecek," dedi. "Sana örtü gönderirim." İşçi dört ayak üzerine çökmüş yere bakıyordu. Glass ayakkabısının burnuyla ona kenarda duran küçük bizi gösterdi.

Leonard, "Çok güzel bir yerdi," diye ekledi. "Aslını ararsan bu sabah pek parlak durumda değilim."

Adam aletini alıp çıktı. Glass bir tekmeyle kapıyı kapadı. Leonard Amerikalının sakalının duruş açısına bakınca fırça yiyeceğini anladı.

"Beni dinle. Sen de işlerin önemsiz olduğunu sanıyorsun. Kolileri açmak, kutuları yakmak odacının işi diye düşünüyorsun. Yanlıyorsun oysa. Bu projeyle ilgisi olan her şey, ama *her şey* çok önemli. En küçük ayrıntı bile. Şu işçiye dün gece birlikte gezip kafa çektiğimizi açıklamamanın ge-

reği var mıydı sanki? Biraz düşün, Leonard. Yüksek rütbeli bir irtibat subayı İngiliz Posta İdaresinde görevli bir teknik yardımcıyla niye arkadaşlık etsin? O işçi bir askerdir. Arkadaşlarından biriyle bir birahane oturunca laf olsun diye bundan söz edebilir. Onların yanındaki taburede de gözünü kulağını açık tutmayı bilen uyanık bir Alman genci oturmaktadır. Bu kentte yüzlercesi var. Beş dakika sonra o da Prag Cafeye ya da öyle yerlerden birine damlar. Satacak mal bulmuştur çünkü. Duyduklarını elli marka, şansı varsa yüz marka satabilir. Adamların ayaklarının altında kazı yapıyoruz, onların bölgesindeyiz. Bir anlarırsa bizi öldürürler. Haksız da sayılmazlar."

Glass iyice yaklaşmış, Leonard rahatsız olmuştu. Rahatsızlığı yalnızca Amerikalının yakınlığından ötürü değildi. Onun adına utanmıştı. Aşırılığa kaçıyordu Glass. Rolünü biraz abartıyor, Leonard da tek seyirci olmanın sıkıntısını duyuyordu. Yüzüne nasıl bir ifade vermesi gerektiğini kestiremedi. Glass'ın ağzı kahve kokuyordu.

"Tutumunu değiştirmeni istiyorum Leonard. Herhangi bir davranışta bulunmadan önce biraz dur ve doğurabileceği sonuçları düşün. Bu bir savaş Leonard. Sen de o savaşın içindesin."

Glass gidince Leonard biraz bekledi. Sonra da kapıyı açtı, koridorun iki ucuna göz attıktan sonra soğuk su cihazına koştu. Su çok soğuktu ve madensel bir tadı vardı. Dakikalarca su içti. Odasına döndüğünde Glass oradaydı. Başını iki yana sallayarak Leonard'ın odada bıraktığı anahtarı gösterdi. Anahtarı delikanlının avucuna bıraktı, parmaklarını kıvrıp avucunu kapadı ve tek söz etmeden çıktı.

Leonard'ın yüzü kızarmıştı. Kendini toplamak için cebindeki karton parçasını çıkardı. Kolilere yaslanarak adresi okudu. *Erstes Hinterhaus, fünfter Stock rechts, Adalbertstrasse 84*. Elini kolilerden birinin üzerinde gezdirirdi. Soluk renkli karton insan derisine yakın bir renkteydi.

Kalbi, dişli bir çarkın mandalı olmuş, her atışta gövdesinin biraz daha sıkışmasına, gerginleşmesine yol açıyordu. Şu durumda nasıl boşaltırdı onca koliyi? Yanağını kartona dayadı. Maria. Biraz rahatlaması gerekiyordu; yoksa aklını toplayamayacaktı. Ama Glass beklenmedik bir anda yine çıkıp gelebilirdi. Bu da katlanılmaz bir düşünceydi. O durumun gülünçlüğü, utancı, güvenlik kaygıları... Hangisinin daha kötü olduğunu kestiremiyordu.

Uzulca inleyerek kâğıt parçasını ortadan kaldırdı, yığının en üstündeki koliyi alıp yere indirdi. Avcı bıçağını kılıfından çıkardı, salladı. İnsan eti gibi kolayca yarılmıştı karton. Ancak bıçağın ucu sert bir şeye dayanmış, bir çatırtı duyulmuştu. Kapağı kesip açtı, üstteki tahta yongalarını avuç avuç boşalttı, presten geçirilmiş oluklu kâğıt tabakasını kaldırdı. Ses alma cihazına sarılan ince bezi de kesip açınca bant makaralarının yerleştirileceği yüzeyde çaprazlama bir çizik gördü. Kontrol düğmelerinden biri de ortadan kırılmıştı. Kolinin geri kalanını kesip açması daha zor oldu. Cihazı çıkardı, fişini taktı, kitaplık merdivenine çıkararak en üst raflardan birine yerleştirdi. Kırk düğmeyi cebine attı. Yedek parça istek formlarından birini doldurarak yenisini isteyebilirdi.

Bir an durup ceketini çıkardıktan sonra ikinci koliye el attı. Birinci saatin sonunda rafa üç cihaz daha yerleştirmişti. Kutulara yapıştırılan enli selobantlarla üst kapaklar kolayca kesiliyordu, ama köşeler birkaç kat kartonla sertleştirilmiş, bıçakla kesilemeyen tel zimbalarla zımbalanmıştı. İlk on kutuyu açıncaya kadar ara vermeden çalışmak niyetindeydi. Öğlen olduğunda cihazların onu da raflara sıralanmış, açıp üst üste koyduğu kolilerin yüksekliği bir buçuk metreye yaklaşmıştı. Kutulardan çıkan kolilerin yanında duran talaş yığını da elektirik düğmesinin hizasındaydı.

Kantinde, bir masanın çevresine toplanan birkaç Zen-ci tünelciden başka kimse yoktu, onlar da yeni gelenle hiç

ilgilenmediler. Leonard yine biftek, patates kızartması ve limonata istedi. Tünelci çavuşlar alçak sesle konuşarak kıkır kıkır gülüyorlardı. Kulak kabartınca birkaç kez 'deh-liz' kelimesini işitti. Boşboğazlık edip iş konuşuyorlardı demek. Tam yemeğini bitirirken Glass içeri girip yanına oturdu, işin nasıl gittiğini sordu. Leonard neler yaptığını anlattı ve "Senin düşündüğünden daha uzun sürecek," diye bağladı sözünü.

"Yoo, bence iyi hesaplamışım. On tane sabah, on tane öğleden sonra, on tane de akşam, eder günde otuz tane. Beş günlük iş. Sorun ne?"

Aklından geçenleri açıklamaya karar verdiği için Leonard'ın nabızı hızlanmıştı. Limonatasını başına dikti. "Aslını ararsan, benim uzmanlık alanım koli açmak değil, telefon devreleri. Bu işin önemli olduğunu bildiğimden, mantık sınırları içinde her işi yapmaya razıyım. Ama akşamları serbest kalmayı ummuştum doğrusu."

Glass önce hiçbir şey söylemedi. Ne düşündüğünü yüzünden anlamak da olanaksızdı. Leonard'a bakıyor, onun sözünü bitirdiğine güven getirmek istiyordu. Sonunda, "Çalışma saatlerini konuşmak istiyorsun," dedi. 'Belki iş tanımını da. İngilizlerin komünist sendikaları deyip durdukları bu olsa gerek. Güvenlik soruşturman sonuçlanıp buraya gönderildiğin günden başlayarak görevin sana söyleneni yapmaktır. Bu işte çalışmak istemiyorsan Dollis Hill'e bir telgraf çekerim, seni hemen geriye çağırırlar." Ayağa kalktı. Yüzü gevşemişti birden. Masadan ayrılmadan Leonard'ın omzunu tuttu. "Dayan biraz, ahbap."

Böylece, Leonard bir hafta süreyle bıçakla kutu açıp kolileri yakmaktan, her cihaza bir fiş takıp üzerine etiket yapıştırarak rafa kaldırmaktan başka iş yapmadı. Günde on beş saat çalışıyordu. Birkaç saati de yollarda geçiyordu. Platanenallee'den metroyla Grenzallee'ye gidiyor, orada 46 numaralı otobüse binerek Rudow'a geçiyordu. Ondan sonra da sevimli bile denemeyecek bir köy yolunda yirmi

dakika yürümesi gerekiyordu. Yemeklerini ya kantinde ya da Reichskranzler Alanındaki bir *Schnellimbiss*'de yiyordu. Yolda giderken, uzun sırığıyla ateşi karıştırırken, ayaküstü sosis atıştırırken Maria'yı düşünmeye fırsat buluyordu. Yorgunluğu biraz daha hafif, boş zamanı biraz daha fazla olsaydı kadına tutulabileceğini biliyordu. Seven bir erkek olabilirdi o zaman. Bir yerde uyuklamadan oturabilse, aklını bu konuya verebilecekti. Düşlemin çiçek açmasına olanak sağlayan, can sıkıntısıyla çevrelenmiş boş zaman gerekliydi ona. İşine çok düşküdü; onun gibi düzen meraklısı biri için, en aşağılık, tekdüze işler bile büyüleyici olabiliyor, onu oyalayabiliyordu.

Birinden ödünç aldığı şapkası, bileklerine kadar inen asker kaputu ve galoşlarıyla okul temsillerindeki Zaman Babayı anımsatan kılığı içinde uzun sopasıyla saatler saati ateşi karıştırıyordu. Çöp fırını denenen şey üç tarafı alçak bir duvarla çevrili, dolayısıyla da rüzgârdan ve yağmurdan yeterince korunamayan, sürekli ve cılız bir ateşten başka bir şey değildi. Oralarda yirmi, yirmi beş tane çöp varili, varillerin arkasında da bir atölye vardı. Çamurlu bir yolun gerisinde, bütün gün vites gıcırıltılarıyla gidip gelen askeri kamyonların yük indirip yük aldıkları sahanlık görülüyordu. Her şey kül oluncaya kadar ateşin yanından ayrılmaması konusunda kesin emir almıştı. Ne var ki üstlerine benzin dökülse bile kolay kolay tutuşmayan, alev almadan tütüp duran bazı şeyler oluyordu.

Odasındayken bütün dikkatini küçülen koli yığınına ve raflarda duran, sayıları artan cihazlara veriyordu. Kutuları Maria'nın uğruna boşalttığını söylüyordu kendine. Bu iş onun dayanıklılığını ölçen bir sınav, Maria'ya layık olması için altından kalkması gereken bir görevdi. Maria'nın hatırı için kolilere avcı bıçağıyla saldırıyor, onları parçalayıp tahrip ediyordu. Kutular ortadan kalkınca odasının epey ferahlayacağını da hesaplamıştı. Maria'ya eğlenceli pusulalar yollamayı, çapkınca bir kayıtsızlıkla evi-

nin yakınındaki bir birahane buluşmak önerisinde bulunmayı tasarlıyordu. Gelgelelim geceyarısına doğru evine döndüğünde cümleleri nasıl sıraladığını hatırlayamıyor, işe yeni baştan başlayamayacak kadar da yorgun oluyordu.

Uzun yıllar geçtikten sonra bile, Maria'nın yüzünü hiç unutmadığını fark edecekti. Bazı eski tablolar da olduğu gibi, Maria'nın yüzü ıslıl ıslıl parlıyordu onun gözünde. Gerçekten de o yüzün iki boyutlu olduğu izlenimini veren bir özelliği vardı. Saçı alınının epey yüksek bir noktasında başlar, kusursuz bir oval çizen yüzün öbür ucundaki çenesi hem çok duyarlı, hem de güçlü görünürdü. Kendisine özgü, sevimli bir tavırla başını yana eğdiğinde, yüz bir diski, bir küreden çok bir düzlemi, usta bir ressamın, esinlendiği bir anda iki fırça darbesiyle yaratıverdiği bir resmi andırırdı. Saçları bebek saçı gibi incecikti ve kadınların o yıllarda kullandıkları tokalarla tutturulduğunda tokalar sık sık yerinden kayardı. Bakışları hüznü olmamakla birlikte ağırbaşlıydı; nasıl bir ışıktaki durduğuna bağlı olarak gözleri bazan yeşil, bazan gri görünürdü. Canlı, hareketli bir yüz değildi onunki. Boyuna düş kurar, kimseyle paylaşmak istemediği düşüncelere dalıp giderdi. En tipik yüz ifadesi dalgınlıkla dikkatin bir karışımıydı; başını hafifçe arkaya atıp üç beş santim yana eğer, sol elinin işaret parmağını alt dudağında gezdirirdi. Böyle sessizce dururken biri seslenecek olsa yerinden sıçrardı. O dalgın sessizliği kadınca bir gücün belirtisi olarak da görülebilirdi, çocukça bir bağımlılık olarak da. Belki gerçekten bu karşıt özellikleri kendinde toplayan biriydi. Elleri küçüktü sözgelimi; tırnaklarını çocuk tırnağı gibi kısacık keser ve hiç boyamazdı. Öte yandan ayak tırnaklarını ya turuncuya ya parlak kırmızıya boyardı. Kolları zayıf, en hafif yükleri kaldıramayışı, sıkışan pencereleri açamayışı şaşırtıcıydı. Oysa bacakları ince olmakla birlikte -belki kederli muhasebeci onu ürkütüp kaçırmadan ve bisikleti bodrumdan çalınmadan

önce çok bisiklete bindiği için- kash ve güçlüydü.

Bütün gün karton kutularla, talaşla boğuşan, elinde kızın adresinin yazılı olduğu küçük karton parçasından başka bir şey bulunmayan ve beş gündür onu göremeyen yirmi beş yaşındaki Leonard o yüzü gözünde canlandırmakta güçlük çekiyordu. Kendini zorladıkça yüz büsbütün silikleşiyor, parçalara ayrılarak ilgisini daha da artırıyor. Düşlerinde o yüzün dış çizgilerinden başka bir şey yakalayamıyordu ve ateşli incelemelerin ısısı bu çizgileri de eritip siliyordu. Oynamak istediği sahneler, denenmesi gereken yaklaşımlar vardı; oysa belleği, tatlı ve çekici, ancak gözle görünmeyen bir varlığın dışında hiçbir şeyin yüzeye çıkmasına izin vermiyordu. Kulağı da kızın İngilizce konuşmasını duyamayacak kadar sağırlaşmıştı sanki. Aca- ba sokakta görsem tanır mıyım diye düşünmeye başladı. Kesin olarak bildiği tek şey, kızla bir masada doksan dakika yan yana oturmanın onun üstünde yarattığı etkiydi. O yüze tutulmuştu. Şimdi yüz ortadan kaybolmuş, geride yalnız tutkunluk kalmıştı. Tutkunluğu besleyip geliştirecek pek fazla bir şey de yoktu. Kızı görmek zorundaydı.

İşe başladığının sekizinci ya da dokuzuncu günü Glass biraz dinlenmesine izin verdi. Cihazların hepsi ambalajından çıkarılmış, yirmi altısı denenmiş ve bir ses sinyaliyle çalışmaya başlayacak hale getirilmişti. Leonard o sabah her günkünden iki saat geç kalktı. Yatağın sıcaklığının verdiği kösnül gevşeklikle dalıp dalıp uyanıyordu. Sonra da tıraş oldu, duş yaptı, çıplak bedenine bir havlu sarak evini dolaştı. Büyük bir keyif ve evsahipliği duygusuyla her köşeyi yeniden keşfetti. Alt kattaki boyacıların merdivenlerini oradan oraya çektiklerini duydu. Başkaları için bu da bir iş günüydü. Pazartesiydi belki de. Sonunda çekilmiş kahveyi deneme fırsatı bulacaktı. Erimeyen süt tozu topaklarıyla kahvenin telvesi fincandaki sıvının üstünde yüzdüğünden kahve yapmakta pek başarılı olduğu söylenemezdi, ama Belçika çikolatasıyla tekbaşına kahval-

tı etmekten, çıplak ayaklarını kızgın radyatörlerin dilimlerinin arasına sokarak kendi operasyonunun planını yapmaktan büyük haz duydu. Annesiyle babasından gelen mektubu da okuması gerekiyordu. Her sabah kahvaltıda mektup okumaya alışmış gibi, kayıtsızlıkla zarfı açtı. *'Mektubuna teşekkür etmek, evine yerleştiğine sevindiğimizi söylemek...'*

O da Maria'ya –pek de üstüne düşmeden– bir not yazmaya niyetliydi, ama bunu doğru dürüst giyinmeden yapmayı uygun bulmadı. Giyinip mektubunu (*Geçen hafta Resi'de karşılaştığımızda bana adresini vermek inceliğini gösterdiğine göre bu mektubun canını sıkmayacağını umarım. Karşılık vermek zorunda olduğunu düşünme...*) yazdıktan sonra kızın mektubu en erken üç gün sonra alabileceğini hesapladı. O kadar beklemeye dayanamazdı. Üç gün sonra o yine penceresiz odasına ve on beş saatlik iş gününe dönmüş olacaktı.

Kendine bir fincan kahve daha doldurdu. Telve dibe oturmuştu sonunda. Maria'ya işten gelince bulacağı bir not bırakacaktı. Buradan geçiyordum diyecek, akşam altıda oralardaki bir *Kneipe*'de olacağını haber verecekti. Hangi birahanenin adını vereceğini daha sonra kararlaştırırdı. Hemen işe koyuldu. Altı musvedde yaptı, hiçbirini beğenmedi. Hem güzel laflar etmek, hem de kayıtsız görünmek istiyordu. Maria bu pusulanın evinin kapısının önünde ayaküstü yazıldığını düşünmeliydi. Bu çok önemliydi. Leonard şöyle bir uğramayı düşünmüş, son anda kızın işe gittiğini hatırlamış olacaktı. Maria'nın kendini baskı altında hissetmesini, daha da önemlisi, kendisini bu işi ciddiye alan bir aptal gibi görmesini istemiyordu.

Oğlen olduğunda not yazma çabalarının başarısız sonuçları dört yana dağılmış, ama pusula da son biçimini almıştı. *Bir rastlantı sonucu buradan geçiyordum, uğrayıp bir merhaba demek istedim.* Kâğıdı zarfa koydu ve dalgınlıkla zarfı yapıştırdı. Zarf açacağını alıp yeniden açtı, kendi-

sini kuzm yerine koyarak işten döndüğünü, evindeki masanın başında oturduğunu düşledi. Kâğıdı masanın üstüne koyup iki kere okudu. Maria da öyle yapardı belki. Çok iyi olmuştu. Ölçüyü kaçırmamıştı. Bir zarf daha buldu, yerinden kalktı. Öğleden sonra yapacak hiçbir işi yoktu, ama pusulayı bir an önce bırakmak için hemen evden çıkacağını biliyordu. Yatak odasına dönerek en şık elbisesini giydi. Adresi ezberlediği halde, karton parçasını bir gün önce giydiği pantolonun cebinden çıkardı. Kent haritasını dağınık yatağın üzerine yaymıştı. Kırmızı örgü kravatını takmayı düşünüyordu. Boya kutusunu açtı, haritada yol ararken en yeni siyah ayakkabılarını cilalamaya başladı.

Zaman doldurmak ve yaptığı işin tadını çıkarmak için Kreuzberg semtine giden metroya binmeden önce Ernest-Reuter-Platz metro istasyonuna kadar yürüdü. Kısa-ona fazla kısa gelen- bir süre sonra Adalbertstrasse'deydi. Bir dakikada seksen dört numaranın kapısında olacaktı. Bombardımanda bu kadar büyük hasara uğrayan bir semt daha görmemişti. Hasar olmasa da kasvetli, külüstür bir yerdi. Kimi apartmanların ön duvarları, özellikle de kapı ve pencerelerin çevresi hafif silâhlarla taranarak delik deşik edilmişti. Her iki ya da üç yapıdan birinin içi boşalmış, dış duvarlar kabuk gibi kalmıştı. Damlar havaya uçmuştu. Kimi yapılar olduğu gibi çökmüş, moloz öylece bırakılmıştı. Moloz yığınlarından tavan kirişleri, paslı inşaat demirleri yükseliyordu. İşe gidip geldiği, alışveriş yapıp yemeğe çıktığı iki hafta boyunca kentin yıkılmış olmasından ötürü duyduğu gurur iğrenç ve çocukça bir duygu gibi görünüyordu şimdi.

Oranienstrasse'nin bir yanından öbürüne geçerken molozdan temizlenmiş bir arsada inşaaata başladığını görerek sevindi. Karşısına bir bar çıktı, oraya yöneldi. Adı Bei Tante Elsa'ydı. Orası işini görürdü. Cebindeki pusulayı çıkararak boş bıraktığı yerlere barın ve sokağın adlarını yazdı. Son anda içeri girmeye karar verdi. Gözlerinin loşlu-

ğa alışması için kapıya asılan deri perdenin önünde durakladı. Daracık, tıksık bir yerdi bar. Tünele benziyordu. Tezgâhın gerisindeki bir masada oturan birkaç kadın içki içiyorlardı. Biri Leonard'ın kravatına dikkat çekmek için elini elbisesinin yakasına götürdü ve işaret parmağını uzatarak seslendi. "*Keine Kommunisten hier!*" Arkadaşları güldüler. Orada komünist istemiyorlardı demek. Leonard kadımların havasından ve ucuz şıklıklarından ötürü çalıştıkları yerde verilen bir partiden çıkıp gelmiş olabileceklerini düşündü, sonra da hepsinin sokak kadını olduklarını anladı. Çeşitli köşelerde, başlarını masalara yaslayarak uyuyan erkek müşteriler de vardı. Geri geri giderek dışarı çıkarken kadınlardan biri ona seslendi. Öbürleri yine kahkahaları koyuverdiler.

Kaldırırma çıkınca durdu. Maria'yla böyle bir yerde buluşamazdı. Tekbaşına oturup onu beklemeyi de gözü yemiyordu. Öte yandan pusulaya yazdıklarını değiştirecek olsa ayaküstü yazılmadığı anlaşılacaktı. Sokakta beklerdi o da. Maria gelince özür diler, semti tanımadığını açıklardı. Konuşacak bir konu çıkmış olurdu hiç değilse. Belki de Maria durumu eğlenceli bulurdu.

Seksen dört numara da öbürleri gibi bir apartmandı. Birinci kat pencerelerinin üstündeki kurşun delikleri makineli tüfek mermilerinin izleri olmalıydı. Açık duran geniş kapıdan geçince karşısına loş bir avlu çıktı. Yere döşenen taşların arasında yabanotları bitmişti. Az önce boşaltıldığı anlaşılan çöp varilleri yere devrilmişti. Ortalık sessizdi. Çocuklar okullardan çıkmamışlardı henüz. Evlerde geç saatte yenecek öğlen yemeklerinin ya da akşam yemeğinin hazırlıkları yapılıyor olmalıydı; yağ ve soğan kokuları geliyordu. Her gün yediği biftekle patates kızartması burnunda tüttü ansızın.

Avlunun karşısında *Hinterhaus* olduğunu sandığı yapı yükseliyordu. O 'arka eve' yürüyüp dar kapıdan içeri girdi. Ahşap basamaklı dik bir merdivenin başındaydı.

Her katın sahanlığında iki kapı vardı. Bebek çığlıklarına, radyo yayınlarına, gülüşmelere kulak vererek tırmandı. Üst katlardaki bir adam acıklı bir sesle ve ikinci heceyi vurgulayarak, "Baba? Baba? Baba?" diye bağınyordu. Buraların yabancısydı o; burada bulunmaya hakkı yoktu. Zarfı cebinden çıkardı. Kapının altından atıp hemen aşağı inecekti. Maria en üst katta oturuyordu. O katın tavanı öbürlerinden daha alçaktı, bu da bir an önce kaçmak isteğini güçlendirdi. Öbürlerinin tersine, Maria'nın kapısı yeni boyanmış yeşil bir kapıydı. Zarfı kapının altından itti, sonra da kişiliğine çok aykırı bir davranışta bulundu. Nedeni açıklanamayacak bir davranışta.

Yetiştiriliş tarzı, mülkiyetin kutsal olduğu inancını aşlamıştı ona. Başkasının malının dokunulmazlığı vardı. Kestirme yol birinin arazisinden geçiyorsa uzun yoldan dolaşır, izin istemeden kimsenin bir eşyasını ödünç almazdı. Bazı okul arkadaşlarının yaptığı gibi dükkânlardan ufak tefek şeyler çalmak asla yapmadığı bir şeydi. Başkalarının özel hayatına burnunu sokmamak konusunda aşırı bir titizlik gösterirdi. Bir yerde öpüşen âşıklara rastladığı zaman, daha yakına gidip seyretmek isteği duymasına karşın başını öte yana çevirmesi gerektiğine inanırdı. O nedenle, hiç düşünmeden, kapıyı bile tıklatmadan yaptığı hareket anlaşılacak gibi değildi. Kapının tokmağını tutup çevirdi. Kilitli olacağını sanmıştı belki. O yüzden, belki bu da günlük hayatımızı dolduran anlamsız hareketlerden biriydi. Kanat aralandı, sonra ardına kadar açıldı. Maria tam karşısında duruyordu.

Eski Berlin apartmanlarının 'arka evleri' genellikle en ucuz, en küçük konutlardı. Zamanında, öndeki görkemli apartmanlarda yaşayanların hizmetçileri otururdu oralarda. Arka evlerin pencereleri ya avluya ya da daracık bir aralığın karşısındaki başka bir yapıya bakardı. Dolayısıyla, açık bırakılan banyonun kapısından ikinci güneşinin nasıl olup da içeri dolduğu, havadaki toz zerrelerini aydınlatan kıvılcımlarak sarı bir ışık sütunu halinde ikisinin arasındaki taban döşemesine vurduğu Leonard'ın hiçbir gün çözmeye kalkışmadığı gizemli bir olaydı. Belki de başka bir evin camından yansıyan bir ışıktı. Önemi yoktu. O ilk gün, hayırlı bir işaret gibi görünmüştü genç adama. Attığı zarf aydınlık üçgenin hemen önünde duruyordu. Onun arkasında da kıpırdamadan dikilen Maria. Kalın ekose etek, Amerikan malı kırmızı kaşmir kazak giymişti. Bu, sevdalı muhasebecinin gönderdiği, Maria'nın da yeterince taş yürekli ya da özverili olmadığı için geri vermediği bir armağandı.

Güneş ışınının iki yanından birbirlerine baktılar. Ne biri konuştu, ne öbürü. Leonard özür dilemeyle karışık bir selâm cümlesi kurmaya çalışıyordu. İyi de, kapıyı öylece açmak gibi bir çılgınlığı nasıl açıklayabilirdi? Kızın güzelliği konusundaki düşüncesinin doğrulanmış olmasından duyduğu sevinç kafasındaki karışıklığı artırıyordu. Onu aklından çıkaramamakta haklı olduğunu görüyordu. Maria'ya gelince, Leonard'ı tanıyınca kadar birkaç saniye korkuyla donup kalmıştı. Kapının açılıp karşısında bir erkeğin belirmesiyle birlikte on yıl öncesinin anıları canlanmış, genellikle ikişer ikişer gelen, hiç haber vermeden kapıları açan askerleri hatırlamıştı. Leonard kızın yüzün-

deki ifadeyi bir yabancının baskınına uğrayan evsahibinin haklı öfkesi olarak yorumladı. Tanındıktan sonra o yüzde gördüğü kısacık, silik gülüşü de bağışlandığının belirtisi olarak.

Şansını denemeye karar vererek iki adım ilerledi ve elini uzattı. "Ben Leonard Marnham. Hatırladın mı? Resi'de karşılaşmıştık.

Maria tehlikede olmadığını anladığı halde bir adım geriledi, kollarını göğsünde kavuşturdu. "Ne istiyorsun?"

Böylesine dolaysız bir soruyla şaşırtılmak Leonard'ın yararına oldu. Yüzü kızardı, bocaladı, soruya karşılık olarak yerdeki zarfı alıp kıza uzattı. Maria zarfı ve içindeki tek sayfa kâğıdı açtı, okumaya başlamadan önce Leonard'm daha yakına gelmediğine güven getirmek için kâğıdın üstünden baktı. O ciddi bakışlı gözlerin akları nasıl da parlamıştı! Leonard çaresizlik içinde bekliyordu. Babasının, pek de parlak olmayan okul karnelerini incelediği günler gelmişti aklına. Tıpkı onun düşündüğü gibi, Maria yazıyı iki kere okudu.

"Şu 'uğramak' ne demek? Kapıyı açıp girmeye uğramak mı deniyor?" Leonard bir açıklama yapmaya hazırlanırken o gülmeye başladı. "Ve benim Bei Tante Elsa'ya gelmemi istiyorsun ha? Tante Elsa'ya, o *Nuttenkneipe*'ye?" Şarkı söylemeye başlaması Leonard'ı şaşırttı. Amerikan Silâhlı Kuvvetler radyosunun sık sık çaldığı bir şarkıyı söylüyordu. 'Vizonun Senin Olsun' Leonard onu o tür kadınlardan biri mi sanmıştı? Neden? Bir Alman kızının Brooklyn şivesiyle şarkı söylemeye çalışarak onunla gırgır geçmesi öyle tatlıydı ki! Leonard baygınlık geçireceğini sandı. Kahrolmuştu; hayır, havalarda uçuyordu. Kendini toplamak için umarsızca çabalayarak küçük parmağıyla gözlüğünü burnunun üstüne itti. "Ashım ararsan..." diye başladıysa da kız onun yanından dolaşıp kapıya gitmiş, şakacı bir sertlikle soruyordu: "Niye saçına çiçek takmadan geldin peki?" Kapıyı kapattı, kilitledi. Ellerini kavuşturup pı-

nl pırl bir gülüşle gülümsedi. Doğruydı galiba; onu gördüğüne gerçekten sevinmişti Maria. "Eee," diye seslendi, "çay saati gelmedi mi?"

Girdikleri oda yaklaşık üçe üç boyutlarındaydı. Leonard ayaklarının ucunda yükselmeden bile tavana dokunabilirdi. Pencereden bakıldığında avlu, avlunun karşısındaki yapının o odadakine benzeyen pencereleri görünüyordu. Pencerenin tam önünde durarak aşağı bakıldığında da yan yatan çöp varilleri. Maria onun oturabilmesi için odadaki tek rahat koltuğun üstüne bıraktığı İngilizce dilbilgisi kitabını kaldırmış, çay yapmak üzere perdenin arkasındaki mutfak girintisine geçmişti. Leonard ağzından çıkan solğun buharını görebiliyordu. O nedenle pardösüsünü çıkarmadı. Depodaki odasında Amerikalıların her yeri aşırı ölçüde ısıtmalarına alışmıştı. Evindeki odalarda da radyatörlere el değdirilemez ve ısı ayarı bodrumdaki bir yerden yapılırdı. Burada titriyordu, ama o soğuk bile çeşitli olasılıklara gebeydi. Maria'yla paylaştığı bir soğuktu bu.

Pencerenin yanındaki masada bir kaktüs saksısı duruyordu. Onun biraz ötesinde de şarap şişesine oturtulmuş bir mum. İki mutfak iskemlesi, bir kitaplık, çıplak tahtalara serilmiş lekeli bir İran seccadesi de vardı. Leonard'ın yatak odasına açıldığını sandığı kapının yanındaki duvara Van Gogh'un Ayçiçekleri tablosunun siyah-beyaz bir kopyası asılmıştı. Dergilerin birinden kesilmiş bir resim. Bir köşede ayakkabı tamircilerinin kullandığı türden yassı bir onarım kalıbı, onun çevresinde bir yığın ayakkabı duruyordu. Maria'nın odası Marnham'ların Tottenham'daki evlerinden, Britannica Ansiklopedisinin özel bir dolapta, maun radyonun bir başka köşede durduğu oturma odasından çok farklıydı. Bu odanın hiçbir iddiası yoktu. İnsan her an, yanına hiçbir eşya almadan çıkıp gidebilirdi buradan. Pek az eşyayla döşendiği halde dağınıklık izlenimi vermeyi başaran bir odaydı. Biraz pisti, cana yakındı. Burada insan bütün duygularını açıkça söyleyebilirdi. Kendisini yeni-

den ele alabilirdi. Annesinin porselen biblolarının çevresinde dikkatle dolaşmaya, kirli parmaklarıyla duvarlarda leke bırakmamaya özen göstermeye alışmış biri için bu çıplak, süssüz odanın bir kadının odası olması tuhaf, ancak harika bir şeydi.

Maria çaydanlıktaki suyu lavabonun içindeki bulaşıkların üstünde dengelediği tabaklara döktü. Leonard yemek masasında oturmuş kızın etekliliğinin kahn kumaşını, bol eteğin o adım attıktan bir saniye sonra savruluşunu izliyordu. Kırmızı kaşmir kazak eteğin pililerinin üzerine iniyordu. Maria önü arkası kapalı yün terliklerinin içine dizlerine kadar yükselen yünlü çorap giymişti. Bu yün bolluğu, dekolte giyinen kadınlar karşısında ürküntü duyan Leonard'ı rahatlatmıştı. Yün, zorlamasız bir yakınlık, gövde sıcaklığı, kalın kumaşların altına gizlenen yumuşacık, sözde mahcup gövdeleri anımsatırdı. Maria İngilizler gibi yapıyordu çayı. Çay kutusunun üstünde Elizabeth'in taç giyme töreninin resmi vardı, çay doldurmadan önce demliği kaynar suyla ısıtıyordu. Bu da Leonard'ı biraz daha rahatlatmıştı.

Onun sorusuna karşılık olarak Maria, Zırhlı Araç Bakım ve Onarım Atölyesinde çalışmaya başladığında, İngiliz komutanla yardımcılar için günde üç kere çay demlediğini söyledi. Masanın üstüne ordunun demirbaş mallarından olan, maşrapa biçiminde, tabaksız beyaz fincanlar koydu. Leonard'ın evinde de aynı fincanlardan vardı. Leonard genç kadınların evlerinde daha önce de çay içmişti, ama sütü sütlüğe boşaltmadan getiren birini ilk kez görüyordu.

Maria onun karşısına oturdu. Sıcak fincanları iki elle tutarak parmaklarını ısıtmaya çalıştılar. Leonard'ın geçmişteki deneyimlerinden bildiği bir nokta vardı: Özel bir çaba harcamazsa konuşmaları belirli bir yönde ilerleyecek, nazik bir soruya nazik bir karşılık verilecek, ardından başka bir soru sorulacaktı. Bu eve taşınalı çok oldu mu?

Bugün izinli misin? Öyle sürüp gidecekti. Amansız soru--
yanıt akışını yalnızca kısa sessizlikler bozacaktı. Çok uzak-
lardan, dağların doruklarından sesleneceklerdi birbirleri-
ne. Kapıda karşılaştıkları an kapıldıkları yoğun duygular
şimdiden kaybolmuştu. İngilizler gibi çay yapmayı nerede
öğrendiğini sormuştu kıza. Ona benzer bir soru daha so-
rarsa yapılacak bir şey kalmayacaktı.

Maria fincanını masaya bırakıp ellerini cebine sok-
muştu. Ayaklarını tempo tutarcasına yere vuruyordu. Ba-
şını yana eğmişti; beklediği bir şey mi vardı, yoksa kafasın-
daki müziğe mi tempo tutuyordu? Onunla gırgır geçmek
için mırıldandığı şarkıyı mı söylüyordu hâlâ? Leonard da-
ha önce ayaklarını böyle düzgün bir tempoyla yere vuran
hiçbir kadın görmemişti, ama paniğe kapılmaması gerekti-
ğini biliyordu.

Durumdan kendisinin sorumlu olduğuna ilişkin de-
rin bir inancı vardı, sorgulamanın ayırdına varmanın öte-
sinde bir inanç. Onları birbirlerine yaklaştıracak rahat bir
konuşma tarzı bulamazsa, yenilgi onun yenilgisi olacaktı.
Hem pek havadan sudan konuşur, hem de kızın özel haya-
tına burnunu sokar gibi görünmeden ne diyebilirdi? Ma-
ria fincanını yine eline almış, dudaklarını aralamadan, ya-
rım bir gülümsemeyle ona bakıyordu. "Burada tekbaşına
yalnızlık çekmiyor musun?" diye sorsa kıza asılmak gibi
olacaktı. Maria onun evine yerleşmek istediğini sanabilir-
di.

Sessizliğin uzamasındansa havadan sudan konuşma-
ya karar verdi. "Bu eve taşınalı çok oldu mu?"

Gelgelelim Maria birden atılarak onun sorusunu ağzı-
na tıktı. Gözlüksüz nasıl oluyorsun? Göstersene lütfen."
Son sözcüğü, anadili İngilizce olan birinin asla uzatmaya-
cağı kadar uzatmış, Leonard'ın midesinde birşeylerin pır-
pır etmesine yol açmıştı. Gözlüklerini çıkarıp gözlerini kır-
pıştırarak kıza baktı. Bir metreden uzak olmayan her şeyi
iyi görebilirdi, bu yüzden de Maria'nın yüzünün çizgileri

pek bulanık değildi. "Ah-ha," dedi kız. "Tam düşündüğüm gibi. Gözlerin çok güzel. Sense onları saklıyorsun. Gözlerinin güzelliğinden söz eden olmadı mı hiç?"

Leonard on beş yaşında gözlük takmaya başladığında annesi buna benzer bir şey söylemişti, ama onun bununla pek ilgisi yok. Havalandığını, odanın içinde yavaş yavaş yükseldiğini hissetti.

Maria gözlüğü almış, saplarını katlayıp kaktüs saksısının yanına bırakmıştı.

"Hayır, kimse öyle bir şey söylemedi." Kendi sesi kulağına boğuk geldi.

"Başka kızlar söylemediler mi?"

Leonard başını iki yana salladı.

"Seni keşfeden ilk kadın ben miyim yani?" Şakalı konuşuyor, ancak alay etmiyordu.

Bu iltifatı duyunca sırtması belki aptallıktı, belki olgun bir erkek olmadığının belirtisiydi, ama başka türlü elinden gelmedi.

"Gülüştün de güzel."

Alnına düşen bir tutam saçı arkaya atmıştı. Geniş, çıkıntılı alını Leonard'a Shakespeare'in resimlerini anımsattı. Bunu kıza da söylemek istediye de nasıl söyleyeceğini kestiremedi. Konuşmaktan vazgeçerek Maria'nın hareket halinde olan elini tuttu, ilk karşılaşmalarında olduğu gibi, bir-iki dakika sessizce oturdular. Maria parmaklarını onunkilere dolamıştı. Leonard kıza hiç ayrılmamacasına bağlandığını daha sonra yatak odasında, daha da ileri bir tarihte kendilerinden rahatça söz etmeye alıştıklarında değil, o anda hissetmişti. Elleri birbirinin içine iyi oturmuştu. Pek çok noktada birbirine değmiş, parmakları kenetlenmişti. Işık yetersizdi, gözlüğü de gözünde olmadığından, hangilerinin kendi parmakları olduğunu seçemiyordu. Yavaş yavaş kararan odada yağmurluğuyla oturarak kızın elini tutarken hayatını ona teslim ettiğini hissediyordu. Teslimiyet duygusu çok güzeldi. Bedenindeki birşey-

ler onun avucundan Maria'nın parmaklarına akıyor, kolundan içeri sızan başka bir şey de göğsüne yayılarak gırtlığının sıkışmasına yol açıyordu. Kafasındaki tek düşünce durmadan yineleniyordu: Demek böyleymiş, demek böyle oluyormuş, böyleymiş işte...

Sonunda Maria elini çekti, kollarım kavuşturup sorar-casına baktı. O bakışın ciddiyetinden başka bir neden olmamasına karşın Leonard açıklama girişiminde bulundu. "Aslında daha önce gelmeliydim," dedi. "Ama gece gündüz çalışıyordum. Aslında beni görmek isteyeceğinden, beni hatırlayıp hatırlamayacağından da emin değildim..."

"Berlin'de başka bir arkadaşın mı var yoksa?"

"Yoo, hayır. Öyle bir şey yok." Maria'nın bu soruyu sormaya hakkı olup olmadığını bile düşünmemişti.

"İngiltere'de kız arkadaşların var mıydı?"

"Pek fazla değil."

"Kaç tane?"

Leonard doğruyu söylemeye karar vermeden önce biraz duraladı. "Aslında hiç kız arkadaşım yoktu."

"Hiç kız arkadaşın olmadı mı?"

"Hayır."

Maria öne eğildi. "Yani sen.. hiç..."

Hangi sözcüklerle dile getirirse getirsin duymaya katlanamayacaktı. "Hayır, ben hiçbir kadınla yatmadım."

Maria kahkahasını bastırmak için elini ağzına dayadı. Bin dokuz yüz elli beş yılında, Leonard'ın yetiştirildiği ortamda yetişen ve onun yaratılışında olan bir delikanlının yirmi beş yaşına gelip de kimseyle cinsel ilişkide bulunmaması hiç rastlanmayan bir durum değildi. Ama bunun itiraf edildiği görülmemiş şeydi. Söyler söylemez pişman olmuştu. Maria gülme isteğini bastırmıştı, ama şimdi de yüzü kızarmıştı. Leonard'ın yalansız konuşarak bunu atlatabileceğini düşünmesine yol açan, birbirine kenetlenmiş parmaklardı. Bir köşesinde karışık bir ayakkabı yığını görülen, tepsi örtüsü, sütlük gibi ıvr zıvıra önem vermeden

tekbaşına yaşayan bir kadına ait olan bu küçük, çıplak odada, gerçeklerin allanıp pullanmadan konuşulabilmesi gerekirdi.

Konuşulabilirdi de zaten. Maria'nın yüzünün kızarması, attığı kahkahanın yanlış yorumlanacağını bilmesinden duyduğu utançtan kaynaklanmıştı. Onunkisi sinirsel bir rahatlama kahkahasıydı. Baştan çıkarılma töreninin sıkıntısına katlanmaktan kurtulmuştu ansızın. Geleneksel kadın pozlarını takınmak zorunda kalmayacak, başka kadınlarla karşılaştırılarak değerlendirilmeyecekti. Bedeninin kötü kullanılması korkusu kalmamıştı. İstemediği bir şeyi yapmaya zorlanmayacaktı. Serbestti. İkisi de serbesttiler ve koşulları kendileri belirleyeceklerdi. Neler bulur, neler yaratırlarsa ortaklaşa yaratacaklardı. Keskin bakışlı, uzun kirpikli utangaç İngilizizi ilk kez o keşfetmişti ve onu kimseyle paylaşmayacaktı. Bunları daha sonra, yalnız kaldığında düşündü. Leonard'ın sözlerini duyduğunda sevinçten, rahatlamış olmaktan ötürü çığıraklı bir kahkaha atmış, onu da bastırıp kısık bir çığlığa çevirmişti.

Leonard çayından iri bir yudum aldı, hiç de inandırıcı olmayan yapmacık bir neşeyle, "Ohh," diye mırıldandı. Gözlüklerini takıp ayağa kalktı. O el tutuşma faslından sonra, buradan çıkıp Adalbertstrasse'ye dönmekten, metroya binerek yerdeki mektup müsveddeleri ve kahve bulaşıklarıyla onu bekleyen karanlık evine girmekten daha iç karartıcı bir şey olamazdı. Gabardin yağmurluğunun kemerini sıkarken bunların hepsi gözünün önüne geldi. Ama itirafta bulunmakla taktik bir hata yapmıştı ve gitmesi gerekiyordu. Maria'nın onun adına utanıp kızarmış olması yaptığı gafın büyüklüğünü, kızın düşündüğünden de şeker bir yaratık olduğunu gösteriyordu.

Maria da ayağa kalkmış, sokak kapısına giden yolu kesmişti.

"Artık gitmek zorundayım," dedi Leonard. "İşim falan var biliyorsun." Neşeli bir sesle konuşmaya çalıştıkça ken-

dini daha kötü hissediyordu. Kızın yanından dolaşırken, "Nefis çay yapıyorsun," diye ekledi.

Maria, "Biraz daha otur," dedi.

Bu kadarını söylemesi Leonard'a yeterdi, ama karar değiştirmiş gibi yapamayacak kadar üzgündü. Yenilgisinden başka bir şey düşünemiyordu. Kapıya doğru yürüdü. "Altıda biriyle buluşacağım." Söylediği yalan çektiği eziyetten kurtulmasını olanaksız kılıyordu. Söylerken kendi de şaşırmıştı. Kalmak istiyordu. Maria da onun kalmasını istiyordu, ama o gitmekte diretiyordu. Tanımadığı biri gibi davranıyor, başka türlü davranmak elinden gelmiyordu. Kendi çıkarları doğrultusunda hareket edemiyordu bir türlü. Kendine acıması, her zamanki güçlü sağduyusunu köreltmmişti; tek çıkışı onun yıkımı olan bir tüneldeydi sanki.

Eline yabancı gelen kilidi açmaya uğraşırken Maria hemen arkasında duruyordu. Şaşmakla birlikte, Maria erkeklik gururunun ne kolay zedelendiğini bildirdi. Erkekler kendilerine güvenirmiş gibi görünseler bile çok çabuk alınıp kırılırlardı. Ruh halleri birden değişiverirdi. İtiraf etmedikleri duyguların kasırgasına yakalandıklarında kararsızlıklarını, kuşkularını saldırganlıkla gizlemeye çalışırlardı. Otuz yaşındaydı ve çok sayıda erkek tanımamıştı. Daha çok eski kocasını, bir de saldırılarına uğradığı iki-üç askeri düşünüyordu. Kapıdan çıkmak için kilitle boğuşan bu genç adam onun tanıdığı erkeklerden çok Maria'nın kendisine benziyordu. Leonard'ın neler duyduğunu iyi biliyordu. İnsan kendisine acımaya başladı mı durumunu daha da zorlaştırmak isterdi. Parmak uçlarıyla Leonard'ın sırtına dokunuyordu, ama üstündeki pardösü bunu fark etmesini önlüyordu. Leonard geçerli nedenler göstererek gitmek zorunluluğunu açıkladığına göre kederini yüklenip gitmesinde hiçbir sakınca olmadığına inanıyordu. Berlin'in işgalini ve Otto Eckdorf gibi bir adamla yaşamış olan Maria için insanca bir zaaf gösteren her erkek yaklaşı-

labilecek bir kişiydi.

Leonard sonunda kapıyı açmayı başarmış, hoşça kal demek üzere arkasına dönmüştü. Nazik davramışları, uyduruk randevusuyla onu kandırdığını mı sanıyordu acaba? Umarsızlığını gizleyebildiğini mi sanıyordu? Gitmek zorunda kaldığı için özür diliyor, çaya teşekkür ediyor, elini uzatıyordu. El sıkışacaktı! Maria uzanıp delikanlının gözündeki gözlüğü çekti, gözlükle birlikte oturma odasına döndü. Leonard onun peşine düşmeye bile fırsat bulamadan gözlüğü koltuğun minderinin altına saklamıştı.

Leonard, "Bak," dedi, kapının kendiliğinden kapanacağını görmesine karşın girişte önce bir adım, sonra bir adım daha ilerledi. O kadardı işte. Yeniden eve girmişti. Kalmak istemişti, şimdi kalmak zorundaydı. "Ashında gerçekten gitmem gerekir." Kararsızlık içinde odanın ortasında durmuş, hâlâ İngiliz ırkının çekingen öfkesini sergilemeye çalışıyordu.

Maria kendisini iyi görebilsin diye Leonard'a çok yakın duruyordu. Bir erkekten korku duymamak ne güzel şeydi. O erkekten hoşlanmasına salt karşısındakinin isteklerine tepki olmakla kalmayan kimi istekler duymasına fırsat veriyordu böylesi. Genç adamın ellerini ellerinin arasına aldı. "Ama ben senin gözlerine bakmayı bitirmemiştim ki." Ardından, Russell'in Alman kızlarının özelliklerinden biri dediği açıksözlülükle ekledi. "*Du Dummer! Wenn es für dich das erste Mal ist, bin ich sehr glücklich.* Bu senin için ilk kez olacaksa ben çok şanslı bir kızım."

Leonard'ın takıldığı 'bu' lafıydı. Yine 'buna' dönmüşlerdi. Yaptıkları her şey 'bunun', Leonard'ın 'ilk kezinin' bir parçasıydı. Kızın, aralarındaki on beş, yirmi santimlik boy farkından ötürü iyice arkaya eğdiği başına, diski andıran yüzüne baktı. O kusursuz ovalin en üstte kalan üçte birinde, bebek saçı inceliğindeki saçlar gevşek kıvrımlar, tutamlar halinde arkaya sarkmıştı. Maria öptüğü ilk kız değildi, ama bundan hoşlanmış gibi görünen ilk kız oldu. Le-

onard yreklenmiş, dilini onun dişlerinin arasına uzatmıştı. Öyle yapmak gerektiğini duymuştu.

Maria yüzünü biraz geriye çekerek, "Langsam," diye mırıldandı. "Zamanımız bol." Ondan sonra şaka edercesine, küçük öpücüklerle öpüştüler. Diller birbirine bir an değip ayrılıyor, bu daha da büyük bir haz kaynağı oluyordu. Maria onun yanından dolaşarak ayakkabı yığınının arasından bir elektrik sobası çıkardı. "Zamanımız bol," diye yineledi. "şöylece durarak bir hafta geçirebiliriz." Ne demek istediğini anlatmak için kollarını kendi bedenine doladı. "Doğru," dedi Leonard, "yle yapabiliriz." Sesi biraz tiz çıkmıştı. Kızın peşinden yatak odasına girdi.

Oturma odasından daha genişti burası. Yerde iki kişi-lik bir şilte vardı. Bir yenilik daha. Duvarlardan birini insanın içine kasvet veren koyu renkli, cilalı bir gardırop kaplamıştı. Pencerenin önünde yağlıboyayla boyanmış çekmeli bir dolapla bir çamaşır sandığı duruyordu. Leonard sandığın üstüne oturarak kızın elektrik sobasını prize takışını izledi.

"Soyunmak için çok soğuk. Böyle yatacağız." Doğruyd-u, insan kendi soluğunu görebiliyordu. Maria ayaklarını sallayarak terliklerini çıkardı, Leonard da ayakkabılarının bağcıklarını çözdü, pardösüsünü sıyırdı. Yorganın altına girdiler, Maria'nın gösterdiği gibi birbirlerine sarılarak yeniden öpüşmeye başladılar.

Aradan bir hafta değilse bile birkaç saat geçtikten sonra, geceyarısını biraz geçe, Leonard artık kendisinin de, tam erkek, bu işi bilen bir yetişkin olduğunu düşündü. Aslında gnahsızlıkla bilgiyi ayıran çizgi belirsizdi, ancak eşsiz bir mutlulukt-u. Yatağın, bir ölçüde de odanın ısısı yükseldikçe birbirlerinin soyunmasına yardımcı oldular. Yerdeki giyecek yığını -kazaklar, kalın gömlekler, ynl i çamaşırları, diz çorapları büyüdükçe- yatağın da, zamanın da sınırları genişliyordu. Olayı kendi gereksinimleri doğrultusunda geliştirmenin keyfini çıkaran Maria, şimdi be-

nim tepeden tırnağa yalanmamın tam zamanıdır, dedi. Kişiliğine uygun bir biçimde, titizlikle iş gören Leonard'ın görevinin yarısını tamamlamışken kızın bedenine önce diliyle girmesi o yüzdendi. Bu onun hayatının bir dönüm noktasıydı kuşkusuz. Ancak yarım saat sonra Maria ağzını, dilini kullanıp dişleriyle de birşeyler yapınca ikinci bir dönüm noktası yaşadı. Fiziksel haz ölçüsüyle değerlendirilse bu, son altı saat içinde, belki de bütün ömründe ulaştığı en yüksek doruktu. Uzunca bir süre kıpırdamadan yattılar, Maria sorular sordukça Leonard ona annesiyle babasını, okulunu, Birmingham Üniversitesinde yalnızlık içinde geçirdiği üç yılı anlattı. Maria işinden, bisiklet kulübünden, sevdalı muhasebeciden, zamanında orduda çavuşken şimdi bir ayyaş olan eski kocası Otto'dan söz ederken Leonard kadar geveze değildi. Anlaşıldığına göre eski kocası bir yıl süreyle hiç görünmemiş, ama iki ay önce ortaya çıkarak kızdan para istemiş ve başını yumruklamıştı. İlk kez de olmuyordu bu. Gel gör ki semt karakolundaki polisler adama hiçbir şey yapmıyorlardı. Bazan ona içki ısmarladıkları bile oluyordu. Otto onları bir savaş kahramanı olduğuna inandırmıştı.

Bu hikâye bir süre için ten tutkusunu söndürdü. Leonard şövalyelik ederek kalkıp giyindi, bir şişe şarap almak için Oranienstrasse'ye çıktı. İnsanlar ve taşıt araçları yaşanan büyük değişiklikten habersiz vızır vızır gidip geliyorlardı. O eve döndüğünde Maria bir erkek ropdöşambıyla ocağın başına geçmiş, mantarlı, patatesli omlet pişiriyordu. Omleti yatakta, çavdar ekmeğiyle yediler. Mosel şarabı biraz tatlı, içimi biraz sertti. Onu da çay bardaklarıyla içtiler ve çok güzel olduğunda diretiyorlardı. Leonard ekmeğin lokmalarını ağzına götürdükçe parmaklarında kızın kokusunu buluyordu. Maria şişedeki mumu içeri getirip yakmıştı. Giyecek yığınıyla yağlı tabakların sefil görünümü gölgede kalıyordu. Çakılan kibritin kükürt kokusu havaya yayılmış, Leonard'ın parmaklarındaki kokuya karış-

mıştı. Bir tarihte okulda dinlediği, şeytan, şeytanın insanı günaha kışkırtması ve kadın bedeni konularındaki bir va-azı hatırlamaya, eğlendirici bir şekilde anlatmaya çalıştı. Ama Maria yanlış anladı ya da niye ona anlattığını, neresi-ni eğlendirici bulduğunu anlayamadı. Suratını asıp sustu. Karanlıkta dirseklerine dayanarak yatıyor, fincanlarındaki şarabı yudumluyorlardı. Bir süre sonra Leonard kızın elinin üstünü okşadı. "Özür dilerim," dedi. "Saçma bir hikâeydi." Maria da elini çevirip onun parmaklarını sıkarak bağışladığını gösterdi.

Leonard'ın koluna kıvrılıp yatarak yarım saat uyudu. O süre içinde Leonard da kendisiyle gururlanarak sırtüstü yattı. Maria'nın yüzünü -ince, seyrek kaşlarını, uykuya dalınca sarkan alt dudaklarını- inceledi ve insanın bir çocuğu, böyle koluna yatıp uyuyan bir kızı olması acaba nasıl bir duygudur diye düşündü.

Ondan sonra yaşananlarla ilgili olarak iki tek şey hatırlayacaktı. Birincisi bu işi herkesin sözünü ettiği bir filmi seyretmeye benzetmesiydi; insan neler göreceğini önceden kestiremiyor, ancak sinemaya girip yerine yerleşince filmin bazı bölümleri beklendiği gibi çıkıyor, bazı bölümleri adamı şaşırtıyordu. Pürüzsüz kaygan kın umduğu gibi, hatta umduğundan iyi çıkmıştı, ama bir başkasının gövdesindeki tüylerin onun gövdesindeki tüylere değmesinin ne kadar iç gıcıklayıcı bir duygu olduğu, okuduğu çok sayıda kitabın hiçbirinde yazılı değildi. İkinci nokta biraz sıkıcıydı. Erken boşalma denen şeyin ne olduğunu kitaplarda okumuş, o duruma düşmekten korkuyor, düşeceğe de benziyordu. Bunda en büyük etken hareket değildi. Kızın yüzüne baktıkça fena oluyordu. Maria sırtüstü yatıyordu çünkü Leonard'a söylemeyi öğrettiği gibi auf Altdeutsch durumundaydılar. Terden ıslanan saçları yilansı tutamlara ayrılmış, kollarını başının iki yanına uzatıp ellerini açmıştı. Çizgi romanlarda 'eller yukarı' konutunu alıp teslim olan kişilere benziyordu. Aynı zamanda da yumuşak

bakışlarla ona bakıyordu bilgiç bilgiç. Teslimiyetle sevgi ve ilginin karışımı olan tavrı, Leonard'ın görmeye dayanamayacağı, bakmayacağı, gözlerini kaçırmak ya da gözlerini yumarak başka bir şey düşünmek zorunluluğu duymasınca yol açacak kadar eşsiz bir görünümdü. Tamam bulmuştu işte. Ampex cihazlarını ses sinyaliyle çalışmaya başlayacak hale getirirken belleğine kazınan güzel ve karmaşık bir devreyi düşünecekti.

Bütün cihazların denenmesi ve ses sinyaliyle çalışmaya başlayacak şekilde ayarlanması dört hafta sürdü. Leonard penceresiz odasında keyifle çalışıyordu. İşin tekdüzelğine dalıp gidiyordu. On cihaz hazır olduğunda genç bir asker gelip hepsini lastik tekerlekli bir arabaya yüklüyor, koridordan geçirerek ses kayıt odasına götürüyordu. Orada çalışanların sayısı şimdiden artmıştı, aralarında İngilizler de vardı, ama Leonard'la tanıştırılmamışlardı. O da hiçbirine sokulmuyordu. Fırsat buldukça biraz kestirmeyi yeğliyor, kantine gittiğinde her zaman boş bir masaya oturuyordu. Glass haftada bir-iki kere uğruyor ve her gelişinde aceleyle kaçıyordu. Bütün Amerikalılar gibi, o da çiklet düşkünüydü, ama kendine özgü bir azgınlıkta çiğniyordu. Çenesinin işleyişindeki hızdan, gözlerinin altındaki morumturak halkalardan ötürü, geceleri yaşayan kaygılı bir kemirgene dönmüştü. Sakalında ak teller belirmemişse de siyahı kırlaşmış gibiydi. Kıllar kurumuş; sakalın biçimi bozulmuştu sanki.

Ancak tavrı hiç değişmemişti. İçeri giremeyecek kadar acelesi olduğunda kapıdan seslenirdi. "İşler programa uygun bir biçimde yürüyor, Leonard. Schönefelder Chaussee'in karşısına geçmek üzereyiz. Her gün yeni personel geliyor. İçerisi arı kovanı gibi işliyor." Leonard havyasını elinden bırakıp karşılık vermeye hazırlanırken gitmiş olurdu.

Gerçekten de şubatın on beşinden sonra kantinde boş masa bulmak zorlaşmıştı. Leonard çevresindeki konuşmalar arasında İngiliz şivesiyle söylenen sözler duyuyordu. Artık, bifeğini getirirken otomatik olarak bir fincan çay da getiriyorlardı. Üç dört kaşık şeker atılmış, önceden karıştırılmış olan bir çay. Dürbünlü *Vopo*'ları kandırmak

amacıyla, İngilizlerin çoğu Amerikan muhabere sınıfının işaretini taşıyan üniformalarla dolaşıyorlardı. Dikey tünel kazıcıları, yumuşak toprağı başlarına indirmeden yukarı doğru kazı yaparak telefon hatlarına ulaşacak olan uzmanlar gelmişlerdi. Amplifikatörleri tünelin ağzına yakın bir yere yerleştirecek olan İngiliz muhaberecileri de. Aralarında Leonard'ın Dollis Hill'den tanıdığı yüzler vardı. Bir iki tanesi onu başlarıyla selâmladıysa da yanına yaklaşmadılar. Belki güvenlik kaygısıyla öyle yapmışlardı, ama bir teknik asistanla konuşmayı gururlarına yedirememeleri daha yakın bir olasılıktı. Londra'dayken de konuşmazlardı onunla.

Kantinde güvenlik kurallarına uyulduğu da söylene-
mezdi zaten. Orada yemek yiyenlerin sayısı yükseldikçe
gürültü de artıyordu. Glass görse küplere binerdi. Değişik
bölümlerde çalışanlar masaların çevresinde kümelenip iş
konuşuyorlardı. Tekbaşına yemek yiyen, akli fikri Maria'da olan ve hayatındaki değişikliğe hâlâ şaşıp kalan Leonard hiç istemeden onların konuşmalarına kulak misafiri oluyordu bazan. Dünyası penceresiz bir oda, Maria'yla paylaştığı bir yatakla sınırlanmıştı artık. Evin geri kalan yerleri yaşanmayacak kadar soğuktu. İşyerinde de önce bir yabancıydı, şimdiyse gönülsüz bir kulak misafiri, bir casus olup çıkıyordu.

Bitişik masadaki iki dikey kazı uzmanının, Amerikalı meslektaşlarının karşısında kahkahalarını bastırmaya çalışarak anlattıkları anıları duymamak zordu. Anlaşıldığına göre buna benzer bir tünel Viyana'da da kazılmıştı daha önce. MI 6, Schwechat banliyösündeki bir evden başlayarak yirmi metre uzunluğunda bir tünel açmış, Imperial Otelindeki Sovyet işgal askerlerinin Moskova'daki karargâha ulaşan telefon hatlarını dinlemeye başlamışlardı. Kazıcılardan biri, "Hazırlık yaparken oraya gelip giden insanların varlığını açıklamak için işe bir kulp takmak zorundaydılar," dedi. Arkadaşlarından biri kolunu tutunca sesi-

ni iyice alçaltarak konuşmasını sürdürdü. O yüzden de Leonard söylenenleri duyabilmek için kulak kesildi. "Orada ithal Harris tvidi satan bir dükkân açıverdiler. Viyana halkının öyle kumaşlara ilgi duymayacağını sanıyorlardı. Ama ne oldu? Viyanalılar İngiliz tvitlerine doyamıyorlardı. Kapıda kuyruk oluyorlardı adamlar. İlk parti mal göz açıp kapayıncaya kadar satıldı. Bizim enayiler de işlerine bakacaklarına bütün gün sipariş formları doldurmak, telefonla konuşmak zorunda kaldılar. Sonunda müşterileri kapıdan çevirip dükkânı kapatmaktan başka yol bulamadılar."

Gülüşmeler sona erince Amerikalılardan biri, "Ve tam o sırada bizim adamımız sizin işe el koydu," dedi.

"Öyle," dedi kazıcı. "Sizin Nelson. Nelson..." Leonard'ın daha sonra başkalarından da duyacağı bu adın söylenmesiyle birlikte masadakiler fazlaca boşboğazlık ettiklerini anladılar. Konuşma spora kaydı.

Bir başka gün, gerek dikey gerekse yatay kazıcılardan oluşan başka bir grup başlarından geçenleri karşılaşıyorlardı. Leonard'ın duyduğu hikâyelerin hepsi eğlence olsun diye anlatılıyordu. Amerikalılar kendi foseptiklerinin sızıntısını kürekleme zorunda kalışlarını anlattılar. Yine gürültülü kahkahalar atıldı. Gülüşmeler, İngilizlerden birinin, "Kendi bokunu kazmak, bizim işimiz zaten böylece özetlenebilir," demesiyle iyice arttı. Derken bir Amerikalı, Berlin'de çalışmaya başlamadan önce özel olarak seçilmiş on altı kişiyle birlikte New Mexico çöllerinde tünel kazma denemesinde çalışmak zorunda bırakıldığını anlattı. "Toprak buradakine benzediği için deneme yapacaklardı akıllarınca. En uygun derinliği araştırarak, yukarıda bir çöküntü olup olmadığına bakacaklardı. Biz de kazdık... Kaz babam kaz..." Arkadaşları aynı sözü koro halinde yinelediler. "Yirmi otuz metre kazıldıktan sonra en uygun derinliği buldular, yukarıda çöküntü falan olmadığını da anladılar. Ama bizim işi bırakmamıza izin verdiler mi sanırsı-

nız! Yararsız işlere iyi bir örnek isterseniz çöldeki o tüneli gösterebilirim. Hiçbir yere ulaşmayan yüz elli metre uzunluğunda bir tünel. Yüz elli metre!"

Kantinde yemek yiyenlerin en sık konuştukları konulardan biri Rusların ya da Doğu Almanların, telefonların dinlendiği bölmeyi ne zaman keşfedecekleri, keşfettiklerinde ne yapacaklarıydı. Orada çalışanlar onlar gelmeden kaçmayı başarabilecekler miydi, *Vopo*'lar ateş açarlar mıydı, çelik kapıların kapatılması için yeterli zaman olacak mıydı? Bir ara, gizli belgelerin imha edilmesini sağlayacak, otomatik olarak yangın çıkarabilecek bir mekanizma kullanmayı düşünmüşlerdi, ama istenmeyen bir yangın çıkması olasılığı büyük tehlike yaratıyordu. Herkesin görüş birliği içinde olduğu, Glass'ın da katıldığı bir nokta vardı. O konuda CIA bile bir rapor hazırlamıştı. Ruslar telefonların dinlendiği bölmeye girseler de olayı örtbas etmek zorunda kalacaklardı. En gizli konuşmalarda kullandıkları askeri hatların dinlenmiş olması büyük bir utanç kaynağı sayılırdı. Glass, "Çeşit çeşit sessizlik vardır," demişti Leonard'a. "Ama büyük Rus sessizliği gibisi yoktur."

Leonard'ın birkaç kere dinlediği bir hikâye daha vardı. Anlatan kim olursa olsun pek fazla değişmiyor ve özellikle yeni gelenleri, henüz George'u tanımayanları çok eğlendiriyordu. Dolayısıyla, şubat ortalarında kantinde sık sık anlatılıyordu. Leonard kuyrukta beklerken duymuştu ilk kez. Leonard'ın bir kere bile görmediği, Berlin'deki CIA Büro Şefi Bill Harvey işin nasıl yürüdüğüne bakmak için arada sırada tünele gelirdi. Berlin'de pek çok kişinin tanıdığı biri olduğundan yalnız geceleri yapardı bu işi. Bir keresinde arabasının arka kanepesinde otururken şoförüyle, şoförün yanındaki askerin toplumsal hayatlarının sınırlılığından yakındıklarını duymuştu. "Abazanlıktan kurtulamıyorum," diyordu şoför. "Şurama geldi yani."

Arkadaşı, "Ben de öyle," dedi. "Ama bizim George'un işi iş. Her öğleden sonra tel örgünün oralarda düzüşüp du-

ruyor."

"Şanslı mendebur!"

Depoda görev yapanların her önlerine gelenle ahbaplık etmelerine izin verilmezdi. Adamların zayıf bir anlarında Alman *fraulein*larına neler anlatabilecekleri hiç bilinmezdi. Harvey'nin o geceki öfkesinin derecesi anlatana göre değişiyordu. Kimileri nöbetçi subayı çağırtmakla yetindiğini, kimileri içkili kafayla fırtına gibi içeri daldığını, nöbetçi subayın onu görünce tırtır titrediğini ileri sürüyordu. "George denen o eşeği bul ve hemen buradan uzaklaştır!" Sorulup soruşturulmuştu. George, depodakilerin maskot olarak benimseyip besledikleri melez bir köpekti. Hikâyeyi süslemek isteyenler Harvey'nin hiç bozuntuya vermeden direttiğini söylerlerdi. "Onun kendini ne sandığı benim umurumda değil. Adamların moralini bozuyor. Uzaklaştırın buradan."

Dördüncü haftanın sonunda Leonard'ın işinin büyük bölümü tamamlanmıştı. Ses sinyaliyle çalışmaya başlayan cihazların son dört tanesi özel olarak yapılmış kilitli bavullara yerleştirildi. Onlar tünelin girişindeki bir noktada monitör olarak kullanılacaklardı. Bavullar lastik tekerlekli arabaya yerleştirilerek bodruma indirildi. Leonard da odasının kapısını kilitleyip koridordan geçerek kayıt odasına girdi. Burası floresan lâmbalarıyla aydınlatılan büyük bir odaydı, ama hemen hemen yüz elli cihazla onların başlarında çalışan adamların rahatça sığabileceği büyüklükte değildi. Cihazlar metal raflara yerleştirilmişti; üçer katlı beş sıra. Geçitlerin arasında, dört ayak üstüne çökerek elektrik kablolarını, çeşitli hatları gözden geçiren, taşıdıkları bant makaralarıyla onların üstünden atlayan, gelen giden evrak kutularıyla, numaralanmış kâğıtlar, yapıştırıcılarla dolaşanlar vardı. Bir duvar matkapla delinmişti. Yedi metrelik duvara birtakım küçük kutu monte edilecekti. Biri kutuların yerleştirileceği yerin altına şifreli numaralar yapıştırmaya başlamıştı bile. Kapının bir tarafına, tam

köşeye gelen noktada yere bir delik açılmış, kablolar buradan bodrum kata uzatılmıştı. Hepsi kuyudan geçecek, tünele, ses yükselticilerinin bulunduğu yere ulaşacaktı.

Leonard kayıt odasında kullanılan sistemi depoya geldikten birkaç ay sonra anlayabilmişti. Dikey kazıcılar yukarı doğru kazı yaparak Schönfelder Chausse adını taşıyan yolun karşı yakasındaki hendekten geçen üç hatta ulaşmaya çalışıyorlardı. Bu hatların her biri en az on sekiz kanaldan oluşan yüz yetmiş iki devreye bağlıydı. Sovyetlerin günün yirmi dört saati kesilmeyen seslerinin bir bölümü telefon konuşmaları, bir bölümü şifreli telgraf mesajlarıydı. Kayıt odasında devrelerin yalnız iki-üç tanesi kontrol ediliyordu. *Vopo*'larla Doğu Alman telefon bakım ekiplerinin ne yapıp ettiklerini bilmek çok önemliydi.

Tünelin varlığı fark edilecek olursa, Glass'ın öteki taraf için zaman zaman kullandığı deyimle 'canavar' baskın yapmaya 'bizim adamlarımızın' canlarına kıymaya niyetli olup olmadığını önceden bilmek gerekirdi ve ilk uyarılar o hatlardan gelecekti. Bunun dışında kalan konuşmalara gelince, banda alınan telefon konuşmaları Londra'ya, şifreli telgraf metinleri silâhlı koruyucuların gözetiminde askeri uçaklarla Washington'a gönderiliyordu. Londra'da ve Washington'da, çoğu Rus göçmeni olan yüzlerce çevirmen küçük odalara tıkalı bunları İngilizceye çevirecekti.

Leonard işini tamamladığı gün kayıt odasının kapısında dururken kendine yeni bir iş yaratmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Yaşlıca bir Almanla, ilk geldiği gün gördüğü çatalvinç operatörüyle ahbap olmuştu. Gehlen'in adamlarından biri. Almanları eski Naziler olarak düşünmüyordu artık; onlar Maria'nın yurttaşlarıydılar. Gerçek adı Rudi olan ve gençliğinde elektrik meslek okulunda öğrenim görmüş Fritz'le ikisi tellerin uçlarını açtılar, tali hat kutularına bağlantı yaptılar, elektrik kablolarının üzerine koruyucu borular geçirip kimsenin ayağının takılmasından korkulması için hepsini kroşelerle yere tutturdular. Çalışmaya

başladıkları gün birbirlerine ilk adlarını açıkladıktan sonra dostça bir sessizlik içinde iş gördüler. Pensayı paylaşıyor, küçük bir işi bitirince birbirlerini yüreklendirici birşeyler mırıldanıyorlardı. Leonard, Glass'ın azılı Nazi diye tanımladığı birinin yanında böyle huzur içinde çalışabilmesini yeni kavuştuğu olgunluğun belirtisi olarak gördü. Rudi'nin yassı uçlu iri parmakları hızla ve ustalıkla iş görüyordu. Öğleden sonra içerideki ışıklar yakıldı, kahve molası verildi. Leonard sırtını duvara dayayıp getirilen kahveyle bir sigara içerken Rudi kahveyi geri çevirerek çalışmayı sürdürdü.

Akşamüstüne doğru herkes çıkmaya başladı. Altıda, içeride Rudi'yle Leonard'dan başka kimse kalmamıştı. Başladıkları bağlantıları bitirmek için acele ediyorlardı. Sonunda Leonard da yerinden kalkıp gerindi. Kreuzberg'deki evi ve Maria'yı düşünebilirdi artık. Bir saat geçmeden orada olabilirdi. İskemlenin arkasına astığı ceketini alırken birinin kapıdan ona seslendiğini duydu. Kruvaze ceket üstüne çok bol gelen bir adam elini uzatmış ona yaklaşıyordu. Dışarı çıkmaya hazırlanan Rudi yana çekildi, yeni gelenin omzunun üstünden iyi geceler dileyip gitti. Leonard gelenin elini sıkarken ceketinin bir kolunu geçirmiş, Rudi'nin 'iyi geceler'ine karşılık veriyordu.

Bu arada da bir İngilizin başka bir İngilizin toplumsal konumunu değerlendirmekte kullandığı yarı bilinçsiz bir tutumla adamın kılığını, sesini ve tavırlarını inceliyordu.

"Ben John McNamee. Bir adamımız hastalandı. Gelecek hafta tünel ağzında çalışabilecek birisini arıyoruz. Glass'la konuştum. Size oraları göstermemi isterseniz yarım saat zamanım var." Dişleri fırlak, sayıca da çok azdı. Seyrek aralıklarla yerleştirilmiş küçük, sarımtırak kahverengi pimleri andırıyorlardı. O yüzden de hafifçe tıslayarak konuşuyordu. Ses dostça bir sestti, ama Leonard karşı çıkma hakkına sahip olmadığını anlamıştı. McNamee kayıt odasından çıkmak üzereydi zaten, ama otoritesini yu-

muşak bir biçimde göstererek. Leonard adamın İngiliz hükümetinin üst kademelerdeki bilimadamlarından biri olduğunu tahmin etti. Onlardan bir ikisi Birmingham Üniversitesinde ona öğretmenlik etmiş, bir iki tanesini de Dollis Hill'deki araştırma laboratuvarlarında görmüştü. Çağdaş savaşlarda bilim büyük önem taşıdığından, bin dokuz yüz kırklı yıllarda yüksek kademelere yerleştirilen, gösteriş bilmeyen, alçakgönüllü, yetenekli adamlardı onlar. Başka bir kuşağın insanlarıydılar. Leonard o güne kadar tanıdıklarının hepsine büyük saygı duymuştu. Kantinde onunla konuşmayan, biraz Latince ile Yunanca bildikleri için aşamalı sıralamada yüksek mevkilere ulaşmayı bekleyen özel okul mezunlarına benzemezlerdi. Onların karşısında söyleyeceği lafı şaşırmaz, kendini beceriksiz hissetmezdi.

Bodruma indikten sonra kuyunun başında beklemek zorunda kaldılar. Onlardan önce gelen biri tünele girerken göstermesi gereken giriş kartını bulmakta güçlük çekiyordu. Tavana kadar yükselen toprak yığınları o soğuk ve ağır kokuyu yayıyordu hâlâ. McNamee solgun, kemikli ellerini kavuşturmuş, ayaklarını çamurlu beton zemine vuruyordu. Leonard aşağı inerken odasından Glass'ın ona verdiği asker kaputunu almıştı, ama McNamee'nin üstünde gri takım elbisesinden başka bir şey yoktu.

"Ses yükselticiler çalışmaya başlayınca aşağısı iyice ısınacaktır," dedi. "Sorun yaratacak ölçüde ısınabilir hatta. Yaptığınız işten hoşlanıyor musunuz?"

"Çok ilginç bir proje."

"Bütün kayıt cihazlarını siz monte etmişsiniz. Sonraları sıkıcı olmuştur herhalde." Üstlerine yakınmanın akıllıca bir şey sayılmayacağını bilirdi Leonard, bunu yapmaya kışkırtılmış olsa bile. McNamee giriş kartını çıkarmış, getirdiği konuğa kefil olduğunu göstermek için imza atıyordu. Leonard, "O kadar da sıkıcı değildi," dedi.

Demir basamaklardan kuyuya indiler. Tünelin ağzı-

na geldiklerinde McNamee ayağını dekovil hatlarından birine dayadı, ayakkabısının bağını bağlamak için eğildi. Sesi biraz boğuk çıktığından Leonard onun ne dediğini anlamak için başını uzattı. "Kaçınıcı derecedesiniz, Marnham?" Kuyunun başındaki nöbetçi onlara bakıyordu. Kapıdaki nöbetçiler gibi bu da bir depoda ya da bir radar istasyonunda görev yaptığını mı sanıyordu acaba? Buna inanmış olabilir miydi?

McNamee ayakkabısını bağlayıp kalkıncaya kadar bekledi. Tünele girdiler. Floresan ışıkları bile içerisini iyice aydınlatmaya yetmiyordu. Akustik diye bir şey yoktu. Leonard kendi sesini yadırgadı. "Aslını ararsanız, üçüncü derece."

McNamee ısınmak için ellerini ceplerine sokmuş önden yürüyordu. "Sizi dördüncü dereceye çıkarmamız gerekebilir. Neyse, onu yarın düşünürüz."

Dekovil hatlarının arasında yürürken hafif bir yokuş iniyorlardı. Ayaklarının altında su birikintileri, çelik levhaların birbirine eklenmesiyle kesintisiz bir tüp geçit halini alan duvarlarda su damlaları görölüyordu. Bir yerlerden, topraktan çıkan suyu yukarı pompalayan motorun sürekli uğultusu geliyordu. İki yandan geçen borularla kabloların altına omuz hizasına kadar yükselen kum torbaları yerleştirilmişti. Torbaların bazıları yırtılmış, içlerindeki kum yerlere dökölüyordu. Toprak ve su dört yandan bastırıyor, eski yerlerini yeniden doldurmak istiyorlardı sanki.

Kum torbalarının yanında sıkıca sarılmış dikenli tel yumaklarının durduğu bir noktaya gelmişlerdi. McNamee duraklayarak Leonard'ın kendisine yaklaşmasını bekledi. "Şimdi Rus bölgesine giriyoruz," dedi. "Tünelimizi buldukları gün -ki eninde sonunda mutlaka bulacaklardır- kaçarken bu dikenli telleri yola germemiz gerekiyor-muş. Sınırı açıkça görsünler diye." Durumun garipliğine gülerken zavallı dişlerini gösterdi. Eski mezar taşları gibi sağa sola çarpılmıştı dişleri. Leonard'ın gözünün içine ba-

karak parmağını ağzına götürdü ve genç adamın gösterdiği utanç belirtisine aldırmadan, "Bunlar süt dişlerim. İkinci posta hiç çıkmadı. Büyümek istemiyordum galiba," dedi.

Yerdeki eğim sona ermişti artık. Yüz metre ilerideki çelik kapıdan çıkan birkaç adam onlara doğru yürüdü. Konuşmaya dalmış gibi görünüyorlardı, ama biraz daha yakına gelince hiç ses çıkarmadıkları anlaşıldı. Tek sıra halinde yürüyorlardı. On metre yakına geldiklerinde Leonard adamların fısıltıyla konuştuklarını anladı. İki grup birbirlerine başlarıyla selâm vererek birbirlerinin yanından geçerken fısıltılar da kesildi.

"Genel kural ses çıkarmamak. Özellikle sınırı geçtikten sonra." McNamee de fısıldayarak konuşuyordu. "Bildığınız gibi, düşük frekanslı sesler, insan sesleri çok kolay yayılır. Leonard, "Evet," diye fısıldadıysa da sesi pompaların uğultusu arasında kayboldu.

Elektrik kabloları, klima cihazlarının devreleri ve kayıt odasından gelen, kurşun borulara yerleştirilmiş kablolar iki yandaki kum torbalarının üstündeydi. Duvarlarda telefonlar, yangın söndürme aletleri, sigorta tabloları ve elektrik kesintisi olduğunda devreleri jeneratörlere bağlayacak şalterler vardı. Zaman zaman, minik trafik lâmbalarını andıran kırmızı, yeşil ışıklar görölüyordu. Çocukça buluşlarla donatılmış bir oyuncak kentti burası. Leonard çocukluğunda arkadaşlarıyla oynadığı oyunları, evinin yakınlarındaki korulukta, çalılar arasında açtıkları tünelleri hatırladı. Sonra da oyuncakçı dükkânındaki büyük oyuncak treni; aslında tünellerin varlığını haklı göstermek için yapılmış olan dağların yamaçlarında otlayan kımıltısız ineklerle koyunların sakın, güvenli dünyasını. Tüneller hem gizlilik, hem güven duygusu verirdi. Çocuklar ve trenler oralara girip gözden kaybolur, sonra öbür uçtan sağ salim çıkarlardı.

Mcnamee kulağına eğilmiş birşeyler mırıldanıyordu

yine. "Benim bu işte hoşuma giden şeyin ne olduğunu söyleyeyim. Amerikalıların tutumu. Adamlar bir şeyi yapmaya karar verdiler mi tam yapıyorlar. Masrafa falan aldırıyorlar. Ben ne istediysem mırıl kırım etmeden sağladılar. İdare ediver artık canım, gibi saçmalıklar yapmıyorlar."

Leonard bilimadaminin ona açılmasından gururlanmıştı. O da aynı şakacı tavırla karşılık vermeye çalıştı. "Yemeklere gösterdikleri özene baksanıza. Ben patates kızartmalarına bayılıyorum doğrusu."

McNamee başını çevirdi. Çelik kapıya ulaşınca kadar Leonard'ın bu çocukça sözleri onlara eşlik etti sanki.

Çelik kapının gerisinde, havalandırma aygıtları iki yana sıralanmış, ortada dekovil hatlarının geçtiği dar bir geçit kalmıştı. Orada çalışan bir Amerikalının yanından süzülüp geçtiler ve ikinci bir kapıyı açtılar.

McNamee o kapıyı kapatırken, "Evet," diye mırıldandı, "nasıl buldunuz?"

Tünelin temiz, düzenli ve aydınlık bir kesimine girmişlerdi. Duvarlar beyaza boyanmış kontrplak levhalarla kaplıydı. Dekovil hatları muşamba döşeli beton zeminin altında kaybolmuştu. Başlarının üstünden Schönefelder Chaussee'deki trafiğin uğultusu geliyordu. Elektronik aletlerin arasında, üstlerinde kulaklıklar ve monitör olarak kullanılacak ses kayıt aygıtlarının durduğu ahşap yüzeyler vardı. Leonard'ın o gün aşağı yolladığı bavullar düzgün bir yığın halinde istif edilmişti. Ses yükselticiye hayranlıkla bakması beklenmiyordu. Bu modeli Dollis Hill'den tanırdı. Küçüktü, çok güçlüydü ve yirmi kilo bile çekmezdi. Onun çalıştığı laboratuvarı, en pahalı aletlerden biriydi. Leonard'ı şaşırtan alet değil, aletlerin sayısıydı. Tünelin bir yanını kaplayan, baş hizasına yükselen ve belki otuz metre uzunluğu olan aygıtlarla içerisi bir telefon santralına benzemişti. McNamee bunların sayısı, kapasitesiyle, devrelerin bağlanmasında gösterilen ustalıkla, sesi yükseltme güçleriyle övünüyordu. Kurşun boruların

uçlarından çıkan kablolar kapının yanında çok renkli tellere ayrılıyor, sonra yeniden bölünerek kauçuk kıskaçlarla tutturulmuş küçük kümeler halinde ilerliyorlardı. İçeride kraliçenin muhaberecilerinden üçü çalışıyordu. McNamee'yi selâmlayıp Leonard'ı görmezlikten geldiler. O ikisi ağır adımlarla, şeref kıtasını teftiş edencesine aygıtların önünden geçtiler. McNamee, "Burada çeyrek milyon sterlinlik malzeme var," dedi.

Leonard patates kızartmalarıyla ilgili lafı ettikten sonra gördüğü şeylerden ne ölçüde etkilendiğini yalnızca içini çekerek, başını sallayarak göstermişti. McNamee'nin devreler konusunda verdiği teknik bilgiyi dinlerken sorabileceği akıllıca bir soru bulmaya çalışıyor, yarım kulakla dinliyordu. Çok dikkatli dinlemesi de gerekmezdi. McNamee'nin aydınlık, beyaz odayla ilgili gururu kişisel bir gurur değildi. Orada yapılan işlerin büyüklüğünü, yeni gören birinin gözlerinden okumak istemişti yalnızca; Leonard'ınkilerin yerine başka bir çift göz de olsa fark etmezdi. İkinci çelik kapıya yaklaşırlarken Leonard hâlâ bir soru bulmaya çalışıyordu.

McNamee kapının önünde durdu. "Buradaki çift kapıdır. Azot sızıntısını önlemek için asıl dinleme bölmesine basınçlı hava vereceğiz." Leonard yine başını salladı. Hatların nem almamasını, dinlenen telefonların daha kolay saptanmasını sağlamak amacıyla Ruslar da kabloların içinden geçtiği borulara azot basarlardı. Dışarıdaki basınçlı hava, açılan borulardan azot sızmasını önlerdi. McNamee kapıları açtı, Leonard onun peşinden içeri girdi. Bir çılgının çaldığı davulun içine girmiş gibi oldular. Yukarıdaki yolun gürültüsü dikey tünele yayılıyor, duvarlarda yankılanıyordu. McNamee yerdeki ses yalıtım malzemesi çuvallarının üstünden atlayarak masadan bir el feneri aldı. Dikey tünelin tepesinde, fenerin ışığının aydınlattığı üç telefon hattı görünüyordu. Her biri on, on iki santim kalınlığında ve çamurla örtülüydü. McNamee konuşmaya hazırlanıyordu,

ama davulun sesi iyice yükseldiğinden beklemek zorunda kaldı. Ses hafifleyince, "Bu bir at arabasıydı," diye açıkladı. "En kötüsü onlar. Her şey hazır olunca hatları hidrolik çekiciyle aşağı çekeceğiz, sonra tünelin tavanını sağlamlaştırmak için oraya beton dökeceğiz. O da bir buçuk gün sürer. Altyapı tamamlanmadan hatlara dokunmayacağız. Her hatta en az yüz elli devre bulunduğunu sanıyoruz. Asıl gizli dinleme işini MI6'dan bir teknisyen yapacak. Herhangi bir terslik çıkması olasılığına karşı üç teknisyen de yedekte bekleyecek. Adamlardan biri hastalandı, o yüzden sizin yedeklerden biri olmanız gerekebilir."

McNamee konuşurken elini Leonard'm omzuna koymuştu. Gürültüden uzaklaşmak için dikey tünelin altından çekildiler.

Leonard, "Bir şey soracağım, ama karşılık vermek istemeyebilirsiniz," dedi.

McNamee omuzlarını havaya kaldırdı. Leonard adamın gözüne girmek istediğini fark etti. "Askeri mesajların en önemlileri şifreli olacaktır mutlaka. Onları nasıl anlayacağız? Modern şifrelerin çözülmesi neredeyse olanaksızmış."

McNamee cebinden piposunu çıkarıp sapını gevelemeye başladı. Orada pipo içmesi söz konusu olamazdı elbette.

"Ben de onu konuşmak istiyordum. Siz herhangi bir kimseden herhangi bir şey duydunuz mu?"

"Hayır."

"Nelson adında birinden söz edildiğini duymadınız mı? Carl Nelson CIA'nın haberleşme bürosunda çalışırdı."

"Hayır."

McNamee çift kapıyı kapatıyordu. Oradan uzaklaşmadan sürgüleri de sürdü. "Şimdi dördüncü güvenlik derecesine geldik. Sanırım sizi de dördüncü dereceye çıkarmamız gerekecek. Seçkin bir kulübün üyesi olmak üzeresi-

niz." Yine durmuşlardı. Bu kez ses yükselticilerin birinci sırasının önündeydiler. Sıraların öbür ucunda, onları duyamayacak kadar uzakta üç işçi çalışıyordu. McNamee konuşurken elini ses yükselticilerden birinin üzerinde gezdirdi; o adamlara ses yükselticilerden söz ettiği izlenimini vermek istiyordu belki. "Size basitçe anlatmaya çalışacağım," dedi. "Herhangi bir mesaj elektronik yöntemlerle şifrelenerek gönderildiği zaman hafif bir elektronik yankı yapıyor. Şifreyle birlikte yolculuk eden asıl mesajın, şifresiz mesajın gölgesi diyebileceğimiz bir şey. Öyle hafif bir yankı ki yirmi otuz kilometre sonra silinip gidiyor. Ancak elinizde uygun aygıtlar varsa ve hatta o yirmi otuz kilometre içine bir dinleme aygıtı yerleştirebilmişseniz, şifresiz mesaj olduğu gibi tele-daktiloya çıkıyor. Şifresi istediği kadar çözülmez olsun. Buradaki operasyonun temel amacı da bu. Gizlilik derecesi pek de yüksek olmayan telefon konuşmalarını dinlemek için böyle büyük bir işe girişmezdik yoksa. Buluş, Nelson'ın buluşuydu, gerekli aygıtları da o keşfetti. Keşfettiği aygıtı deneyebileceği Rus hatları bulmak umuduyla Viyana'da dolaşırken bizim aynı amaçla açtığımız tünelin haberini almış. Biz de cömert davranıp Amerikalıları tünelimize soktuk, onlara kolaylık gösterdik, hatları dinlemelerine izin verdik. Sonunda ne oldu bilir misiniz? Bize Nelson'ın buluşundan hiç söz etmediler! Konuşmaların metnini Washington'a yolluyor, biz şifre çözeceğiz diye kafa patlatırken onlar şifresiz mesajları okuyorlardı. Bunu yapanlar da bizim müttefiklerimizdi sözümona. İnanılacak şey değil, değil mi?" Leonard'ın bunu doğrulamasını bekleyerek duraladı. "Bu projede birlikte çalıştığımız için Nelson'ın tekniğini bize de açıkladılar. Ama yalnızca kaba çizgileriyle. Ayrıntı vermediler. O yüzden ben de size ancak basit bir açıklama yapabildim."

İngiliz muhaberecilerden ikisi onlara doğru geliyordu. McNamee konuşunu kolundan tutup yine dinleme odasına yöneltti. "Gerektiği kadarını bilmek' kuralına gö-

re, aslında bunları öğrenmemen gerekirdi," dedi. "Neden anlattığımı merak etmişsinizdir. Amerikalılar elde ettikleri her türlü bilgiyi bizimle paylaşmaya söz verdiler. Biz de onların sözüne inanmış göründük. Gelgelelim bu kez onların artıklarıyla yetinmeye niyetimiz yok. Bizim dostluk anlayışımız bu değil. Nelson'ın tekniğini kendi yöntemlerimizle geliştirdik ve ileride kullanabileceğimiz bazı yerler saptadık. Amerikalılara bunlardan söz etmiyoruz. Hızla sonuç alınması çok önemli, çünkü eninde sonunda Ruslar da durumu fark edecek ve şifreleme aygıtlarında değişiklik yapacaklardır. Dollis Hill'deki bir ekip bu işin üstünde çalışıyor. Ancak burada da gözünü kulağını açık tutan bir adamımız olsa işimize yarar. Nelson'ın aygıtları konusunda ayrıntılı bilgi sahibi olan bir iki Amerikalının burada bulunduğunu sanıyoruz. Bize teknik bilgisi olan biri gerekli. Ben yapamam, Amerikalılar beni gördükleri zaman bu-cak bu-cak kaçıyorlar. İstediklerimiz yalnızca bazı ayrıntılar, iş konuşan elektronikçilerin işleriyle ilgili gevezelikleri falan. En küçük bilgilerin bile yararı olabilir. Amerikalıların dikkatsizliklerini bilirsiniz. Konuşurlar, kâğıtları sağda solda bırakırlar."

Çift kapının önünde durmuşlardı. "Evet, ne diyordunuz?" 'Diyorsunuz', dişlerin arasından 'diyorunuz' gibi çıkmıştı.

Leonard, "Kantinde herkes çok gevezelik ediyor," dedi. "Bizim adamlarımız da."

"Öyleyse kabul ediyorsunuz. Çok iyi! Daha sonra yine konuşuruz. Şimdi yukarı çıkalım da bir çay içelim. Ben soğuktan dondum."

Gerisingeri yürüyerek yeniden Amerikan bölgesine girdiler, yokuşu tırmandılar. Bu tünelle övünmemek zordu gerçekten. Leonard babasının savaştan önce evdeki mutfaklarına eklediği tuğla bölmeyi hatırladı. O da bir çocuğun yapabileceği yardımı yapmış, malayı uzatmış, nalburdan alışveriş etmişti. İş bittikten sonra, kahvaltı masa-

sıyla iskemleler yerine yerleştirilmeden önce küçük bölme-
de durup babasının yaptığı doğramaya, sıvalı duvarlara,
elektrik düğmesiyle prizlere bakarken kendi başarısından
müthiş bir gurur duymuştu.

Depo katına çıktıklarında McNamee'den izin isteyerek kantinde çay içmekten kurtuldu. Adamın gözüne girmiş, hatta onun minnetini kazanmıştı; artık kendine güveniyor, kendini özgür hissediyordu. Binadan çıkarken odasına bir göz attı. Raflarda tek bir ses kayıt aygıtının kalması bile küçük bir zafer sayılırdı. Kapıyı kilitledi, anahtarını nöbetçi subayın odasına götürdü. Dışarıdaki boş araziden, kapıdaki nöbetçilerin yanından geçerek Rudow yolunu tuttu. Yol karanlıktı, ama o her karışını ezbere biliyordu artık. Üstündeki palto soğuktan korunmasına yetmiyordu. Burun deliklerindeki kılların donup sertleştiğini hissetti. Ağzından soluk alırsa göğsü sızlıyordu. Çevredeki tarlaların toprağı bile donmuştu. Rus bölgesinden gelen göçmenlerin barakalarını geride bıraktı. O karanlıkta dışarıda oynayan çocuklar vardı. Donmuş yolda çatırdayan ayak seslerini duyunca birbirlerini susturarak geçmesini beklediler. Geride bıraktığı her bir metre onu Maria'ya bir metre daha yaklaştırıyordu. İşyerinde kimseye kızdan söz etmemişti. Maria'ya da işinden söz etmezdi. İki gizli dünya arasında gidip gelirken geçirdiğı saatler kendi gerçek kişiliğini bulduğı, o iki dünyayı tartıp kendisinden ayrı dünyalar olduğunu anladığı saatlerdi belki. Belki de bir hiç, iki nokta arasında yol alan bir hiç olduğı saatler. Ancak bir ya da öbür noktaya ulaştığında kişiliğine, iki ayrı kişilikten birine kavuşuyor, bir amacı ya da görevi oluyordu. Kesin olarak bildiğı tek şey metro Kreuzberg durağına yaklaştıkça bu düşüncelerin aklından silineceğı, avluyu koşarak geçip beş kat merdiveni ikişer ikişer, hatta üçer üçer tırmanırken bunların hepsini unutacağıydı.

Leonard'm gerçek anlamda erkeklige geçişi kışın en soğuk günlerine denk gelmişti. Yaşlıların dediğine göre, ısının eksi yirmi beş dereceye düşmesi Berlin ölçüleriyle bile olağandışı bir durumdur. Hava açıktı; gündüzleri, güneşin parlak ışığıyla aydınlanan yıkıntılar bile güzel görünüyordu neredeyse. Geceleri, havadaki nem Maria'nın pencere camlarında su damlaları halinde birikiyor, sonra da donarak güzel desenler çiziyordu. Sabah uyandıklarında, yatağın en üstündeki örtüyü –bu genellikle Leonard'ın paltosu oluyordu– kaskatı buluyorlardı. Genç adam bu süre içinde Maria'yı hiç çırılçıplak görmemişti; bütün vücudunu birden görmemişti yani. Nemli karanlığın içine köstebek gibi daldığında teninin ısıltısını görebiliyordu. Üstüne ince battaniyeler, banyo havluları, paltolar, koltuk örtüsü, çocuk yorgani yığılmış yatağın örtülerini dengede tutmak zordu, yalnızca kendi ağırlıklarıyla duruyorlardı. Hepsini bir arada tutacak büyüklükte bir örtüler yoktu. Dikkatsiz bir hareket yapıldığında her şey iki yandan kayıp yere düşüyor, yapı temelden yıkılmış oluyordu. O zaman şiltenin iki yanından, titreyerek birbirlerine bakar, yeniden inşaata başarlardı.

Böylece Leonard örtülerin altında sinsice hareket etmeyi öğrendi. Hava insanı ayrıntılara dikkat etmeye zorluyordu. Kızın bisiklete binmekten sertleşmiş karın kaslarına yanağını dayamak, dilini bir kulağın içi kadar kıvrımlı olan göbek çukuruna sokmak hoşuna gidiyordu. Yarı karanlıkta –örtüler yatağın altına kıvrılacak genişlikte olmadığından iki yandan ışık sızardı her zaman– o daracık, kapalı yerde kokulardan da hoşlanmaya başladı. Biçilmiş ayırları andıran ter kokusunu, kızın isteklendiği zaman yay-

dığı, biri keskin, öbürü hafif -biri peynir, öbürü meyve-
iki ayrı kokudan oluşan cinsellik kokusunu seviyordu. Du-
yuların çeşitliliği Leonard'ı deli edecekti. Maria'nın ayak-
larındaki küçük parmakların üstleri nasırlıydı. Dizlerini
kıvrıdığı zaman eklemlerindeki kıkırdakların sesi duyulu-
yor, Leonard o sesi dinliyordu. Sırtında, bel çukurluğunda
iki tane uzun kıl olan bir ben vardı. O kılların bembeyaz
olduklarını ancak mart ortalarında, oda biraz ısındığı za-
man görebildi. Meme başları üstlerine üflendiği zaman
toplanıp sertleşiyordu. Kulak memelerinde küpelerin bı-
raktığı izler vardı. İnce, bebek saçına benzeyen saçlarını
karıştırdığında tepesindeki bir tutamın üç kanatlı bir rüz-
gâr fırılacağına benzediğini, kafatasının çok beyaz, çok sa-
vunmasız göründüğünü fark etti.

Maria bu *Erkundungen*'e, bu keşif kazılarına karşı
çıkılmıyordu. Genellikle düş kurarak sırtüstü yatar, ağzın-
dan çıkan soluğun tavana yükselişini izler, bazan da aklın-
dan geçen başıboş bir düşünceyi dile getirirdi. "Bizim Bin-
başı Ashdown... tuhaf adam. Aa bu çok boş. Parmağını bü-
tün ayak parmaklarımin arasında gezdir bakayım. Evet,
öyle... Her gün saat dörtte büroda bir fincan sıcak sütle
bir yumurta yiyor. Ekmeğin tam şöyle, iki, dört, altı lok-
maya kesilmesini istiyor ve lokmalara ne diyor biliyor mu-
sun?"

Leonard'ın sesi çok derinlerden geldi. "Askerler mi di-
yor?"

"Üstüne bastın. Askerler! Savaşlar böyle mi kazanılı-
yor? Bu askerlerle mi?" Leonard soluk almak için kafasını
dışarı uzatınca kollarını onun boynuna doladı. "*Mein Dum-
merchen!* Benim acemi çaylağım. Güney bölgelerimde bu-
gün neler keşfettin bakayım?"

"Karnını dinledim. Yemek zamanı gelmiş."

Maria onu kendine çekerek yüzünü öptü. O kendi is-
teklerini açıkça belirtmeye çekinmezdi, Leonard'ın mera-
kını da sevimli buluyordu. Genç adamın soruları şakacı,

kışkırtıcı sorular oluyordu kimi zaman. "Söylesene, neden böyle yarıya kadar girmesinden hoşlanıyorsun?" diye fısıldıyor Maria, "Hayır," diyordu, "iyice girmesini istiyorum."

"Hayır, tam şurada kalırsa hoşuna gidiyor. Nedenini söyle."

Yaratılışı gereği Leonard temiz ve düzenli yaşamayı severdi. Hayatındaki ilk aşk ilişkisi kurulduktan sonra dört gün süreyle çamaşırlarını, çoraplarını değiştirmede, temiz gömlek giymedi, hemen hiç yıkanmadı. O ilk geceyi Maria'nın yatağında, zaman zaman konuşup, zaman zaman uyuyarak geçirmişlerdi. Sabahın beşinde, bitişikteki komşu çirkin sesler çıkararak gırtlığını temizler, işe gitmeye hazırlanırken onlar yatakta çavdar ekmeğiyle peynir yiyor, kahve içiyorlardı. Sonra bir kere daha seviştiler. Leonard gücünden hoşnuttu. Bu alanda herhangi bir sorunu olmayacaktı; kimselerden geri kalmam diye düşündü. Ardından derin bir uykuya daldı, bir saat sonra çalar saatın sesiyle uyandı.

Yatağın örtülerini sıyrınca kafatasını büzüştüren bir soğukla karşılaştı. Beline Maria'nın doladığı kolu çekti, karanlıkta titreyerek, dört ayak üstünde ilerleyerek kirli omlet tabaklarının, sigara tablasının, mum tabağının altından giyeceklerini buldu. Gömleğin bir kolunda buz gibi bir çatal vardı. Neyseki gözlüklerini ayakkabısının içine koymayı akıl etmişti. Şarap şişesi devrilmiş, şarabın tortusu donunun lastiğine akmıştı. Paltosu yatağa örtülüydü. Onu aldı, öbür örtüleri Maria'nın üstüne örttü. Kızın başım el yordamıyla bulup öptü. Maria hiç uyanmadı.

Paltosunu giyerek mutfaktaki musluğun önüne gitti durdu, lavabonun içindeki kirli tavayı yere koyup soğuk suyla yüzünü yıkadı. Evde banyo denen bir yer bulunduğunu, ancak ondan sonra hatırladı. Banyonun ışığını bulup içeri girdi. Ömründe ilk kez başka bir insanın diş fırçasını kullandı. Daha önce kadın fırçasıyla saçını da fırçalamamıştı hiç. Aynadaki görüntüsünü inceledi. Yeni bir er-

kek vardı karşısında. Yirmi dört saatlik sakal yüzünü gölgelemeyecek kadar seyrek, ama burnunun bir yanında si-vilce çıkıyordu. Yine de, o yorgun haliyle bile, daha erkekçe bakışlarla bakıyordu sanki.

Yorgunluğunu gün boyunca iyi idare etti. O da mutluluğunun bir parçasıydı. Günün değişik bölümleri gözünün önünden geçiyordu: Metro ve otobüs yolculuğu, donmuş göletin, beyaz tarlaların arasından yürümek, ses kayıt aygıtlarıyla geçireceği saatler, kantinde tekbaşına yiyeceği biftek, patates kızartması, sonra yine devrelerinin arasında geçireceği saatler, karanlıkta metro istasyonuna dönüşü, metro yolculuğu, ardından Kreuzberg durağı. İşten çıktıktan sonra Maria'nın semtini geçip kendi evine gitmek değerli saatleri boşa harcamak demektir. Evine uğramasının anlamı yoktu. O akşam kızın kapısına dayandığında Maria da işten yeni dönmüştü. İçerisi hâlâ darmadağınıktı. Isınmak için yine yatağa girdiler. Gece kimi çeşitlendirmelerle yinelenirdi, ama sabah bir önceki sabahın aynısıydı. Günlerden salıydı. Çarşamba ve perşembe günleri de öyle geçti. Glass, biraz soğuk bir biçimde, sakal mı bırakıyordun, diye sordu. Leonard tutkusunun büyüklüğüne kanıt arıyor olsaydı gri çoraplarının kirden sertleşmesi, gömleğinin üst düğmesini açtığında burnuna çarpan tereyağı, dişilik ve patates kokuları yeterli kanıt sayılırdı. Aşırı ölçüde ısıtılan depoya girdiğinde giyeceklerinin kat yerlerinden kirli çarşafların kokusu yükseliyordu, penceresiz odasında çalışamayacak duruma gelmesine yol açan erotik düşlere dalıyordu Leonard.

Kendi evine ancak cuma akşamı uğrayabildi. Yıllardır oradan uzak kalmıştı sanki. Işıkları yakarak odadan odaya geçti, önceki kişiliğinin -masaya oturup yerdeki şu ürkek mektup müsveddelerini yazan, banyo küvetinin içinde saç telleri ve bir kir halkası bırakan, havluları yerlere atan, bedensel temizlik düşkünü saf delikanlının kişiliğinin- izlerini ilgiyle seyretti. Kahve yapmaktaki acemili-

ğinin izleri de duruyordu hâlâ. Maria kahve pişirirken dikkatle bakmış, o işi de öğrenmişti artık. Çocukça bir düşkünlükle yediği çikolata da, annesinin mektubu da oradaydı. Mektubu bir daha okudu, annesinin önemsiz şeyler için onun adına kaygılanmasını sıkıcı buldu. Banyo küvetinin dolmasını beklerken evin içinde donla dolaşarak sıcaklığın, sahip olduğu geniş alanın tadını çıkardı. Bazan ılık çalıyor, bazan bir şarkı mırıldanıyordu. Önce, duygularını dile getirecek coşkulu bir ezgi bulmakta güçlük çekti. Bildiği aşk şarkılarında duygular kibarca bastırılmıştı. Şimdi ona gerekli olan nefret ettiği çılgın Amerikan müziği idi. Bir şarkının bazı bölümlerini hatırlıyor, ama hepsini çıkarıyordu. "Birşeyler yap şu kap-kacakla, salla, tangır tungur yuvarla! Salla, tangur tungur yuvarla!" Çınçın öten banyoda aynı dizeyi yineleyip durdu. İngiliz ağzıyla söylendiğinde biraz saçma görünüyorsa da duygularını iyi dile getiriyordu. Kösnül bir şarkıydı, kıvanç dolu, anlamsızdı. Leonard ömründe böylesine yalın bir mutluluk duymamıştı. O anda yalnızdı, ancak yalnızlık çekmiyordu. Onu bekleyen biri vardı. Yıkamp paklanacak, evini toplayacak, sonra da yola koyulacaktı. "Salla, tangır tungur yuvarla!" İki saat sonra kapıdan çıkıyordu. Bu kez yanına küçük bir çanta almıştı, bir hafta süreyle eve dönmesine gerek kalmadı.

Maria o ilk günlerde Leonard'ın evine gitmeye yanaşmıyordu. Genç adam evindeki lüksü ve rahatlığı epey abartarak anlattığı halde geceyi evinden başka bir yerde geçirmek istemiyordu. Komşuları farkına varırlarsa onun yeni bir erkek, kalacak daha iyi bir yer bulduğunu herkese yayarlardı. Durum yetkili makamların kulağına giderse evinden olurdu. Berlinliler sıcak suyu olmayan tek yatak odalı bir ev için bile birbirlerini yiyorlardı. Leonard kızın kendi evinde kalmak istemesini anlıyordu. Yatağa girerek örtünüyor, arada bir çabucak birşeyler kızartıp atıştırmak için mutfaka koşup dönüyorlardı. Yıkanacaklarsa ateşe

bir tencere su oturtup kaynamasını yatakta bekliyorlardı. Sonra da kaynar suyu buzlu lavaboya boşaltıyorlardı. Lavabonun tıpası su kaçırıyor, musluktan ne kadar su akacağı hiç belli olmuyordu. İkisi için de, işyerleri doğru dürüst ısınıp adam gibi yemek yiyebildikleri tek yer olmuştu. Evde, yatağa girmekten başka çare yoktu.

Maria düşünceli, enerjik bir âşık olmayı, önce Maria'nın orgazmını beklemeyi öğretmişti Leonard'a. Genç adam bunun kapılardan önce kadınların geçmesini beklemek gibi bir şey, bir nezaket kuralı olduğunu düşündü. Kızla *Hundestellung* konumunda yani köpekler gibi, -ki bu örtüleri yere düşürmenin en kestirme yoluydu- ya da Maria sırtını dönüp uykuya dalacakken arkasından sokularak ya da ikisi yan dönüp yüz yüze yatarlarken, birbirlerine sımsıkı sarılarak, örtüleri hemen hiç kımlıdatmadan sevişmeyi öğrendi. Maria'nın sevişmeye ne zaman hazır olacağı hiç bilinmiyordu. Bazan bir bakışla istekleniyor; bazan da Leonard maket uçak yapan bir çocuğun sabırla onu hazırlamaya çalışırken kalkıp biraz peynir ekmek yemekten, birer çay daha içmekten söz ediyordu. Kulağına sevgi sözcükleri fısıldanmasından hoşlanıyordu, ama bir noktaya kadar. Gözleri geriye dönmeye başladıktan sonra dikkatinin dağılmasını istemiyordu. Leonard eczanelerde *Praservative* istemeyi de öğrendi. Glass onu Amerikan ordu pazarlarından parasız alabileceğini söyledi. Bir gün eve dönerken açık mavi bir karton kutunun içinde on ikişer düzinelik dört takım prezervatif getirdi. Otobüsteki öbür yolcuların kucağındaki pakete baktıklarını görüyor, kutunun renginin -nedense- içindekileri ele verdiği duygusuna kapılıyordu. Bir gece, Maria olanca sevimliliğiyle şunu benim takmamı ister misin diye sorduğunda aşırı bir sertlikle karşı çıktı. Sonra da niye o kadar sert davrandığını merak etti.

O sertlik, yeni ve tedirgin edici bir kişilik özelliğinin ilk belirtisiydi. Ne olduğunu tanımlamak da zordu. Kişili-

ğinin bir yönü, pek hoşuna gitmeyen kimi parçaları su yüzüne çıkıyordu. Sevişmek bir yenilik olmaktan çıkıp kendine güvenmeye, kimseden geri kalmadığına, çabuk gelmemeyi öğrendiğine, Maria'nın gerçekten kendinden hoşlandığına, onu istediğine, ileride de isteyeceğine inanmaya başladığında, sevişirlerken kafasından kovmayı beceremediği kimi düşüncelere de kapılmaya başladı. Zamanla o düşünceler cinsel isteklerinin ayrılmaz bir parçası haline geldi. Tuhaf düşünceler her gün biraz daha canlı görünüyordu, sayıları ve çeşitleri artıyordu. Önceleri düşüncelerinin dış sınırlarında kalan karaltılar şimdi merkeze, ona yaklaşıyorlardı. Karaltıların her biri Leonard'ın kişiliğinin bir yönüydü ve onlara karşı koyamayacağını biliyordu.

Üçüncü ya da dördüncü keresinde basit bir algılamayla başladı her şey. Gözleri kapalı yatan Maria'ya baktı ve onun bir Alman olduğunu hatırladı. Alman sözü hâlâ bazı şeyleri çağırıyordu. Berlin'de geçirdiği ilk günü unutmamıştı. Alman. Düşman. Can düşmanı. Yendiğimiz düşman. Bu son düşünce Leonard'a büyük bir heyecan verdi. Düşünceyi kafasından atmak için bir elektrik devresinin almaşık akıma gösterdiği toplam direnç ile ilgili hesaplar yaptı bir süre. Ardından; Maria yenilgiye uğramış olan taraftan, o benim hakkım, kahramanlıklarla, özverilerimle, bilek gücüyle, kanlı savaşlar sonucunda hak ettim onu. Eşsiz bir heyecandı bu! Haklı olmak, yenmek, ödüle kavuşmak! Şilteye gömülen kollarına, dirseklerinin aşağısında biten kızılımtırak kılıra baktı. Güçlüydü o. Büyüktü, büyük. Hareketleri hızlandı, sonra biraz daha hızlandı. Kızın üstünde hopluyordu neredeyse. Zafer onundu; güçlüydü, haklıydı ve özgürdü. Sonradan aklına geldiğinde bu düşüncelerden utandı. Hepsini aklından çıkarmaya çalıştı. Böyle şeyler onun nazik, yumuşak kişiliğine aykırıydı. Mantığı da aykırıydı. Yenik düşmüş biri olmadığını anlamak için Maria'ya bir kere bakmak yeterdi. Avrupa'nın işgal edilmesiyle yenilmemiş, özgürlüğüne kavuşmuştu. Ay-

rica da –en azından bu işte– Leonard'ın kılavuzu değil miydi?

Gelgelelim düşünceler ondan sonraki sevişmelerinde yine ortaya çıktı. Kendiliklerinden üreyip biçimleniyor, Leonard'a müthiş heyecan veriyorlardı. Bu kez, fethettiği için kıza sahip olma hakkını kazanmıştı ve *Maria'nın yapabileceği hiçbir şey yoktu*. Aslında onunla sevişmek istemiyordu, ama çaresizdi. Yine devre şemalarını düşünmeye çalıştı, şemalar bir türlü gözünün önüne gelmedi. Kız ondan kurtulmaya çalışıyor, altında debeleniyordu. Bir ara, "Hayır!" diye bağırdığını duyar gibi olmuştu sanki. Kafasını soldan sağa sallıyor, başına gelenleri görmemek için gözlerini kapatıyordu. Leonard kıızı şilteye muhlammıştı. Bu kız onundu, onun olacaktı, asla kurtulamayacaktı, yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bu kadardı işte. İş bitmiş, tükenmişti. Sırtüstü uzandı. Kafası da boşalmıştı. Kafası boşalmış, yemek düşünmeye başlamıştı. Sosis istiyordu canı. *Bratwurst, Bockwurst* ya da *Knackwurst* değil, her tarafı nar gibi kızarmış hafif, tombul bir İngiliz sosisi. Patates püresi. Yanında da çok pişmiş, azıcık ezilmiş bezelyeler.

Ondan sonraki günlerde utancı geçti. Kendi aklından geçenleri Maria'nın sezemeyeceğini kabul etti. Bu düşünceler yalnızca ona aitti. Maria'yla ilgisi yoktu.

Zamanla, daha acıklı, tuhaf bir düşünce oluştu kafasında. Eski öğeleri de özetleyen bir düşünce. Evet, kız yenilmişti, ele geçirilmişti, kendisinin hakkıydı, kaçıp kurtulamazdı, ama şimdi Leonard da *bir askerdi*. Kana bulanmış, yorgun, yaralı bir asker. Ancak savaştan sakat olarak değil, bir kahraman olarak çıkmıştı. Bu kadını ele geçirmişti, ona zorla sahip oluyordu. Kadın da hem korktuğu, hem hayranlık duyduğu için karşı koymayı göze alamıyordu. Asker kaputunu yatakta biraz daha yukarı çekmesi işe yaramıştı, başını sağa ya da sola çevirdikçe nefti kumaşı görebiliyordu. Maria'nın gönülsüz, kendisininse tam bir zorba olduğu varsayımı daha başka varsayımlara öncülük

ediyordu. Gündüzleri askerlerle dolu olan bir kentte dolaşırken askerlikle ilgili kuruntularını gülünç buluyordu, ama bunları aklından çıkarması hiç zor değildi.

Kafasından geçen bu şeyleri kızla paylaşmak isteğine kapılınca bunun daha zor olduğunu fark etti. Başlangıçta Maria'yı biraz daha sıkı tutmakla, hafifçe dişlemekle yetindi. İki yana açılan kollarını sıkıca bastırarak kaçmasını önlediğini düşledi. Bir kere kışına bir tokat attı. Bunların hiçbiri Maria'yı fazla etkilemedi. Ya fark etmiyor ya fark etmez görünüyordu. Ancak Leonard'ın duyduğu haz artıyordu. Düşünce karşı konulmaz bir hal alıyor, aptalca şeyler de olsa, aklından geçenleri Maria'nın bilmesini istiyordu. Bunların kıza da yoğun bir heyecan vermemesi olanaksızdı ona kalırsa. Tokatların sayısını artırdı, daha sertçe sıkıp daha fazla ısırdı. *Hakkı olan şeyi bu kadın vermeliydi ona.*

Tek kişilik tiyatrosu yetersiz kalıyordu artık. Aralarında birşeylerin geçmesini istiyordu. Bir düş, bir kuruntu değil, gerçek bir olay. Bir yolunu bulup Maria'ya anlatması kaçınılmaz olmuştu. Gücünün bilinmesini, kızın -birazcık ve büyük bir haz duyacak biçimde- acı çekmesini istiyordu. Sevişmeleri sona erdikten sonraysa hiçbir şey söylememek ona zor gelmiyordu. Utanç duyuyordu o zaman. Bilinmesini istediği bu güç hangi güçtü? Kendi kafasından uydurduğu iğrenç bir hikâyeden başka bir şey değildi. Daha sonra, acaba bunu bilse Maria'nın heyecanı da artmaz mı, diye düşündü. Tartışılacak bir şey yoktu. Söze dönebileceği, dökmeyi göze alabileceği bir şey yoktu. Kızdan izin isteyecek değildi herhalde. Ona sürpriz yapmalı, davranışlarıyla anlatmalı, duyacağı cinsel hazzın mantıklı itirazlarını bastırmasını sağlamalıydı. Bunların hepsini düşündü, gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğunu biliyordu.

Martin ortalarına doğru gök, beyaz bir bulut tabakasıyla örtüldü, ısı da hızla yükseldi. Yerdeki birkaç santim kirli kar üç günde eridi. Rudow köyüyle deponun arasında-

ki yolda, çamurların arasında yeşil otlar bitiyor, iki yanda-ki ağaçların dallarında şişman tomurcuklar beliriyordu. Leonard'la Maria da kış uykusundan uyandılar. Yataktan, yatak odasından çıkarak elektrik sobasını oturma odasına götürdüler. *Schnellimbiss*'lerden birinde birlikte yemek yiyor, bira içmek için yakınlardaki bir birahaneye gidiyorlardı. Kurfürstendamm'daki sinemalardan birinde bir Tarzan filmi izlediler. Bir cumartesi akşamı Resi'ye gittiler, bum pap, bum pap temposundaki Bavyera parçalarıyla Amerikan aşk şarkılarını dönüşümlü olarak çalan Alman Orkestrasının müziğiyle dans ettiler. İlk karşılaşmalarının anısına *Sekt* içtiler. Maria ayrı masalarda oturup birbirlerine havalı borulardan pusulalar yollamalarını istiyordu, ama boş masa yoktu. Bir şişe şampanya daha içtiler, ceplerinde otobüsle yarı yola kadar dönebilmelerini sağlayacak paradan fazlası kalmadı. Otobüsten inip Adalbertstrasse'ye yürürlerken Maria sesli sesli esniyor, yorgunluğundan Leonard'ın koluna asılıyordu. Bürodaki kızlardan biri gripten yattığı için son üç günde on saat fazla mesai yapmıştı. Bir gece önce tan ağarınca kadar uyumadılar, uykuya dalmadan önce yatağı da yeniden düzeltmek zorunda kalmışlardı.

Apartmanın merdivenlerini çıkarlarken, Maria "*Ich bin müde, müde,*" diye mırıldanıp durdu, eve girince de doğru banyoya yöneldi. Leonard oturma odasında beklerken beyaz şarabın kalanını bitirdi. Maria banyodan çıkınca bir iki adımda ona yaklaştı ve yatak odasının kapısında durarak kızın yolunu kesti. Güvenini kaybetmez, duygularını açıkça gösterirse başarısızlığa uğramayacağına emindi.

Maria uzanıp onun elini tuttu. "Şimdi uyuyalım. Sabah bizim."

Leonard elini kurtarıp beline dayadı. Çocuklar gibi sabun ve diş macunu kokuyordu Maria. Saçından çıkardığı toka elindeydi.

Leonard hiçbir anlam taşımadığını sandığı dümdüz bir sesle konuştu. "Soyun."

"Yatak odasında soyunacağım." Maria onun yanından geçmeye çalışıyordu.

Leonard kızı dirseğinden tutup itti. "Burada soyun."

Maria biraz bozuldu. Leonard bunu bekliyordu zaten; önce bunların yaşanacağını biliyordu. "Görüyorsun, bu gece çok yorgunum." Bu söz öyle uzlaşmacı bir tavırla söylenmişti ki Leonard kızın çenesini iki parmağının arasına kısırmak için biraz çaba harcamak zorunda kaldı.

Sesini yükselterek, "Ne diyorsam onu yap," dedi. "Burada soyun. Hemen."

Maria çenesini tutan eli itti. Gerçekten şaşırmış, biraz da keyiflenmişti. "Sen sarhoşsun. Resi'de çok içtin, şimdi kendini Tarzan sanıyorsun."

Gülüştü Leonard'ı sinirlendirdi. Niyetlendiğinden daha sert bir hareketle kızı duvara itti. Maria'nın soluğu kesilmiş, gözleri iri iri açılmıştı. Soluk alabilecek duruma geldiğinde, "Leonard..." dedi.

Korkabileceğini Leonard da düşünmüştü. Korkunun bir an önce atlatılması gerekiyordu. "Dediğimi yaparsan hiçbir zarar görmezsin." Güvence verircesine konuşmuştu. "Sen soyunmazsan ben soyarım."

Maria duvara yapıştı. Başını iki yana sallıyordu. Gözleri donuklaşmış, daha koyu bir renk almıştı. Leonard bunun başarısının ilk belirtisi olabileceğini düşündü. Maria ona boyun eğmeye başlayınca bu oyunun keyif için, hem onun, hem kendisinin duyacağı hazzı artırmak için oynandığını anlayacaktı. O zaman korkusu tümüyle yok olacaktı. "Dediğimi yapacaksın." Cümleyi soru halinde dile getirmemeyi başarmıştı.

Maria saç tokasını yere atarak ellerini arkasındaki duvara dayadı. Başı hareketsiz, hafifçe öne eğikti. Derin bir soluk alarak, "Ben yatak odasına gireceğim," dedi. Alman aksanı her zamankinden daha belirgindi. Duvardan bir

adım uzaklaşınca Leonard kızı yine geriye itti.

"Hayır, girmeyeceksin."

Maria başını kaldırmış ona bakıyordu. Alt çenesi sarkmış, dudakları aralanmıştı. İlk kez görürmüş gibi bakıyordu genç adama. Yüzündeki şaşkınlık ifadesi olabiliirdi, şaşkın bir hayranlık da. Bir an sonra hepsi değişecek, o da bir değişime uğrayacak ve sevinçle boyun eğecekti. Leonard parmaklarını kızın etekliğinin iliklendiği yere geçirerek hoyratça asıldı. Dönüş yoktu artık. Maria kısık bir çığlık attı, üst üste iki kere onun adını mırıldandı. Bir eliyle eteğinin belini tutuyordu. Öbür elini açmış, kendini korumak istercesine ileri uzatmıştı. Yerde iki siyah düğme görülüyordu. Leonard etekliğin kumaşını avuçlayıp yere çekti, Maria da aynı anda karşıya atıldı. Eteğin bir dikişi söküldü, kumaş kızın ayağına dolaştı. Maria tökezleyip yere düştü; tam kalkacakken yeniden devrildi. Leonard onu sırtüstü çevirerek omuzlarını döşeme tahtalarına bastırdı. Şimdi gülüyor olmamız gerekirdi, diye düşündü. Bir oyundu bu; heyecanlı bir oyun. Maria'nın bunu bu kadar abartması doğru değildi. Kızın yanına diz çöküp onu elleriyle bastırarak kalkmasını önledi. Derken ellerini çekti, kendisi de yere uzanarak dirseğine yaslandı. Boşta kalan eliyle pantolonunun önünü açıp Maria'nın iç çamaşırlarını çektiş-tirdi.

Kız kıpırtısızca yatarak tavana bakıyordu. Gözlerini bile kırpmıyordu. Şimdi yola gelmişti işte. Leonard gülümsemeyi düşündüyse de kızın gözündeki üstünlük izlenimini bozmaktan korktu. Sert bir yüzle Maria'nın üstüne abandı. Bu bir oyunsa, ciddi bir oyun olacağı benziyordu. Başlamaya hazırdı. Kızın dölyolu sımsıkı kasılmıştı. Donuk bir sesle konuşmaya başlaması Leonard'da büyük bir şaşkınlık yarattı. Bakışları hâlâ tavanda, sesi çok soğuktu.

"Buradan gitmeni istiyorum," dedi Maria. "Evine git."

Leonard, "Hayır, kalacağım," diye karşılık verdi. "O kadar!"

"Lütfen..." diye mrldanan Maria'nın gözleri yaşırdı. Hâlâ tavana bakıyordu. Gözlerini krpınca bir damla yaşı şakağından aşığı szld, kulağıının üstündeki saşıların arasında kayboldu. Leonard'ın dirseğı tutulmuştı. Maria alt dudağını ısırarak bir kere daha gözlerini krptı. Gözünden yaşı akmamıştı bu kez; konuşabileceğı kanısına vardı. "Git, dedim."

Leonard onun yüzünü, yanağıını, ıslanan şakağıını okşadı. Maria soluğunu tutmuş buna son vermesini bekliyordu.

Leonard kalkıp oturdu, dirseğini ovuşturarak pantolonunu ilikledi. Sessizlik çevrelerinde tşlıyordu sanki. Bu söylenmemiş suçlama haksızlıktı. Bu bir oyundan başka bir şey olsaydı, gerçekten can yakmak isteseydi, Maria'nın o duruma geldiğini görür görmez vazgemezdi ki. Kız oyunu ciddiye almış onu suçluyordu ve bu haksızlıktı. Leonard bunları nasıl söyleyebileceğini blmiyordu. Maria yerden de kalkmamıştı. Kızdırmıyordu onu. Bir yandan da bağışlanmak için kıvranıyordu. Konuşması olanaksızdı. Kızın elini tutup sıkıdığıında el gevşekliğini korudu. Yarım saat önce Oranienstrasse'de kol kola yürüyorlardı. Yine o noktaya dönebilecek miydi? Nasıl? Sekiz ya da dokuz yaşıındayken doğıum günü armağanı olarak verilen kurgulu mavi treni hatırlamıştı Leonard. Lokomotif 8 biçimindeki demiryolu hattının üzerinde kömür yüklü bir dizi vagonu çekerek dolaşırdı. Leonard bir gün deneme yapmak merakına düşüp kurgusunu aşırı ölçüde zorlayıncaya kadar.

Sonunda ayağı kalkarak birkaç adım geriledi. Maria da doğırulup oturdu, eteğini dizlerine çekti. Onun da hatırladığı bir şey vardı, ama bu yalnızca on yıl öncesine ait, duygusal yükü, bozulan oyuncak trenin anısından daha ağır olan bir anıydı. Berlin'in doğıusundaki banliyö semtlerinden birinde, Oberbaum Köprüsünün yakınlarındaki bir sığınaktaydılar. Nisan sonlarıydı. Kentin işgal ordularının eline geçmesinden bir hafta önce. Maria yirmisini bi-

tirmek üzereydi. Herleyen Kızıl Ordu birlikleri ağır toplarıyla yakınlarda bir yere yerleşmiş, kent merkezini top ateşine tutuyorlardı. Sığınakta otuz kişi kadardılar; karanlıkta büzülüp oturan kadınlar, erkekler, çocuklar, yaşlılar. Maria sığınağa Walter dayısıyla gelmişti. Bir ara top sesleri kesildi, içeri beş asker girdi; Maria'nın gördüğü ilk Rus askerleri. Biri tüfeğini sınıktakilerin üstüne doğrulturken bir başkası işaret diliyle saatleri, mücevherleri istediklerini belirtti. Onların toplanması uzun sürmedi, sessizlik içinde tamamlandı. Walter Dayı kızı daha loş bir noktaya, ilkyardım bölmesinin arkasına itmişti. Maria duvarla boş bir dolabın arasına sıkışarak saklanmıştı. Yerdeki şiltenin üstünde iki bacağından yaralanan elli yaşlarında bir kadın yatıyordu. Gözlerini kapatmış, hiç değişmeyen, hiç kesilmeyen bir sesle inliyordu. O ses askerlerden birinin dikkatini çekti. Kadının yanına diz çökerek eteğini kaldırdı, kısa saplı bir bıçakla iç çamaşırlarını kesti. Dayısının omzunun üstünden bakan Maria askerin savaş alanlarında yapılan acil ameliyatlardan birini yapacağını, bıçağı sterilize etmeden kurşunu çıkaracağını sandı. Ne var ki asker kadının üstüne çıkmış, titreyerek, beceriksiz hareketlerle gidip geliyordu.

Yaralının iniltisi hafifledi. Sınıktakiler başlarını başka yönlere çevirdiler. Kimseden ses çıkmıyordu. Derken bir patırtı oldu, dev yapılı, sivil giyimli bir Rus ilkyardım bölmesine seyirtti. Maria onun politik bir görevli, bir komiser olduğunu daha sonra öğrenecekti. Adamın yüzü öfkeyle morarmıştı, kasılan dudaklarının arasından dişleri görünüyordu. Askeri ceketinden tutup kadının üstünden kaldırdı. Maria adamın cinsel organını o loşlukta bile açık seçik görmüş, düşündüğünden daha küçük bulmuştu. Komiser askeri kulağından çekerek, Rusça birşeyler haykırarak dışarı çıkardı. Sığınak yine sessizliğe gömüldü, yaralı kadına biri bir bardak su götürdü. Üç saat sonra, topçu birliğinin oradan uzaklaştığına güven getirdiklerin-

de sığınaktan dışarıdaki yağışlı havaya çıktılar. Rus askeri yolun kıyısında yüzüstü yatıyordu. Ense köküne bir kurşun sıkılmıştı.

Maria ayağa kalktı. Bir eliyle eteğini tutuyordu. Leonard'ın asker kaputunu masanın üstünden alıp yere attı. Genç adam söyleyecek söz bulamadığından gitmek zorunda olduğunu anlamıştı. Kafası çalışmıyordu. Kızın yanından geçerken kolunu tuttu. Maria dirseğinin altında duran ele baktı, başını çevirdi.

Leonard'ın hiç parası yoktu, Platanenallee'ye kadar yürümesi gerekiyordu. Ertesi gün işten çıkınca kıza çiçek götürdü, ama Maria yoktu. Ondan sonraki gün, bir komşusu, annesiyle babasının Rus bölgesindeki evine gittiğini söyledi.

Oturup kara kara düşünecek zaman yoktu. Ana kabloları aşağı çekecek olan hidrolik çekici, Maria gittikten iki gün sonra tünelin ağzına getirildi, dikey tünelin başında civatalarla yere tutturuldu. Çelik kanatlı çift kapı kapatıldı, odaya basınçlı hava verilmeye başlandı. John McNamee, Leonard ve onların dışındaki beş teknisyen içerideydiler. Bir de hiç ağzını açmayan, takım elbiseli bir Amerikalı vardı. Kulaklarının artan basınca uyum sağlaması için sık sık yutkunmak zorunda kalıyorlardı. McNamee herkese şeker dağıttı. Amerikalı çay fincanıyla su içiyordu. Yukarıdaki yoldan geçen trafiğin sesi bölmenin içinde titreşimler yaratıyor, arada bir ağır bir kamyon geçince tavanın kendisi de sallanıyordu.

Sahra telefonlarından birinin ışığı yanınca McNamee almacı kaldırıp dinledi. Daha önce de kayıt odasından, ses yükselticileri çalıştıranlardan, jeneratörlerle havalandırma pompalarının başında görev yapan mühendislerden telefon edenler olmuştu. Şimdi arayanlar deponun çatısından dürbünle Schönefelder Chaussee'yi gözetleyen gözcülerdi. Tünel kazılırken orada hep gözcü bulundurulmuştu. *Vopo*'lar tünelin tam üstünde duracak olursa haber verip kazı çalışmasını durduruyorlardı. McNamee telefonu kapatarak hidrolik çekicinin yanındaki iki adama işaret verdi. Adamlardan biri omzuna geniş bir deri kayış atarak portatif merdivenle kabloların hizasına armandı. Kayış, kabloların arkasına geçirildi ve tangırdamaması için kauçukla kaplanmış olan bir zincire bağlandı. Merdivenin altında duran ikinci adam zinciri hidrolik çekiciye bağlayarak McNamee'ye baktı. Birinci adam aşağı indikten sonra merdiven yerine çekilince McNamee yine telefona uzandı.

Alıcıyı yerine bıraktı, başıyla işaret verdi ve hidrolik çekici çalışmaya başladı.

Hepsi gidip dikey tünelin altında durmak ve aşağı çekilen kabloları izlemek isteğine kapılmışlardı. Hatlar döşenirken ne ölçüde gevşek bırakılacakları hesaplanmıştı, ama kimse kesin bir şey bilmiyordu. Fazla meraklı görünmek de işin ehli olanlara yakışmazdı. Ayrıca da hidroliği çalıştıran adama hareket edecek yer bırakmak gerekirdi. Şekerlerini emerek sessizce beklediler. Amerikalı herkes ten ayrı bir yerde duruyordu. Saatine bakıp defterine bir iki not aldı. McNamee'nin eli telefondaydı. Hidroliği çalıştıran adam işini bırakıp ona baktı. McNamee de dikey tünelin altına giderek başını yukarı kaldırdı. Parmak uçlarında yükselerek elini yukarı uzattı. Elini çektiğinde parmakları çamurlanmıştı. "On beş santim. Fazlası olmaz," dedi ve yine telefonun başına döndü.

Az önce merdivene tırmanan adam bir kova suyla bir bez getirdi. Arkadaşı yere tutturulan hidroliğin civatalarını söktü, aynı yere alçak bir sahanlık yerleştirildi. Birinci adam elini yıkaması için kovayı McNamee'ye götürdü. Sonra da dikey tünelin altındaki sahanlığa koyup Leonard'ın yerden yüz seksen santim yukarıda kaldığını düşündüğü kabloları yıkadı. Biri kabloların kurulanması için bir banyo havlusu uzattı. Ardından Leonard'ın yanında duran teknisyenlerden biri sahanlığa yaklaştı. Elinde bir elektrikçi bıçağıyla kabloların üstündeki plastiği sıyracağı pense vardı. McNamee yine telefonla konuşuyordu. Odadakilere, "Basınç tamam," diye fısıldadıktan sonra karşı uçtakine birşeyler söyledi.

İlk kablo tomarını açmadan önce kısa bir zafer anı yaşadılar. Taşınır merdivenin üstünde üç kişi durabiliyordu. Basamaklara tırmanıp kablo tomarlarını elleriyle tuttular. Her tomar kol kalınlığındaydı, donuk bir siyahlıkta ve hâlâ nemliydi. Leonard Moskova'yla yapılan binlerce telefon konuşmasının, şifreli mesajların parmaklarının arasm-

dan geçtiğini duyar gibi oldu. Amerikalı da gelip baktı, ama McNamee sokulmadı. Sonra merdivenin üstünde yalnızca teknisyen kaldı, o da bıçağıyla işe koyuldu. Öbürleri gözlerini ondan ayırmadılar. Adamın belden aşağısını görebiliyorlardı ancak. Gri kaşe bir pantolon ile güzelce cıllanmış kahverengi ayakkabılar giymişti. Az sonra aşağıya dikdörtgen biçiminde bir kauçuk parçası uzattı. İlk kablo tomarını saran kauçuk muhafaza açılmıştı. Öbür ikisi de açıldıktan sonra hatların dinlenmesine başlanabilirdi. McNamee yine telefona uzandı ve o işaret verinceye kadar beklendi. Doğu Almanların, güvenlik açısından önceliği olan hatların dinlenip dinlenmediğini anlamak için hatta nabız atışlarını andıran bir sinyal yolladıkları, hatta dinleme varsa bu sinyalin yankı yaptığı biliniyordu. Bölmenin ince beton tavanı da kolayca kırılabilirdi. Gerektiğinde odanın nasıl boşaltılacağı Leonard'a da, öbürlerine de iyice anlatılmıştı. Son çıkan bütün kapıları kilitleyip sürgüleri sürecekti. Rus bölgesinden Amerikan bölgesine geçtikleri anda kum torbalarıyla dikenli teller yerlerine çekilecek, Almanca, Rusça yazılarla yazılmış olan, istenmeyen konuklara Amerikan bölgesine girmek üzere olduklarını hatırlatacak tahta tabela da tünelin ortasına yerleştirilecekti.

Yukarıdaki hatlara bağlanacak renkli tel tomarları kontrplak kaplanmış duvardaki kancalardan sarkıyordu. Leonard'la ikinci bir teknisyen aşağıda durmuş, merdiven-deki adam seslendikçe telleri yukarıya uzatıyorlardı. İş McNamee'nin düşündüğü gibi yürümüyor, sahanlıktaki ikinci teknisyen Leonard'ın asla yetişemeyeceğini bildiği bir hızla çalışıyordu. Her saat başı on dakika mola veriliyordu. Kantinden jambonlu, peynirli sandviçlerle kahve getirildi. Teknisyenlerden biri bir ses kayıt aygıtı ve kulaklıkla masaya yerleşmişti. Üçüncü ya da dördüncü saatin sonunda elini kaldırdı. O zaman McNamee gidip kulaklığı taktı, dinleyeceğini dinledikten sonra da yanındaki Amerikalıya

uzattı. Doğu Alman telefon idaresindeki mühendislerin kullandığı hattı bulmuşlardı. Herhangi bir tehlike doğarsa önceden uyarılmış olacaktı artık.

Bir saat sonra odayı boşaltmak zorunda kaldılar. Havadaki nem su damlaları halinde duvarlarda birikmeye başlamıştı. McNamee nem oranının devreleri etkileyebileceğinden korkuyordu. Telefon idaresi personelinin konuşmalarını dinleyen teknisyeni içeride bıraktılar, öbürleri nem oranının düşmesini çift kapının dışında beklediler. Elleri ceplerinde, ayaklarını yere vurmak isteğini bastırarak ses yükselticilerin önünde durdular. Tünelin içi çıktıkları bölmeden çok daha soğuktu. Hepsi depo katına çıkıp bir sigara içmek istiyorlardı, ama boş piposunun sapını geveleyen McNamee bir şey söylemeyince hiçbiri izin isteyemedi. Ondaki sonraki altı saat içinde beş kere daha dinleme odasından çıkmak zorunluluğu doğdu. Amerikalı tek söz etmeden çekip gitti. Sonunda, McNamee önce teknisyenlerden birini, ondan yarım saat sonra da Leonard'ı yukarı yolladı.

Leonard ses yükselticilerin başında sessiz bir heyecanla bekleyen insanların dikkatini çekmeden geçip dekovil hatlarının arasında yürüyerek depo katına çıkmaya başladı. Tünelin o kesiminde ondan başka kimse yoktu. Aşağıdaki heyecanlı ortamdan ayrılıp kendi utanç dolu dünyasına dönmeye istekli olmadığı, ayaklarının geri geri gittiğini fark etti. İki akşam önce, elinde çiçeklerle Maria'nın kapısında durmuş, bir türlü oradan ayrılamamıştı. Kızın alışveriş yapmaya çıktığına inandırmıştı kendini. Merdivende bir ayak sesi duyduğunda eğilip aşağı bakıyor, onu karşılamaya hazırlanıyordu. Bir saat bekledikten sonra çiçekleri -pahalı sera karanfilleri- kapının altından birer birer içeri itmiş, koşarak oradan uzaklaşmıştı. Ertesi akşam yine gitti. Bu kez, kapağında sepet içinde oynayan köpek yavrularının resmi bulunan bir kutu çikolatayla. Çiçeklerle çikolatalara hemen hemen bir haftalık kazancını harca-

mişti. Maria'nın dairesinin altındaki katın sahanlığında, evinin aralık duran kapısından asit fenik kokusu yayılan zayıf, asık yüzlü bir kadınla karşılaştı. Kadın başını ve elini "Hayır," anlamında iki yana salladı. Gelenin yabancı olduğunu biliyordu. "*Fort! Nicht da! Bei ihren Eltern!*" Leonard teşekkür etti. O son katı tırmanırken kadın Maria'nın evde olmadığını, annesinin evine gittiğini yüksek sesle kendi kendine bir kez daha yineledi ve Leonard aşağı ininceye kadar merdivende bekledi. Kutu kapının altından sığmazdı, çikolataları birer birer itti içeriye. Aşağı inerken boş kutuyu kadına önerdi. O da alt dudağını ısıtarak kollarını göğsünde kavuşturdu. Kutuyu geri çevirmesi hiç kolay olmamıştı.

Zaman geçtikçe Maria'ya öyle saldırmış olması büsbütün inanılmaz, bağışlanmaz bir hareket gibi görünüyordu Leonard'a. O gece, şimdi hatırlayamadığı çılgınca bir mantık yürütmüş, yaptığını doğru bulmuştu. Yaparken mantıklı bulmuştu, ama şimdi o geceki kararlılığından, zamanla Maria'nın da yapılanları onaylayacağına ilişkin inancından başka bir şey hatırlanıyordu. Çıkış noktası neydi, o karara nasıl varmıştı? Bunlar aklından silinmişti. Başka bir erkeğin davranışları olarak hatırlıyordu onları sanki; ya da erkek kendisiydi, ama yaptıklarını uykusunda, düş görürken yapmıştı. Şimdi, gerçek dünyaya döndüğünde -tüneldeki sınır çizgisini geçmiş, hafif bir eğimle yükselen yokuşu tırmanıyordu- durumu bu dünyanın ölçülerıyla değerlendirdiğinde, hareketinin yalnızca çirkin ve kırıncı olmakla kalmayıp aynı zamanda büyük bir aptallık olduğunu anlıyordu. Maria'yla geçirdiği günler ömrünün en güzel günlerinden... Çocukluğunun güzel günlerini, doğum-günlerini, Noel tatillerini, yortuları, üniversiteye girişini, Dollis Hill'de işe alınışını düşündü. Hayır, Maria'yla geçirdiği günler hepsinden çok, çok daha güzeldi. Hiç istemediği halde, kızın güzelliği, yumuşaklığı, sevecenliği, ona gösterdiği sevgi gözünde canlandı. Tokat yemiş gibi başı yana

kaydı, iniltisini bastırmak için usulca öksürdü. Maria bir daha dönmeyecekti ona. Kızı yeniden kazanmak zorundaydı.

Demir merdiveni tırmanıp çukurdan çıktı, nöbetçiyi selâmladı. Bir üstteki kata, kayıt odasına yöneldi. Oradaki-lerin hiçbirinin elinde bir içki bardağı yoktu, gülen bile yoktu, ama herkesin bir kutlama havası içinde olduğu bel-liydi. Denenen dizi, hatlara bağlanan on iki ses kayıt aygıtı çalışmaya başlamıştı bile. Leonard aygıtları izleyenlerin arasına karıştı. Dört aygıtın bant makaraları dönüyordu. Derken beşincisi, ardından altıncısı da kayıt yapmaya baş-ladı. Çalışanlardan biri durdu; sonra biri daha. Ses sinyaliyle çalışıp ses kesildiği zaman duracak biçimde donattığı, kendisinin donattığı aygıtlar gerektiği gibi çalışıyordu. Da-ha önce de denenmişlerdi gerçi; ancak bir Rus'un sesiyle, Rusça şifrelerle denenmemişlerdi. Rahat bir soluk alarak göğüs geçirdi, bir an için Maria'yı unuttu.

Yanında duran bir Alman omzunu tutmuş sıkıyordu. Gehlen'in adamlarından bir başkası -başka bir Fritz- dö-nüp onlara bakarak sınıttı. İki Almanın soluğunda da öğle yemeğinde içtikleri biralara kokusu vardı. Odanın bir kö-şesinde son anda yapılması gereken değişiklikleri yapıyor-du, kendi önemlerinin bilincinde olan üç-beş adam, elle-rinde bloknotlarla dikiliyorlardı. Dollis Hill ekibinden iki kişi telefonla, büyük bir olasılıkla McNamee'yle konuşan üçüncünün yanına oturmuşlardı.

Glass içeri girdi, Leonard'ı eliyle selâmlayıp yaklaştı. Haftalardır bu kadar iyi görünmemişti. Elbisesini değiştirmiş, kravatını değişik bir düğümle bağlamıştı. Son zaman-larda Leonard istemediği halde ondan uzak durmuştu. Mc-Namee'nin Amerikalılardan bilgi edinme önerisinden son-ra, arkadaşlık ettiği tek Amerikalıya yaklaşmak utanç veri-ci bir iş gibi görünmüştü ona. Öte yandan Glass'ın çok sağ-lam bir bilgi kaynağı olabileceğini de biliyordu. Glass şimdi onu ceketinin yakasından tutmuş odanın تنها bir köşe-

sine götürüyordu. Sakalı yine bir ışıltı tuzağı gibi havaya dikilmişti.

"Düşlerimiz gerçek oldu," dedi. "Denenler kusursuzca çalışıyor. Bütün birinci sıra. Dört saat sonra hepsi çalışmaya başlayacak." Leonard konuşmaya hazırlanırken, "Dinle," diye ekledi. "Sen benimle pek açık konuşmadın, değil mi? Benden gizli iş çevirdiğini haber almayacağımı mı sandın?"

Leonard, tünele mikrofon yerleştirilmiş olabilir mi, diye düşündü. Ama öyle olsaydı McNamee bilirdi. "Sen neden söz ediyorsun?"

"Hadi, hadi," dedi Glass. "Burası küçük bir yer. Sizi görenler var. Russell cumartesi gecesi Resi'ye gitmiş. O anlattı. Dediğine göre kızla işi pişirmişsin. Hem de adama kıllı. Doğru mu?"

Leonard gülümsedi. Saçma da olsa, gururlanmamak elinde değildi. Glass şakadan sert görünüyordu. "O gece masaya kâğıt yollayan kız mıydı? Hani bana iş çıkmadı demiştin?"

"Başlangıçta çıkmadı."

"Şaşılacak bir şey doğrusu." Ellerini Leonard'ın omuzlarına koymuş bakıyordu. Gösterdiği hayranlık, sevinç öyle etkileyiciydi ki Leonard son olayları unuttur gibi oldu. "Siz İngilizler fazla konuşmazsınız, yaptıklarınızı anlatmaz, dalga geçmezsiniz, ama işinizi yoluna koymayı bilirsiniz."

Leonard gürültülü bir kahkaha atmak isteğine kapıldı. Kazandığı zafer—şimdi geçmişte kalan zafer—küçümsenecek şey değildi gerçekten.

Glass ellerini onun omuzlarından çekti. "Dinle, geçen hafta her akşam evine telefon ettim. Yoktun. Kızın evine mi yerleştin yoksa?"

"Yarı yarıya öyle."

"Çıkıp bir yerde birer içki içelim diyecektim sana. Ancak durum böyle olduğuna göre ikimiz çıkacağımıza dört

kişi çıkabiliriz. Amerikan Elçiliğinde çalışan bir kız arkadaşım var. Jean. Bizim oralı. Hemşehri yani. Cedar Rapids'de doğup büyümüş. Cedar Rapids nerededir bilir misin?"

Leonard ayakkabılarına baktı. "Doğrusunu söylemek gerekirse biz biraz atıştık. Daha doğrusu kavga ettik. Annesiyle babasının evine gitti."

"Onlar nerede oturuyor?"

"Pankow'da bir yerlerde."

"Ne zaman gitti peki?"

"İki gün önce."

Leonard bu son soruya karşılık verirken Glass'ın bu konuşmaya başladığından beri görev yaptığını anladı. Amerikalı yine dirseğini tutmuş onu başka bir yere sürüklüyordu. Annesiyle Maria'nın dışında, hiç kimse Glass kadar çok dokunmamıştı bedenine. Dışarıdaki sessiz koridora yürüdüler. Glass cebinden bir not defteri çıkardı. "Kıza herhangi bir şey anlattın mı?"

"Tabii ki anlatmadım."

"Adını adresini versen iyi olacak."

Adres sözünü vurgulaması Leonard'ı sinirlendirmişti. "Adı Maria," dedi. "Adresi seni hiç ilgilendirmez."

Bir İngilizin, küçük de olsa bir öfke gösterisi yapması Glass'ı canlandırmıştı sanki. Gözlerini yumdu, güzel bir koku duymuş gibi havayı içine çekti. Mantıklı bir insan tavrıyla, "Gerçekleri gözden geçirelim," dedi. "İşimin gereği nelerle ilgilenip nelerle ilgilenemeyeceğini ondan sonra söylersin. Tanımadığın bir kız, bir dans salonunda sana yaklaşmak için hiç alışılmadık bir girişimde bulunuyor. Sonra sen kızı yatağa atıyorsun. Sen onu seçmedin, o seni seçti. Gizli bir işte çalışıyorsun. Kızın evine yerleşmişsin. Derken, biz telefonları dinlemeye başlamadan bir gün önce seninki Rus bölgesine gidip ortadan kayboluyor. Ustlerimize ne diyeceğiz, Leonard? Leonard kızı çok sevmiş, o yüzden soruşturma yapmaya gerek duymadık, mı diyece-

ğiz? Söyle bakalım."

Glass'ın sorgulama sırasında Maria'yla bir odada baş başa kalacağını düşünmek Leonard'a fiziksel bir acı verdi. Ağrı midesinin üstünden başladı, barsaklarına yayıldı. "Adalbertstrasse, 84 numara," dedi. "*Erstes Hinterhaus, fünfter Stock, rechts.*"

"Arka evlerden birinin beşinci katı ha? Ne asansör vardır, ne de sıcak su. Senin evin gibi lüks yer değildir. Neden senin evinde kalmak istemediğini söylemedi mi?"

"Ben istemedim."

"Çünkü..." Leonard sanki soruya karşılık vermemiş gibi konuşmasını sürdürdü. "...evine mikrofona yerleştirilmişse *senin* orada kalmanı ister elbette."

Bir kalp atışından fazla uzun sürmeyen öfke anında Leonard adamın sakalını iki eliyle kavrayıp yolmayı, derisiyle birlikte sıyrarak kanlı, kara kıl topağını yere atıp üstünde tepinmeyi düşündü. Öyle yapacağına Glass'a sırtını döndü, hangi yöne gittiğine dikkat etmeden uzaklaştı. Kayıt odasına girmişti yine. Çalışan Ampex aygıtlarının sayısı artmıştı şimdi. Duvar boyunca sıralananların biri dururken biri çalışmaya başlıyordu. Hepsini o elden geçirmiş, o donatmış, büyük bir bağlılıkla, tekbaşına iş görmüştü. Glass yine yanına gelmişti. Leonard ses kayıt aygıtlarına doğru yürümeye çalıştıysa da teknisyenlerden ikisi yolu kapıyorlardı. Geri döndü.

Glass ona iyice sokularak, "Kolay değil, biliyorum," diye mırıldandı. "Daha önce de gördüm böyle şeyleri. Büyük bir olasılıkla, hiçbir terslik çıkmayacaktır. Ama soruşturmak zorundayız, Leonard. Sana son bir soru soracağım. Gündüzleri çalıştığı bir işi var mıydı?"

Leonard hiç düşünmeden hareket etti. Ciğerlerini havayla doldurarak bağırmaya başladı. "Gündüzleri çalıştığı bir iş mi? Gündüzleri çalıştığı iş! Geceki işinin dışında bir iş yani! Sen ne demek istiyorsun?" Çığlık atıyordu neredeyse. Odadaki hava gerginleşti. Herkes işini bırakıp ona dön-

dü. Yalnızca aygıtlar çalışıyordu artık.

Glass avuçlarını açarak yere çevirdi, ellerini bir iki ke-re indirip kaldırarak sesini alçalt demeye getirdi. Ağzını açınca fısıldayarak konuştu. Dudakları bile oynamıyordu neredeyse. "Herkes seni dinliyor, Leonard. Telefonun yanındakiler sizin önemli adamlarınız. Deli sanacaklar seni. Seni işinden etmelerine fırsat verme." Doğruydı. Dollis Hill personeline iki yetkili soğuk bakışlarla onu süzüyorlardı. Glass vantrilog konuşmasıyla sözünü sürdürdü. "Dediğimi yaparsan durumu kurtarabiliriz. Şimdi benim omzuma vur, buradan iki dost gibi çıkıp gidelim.

Herkes birşeyler olmasını bekliyordu. Başka yolu yoktu. Glass onun tek dostuydu. Amerikalının omzuna bir yumruk indirdi, o da inandırıcı bir biçimde Leonard'ın omzuna sarıldı, kahkahalar atarak onu kapıya sürükledi. Gülerken, "Sıra sende, orospu çocuğu," diye mırıldandı. "Biraz gül de paçanı kurtar."

Leonard gırtlığına bir şey takılmış gibi, "Keh keh," diyerek zoraki bir kahkaha attı, sonra da sesini yükseltti. "Hah ha ha! Gece işi! Çok güzel yahu! Gece işi!"

Glass da ona katıldı. Odadakiler konuşmaya başladılar, dostça el salladılar. İki arkadaş içeridekilerin mırıltıları arasında kapıdan çıktılar.

Yine koridordaydılar, bu kez duymadılar. Glass yürürken cebinden kalemiyle defterini çıkarmıştı. "Bana çalıştığı yeri söyle," dedi. "Sonra gider odamda birer içki içeriz."

Leonard kızın çalıştığı yeri bir solukta söyleyemedi. Öylesi çok büyük bir ihanet olacaktı. "Ordunun motorlu taşıt atölyelerinden birinde," dedi. "İngiliz ordusunun yanı." Biraz daha gittiler. Glass bekliyordu. "Atölyenin adı REME galiba. Spandau'da bir yerde." Ardından, tam Glass'ın odasının önüne geldiklerinde, "Binbaşı Ashdown adında birinin yanında çalışıyor," diye bitirdi.

"Bu kadarı bize yeter." Glass kapıyı açıp onun girmesi-

ni bekledi. "Bira mı istersin, yoksa İskoç mu?"

Leonard İskoç istedi. Odaya ikinci geliyordu bu. Masanın üstünde bir sürü kâğıt vardı. Çok dikkatli bakmamaya özen gösterdiyse de kâğıtlardan bir bölümünün teknik bilgilerle dolu olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu.

Glass bardaklara içki koyduktan sonra, "Kantinden biraz buz almamı ister misin?" diye sordu, Leonard başını sallayınca odadan çıktı. Leonard masaya yanaştı. Bir dakikadan biraz az bir zamanı olacağını hesaplamıştı.

Leonard her akşam evine giderken Kreuzberg'e uğruyor, Maria'nın katına çıkar çıkmaz kızın orada olmadığını hissediyordu. Yine de sahanlığın karşısına geçerek kapıyı tıklatmadan gitmiyordu. Çikolatalardan sonra herhangi bir armağan getirmemiş, üçüncü mektubundan sonra yazmayı da kesmişti. Asit fenikli dairede oturan kadın kapısını açıp onun inişini izliyordu bazan. Birinci haftanın sonunda, bakışlarındaki düşmanlık yerini acımaya bıraktı. Leonard akşam yemeklerini Reichskanzler Alanındaki bir büfede, ayaküstü birşeyler atıştırarak geçiştiriyor, Platanenallee'deki evine döneceği saati geciktirmek için çoğu kez bir bara giriyordu. Artık Almancası da epey ilerlediğinden, masalara eğilerek konuşan Almanların soykırımından söz etmediklerini biliyordu. Konuşulanlar birahanelerde her zaman dertleşilen şeylerdi; baharın gecikmiş olması, hükümet işleri, piyasadaki kahvenin kötülüğü.

Eve dönünce koltuğun, koltukta oturup kara kara düşünmenin çekiciliğine ayak diriyordu. Kendini bırakmayacaktı. İşler yaratıyordu kendine. Banyoda gömleklerini yıkıyor, yakalarla manşetleri tırnak fırçasıyla fırçalayarak güzelce temizliyordu. Temiz çamaşırlarını ütülüyor, ayakkabılarını boyuyor, eşyaların tozunu alıp gıcırtılı gırgırla odaları süpürüyordu. Annesiyle babasına mektup da yazdı. Çok değiştiği halde, hiçbir bilgi ya da duygu iletmeyen kuru, sıkıcı mektuplarını bir türlü değiştiremiyordu. *Sevgili anneciğim ve babacığım, mektubunuza teşekkür ederim. İkinizin de soğuk algınlığını atlatıp iyileştğinizi umarım. Ben son zamanlarda çok çalıştım, çok da iyi iş çıkardım. Burada hava... Hava. Annesiyle babasına mektup yazmaya oturmamakça, hava durumuyla hiç ilgilenmezdi.*

Bir an duraladıktan sonra hatırladı. *Hava çok yağışlıydı, ama soğuk biraz hafifledi.*

Leonard'ı bunaltmaya başlayan, ev işlerinin asla tü-müyle unutturamadığı endişe, Maria'mn bir daha evine dönmemesi olasılığıydı. Binbaşı Ashtown'un iş adresini öğrenmesi gerekecekti. Spandau'ya gitmesi, Maria'yı iş-ten çıkarken, metroya binip Pankow'a gitmeden yakala-ması gerekecekti. Glass şimdiye kadar onunla konuşmuş-tu mutlaka. Maria da, şu Leonard başıma iş açmaya çalışı-yor diye düşünecekti. Çok kızacaktı. Kıza kaldırım kıyısın-da, nöbetçinin gözleri önünde ya da akşam saatlerinin ka-labalığıyla dolup taşan metro istasyonunda kendini bağış-latması hemen hemen olanaksızdı. Maria ona aldırmadan yürüyüp gider ya da ondan başka herkesin anlayacağı Al-manca bir küfür savururdu. Karşılaştıklarında birkaç saat süreyle baş başa kalabilmeliydiler. Maria önce öfkesini ku-sacak, sonra onu suçlayacak, ardından üzüntü duyacak, sonunda bağışlayacaktı. Leonard kızın duygusal elektrik devresinin şemasını çizebilirdi. Kendi duygularına gelin-ce, sevmenin yarattığı haklılık duygusu işini kolaylaştırı-yordu. Ne kadar sevildiğini anlayınca Maria mutlaka ba-ğışlayacaktı onu. Bağışlamak zorundaydı. Gerisini, yaptık-larını, nedenini, suçunu, suçluluğunu kabullenmeyişi-ni düşünerek tasalanmak istemiyordu. Öylesi hiçbir çözüm sağlamazdı. Kendi gözünden gizlenmeye çalışıyordu. Ban-yo küvetini temizledi, mutfak sildi, yanlış anlaşıldığını dü-şünerek bir ölçüde rahatladığından, on ikiden az sonra güçlük çekmeden uykuya daldı.

Maria'nın ortadan kayboluşunun ikinci haftasında, bir akşam alt kattaki boş daireden sesler geldi. Elindeki ütüyü bırakıp merdiven sahanlığına çıktı, kulak kabarttı. Asansör boşluğundan sağa sola çekilen eşyaların gıcırta-ları, dolaşp konuşanların sesleri geliyordu. Ertesi sabah er-kenden aşağı inerken asansör o katta durdu. Giren adam onu başıyla selâmlayarak sırtını döndü. Otuz yaşlarınday-

dı, James Bond çantası taşıyordu. İngiliz denizcilerinin yeğledikleri biçimde kesilmiş bir sakalı vardı. Lâcivert elbisesinin ustaca dikilmiş olduğunu Leonard bile anlayabildi. Konuşmadan aşağı indiler. Yabancı adam avucunu açıp elini uzatarak asansörden önce Leonard'ın çıkmasını bekledi.

İki gün sonra girişte, asansörün önünde karşılaştılar yine. Leonard işten çıkınca Kreuzberg'e uğramış, yeni edindiği alışkanlıkla bir birahane de iki litre bira içip dönmüştü. Apartmanın girişindeki ışık sönmüştü. Leonard adamın yanına yaklaştığında asansör beşinci kattaydı. Aşağı inmesi biraz zaman aldı. Yabancı elini uzattı, gülümsemeden, Leonard'ın görebildiği kadarıyla yüzünün ifadesini hiç değiştirmeden, "Ben George Blake," dedi. "Karım ve ben sizin ayaklarınızın altında oturuyoruz.

Leonard da adını açıkladıktan sonra, "Çok mu gürültü yapıyorum?" diye sordu.

Asansör gelmişti. Bindiler, Blake dördüncü ve beşinci katın düğmelerine bastı. Asansör hareket edince bakışlarını Leonard'ın yüzünden ayakkabılarına çevirdi. Dümdüz bir sesle, "Yumuşak bir terlik giyseniz yararı olur," dedi.

Leonard göze alabildiği ölçüde sert konuşarak, "Kusura bakmayın," dedi. "Yumuşak bir terlik ahırım."

Komşusu başını salladı, aferin sana dercesine dudaklarını birbirine bastırdı. Kendi katma gelince tek söz etmeden asansörden çıktı.

Leonard evine girerken her zamankinden de sert adımlarla dolaşmayı düşündüyse de yapamadı. Haksız duruma düşmekten nefret ederdi. Koridoru geçip mutfakta ayakkabılarını çıkardı. Ondan sonraki aylarda Bayan Blake'i de birkaç kere gördü. Kadın çok dik duruyordu, yüzü çok güzeldi. Her karşılaşmalarında gülümseyip "Merhaba," dediği halde Leonard ona yakınlık göstermedi. Kadının karşısında kendini kılıksız ve sakar hissediyor, onun sesini ürkütücü buluyordu. Kocasını yaz aylarında biraz da-

ha dostluk göstermeye başladı. Olimpiyat Stadyumundaki Dışişlerinde çalıştığını söyledi, Leonard posta idaresinde çalıştığını, Berlin'e ordunun kullanacağı yeni telefon hatlarını döşediklerini söyleyince kibarca ilgilenmiş göründü. Ondan sonra, asansörde ya da girişte karşılaştıklarında, Leonard'ın bu adam benimle alay mı ediyor, diye düşünmesine yol açan bir gülümsemeyle, "Hatlar nasıl gidiyor?" diye sormayı hiç aksatmadı.

Depoda telefon dinleme operasyonunun başarılı olduğu kanıtlanmıştı. Rusların ses sinyalleriyle çalışmaya başlayan yüz elli ses kayıt aygıtı günün ve gecenin her saatinde harekete geçiyor, duruyor, ardından yine çalışmaya başlıyordu. Yatay tüneli kazanlar, tünel çavuşları çoktan gitmişlerdi. Dikey tüneli kazan İngilizler de tam işler kızısmaya başlarken gittiler ve o telâhta kimse fark etmedi. Başkaları, uzmanlık alanlarının ne olduğunu yalnızca kendilerinin bildiği uzmanlar, Dollis Hill'den gönderilen yetkililer de birer ikişer depodan ayrıldılar. McNamee haftada bir-iki kere uğruyordu. Kalanlar yalnızca Ampex aygıtlarını denetleyenler, kaydedilen konuşmaları gerekli yerlere ulaştıranlardı ki onlar da en sıkı çalışan, en az konuşanlardı. Sistemin aksaksızca çalışmasını sağlayan birkaç teknisyenle mühendis de hâlâ oradaydı. Bir de güvenlik görevlileri. Leonard bomboş bir kantinde yemek yiyordu bazan. Onun yeni bir emir alıncaya kadar orada kalması istenmişti. Devrelerin olağan denetimlerini yapıyor, Ampex aygıtlarının bozulan lâmbalarını değiştiriyordu.

Glass depoya uğramıyordu. Maria'yla barışmadan önce onunla ilgili haberleri Amerikalıdan duymak istemeyen Leonard önce buna sevindi. Glass'ın aralarında elçi olmak gibi bir üstünlük kazanmasını istemiyordu. Derken günde birkaç kere adamın odasının önünden geçmek için bahane yaratmaya başladı. Sık sık soğuk su aygıtına gidiyordu. Maria'nın güvenlik soruşturmasından alınının akıyla çıkacağına kuşkusu yoktu, ama Glass'a güvenmiyordu. Sorgu-

lama seansları kızı baştan çıkarma fırsatı verebilirdi ona. Maria'nın öfkesi hâlâ geçmemişse, Glass da yeterince girişken davranırsa, Leonard şu kilitli kapının önünde dururken o ikisi işi pişiriyor olabilirlerdi. Birkaç kere Glass'a evinden telefon etmeyi düşündüyse de vazgeçti. Ne soracaktı adama? Kuşkularının doğrulanmasına nasıl dayanır, olumsuz yanıt verilse nasıl inanabilirdi? Belki de öyle bir soru sormakla Glass'ın aklında olmayanı aklına sokmuş, adamı kışkırtmış olurdu.

Mayısta havalar ısınınca Amerikalılar boş zamanlarında depoyla tel örgülerin arasındaki alanda beyzbol oynamaya başladılar. Hepsi muhabere sınıfının işaretlerini taşıyan üniformayla dolaşmak konusunda kesin emir almışlardı. Mezarlığın yanında bekleyen Vopo'lar oyunları dürbünle izliyor, top sınırı geçip onların bölgesine düşecek olursa sevinçle koşup Amerikalılara atıyorlardı. O zaman oyuncular sevinçli naralar atıyor, Vopo'lar da dostça el sallıyorlardı. Leonard sırtını bir duvara dayayarak izliyordu oyunu. Amerikalılara katılmamasının bir nedeni beyzbolu çocukça bir oyun olarak görmesiydi. İkinci neden de onun topla oynanan hiçbir oyunu becerememesi.

Her gün saatlerce boş zamanı vardı şimdi. Çoğu kez açık pencerelerden birinin önünde güneşte duruyordu. İçerideki Amerikalı posta eri pencerenin pervazına bir radyo yerleştirir, oyunculara A.F.N. istasyonunun yayını dinletirdi. Hızlı bir parça çalındığında, topa vuracak olan oyuncu o işi yapmadan önce elleriyle dizlerinde tempo tutardı bazan, öbür oyuncular da parmaklarını şaklatır, durdukları yerde dans ederlerdi. Leonard pop müziğin böylesine önemsendiğini daha önce hiç görmemişti. Müzik topluluklarından biri oyuna bir süre ara verilmesine bile neden oluyordu. *Bill Haley and the Comets*. Hele çalınan parça *Rock Around the Clock* olursa radyonun sesinin açılması için bağırsıyor, pencereye yaklaşıyorlardı. İki buçuk dakika süreyle oyun duruyordu. Leonard'a kalırsa, böyle çıl-

gınca hoplayıp zıplayarak dans etmek çocukça bir işti. Ne var ki dinledikçe, *rock* temposu ve elektrogitarın güçlü, aralıksız akınları onu da etkilemeye başlamış, şarkıdan nefret etmek yerine, nefret eder gibi görünür olmuştu.

Odadaki posta eri sunucunun açıklamasıyla harekete geçip radyonun sesini açmak için pencereye geldikçe sevi-niyordu. O zaman oyuncuların birkaçı da gelip onun yan-ında dururlardı. Çoğu henüz on sekiz, on dokuz yaşlarınd-a, saçları fırça gibi kısacık kesilmiş, iri yapılı, tertemiz yı-kanmış gençlerdi. Çoğunluğu nöbetçi erlerdi. Artık hepsi Leonard'ın adını biliyor, dostluk gösteriyorlardı. Bu şarkı onlar için yalnızca müzik değil, bir tören, bir tapınma gi-biydi ve oyun alanında bekleyen daha yaşlı erkeklerle o gençleri birbirinden ayırıyordu. Şarkının etkisini kaybet-mesi topu topu üç hafta sürdü. Radyonun sesi yine açılı-yor, ancak oyuna ara veri'miyordu. Onun yerini alacak başka bir şarkı gerekliydi, ama o şarkı ertesi yılın nisan ayından önce bestelenemedi.

Ambarda Bill Haley'in başarısının zirvesine ulaştığı, genç Amerikalıları açık pencerenin önünde topladığı bir öğle sonrası John McNamee casusunu aramaya geldi. Le-onard İngiliz uzmanın idare bölümünden çıkıp o yöne doğ-ru ilerlediğini gördü. McNamee henüz kendisini görme-mişti. Bilimadamının mutlaka küçümseyip tiksineceği bu gürültüden, oradaki gençlerden uzaklaşacak kadar zama-nı vardı. Ne var ki belli bir başkaldırı duygusuna kapılmış-tı. Oradaki topluluğa bağlılık göstermesi gerektiğini hisse-di-yordu. O da bu topluluğun onursal üyesiydi. Orta yolu seçerek ayağa kalktı, Amerikalıların arasından geçip biraz uzakta bekledi. McNamee onu görür görmez sokuldu. Tel örgünün yanında yürümeye başladılar.

McNamee süt dişlerinin arasındaki piposunu yaktı. Genç adama doğru eğilerek, "Galiba bir şey öğreneme-din," dedi.

"Öğrenemedim. Beş ayrı büroda yalnız kalıp sağa sola

bakınmak fırsatını buldum, ama bir şey öğrenemedim. Teknik adamlara yaklaşmaya da çalıştım. Hepsi güvenlik konusunda çok dikkatli. Fazla zorlayamazdım."

Aslında, Glass'ın odasında geçirdiği ve sonuç vermeyen tek bir dakikanın dışında herhangi bir fırsat bulmuş değildi. Yabancılarla ahbaplık kurmakta da zorluk çekmişti. Bir-iki kilitli kapının tokmağını çevirmişse de başka bir şey yapmamıştı.

McNamee, "Weinberg'le konuşmayı denedin mi?" diye sordu.

Leonard kimden söz edildiğini anlamıştı. Weinberg kantinde kendi kendine satranç oynayan, takkeyle dolaşan, taziya benzer bir Amerikalıydı. "Denedim," dedi. "Konuşmaya yanaşmadı."

Durdular, McNamee, "Eh, ne yapalım..." diye ekledi. Schönefelder Chaussee'ye, aşağı yukarı tünelin geçtiği noktaya bakıyorlardı. "Yazık..." Adam Leonard'ın daha önce onda görmediği bir gerginlik içindeydi. Tavrı düş kırıklığından fazla bir şeye işaret ediyordu sanki.

"Uğraştım," dedi.

McNamee başını başka yöne çevirerek konuştu. "Başka olanaklarımız da var kuşkusuz, ama sen biraz daha uğraş." Son kelimeyi vurgulaması bir kuşku belirtisi, bir suçlamaydı sanki.

Bir homurtuyla veda edip idare binasına yöneldi. Leonard adamın arkasından bakarken Maria'nın uzaklaşmasını, aynı çukurlu tümsekli arazide yürüyüşünü görür gibi oldu. McNamee de, Maria da kendisine sırt çevirmişlerdi. Amerikalılar oyunlarına dönmüşlerdi yine. Başarısızlığın bacaklarında bir güçsüzlük biçiminde duyumsamıştı. Pencerenin önündeki yerine dönmeye niyetlenmişken vazgeçti. Şu anda canı istemiyordu. Olduğu yerde, tel örgünün yanında kaldı.

Leonard ertesi akşam kendi katında asansörden çıktığında Maria'yı kapısının önünde buldu. Paltosu sıkıca iliklenmişti, dizlerine kadar sarkan askılı çantasının sapını iki eliyle sıkı sıkı tutmuş, köşeye çekilmiş bekliyordu. Öyle durması pişmanlık belirtisi olabilirdi, ama başım dik tutuyor, Leonard'ın gözlerinin içine bakıyordu. Buraya gelmesini onu bağışladığı anlamına almaması için onu uyarır gibiydi. Hava kararıyor, sahanlığın doğuya bakan penceresinden içeri pek az ışık giriyordu. Leonard dirseğinin yanındaki düğmeye basınca merdiven otomatığı tıklamaya başladı. O ses korku içindeki minik bir yaratığın kalp atışlarına benziyordu. Kapısı kapanan asansör alçalmaya başlamıştı. Genç adam Maria'nın adını söyledi, ama kıza yaklaşmaya çalışmadı. Tepede yanan ışık Maria'nın gözlerinin, burnunun altına gölgeler düşürmüştü, yüzüne sert bir ifade vermişti. Kız henüz ne herhangi bir şey söylemiş, ne herhangi bir harekette bulunmuştu. Gözlerini dikmiş, onun ne diyeceğini bekleyerek bakıyordu. İlikli paltosu, çantanın sapını tutuşu, Leonard'ın söyleyeceklerinden hoşlanmazsa hemen gidebileceğini gösteriyordu.

Leonard bocalıyordu. Aklına üşüşen ve yarım kalan cümlelerle boğuşuyordu. Sanki eline paketini açarken kırabileceği bir armağan verilmişti. Otomatığın sesi sürüp gidiyor, tutarlı bir cümle düşünmesini büsbütün zorlaştırıyordu. Bir kez daha Maria diye mırıldandı –ses kendiliğinden çıkmıştı gırtlığından– ve yarım adım ilerledi. Asansör boşluğundan, taşıdıkları yükü yukarı çıkaran çelik halatların vınlaması duyuldu, asansör hafifçe tıslayarak alttaki katta durdu. Kapılar açıldı. Bay Blake'in kısık, telâşlı sesi daire kapısının kapanmasıyla birlikte duyulmaz oldu.

Maria'nın yüzü hiç değişmemişti. Leonard, "Mektuplarımı aldın mı?" diye sordu.

Maria gözkapaklarını indirip kaldırarak aldığını belirtti. Soluk soluğa sıralanmış özür dilemelerle dolu üç aşk mektubundan, çiçeklerle çikolatalardan söz etmenin yeri değildi. Leonard, "Büyük bir aptallık yaptım," diye ekledi. Maria yine gözkapaklarını indirip kaldırdı. Bu kez kırpikleri biraz daha fazla bir süre birbirine değmişti, bir yumuşama, bir yüreklendirme işaretiydi bu. Leonard nasıl konuşacağını biliyordu artık. Açıkça ve basit cümlelerle. Pek de zor değildi. "her şeyi berbat ettim. Sen gittiğinden beri deli gibiyim. Gelip seni Spandau'da aramak istedim, ama utandım. Beni bağışlayabileceğini sanmıyordum. Sana sokakta yaklaşmaya da çekiniyordum. Hiç aklımdan çıkmadın. Seni çok seviyorum. Asla bağışlayamam dersan anlayış göstereceğim. Yaptığım çok korkunç, çok aptalca bir şeydi..."

Leonard kendisinden, duygularından böyle söz etmemişti ömründe. Böyle düşünmemişti bile. Açıkçası, ciddi bir duygusunun varlığını tanımamıştı hiç. "Dün geceki film hoşuma gitti," ya da "ılık süttten hiç hoşlanmam," demekten öte bir şey söylememişti. Aslı aranırsa, şimdiye kadar ciddi duygunun ne olduğunu hiç anlamamıştı. Bu tür duygular, -utanç, umutsuzluk, sevgi diye adlandırdığı duygular- taşıdığını ve onları yaşadığını ancak şimdi anlıyordu. Karşısındaki kadına duyduğu sevgi, sevmek sözünün ağzından çıkmasıyla artmış, ona saldırmış olmasından ötürü duyduğu utançla güçlenmişti sanki. Duygunun adını koyunca son üç haftaki mutsuzluğunun kaynağı açıklanmıştı. Genişlemiş, sırtındaki yükü atmış gibi olmuştu. Nicedir içinde dolaştığı sis bulutunun adını koymasıyla birlikte kendisini açıkça görmeye başlamıştı.

Gelgelelim henüz aydınlığa çıkmış değildi. Maria ne duruşunu değiştirmişti, ne de bakışını. Bir an duraladıktan sonra, "Lütfen beni bağışla," dedi. Aynı anda otomatik

son bir kez daha 'tık' sesi çıkardı ve ışık söndü. Maria'nın soluğunu hızla içine çektiğini işitti. Karanlığa alışınca pencereden giren ışığın kızın çantasının madeni kilidinde, başka yöne çevrilen gözlerinin aklarında yansıdığını gördü. Bütün tehlikeyi göze alarak, elektrik düğmesine basmadan iki adım ilerledi. Mutluluğu kendine olan güvenini artırmıştı. Kusur işlemişti, ama şimdi her şeyi yoluna koyacaktı. Ondan beklenen doğruyu söylemesi, açık konuşmasıydı. Çektiği acının içinde uyurgezer gibi dolaşmayacaktı artık; çektiklerinin adını koyacak, acısını böyle yok edecekti. Şimdi aralarındaki eski ilişkiyi, o doğru ve yalın ilişkiyi karanlıkta kıza dokunarak yeniden canlandıracaktı. Sözlerle daha sonra başvurulabilirdi. Şimdilik gerekli olan tek şey el tutuşmak, belki biraz da öpüşmekti. Buna inanıyordu.

Kıza doğru giderken sonunda Maria da hareket etti. Sahanlığın köşesine, daha karanlık bir noktaya çekildi. Leonard iyice yaklaşıncaya elini uzattıysa da kızı orada bulamadı. Eli paltonun kolunu sıyırtıp geçmişti. Maria başını eğip kaçacak gibi yapınca gözlerinin ağı göründü yine. Leonard kızın dirseğini bularak usulca tuttu, "Maria," diye mırıldandı. Parmaklarının altındaki dirsek kenetlenmişti, kaskatıydı, paltonun kumaşının altındaki kol titriyordu. Leonard bir an için kızın isteklendiğini sandı. Ancak elinin dirsekten omuza çıkmasıyla Maria'nın bağırarak çığlık atmak arasında anlaşılmayan bir ses çıkarması, ardından da, "*Mach das Licht an. Bitte!*" demesi bu düşüncenin küfürden farksız olduğunu ortaya koydu. "Işığı yak," sonra da, "Lütfen, lütfen!" dedi kız. Leonard kızın omuzlarını iki eliyle tuttu, onu rahatlatmak, korkusunu gidermek için hafifçe sarstı. Tek isteği Maria'yı yaşadığı karabasanın dışına çıkarmaktı. Ona kendisinin kim olduğunu anımsatmak istiyordu, Maria'nın tatlı sözlerle olgunlaşmasına yardım ettiği o saf gençti o. Maria yine bir çığlık attı; bu kez olanca gücüyle. Ortahığı çınlatan bir çığlık. Leo-

nard geriledi. Alt kattaki kapılardan biri açıldı. Asansör boşluğunun çevresindeki merdivenleri koşar adım tırmanan birinin ayak sesleri işitildi.

Leonard elektrik düğmesine bastığında Bay Blake iki katın arasındaki sahanlığın köşesini dönüyordu. Son yarım katı basamakları üzer üzer tırmanarak çıktı. Ceketini ve kravatını çıkarmış, gömleğinin kollarına, pazılarının çevresine simli lastikler takmıştı. Yüzü sertti; kaba ve askerce bir uzmanlık ifadesi taşıyordu. Üst kata çıkıp Leonard'ı gördükten sonra da suratı değişmedi, gevşemedi. Maria çantasını yere atmış, ellerini ağzına, burnuna kapamıştı. Blake'in elleri belindeydi. Şimdi kimseyi yumruklamak zorunda kalmayacağını anlamış, bu da hırsını, yırtıcılığını artırmıştı.

Leonard'a, "Burada neler oluyor?" diye sorduktan sonra karşılık beklemeden sabırsızca arkasını dönüp Maria'nın karşısında durdu. Sesi yumuşamıştı. "Canınız yandı mı? Canınızı mı yakmak istedi?"

Leonard, "Tabii ki hayır," dedi.

Blake omzunun üstünden, "Sen çeneni kapa!" diye bağırdıktan sonra yine kıza döndü. Sesi bir anda yumuşamıştı yine. "Evet?"

Leonard, radyodaki komedyenlere benziyor, diye düşündü; her türlü sesi çıkarıyor. İkisinin arasında Blake'in hakem gibi durmasından hoşlanmadığından, sahanlığın karşısına geçti, ışığın doksan saniye daha yanması için de geçerken otomatığın düğmesine bir kere daha bastı. Blake kızın konuşmasını bekliyordu, ama Leonard'ın arkadan yaklaştığını anlamıştı. Onun yanından dolaşıp Maria'ya ulaşmasını önlemek amacıyla kolunu yana uzattı. Maria, Leonard'ın anlayamadığı bir şey söylemişti, Blake düzgün bir Almancayla ona karşılık veriyordu. Leonard adama büsbütün sinirlendi. Maria'nın İngilizce yanıt vermesi bir bağlılık belirtisi miydi?"

"Gürültü edip sizi buraya koşturduğum için özür di-

lerim. Bu ikimizin arasındaki bir şey. Düzeltebiliriz." Ellerini yüzünden çekmişti. Eğilip çantasını yerden aldı. Çantasını eline alınca kendini toplamıştı sanki. Blake'in omzunun üstünden, ancak Leonard'm da yüzüne bakmadan konuştu. "Artık içeri girelim."

Leonard anahtarını çıkardı, kızın kurtarıcısının yanından geçerek kapıyı açtı. İçeri uzanıp antrenin ışığını yaktı.

Blake yerinden kımıldamamıştı. İçi rahat değildi. "İsterseniz size bir taksi çağırabilirim," dedi. "Taksi gelinceye kadar karımla benim yanımda bekleyebilirsiniz."

Maria eşikten içeri girdikten sonra dönüp teşekkür etti. "Çok nazıksınız, ama şimdi iyiyim. Bakın, bir şeyim kalmadı. Yine de teşekkürler." Hiç gelmediği evin antresinden güvenli adımlarla geçti, banyoya girip kapıyı kapadı.

Blake ellerini ceplerine sokmuş merdivenin başında dikiliyordu. Leonard kendisini öylesine savunmasız hissediyordu, komşusuna o kadar sinirlenmişti ki herhangi bir açıklama yapmaya kalkışmadı. Adanı gitmeden evine girmeye niyeti yoktu; kararlılıkla kapıda dikiliyordu.

"Genellikle," dedi Blake, "kadınlar ancak ırzlarına geçileceğini sandıkları zaman o tür bir çığlık atarlar."

Bu sözün saçma bilgiçliği oturaklı bir yanıt gerektirirdi. Leonard birkaç saniye düşündü. Dilini bağlayan, bir ırz düşmanı yerine konmaktı; doğrusu aranırsa Maria'nın ırzına geçmesine de ramak kalmıştı. Sonunda, "Bu kız öyle değildi," dedi. Blake bu konuda kuşkulu olduğunu göstermek için omuz silkti. O günden sonra ne zaman asansörde karşılaşırsalar ikisi de soğuk bir sessizliğe gömüldüler.

Maria banyonun kapısını kilitleyip yüzünü yıkamıştı. Tuvaletin kapağını kapattı ve üstüne oturdu. Çığlık atmış olmasına kendi de şaşıyordu. Leonard'ın yine ona saldırmak niyetinde olduğuna inanmamıştı gerçekten. Genç adamın beceriksizce, ancak içtenlikle özür dileyip durması

yeterli kanıttı. Ne var ki ışığın sönüp birdenbire karanlıkta kalmaları ve Leonard'ın sessizce yaklaşması, olasılıklar, çağrışımlar Maria'ya çok fazla gelmişti ansızın. Anne-siyle babasının Pankow'daki havasız evinde üç haftada sağlayabildiği hassas denge bir anda bozulmuştu. Bu korku, kendisine sevgi gösterilerinde bulunan birinin canını yakmak isteyeceği korkusu delilik gibi bir şeydi. Ya da pek kavrayamadığı bir kötücüllüğün kendini cinsel bir yaklaşma biçiminde ortaya döküleceği korkusu. Otto'nun arada bir ona saldırması korkunç şeydi, ama böyle hastalıklı bir korku yaratmamıştı. Onun gösterdiği şiddet, Maria'nın kişiliğinden kaynaklanmayan bir nefretin, sınırsız çaresizliğinin belirtisiydi. Otto bir yandan canını yakmaya çalışırken bir yandan da onu arzulamazdı. Korkutup parasını almak isterdi yalnızca. Onunla yatmaya kalkışmaz, kendisine güvenmesini beklemezdi ondan.

Kollarındaki, bacaklarındaki titreme geçmişti. Aptal durumuna düştüğünü hissediyordu. Aşağıdaki komşuyu kızdırmış olmalıydı. Pankow'da kaldığı günlerde, Leonard'ın kötücül ve gaddar olmadığına, öyle davranmasına aptalca bir saflığın yol açtığına karar vermişti yavaş yavaş. O kadar kendi içinde yaşayan bir gençti ki hareketlerinin başkalarını nasıl etkileyeceğini pek fark etmiyordu. Önceleri çok daha sert yargılara, delikanlıyı bir daha görmeme kararına vardığı halde, günler geçince böyle yumuşak bir değerlendirme yapmıştı. Şimdi, karanlıkta o çılgınlığı attığına göre içgüdüleri bağışlayıcılığına baskın çıkmış olmalıydı. Artık Leonard'a güvenemiyorsa, güvensizliğinin mantıklı bir temeli bile yoksa, onun banyosunda işi neydi? Komşunun taksi çağırma önerisini neden kabul etmemişti? Hâlâ Leonard'a bağlı olduğunu, onu hâlâ istediğini Pankow'dayken anlamıştı. Ama ırza geçme girişiminden ötürü özür dilemek için karanlıkta sinsice sokulan bir adam nasıl bir erkekti?

On dakika sonra banyodan çıktığında Leonard'la bir

kere daha konuşup durumu ondan sonra değerlendirmeye niyetliydi. Şimdilik öyle ya da böyle bir karar vermemişti. Paltosunu çıkarmadı, düğmelerini de çözmedi. Leonard oturma odasıındaydı. Tavan ışıkları da, ayaklı lâmba da, masa lâmbaları da yanıyordu. Leonard odanın ortasında durmuş -Maria'nın düşüncesine göre- az önce kışına birkaç tokat yiyen bir çocuk gibi bakıyordu ona. Bir koltuk gösterdi, kız başını iki yana salladı. Birinin konuşmaya başlaması gerekiyordu. Maria o işin kendisine düştüğünü sanmıyor, Leonard da yine yanlış bir söz etmekten korkuyordu. Kız birkaç adım atıp odanın ortalarına doğru ilerleyince ona -farkında olmadan- daha aydınlık daha geniş bir yer bırakabilmek için biraz geriledi.

Neler diyebileceğini tasarlamıştı, ama Maria'nın söylenenlere inanıp inanmayacağını kestiremiyordu. Kız geri-singeri dönüp kapıyı çarparak evden çıkarsa, onu yeni bir açıklama yapmak sorumluluğundan kurtardığı için -hiç değilse ilk anlarda- rahatlayacaktı. Gelgelelim bir anlamda, yalnız kalması varoluşunun sonu gibiydi. Şimdi, durumu büsbütün berbat etmeden denetimi ele almak zorundaydı. Maria soru sorarcasına bakıyor, ona bir fırsat daha tanıyordu. Gözleri pırıl pırıldı. Banyoda ağlamış olabilir miydi?

Leonard, "Seni korkutmak istemezdim," dedi. Çekin-genlikle, neredeyse soru sorarcasına söylenmiş bir sözdü bu. Ama kız karşılık vermeye hazır değildi henüz. Henüz ağzından tek söz çıkmamıştı. Yalnızca Bay Blake'le konuşmuştu. Leonard, "Bir şey yapacak değildim... Tek isteğim..." dedi. İnandırıcı bir konuşma değildi bu. Yine boca-ladı. Tek isteği karanlıkta ona sokulup elini tutmak, dokunmanın eski koşullarıyla açıklamada bulunmaktı. Hiç sorgulamadan vardığı bir inanç, karanlığın örtüsü altında güvende olacağını söylüyordu. Otomatığın sönmesiyle sahanlığa çöken karanlığın, onun için kışın en soğuk günle-rinde, ilişkilerinin yepyeni olduğu günlerde yatağın örtüle-

rinin altındaki karanlıkla bir olduğunu anlatamazdı kıza. Düşünceyi kendisi bile böyle biçimlendiremezdi belki. Maria'nın küçük parmaklarındaki nasırlar, üstünde iki kılın uzadığı beni, kulak memelerindeki minik delikler. Maria giderse, duygusal yükü böylesine ağır olan bu ayrıntılarla, ona işkence çektiren bu sevgiyle ne yapardı? O yanında değilse onunla ilgili bunca bilginin yükünü nasıl taşırdı? Bu düşüncenin gücü dilini çözdü, soluk almış gibi, rahatça konuştu. "Seni seviyorum." Aynı sözü birkaç kere üst üste yineledi, bu basmakalıp sözün irkiltici, utandırıcı saçmalığından, iz kalmayınca kadar Almancasını da birkaç kere söyledi, sonunda, "Seni seviyorum," sanki ne filmlerde, ne gerçek hayatta kimsenin daha önce kullanmadığı, tertemiz, çınlamah, pırl pırl bir cümleye dönüştü.

Maria'dan ayrı kaldığı günlerde çektiği acıyı, onu ne kadar sık düşündüğünü, ayrılmadan önce ne mutlu olduğunu, ikisinin de ne kadar mutlu olduklarını, Maria'nın güzelliğini, kendisi için taşıdığı değerın büyüklüğünü, kızı korkutmakla ahmak, bencil bir budala olduğunu ortaya koyduğunu söyledi. Ömrü boyunca, hiç ara vermeden bu kadar çok laf etmemişti. Arada bir durulayıp alışık olmadığı sevgi sözcüklerini ararken gözlüklerini küçük parmağıyla burnunun üstüne itiyor ya da çıkarıp yakından inceledikten sonra yeniden takıyordu. Boyunun uzunluğu da durumunu güçleştiriyordu sanki. Maria bir yere otursa o da oturabilecekti.

Duygularını pek iyi anlayıp tanımlayamayan o acemi, çekingen İngiliz gencinin kendisini böyle açıkça göz önüne serişini izlemek dayanılacak şey değildi. Rusların göstermelik yargılamalarındaki sanıklara benziyordu. Maria ona daha fazla konuşmasına gerek kalmadığını söylemek istiyordu, ama çocukluğunda, babasının radyonun arka kapağını açıp ona insan seslerinin duyulmasını sağlayan lâmbaları, metal levhaları gösterdiği gün büyülendiği gibi büyülenip kalmıştı. Korkusu büsbütün silinmemekle bir-

likte, kekelenen her beceriksiz sevgi sözünden biraz daha hafifliyordu. Böylece Leonard kendisine ne olduğunu bilmediğini, amacının ona zarar vermek olmadığını, bir daha asla böyle bir şeyin yinelenmeyeceğini söylerken kız hiç renk vermeden dinledi.

Sonunda Leonard'ın söyleyecek sözü kalmadı. Duyulan tek ses Platanenallee'den geçen motosikletin sesiydi. Sokağın ucuna geldiğinde vites değiştirip uzaklaştığı duyuldu. Sessizlik, delikanlıda ölüme mahkûm olduğu düşüncesini uyandırdı. Kıza bakamıyordu artık. Gözlüklerini çıkarıp camları mendiliyle temizledi. Maria şimdi giderse bir banyo yapacaktı. Kafasını suyun altında tutarak kendini öldürmeye kalkışmayacaktı. Gözlerini yerden ayırdı. Maria'mn karaltısı olan bulanık görüntü hareket halindeydi. Gözlüklerini taktı. Kız paltosunun düğmelerini çözmüş odanın karşısından ona doğru geliyordu.

Leonard su soğutma aygıtından kayıt odasına giderken Glass'ın ofisinin önünden geçti. Kapı açıktı, Glass masasının gerisindeydi. Hemen ayağa kalktı, elini sallayarak Leonard'ı içeri çağırdı.

"Haberler iyi. Senin kızı soruşturduk. Güvenlik soruşturmasında temiz çıktı." Bir iskemleye işaret ediyordu, ama Leonard eşikten içeri girmeden kapıda durdu.

"Öyle olacağını başından söylemiştim sana."

"O öznel bir değerlendirmeydi, bu nesnel bir soruşturmanın sonucu. Güzel kızmış. O oyuncak atölyede komutan da, yardımcıları da onun için yanıp tutuşuyorlar. İngiliz milletin erkekleri ne kadar yanıp tutuşursa tabii. Ama kız yüz vermiyor."

"Tanıştınız demek." Glass'la üç kere konuştuğunu Maria daha önce söylemişti zaten. Hoşlanmamıştı o işten. Nefret etmişti. Yine de neler olup bittiğini duymak istiyordu.

"Tanıştık ya. Aranızda bir sorun çıktığını, senden uzak durduğunu anlattı. Ben de, şu işe bak, adamlarımızdan biriyle gezdiğin için biz de zaman harcayıp seninle ilgili soruşturma yaptık dedim. O çocuk bizim en parlak adamlarımızdan biridir, dâhi sayılır, hem benim ülkem, hem kendi ülkesi için büyük önem taşıyan bir işte çalışıyor, dedim. Bunları soruşturmanın sonucunu aldıktan sonra söyledim tabii. Hadi kızım, kaldır kıcını, çocuğun evine git, onunla barışmaya bak, dedim. Herr Marnham'la dalga geçmeye gelmez, o bizim en iyi adamımızdır, diye sıkıladım. Onun sevgilisi olmak senin için bir ayrıcalıktır, Frau Eckdorf! Geldi mi sana?"

"Önceki gün geldi."

Glass keyifli bir nara atarak yapmacık bir gülüşle gülmeğe başladı. "Gördün mü! Sana iyilik etmiş oldum. Seni göklere çıkardım, o da dönüp geldi. Ödeşmiş olduk böylece."

Leonard, özel hayatının sporcuların soyunma odalarında konuşulan konular gibi böyle tartışılması çocukça bir şey, diye düşündü. "Maria'yla yaptığın görüşmelerde ne oldu peki?"

Biraz önce kahkahalar atan Amerikalının birden ciddileşmesi de bir tür alaydı sanki. "Zorbalık etmeye başladığını anlattı bana. Canını kurtarmak için kaçmak zorunda kalmış. Ben seni hafife almışım meğer, Leonard. Ne numaraların varmış! Çalışma saatlerinde melek gibi adam-sın, eve varınca pat, karşınızda King Kong!"

Yine gülüyordu: bu kez gülüşü yapmacık değildi. Leonard sinirlendi.

Maria, kendisini biraz etkileyen güvenlik soruşturmasından bir gece önce söz etmişti sevgilisine. Her şeyi anlatmıştı. Glass şimdi masasına dönmüştü, ama Leonard kuşkudan kurtulamıyordu. Bu adama güvenebilir miydi gerçekten? Yadsınamayacak bir nokta varsa, o da Glass'ın şu ya da bu yolla yataklarına girmiş olmasıydı.

Amerikalının gülmesi sona erince, "O olay benim gururlandığım bir şey değil," dedi. Ardından caydırıcı olacağını umduğu bir tavırla, "Ben o kız konusunda ciddiym," diye ekledi.

Amerikalının gülmesi sona erince, "O olay benim gururlandığım bir şey değil," dedi. Ardından, caydırıcı olacağını umduğu bir tavırla, "Ben o kız konusunda ciddiym," diye ekledi.

Glass kalkıp ceketine uzandı. "Olursun tabii. Ben de olurdum. Fıstık gibi kız. Hem de ne fıstık!" O kapısını kilitlerken Leonard yana çekildi. "Siz İngilizler nasıl diyordunuz bakayım? Bir kere duymuştum. Hah! Gerçekten de seçkin nitelikli bir sevgili."

Kolunu Leonard'ın omzuna atmış, onunla birlikte koridorda yürüyordu. Leonard Amerikalının İngiliz taklidinin biraz zorlama olduğunu, onu sinirlendirmek amacını taşıdığını düşündü. Glass hâlâ söyleniyordu. "Hadi canım, gül biraz. Gel hadi, gidip güzel birer çay içelim."

Leonard'la Maria farklı koşullar altında yeniden bir araya geldiler. 1955 yazı ilerledikçe zamanlarının yarısını birinin, yarısını öbürünün evinde geçirir olmuşlardı. İşten aynı saatte dönmeye özen gösteriyorlardı. Maria yemek pişiriyor, Leonard bulaşık yıkıyordu. Hafta arasında ya Olimpiyat Stadyumuna giderek havuzda yüzüyorlar ya Kreuzberg'de kanal kıyısında yürüyüş yapıyor ya da Mariannenplatz'daki bir barın kaldırılma çıkarılan masalarından birine oturarak bira içiyorlardı. Maria Bisikletçiler Kulübündeki bir arkadaşından iki bisiklet bulmuştu. Hafta sonlarında, kuzeydeki Fronhau ve Heiligensee köylerine ya da Batıya, Gatow'a giderek boş çayırların arasındaki patikalarda dolaşıp kentin dış sınırlarını keşfediyorlardı. Oralarda, göllerden yükselen su kokusu havaya siniyordu. Gross-Glienicker See'de, Kraliyet Hava Kuvvetlerinin uçuş güzergâhının altında piknik yaptılar, göle girerek Rus ve İngiliz bölgelerini birbirinden ayıran kırmızılı beyazlı şamandıralara kadar yüzdüler. Büyük Wannsee Gölünün karşısına, Kladow'a gittiler, vapurla Zehlendorf'a geçip yıkıntıların ve inşaatların arasından bisikletle kentin göbeğine döndüler.

Cuma, cumartesi akşamları Kurfürstendamm'daki sinemalardan birine gidiyor, sinemadan çıkınca Kempinski'nin kaldırılma masalarından birinde yer bulmak için kalabalıkla boğuşuyor ya da en sevdikleri bara, Hotel am Zoo'nun şık barına gidiyorlardı. Gecenin bir saatinde ikinci bir akşam yemeği yiyorlardı genellikle. Leonard midesini Aschinger Lokantasının kuru bezelye çorbasıyla doldurmaya bayılıyordu. Maria'nın otuz birinci doğumgününde

Maison de France'da yemek yiyip dans ettiler. Leonard yemek ısmarlarken Almanca konuştu. Aynı gecenin daha geç saatlerinde, gerçek kadınlardan hiç ayırt edilmeyen birtakım travestinin piyano ve kontrbas eşliğinde ölmez şarkıları söylediği Eldorado Gece Kulübüne gittiler. Eve döndüklerinde hâlâ kafası dumanlı olan Maria, elbiselerinden birini Leonard'ın giyinesini istedi. Genç adam öyle işlere yoktu.

Birinin ya da öbürünün evinde geçirdikleri gecelerde radyoda A.F.N. istasyonunu buluyor, en yeni Amerikan şarkılarını dinliyorlardı. Fats Domino'nun *Ain't That a Shame*, Chuck Berry'nin *Maybelline*, Elvis Presley'nin *Mystery Train* şarkılarını çok sevmişlerdi. O tür şarkılar özgürlük duygusu veriyordu ikisine de. Glass'ın arkadaşı Russell da Batının demokratik kurumları, bağımsız yargı organlarının, ırk ve din konularında beş dakikalık radyo konuşmaları yapıyordu bazan. Adamın söylediklerinde karşı çıkılacak bir nokta görmüyorlarsa da radyonun sesini kısıyor, ondan sonraki müzik yayınını sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Belki bir saat süreyle hiç konuşmadan oturdukları aydınlık, yağışlı akşamlar da vardı. O zaman Maria aşk romanlarından birini, Leonard da *The Times*'in iki gün önceki sayısını okurdu. Gazete, özellikle de o gazeteyi okurken, sanki birini taklit ediyormuş ya da yetişkin bir erkek olma alıştırmaları yapıyormuş duygusundan kurtulamazdı bir türlü. Eisenhower-Khrushchev zirve toplantısındaki gelişmeleri dikkatle izledi, Maria'ya toplantı sonuçlarından sorumlu olan birinin heyecanlı tavrıyla bilgi verdi. Gazeteyi gözünün önünden çekince sevgilisini karşısında bulacağını bilmekten büyük haz duyuyordu. Onun varlığını fark etmez gibi davranmak bir lükstü. Sonunda, durmuş oturmuş, gururlu, gerçek bir yetişkin olduğunu hissediyordu.

Leonard'ın işinden hiç söz etmemişlerdi, ama kızın epey etkilendiğini sanıyordu. Evlenmekten de hiç söz et-

medikleri halde Kurfürstendam'daki mobilya mağazalarının vitrinlerinin önünde Maria'nın adımları yavaşlıyordu. Leonard da Kreuzberg'deki evin banyosuna bir raf yapmıştı. Böylece, onun tıraş takımı kızın nemlendirici kreminin yanında, diş fırçaları aynı bardakta, birbirlerine yaslanarak durabilecekti. Bütün bunlarda bir sıcaklık, bir tatlılık vardı. Leonard kızın yardımıyla Almancasını ilerletmeye çalışıyordu, yaptığı yanlışlar Maria'yı güldürüyordu. Şakalaşıyorlar, kıkırdayarak gülüşüyorlar, kimi zaman yatakta birbirlerini gıdıklamak için boğuşuyorlardı. Neşe içinde sevişiyor, hemen hiçbir geceyi boş geçirmiyorlardı. Leonard aklından geçenleri denetim altında tutuyordu. Birbirlerine âşık olduklarına inanmışlardı. Sokaklarda dolaşırken başka genç çiftlere bakıyor, kendilerini onlardan üstün buluyorlardı. Öte yandan kendilerinin de o çiftlere benzediğini, hepsinin aynı iyicil, rahatlatıcı sürecin parçaları olduklarını düşünmek de hoşlarına gidiyordu.

Ancak pazar günleri Tegeler See'nin kıyılarında gördükleri çiftlerden çoğunun tersine onlar şimdiden aynı evde yaşıyorlardı ve tanımlanamadığı için sözü edilmeyen bir kayba uğramışlardı. Kendi kurallarını koymanın, kadınlar ile erkekleri kendilerine özgü sınırların içinde tutan o sessiz, güçlü göreneklerden bağımsız olarak gelişip serpilmenin olanaklı görüldüğü o şubat ayının ve mart başlarının ruhunu bir daha asla ele geçiremezlerdi. O dönemde, görkemli bir sefillik içinde günlerini gün etmişler, evle, evin düzeniyle, kişisel temizlikleriyle hiç ilgilenmemişler, fiziksel hazların aşırılığı içinde domuzlar kadar gamsız ve mutlu olmuşlardı. Bunlara son veren, onları gerçeklere döndüren Leonard'ın yaramazlığıydı—Maria bir akşam laf arasında bu sözcüğü *Unartigkeit* sözcüğünü kullanmış, böylece de son bağışlama sözünü de söylemişti. Ama şimdi, sıradan bir hayatın mutluluğuna razı olmuşlardı. O günlerde dünyadan kopmuş, bunun bedelini de

çektikleri acıyla ödemişlerdi. Şimdiyse düzenli yaşıyor, işe gidip geliyor, evlerini temiz tutuyor, Maria'nın oturma odasına ikinci bir koltuk alıyor, *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi üçüncü kez seyretmek için sinemanın önündeki kuyrukta kol kola bekliyorlardı.

1955 yılının yaz ve güz aylarına damga vuran iki olay vardı. Temmuz ortalarında bir sabah Leonard, olağan denetimlerden biri için dinleme bölmesine gidiyordu. Tünelin son elli metresinde, dinleme bölmesinin önündeki çift kapıya gelmeden biraz önce yolun kapalı olduğunu gördü. Tanımadığı bir adam –herhalde bir Amerikalı– çelik çeper levhalarının civatalarını söktürüyordu. İki adam çalıştırıyor, ses yükselticiler de onların yanından geçilmesini olanaksız kılıyordu. Leonard hafifçe öksürdü, sabırla bekledi. Bir civata söküldü, üç adam yana çekilerek ona yol verdiler. Leonard'ın "Günaydın," demesi üzerine yeni gelen Amerikalı da dostça bir tavırla, "Sizler bu kez her şeyi iyice berbat etmişsiniz," dedi. Leonard hava basıncı artırılan dinleme bölmesine girdi, bir saat oradaki aygıtlarla bağlantılarını gözden geçirdi. Kendisine söyleneni yaparak dikey tünelin tavanına yerleştirilen, *Vopo*'lar oraya girerlerse depodakileri uyaracak olan mikrofona değiştirdi. Çıkışta ses yükselticilerin yanından geçerken adamların tünelin yapımı sırasında çeper levhalarının arkasına dökülen beton direklerle el matkaplarıyla delik açtıklarını gördü. Tünelin daha yukarısındaki kesimde de altı yedi civata yerinden sökülmüştü. Bu kez yanlarından geçerken adamlardan hiçbiri onunla konuşmadı.

Yukarı çıkınca kantinle Glass'ı buldu, tünelde neler olup bittiğini sormadan önce masadaki üçüncü adamın kalkmasını bekledi.

"Sizin McNamee'nin yüzünden," dedi Glass. "Bütün hesapları yanlışmış. İşin başında, bize klima aygıtlarının ses yükselticilerden yayılan ısıyı dışarı atmaya yeterli olacağını gösteren hesaplar çıkarmıştı. Yanıldığı şimdi anla-

şıldı. Washington'dan bir uzman getirttik. Tünelin değişik yerlerinde, toprağın çeşitli derinliklerinde ısı ölçümü yapıyor."

Leonard, "Toprak biraz ısınır mı ne olur?" diye sordu.

Soru Glass'ı sinirlendirmişti. "Ey Tanrım! Ses yükselticiler yolun, Schönefelder Chaussee'nin tam altında! Havanın dona çektiği ilk gün yolun bir yerindeki buzlar eriyiverecek. Adamlara işaret! 'Gelin bakın, yoldaşlar, bu yolun altında ilginizi çekecek birşeyler var.'" Bir sessizlik oldu, ardından, "Sizi niye bu işe karıştırdık bilmem," diye söylendi. "Bizim gibi ciddi çalışmıyorsunuz siz."

Leonard, "Saçma," diye mırıldandı.

Glass onu duymamıştı. "McNamee denen o hokkabaz var ya... Oyuncak trenleriyle evinde oturup oyun oynasa daha iyi olur. Isı yayılımı hesaplarını nereye yazmıştı biliyor musun? Bir zarfın arkasına! Zarfın arkasında hesap yaptı. Biz olsak üç ayı ekibi o işle görevlendirir, üçü de aynı sonuçlara ulaşmazsa nedenini sorardık. Ağzındaki o dişlerle, kafasının çalışmasını beklemek yanılttı zaten."

"Önemli bir bilimadamıdır," dedi Leonard.

"Hata yapıyor. Önemli olan bu. Bu işi yalnız yapmalıydık biz. Ortak girişim güvenlik sorunlarına, hatalara, bilmem nelere yol açıyor. Bizde de ses yükselticiler var. Neden sizinkileri kullanıyoruz? Politik nedenlerle aldık sizi bu işe. Hiçbir zaman öğrenemeyeceğimiz boktan bir anlaşmanın gereği olarak herhalde."

Leonard'ın yüzü kızarmıştı. Önündeki hamburgeri itti. "Bu işe girdiysek hakkımız olduğu için girdik. Hiç kimse bizim kadar uzun savaşmadı Hitler'le. Biz savaşın başından sonuna kadar çarpıştık. Avrupa'nın tek şansı bizim askerlerimizdi. Her şeyimizi verdik. O yüzden de, Avrupa'nın güvenliği başta olmak üzere her işe katılmaya hakkımız var. Bunu anlamıyorsan senin de karşı tarafta olman gerekir."

"Glass elini kaldırdı. Hem gülüyor, hem özür diliyor-

du. "Hey, dur! Söylediklerimin kişisel bir yanı yoktu."

Olayın kişisel bir yanı vardı aslında. Leonard adamın Maria'yla yaptığı konuşmaları, kızın ona dönmesini sağlamanın kendisi olmakla övünmesini hâlâ unutamamıştı. Maria, öyle bir şey olmadı, diye diretiyordu. Onun dediğine bakılırsa, ayrılmalarından yalnızca genel anlamda söz etmiş, Glass de onun anlattıklarını defterine not etmekle yetinmişti. Leonard hâlâ emin olamıyor, kuşkuları öfkelenmesine yol açıyordu.

Glass, "Yanlış anlama, Leonard," diyordu. "Siz derken sizin hükümetiniz demek istedim. *Senin* burada olmana çok seviniyorum. Söylediklerin de doğru. Savaşta yaptıklarınız müthişti. Müthiş adamlardınız. O günler sizin günlerinizdi." Leonard'ın kolunu tuttu. "Benim söylemek istediğim de buydu. O günler sizin günlerinizdi, bugünler de bizim günlerimiz. Bizden başka kim durabilir Rusların karşısında?"

Leonard başını çevirdi.

İkinci olay *Oktobertfest* günlerine denk geldi. Pazar günü, pazartesi ve salı akşamları Tiergarten'e gittiler. Bir Texas rodeo yarışmasını izlediler, bütün lunapark eğlencelerini denediler, bol bol bira içip sırığa geçirilerek ateşin üstünde çevrilen domuz kızartmasını seyrettiler. Boyunlarına mavi eşarplar bağlamış olan bir çocuk korusu geleneksel Alman şarkıları söylüyordu. Maria yüzünü buruşturarak koronun ona Hitler'in gençlik bölüklerini anımsattığını söyledi, ama Leonard şarkıları beğenmişti. Hepsi biraz özlemlî, hepsi güzeldi. Çocuklar da ezgilerin en zor yerlerinde bile çok güzel uyum sağlıyorlardı. Ertesi akşam evde oturmaya karar verdiler. Bütün gün çalıştıktan sonra kalabalıkta dolaşmak yorucu oluyordu. Ayrıca, bir sonraki haftanın eğlence parasını bile şimdiden harcamışlardı.

Leonard o akşam depoda bir saat fazla çalışmak zorunda kaldı. Kayıt odasındaki Ampex aygıtlarının sekizi birden arızalanmıştı ansızın. Arızanın elektrik hatlarında-

ki bir aksaklıktan kaynaklandığı belliydi. Üst kademelerdeki bir Amerikalıyla birlikte çalışarak hatlardaki bağlantı arızasını ancak yarım saatte buldular. Onarım işi bir yarım saat daha sürdü. Adalbertstrasse'ye döndüğünde saat yedi buçuktu. Daha dördüncü katın sahanlığına gelmeden havada bir gariplik hissetti. Fazla sessizdi ortalık. Bir patlamanın ardından görülebilecek türden, derin, sakınlı bir sessizlik. Bir kadın kapısının önünü siliyordu, merdivende çirkin bir koku vardı. Dördüncü katta oturan oğlan Leonard'ın geldiğini gördü ve "*Er kommt, er kommt,*" diye bağırarak evine girdi.

Leonard son katı koşarak çıktı. Maria'nın kapısı aralıktı, antredeki seccade çarpık duruyordu. Oturma odasında, kırılan bir porselen eşyanın parçaları yere saçılmıştı. Maria yatak odasında, şiltenin üzerinde oturuyordu karanlıkta. Başını ellerinin arasına almış, yüzünü pencereye çevirmişti. Leonard ışığı yakarken başını iki yana sallayarak ışık istemediğini belirten bir ses çıkardı. Leonard ışığı söndürdü, kızın omzunu tuttu. Maria kaskatı oturuyordu. Genç adam şilteye ilişerek onun yüzüne bakmaya çalıştı. Maria ellerini yüzüne örtüp başını başka yöne çevirdi. Genç adam, şilteye ilişerek onun yüzüne bakmaya çalıştı. Maria ellerini yüzüne örtüp başını başka yöne çevirdi. Genç adam, "Maria?" diyerek kızın ellerini yüzünden çekti. Ellerden birine sümkük ve kan bulaşmıştı. Oturma odasından vuran aydınlık bunları görmesine yetmişti. Maria ellerini çekmedi. Ağlamıştı, ama artık ağlamıyordu. Sol gözü şişmiş, kapanmıştı. Yüzünün sol tarafı da berelenmiş, şişmeye başlamıştı. Ağzının ucunda bir yara, birkaç milimetrelilik bir yarık vardı. Bluzunun kolu omuzbaşına kadar yırtılmıştı.

Leonard günün birinde bu durumla karşılaşacağını epeydir biliyordu. Maria anlatmıştı. Otto yılda bir ya da iki kere ona uğrardı. Önceleri yalnızca gözdağı verip parasızdırmaya çalışmış, son gelişinde başına bir iki yumruk

atmıştı. Ancak Leonard böylesini beklemiyordu. Otto bu kez yumruğunu sıkmış, olanca gücüyle kızın yüzüne vurmuş, vurmuştu. Leonard bir tas suyla bir parça pamuk getirmeye giderken geçirdiği sarsıntıdan ötürü midesi bulamıyor, insanları hiç tanımadığını, neler yapabileceklerini, yaptıklarını nasıl yapabildiklerini hiç anlamadığını düşünüyordu. Kızın önünde diz çökerek önce dudağının ucundaki yarayı temizledi. Maria sağlam gözünü yummuş, "*Bitte, schau mich nicht an,*" diye mırıldanıyordu. Lütfen bana bakma. Leonard'ın birşeyler söylemesini istiyordu herhalde.

Beruhige dich. Ich bin ja bei dir. " Sakin ol, ben yanıdayım. Ardından birkaç ay önceki davranışını hatırladı ve gerisini getiremedi. Pamuğu kızın yanına tuttu.

Leonard Noel tatilini geçirmek için İngiltere'ye döndü, ama Maria'yı kendisiyle birlikte gitmeye razı edemedi. Leonard'ın annesinin, oğlunun nişanlısı bile olmayan, yaşça ondan büyük dul bir Alman kadınına hoş karşılamayacağını savunuyordu Maria. Leonard kızın fazla ince eleyip sık dokuduğunu ileri sürmüştü. Annesiyle babasının öyle katı, kısıtlayıcı kurallarla yaşadıklarına inanmıyordu. Baba evinde yirmi dört saat geçirdikten sonra kızın haklı olduğunu anladı. Orada yaşaması kolay değildi artık. Duvarında altıncı sınıftayken aldığı matematik ödülünün asılı durduğu tek yataklı odası bir çocuğun odasıydı. O çok değişmiş, bir değişim geçirmişti, ama bunu annesiyle babasına anlatması zordu. Oturma odası kırmızılı yeşilli krepon kâğıtlarıyla, şöminenin üstündeki aynayı çerçeveleyen Noel yeşillikleriyle süslenmişti. Geldiği akşam, heyecanla anlattığı her şey ilgiyle dinlendi. Onlara Maria'yı, kızın yaptığı işi, nasıl bir insan olduğunu, hem onun, hem de kendi evini, Resi'yi, Hotel am Zoo'yu, gölleri, yarı yarıya yıkıntı halindeki kentte yaşamanın verdiği huzursuzlukla heyecanı anlattı.

Gelişinin onuruna bir tavuk kızartılmış, fırında patates o günlerde yiyebileceğinden çok daha fazla tutulmuştu. Alışlagelmiş sorular soruldu; annesi çamaşır işini nasıl yoluna koyduğunu merak ediyor, babası 'şu çıktığın kız' konusunda bilgi edinmek istiyordu. Maria'nın adı, farkında bile olmadıkları olumsuz duygular yaratıyordu onlarda. Leonard sevgilisinin yaşına, boşanmış olduğuna değinmedi. Kızla asla tanışmayacakları varsayımından yola çıkarak onu yok saymaya, bir yana bırakmaya karar vermişlerdi sanki. Bunun dışında, söyledikleri her söz İngilte-

re'yle Berlin arasındaki farkı küçültür gibiydi. Leonard'ın anlattığı hiçbir şey onları şaşırtmıyor, meraklandırmıyor, onlarda tiksinti uyandırmıyordu. Kısa bir süre içinde Berlin yabancı bir kent olmaktan çıktı, Tottenham'ın bir uzantısı haline geldi; bilinen bir yerdi, ilginçti, ama uzun süre ilgi çekmezdi. Annesiyle babası oğullarının âşık olduğunu bilmiyorlardı.

Tottenham, hatta Londra'nın tümü pazar uyuşukluğuna gömülmüştü. İnsanlar sıradan hayatlarında boğuluyorlardı. Leonard'ın sokağındaki evlerin birbirine paralel bahçe duvarları her türlü değişiklik olanağını engelliyordu. Buralarda hiçbir önemli olay yaşanamazdı. Ne gerginlik vardı, ne de bir amaç. Komşuların en büyük kaygısı bir televizyon alabilmek ya da kiralayabilmektir. Damlardan H harfi biçiminde antenler yükselmeye başlamıştı. Cuma akşamı annesiyle babası iki ev aşağıdaki komşuda televizyon seyretmeye gittiler. Akıllılık gösterip taksitle almama ya karar verdiklerinden, onlar da televizyon parası biriktiriyorlardı. Markasını bile kararlaştırmışlardı. Annesi Leonard'a televizyonu oturma odasının neresine koyacaklarını da gösterdi. Onlar için, Avrupa'nın özgürlüğünü koruma çabaları Merih gezegeninin yüzündeki kanallar kadar uzak bir konuydu. Babasının gittiği birahanenin gediklileri Berlin'de büyük yankı yaratan Varşova Paketi'nin adını bile duymamışlardı. Leonard onların arasında durmuş, babasının arkadaşlarından birinin isteğiyle İngiliz bombalarının Berlin'de yaptığı hasarı, kaçakçıların vurduğu vurgunları, kaçırılan -debelenerek, bağırıp çağırarak arabalara bindirilen ve Rus bölgesine götürüldükten sonra bir daha ortada görünmeyen- insanların hikâyelerini biraz da gururlanarak anlatmıştı. Müşteriler böyle şeyler olmaması gerektiği konusunda görüş birliğine vardılar ve yeniden futbol konusuna döndüler.

Leonard sevgilisini özleyiyor, tüneli de neredeyse aynı ölçüde arıyordu. Hemen hemen sekiz ay boyunca her gün

o tünelin bir ucundan öbürüne yürümüş, kabloların nenden etkilenmemesi için gerekeni yapmıştı. Oradaki toprak, su ve çelik kokusunu, dışarıdaki hiçbir sessizliğe benzemeyen, her şeyi sarıp sarmalayan derin sessizliği seviyordu. Şimdi uzaktan bakınca, Doğu Alman askerlerinin ayaklarının altına girip devlet sırlarını çalmanın ne büyük bir oyun ve gözüpeklik olduğunu daha iyi anlıyordu. Tünel yapımının kusursuzluğunu, en yeni teknolojinin ürünü olan aygıtları, onların çevresindeki ciddi havayı, gizlilik ahşkanlıklarıyla bunun getirdiği küçük törenleri özlemişti. Kantindeki sessiz dostluk atmosferini, amaç birliğini, oradakilerin sergiledikleri beceriyi, bütün girişimin simgesi olan cömertliği gösteren koca koca yemek porsiyonlarını arıyordu.

Artık tutkunu olduğu türden bir müzik bulabilmek için oturma odasındaki radyoyu kurcalıyordu boyuna. *Rock Around the Clock* şimdi İngiltere'de de çalınıyordu, ama onun modası çoktan geçmişti. Daha özel zevkler edinmişti o, Fats Domino'yu, Little Richard'ın *Tutti Frutti*'sini ya da Carl Perkins'in *Blue Suede Shoes*'unu dinlemek istiyordu. Yalnız kaldığında o parçalar kafasından çıkmıyor, nelerden uzak kaldığını hatırlatarak ona işkence ediyorlardı. Radyonun arkasını açtı, alıcı gücünü artırmayı başardı. Araya giren istasyonlarla parazit cızırtılarının arasında A.F.N.'i de dinleyebilecekti artık. Bir ara Russell'in sesini duyar gibi oldu. Ailenin Grandvox radyosunun yarı yarıya sökülüşünü çaresizlikle seyreden annesi, oğlunun neden bu kadar heyecanlandığını bir türlü anlayamadı.

Leonard sokaklarda bir Amerikalının sesini duyar mıyım diye kulak kabartıyor, ancak hiçbir Amerikalıya rastlamıyordu. Bir gün, otobüsten inen birini Glass'a benzetti, adam yüzünü ona dönünce düş kırıklığına uğradı. Gerçek bir özlem çektiği halde, Glass'ın en yakın dostu olduğunu düşünmek gibi bir yanılgıya kapılmamıştı, ama o bir

tür müttefikti; Amerikalının kabalık sınırına yaklaşan konuşmalarını, balyoz gibi inen yumruklarla yakınlık göstermesini özlemişti. Londra'nın hiçbir yerinde, söylediği sözün doğruluğunu kanıtlamak için Leonard'ın dirseğini tutacak ya da kolunu sıkacak biri çıkmazdı. Maria'nın dışında, Leonard'ın neler söyleyip neler yaptığına onun kadar önem veren başka biri de yoktu.

Leonard'a bir Noel armağanı bile vermişti. Kantinde düzenlenen partide. Herr Gehlen'in özel armağanı olduğu açıklanan koca bir sığır döşüyle düzinelerle şişe *Sekt*'in sunulduğu parti, Noeli kutlamak amacıyla düzenlenmişti. Glass süslü bir paketi Leonard'ın avucuna koymuştu. Paketten gümüş kaplamalı bir tükenmez çıktı. Leonard o kalemeleri sağda solda görmüşse de hiç kullanmamıştı.

Glass, "Bunlar pilotlar için icat edildi," diye açıkladı. "Dolmakalem fazla yükseklerde kullanılamıyor. Savaşın kalıcı yararlarından biri de bu işte."

Leonard teşekkür etmeye hazırlanırken Glass onu kucaklayıp kollayarak sıktı. Daha önce hiçbir erkek sarılmamıştı Leonard'a. Hepsi kafayı bulmak üzereydiler. Glass kadeh kaldırdı. "Bağışlamayı bilenlerin şerefine." Leonard'a bakıyordu, o da Maria'nın güvenlik soruşturmasından geçirilmesinden söz edildiğini sanarak kadehini başına dikti.

Russell, "Herr Gehlen'in şarabını içecek kadar bağışlayıcı davrandık," dedi. "Bundan fazlası olmaz."

Leonard, Tottenham Okulu altıncı sınıf öğrencilerinin 1948 yılında çekilmiş resminin altına, yatağının kıyısına oturarak yeni tükenmeziyle Maria'ya mektup yazdı. Çok rahat yazılıyordu bu kalemle. Sanki sayfanın üzerine parlak mavi renkli, minicik bir top kumaş bastırılıyormuş gibi. Elindeki bu şey savaşın ürünlerinden biri, tünelin bir parçasıydı. Her gün mektup yazıyordu. Mektup yazmak, söyleyeceklerini tasarlamak keyifli bir iş olmuştu ansızın. Genellikle şakacı ve sevecen bir dil kullanıyordu. *Ayak par-*

maklarını emebilmek, köprücük kemiğinle oyun oynayabilmek için sabırsızlanıyorum. Tottenham'da geçirdiği günlerden yakınmamaya özen gösterdi. Günün birinde kandırıp kızı da oraya getirmek isteyebilirdi ne olsa. Eve döndüğünün ilk iki günü, ayrılığın acısı dayanılır gibi değildi. Berlin'deyken kıza öylesine bağlanmış, hatta bağımlı hale gelmiş, aynı zamanda kendini yetişkin bir insan gibi hissetmişti. Şimdiyse yine eski hayatına gömülmüştü. Bir sevgili değil, bir oğul olmuştu ansızın. Bir çocuk olmuştu. İşte gene o eski odası, işte gene çoraplarının durumuna üzülen annesi. Üçüncü günün sabahı, Berlin günlerinin çok geride kaldığı duygusunu yaratan bir karabasan görerek erkenden uyandı. Biri, artık oralara dönmenin anlamı yok, demişti uykusunda; orada her şey değişti artık. Yatağının kıyısına oturmuş, terinin kurumasını bekliyor, kendisine, ivedilikle depoya dönmesi gerektiğini bildiren bir telgraf çekmeyi tasarlıyordu.

Dördüncü gün biraz sakinleşmişti. Maria'yı, Maria'nın niteliklerini düşünüyor, bir hafta sonra ona kavuşacağını hesaplıyordu. Annesiyle babasına kızın onu ne ölçüde değiştirdiğini anlatmaya çalışmaktan vazgeçti. Maria içinde taşıdığı bir sırdı. Tempelhof Alanına iner inmez onu görebileceğini düşününce her şeye katlanabiliyordu. Kıza evlenme önerisinde bulunmak zorunda olduğunu, bu özlem dolu bekleyiş günlerinde karar verdi. Otto'nun gelip eski karısını dövmesi onları büsbütün yaklaştırmıştı birbirlerine. Ortak hayatlarında daha az serüven, daha fazla dostluk vardı şimdi. Maria evinde hiç yalnız kalmıyordu artık. İş çıkışında orada buluşmayı kararlaştırmışlarsa Leonard eve ondan önce gitmeye özen gösteriyordu. Onun İngiltere'de olduğu günlerde Maria birkaç gün Platanenallee'de kalacak, sonra da Noeli annesinin evinde geçirecekti. Sırt sırta vermiş, ortak düşmanla karşılaşmaya hazırlanmışlardı. Sokağa çıktıklarında hep yan yana, kol kola yürüyor, barlarda, lokantalarda kapıyı görebilecekleri bir yere otu-

maklarını emebilmek, köprücük kemiğinle oyun oynayabilmek için sabırsızlanıyorum. Tottenham'da geçirdiği günlerden yakınmamaya özen gösterdi. Günün birinde kandırıp kızı da oraya getirmek isteyebilirdi ne olsa. Eve döndüğünün ilk iki günü, ayrılığın acısı dayanılır gibi değildi. Berlin'deyken kıza öylesine bağlanmış, hatta bağımlı hale gelmiş, aynı zamanda kendini yetişkin bir insan gibi hissetmişti. Şimdiyse yine eski hayatına gömülmüştü. Bir sevgili değil, bir oğul olmuştum ansızın. Bir çocuk olmuştum. İşte gene o eski odası, işte gene çoraplarının durumuna üzülen annesi. Üçüncü günün sabahı, Berlin günlerinin çok geride kaldığı duygusunu yaratan bir karabasan görek erkenden uyandı. Biri, artık oralara dönmenin anlamı yok, demişti uykusunda; orada her şey değişti artık. Yatağının kıyısına oturmuş, terinin kurummasını bekliyor, kendisine, ivedilikle depoya dönmesi gerektiğini bildiren bir telgraf çekmeyi tasarlıyordu.

Dördüncü gün biraz sakinleşmişti. Maria'yı, Maria'nın niteliklerini düşünüyor, bir hafta sonra ona kavuşacağını hesaplıyordu. Annesiyle babasına kızın onu ne ölçüde değiştirdiğini anlatmaya çalışmaktan vazgeçti. Maria içinde taşıdığı bir sırdı. Tempelhof Alanına iner inmez onu görebileceğini düşününce her şeye katlanabiliyordu. Kıza evlenme önerisinde bulunmak zorunda olduğunu, bu özlem dolu bekleyiş günlerinde karar verdi. Otto'nun gelip eski karısını dövmesi onları büsbütün yaklaştırmıştı birbirlerine. Ortak hayatlarında daha az serüven, daha fazla dostluk vardı şimdi. Maria evinde hiç yalnız kalmıyordu artık. İş çıkışında orada buluşmayı kararlaştırmışlarsa Leonard eve ondan önce gitmeye özen gösteriyordu. Onun İngiltere'de olduğu günlerde Maria birkaç gün Platanenallee'de kalacak, sonra da Noeli annesinin evinde geçirecekti. Sırt sırta vermiş, ortak düşmanla karşılaşmaya hazırlanmışlardı. Sokağa çıktıklarında hep yan yana, kol kola yürüyor, barlarda, lokantalarda kapıyı görebilecekleri bir yere otu-

ruyorlardı. Maria'nın yüzündeki yaralar iyileşip Otto'dan söz edilmez olduktan sonra bile adam hep yanlarındaydı sanki. Onunla evlendiği için Leonard'ın Maria 'ya kızdığı anlar bile vardı.

"Ne yapacağız?" diye sormuştu bir gün. "Sürgit böyle yaşayamayız."

Maria'nın eski kocasını küçümseyişi korkusunu hafifletiyordu. "Otto korkağın biridir," dedi. "Seni görünce korkup kaçacaktır. İçtiği içkiyle kendini öldürüyor zaten. Ne kadar erken ölürse o kadar iyi. Her gelişinde ona para vermemin nedeni bu."

Önlem almak bir alışkanlık, aralarındaki yakınlığın bir parçası oldu. Ortak bir davayı benimsemek de aralarında bir sıcaklık yaratmıştı. Leonard güzel bir kadının onun korumasına sığınmasından haz duyuyordu bazan. Vücudunu geliştirmek için belli belirsiz planlar yapıyordu. Glass Amerikan askerlerinin cimnastikhanesine gidebileceğini söylemişti. Halter çalışsa yararlı olurdu belki. Ya da judo. Maria'nın evi Otto'yu tutup yere savurmasına olanak verecek kadar geniş değildi, ama olsun. Ne var ki cimnastik yapmaya alışık değildi ve akşamları işten çıkınca eve dönmek daha akıllıca bir iş gibi görünüyordu.

Otto'yla karşılaşacağı günü düşledikçe nabızı hızlanıyordu. Filmlerdeki iyi yürekli kabadayılardan biri olarak görüyordu kendini; kolay kolay sinirlenmeyen, ancak bir kere parladı mı ortalığı birbirine katan bir şeytan. Üzülse de Otto'nun midesinin üstüne bir yumruk indirecekti. Sahne gözünün önüne geliyordu. Adamın bıçağını elinden alışı da. Bıçağı alırken aynı hareketle herifin kolunu da kırıyor ve küçümseyen bir tavırla, isteyerek yapmadığını göstermek için, "Sertliğe başvurmamamı başından söylemiştim," diye mırıldanıyordu. Otto'yu bir kenara çekiyor, belki bir *Kneipe*'ye giriyorlar, orada, iyilikle, ama ödün vermeyen mantığıyla adamı yola getiriyor. Erkek erkeğe konuşuyorlar. Sonunda Otto yumuşayıp boyun eğiyor, du-

rumu ağırbaşlılıkla kabulleniyor. Zamanla adamla arkadaşlık bile ederlerdi belki. Otto çocuklarından birinin vaf-tiz babası olabilirdi. Leonard son zamanlarda edindiği nü-fuzunu kullanarak eski ayyaş askerî üslerin birinde bir iş ayarlayabilirdi. Bazı iyimser düşlerde de Otto bir trenden düştüğü ya da kendine uygun bir kız bulup yeniden evlen-diği ya da içkiden öldüğü için bir daha hiç görünmüyordu.

Bütün bu düşlerin kaynağı Otto'nun döneceğini bil-mesi-ydi. Döndüğü zaman ne yapacağı hiç bilinmezdi, ama hoş şeyler olmayacağı kesindi. Leonard gerek Berlin, ge-rekse Londra meyhanelerinde kavga eden adamlar gör-müştü. Doğrusu aranır-sa şiddet sahneleri karşısında eli ayağı kesilirdi. Dövüşenlerin gözüpekliğine şaşıp kalırdı öteden beri. Yumruk-lar sertleştikçe bunların daha sert darbelerle karşılanacağını bildikleri halde hiç aldır-mıyor-lardı sanki. Güçlü bir tekme indir-menin ömür boyu teker-lekli koltukta ya da tek gözle yaşamaya de-geceğini düşünür gibiydiler.

Otto kavgaya dövüşe alıştı. Bir kadının yüzünü olan-ca gücüyle yumruklamaya da çekinmiyordu. Öyleyse Leonard'a neler yapmazdı? Maria'nın anlattıklarına bakılırsa genç adamı kafasına taktığı belliydi. *Oktoberfest* şenlik-lerinde iyice sarhoş olduktan sonra gelmişti eve. Parası su-yunu çektiğinden, birkaç mark sızdırmaya, eski karısına, onun yüzünden hayatının mahvolduğunu hatırlatmaya gelmişti. Tuvalete gitmek için banyoya girmese, orada Leonard'ın tıraş takımını görmese biraz homurdanıp parası-nı aldıktan sonra çeker giderdi. Gelgelelim çişini yaptıktan sonra ağlayarak, ihanetten söz ederek çıkmıştı banyo-dan. Yatak odasına dalmış, sandığın üzerinde Leonard'ın ütülü bir gömleğini görmüştü. Ardından yataktaki yastık-ları kaldırmış, Leonard'ın pijamalarını bulmuştu. O za-man ağlamayı bırakıp bağır-maya başlamıştı. Önce Maria'yı itip kakarak orospulukla suçlamış, sonra da saçını eline dolamış, öbür eliyle yüzünü yumruklamaya başla-

mişti. Çıkarken de masanın üzerindeki fincanları yere atmıştı. İki kat aşağıda sahanlığa kusuştı. Tökezleyerek merdivenlerden inerken komşulara duyuracak kadar yüksek sesle küfürler savuruyordu.

Berlinliydi Otto Eckdorf. Wedding'de doğup büyümüşü. Babası o mahallede birahane işletirdi, Maria'nın annesiyle babasının o evliliğe onca karşı çıkmalarının bir nedeni de buydu. Maria adamın savaşta neler yaptığını pek iyi bilmiyordu. 1939'da, on sekiz yaşına geldiğinde askere alınmış olmalıydı. Önce piyadeye ayrıldığını sanıyordu. Paris'i işgal eden birliklerin birinde o da vardı. Daha sonra sakatlanmıştı. Savaşta değil, sarhoş bir arkadaşının kullandığı askeri kamyon devrildiği için. İki ay Fransa'nın kuzeyindeki bir hastanede yatmış, ardından muhabere sınıfına alınmıştı. Rus cephesine gönderilmişti, ama hep cephe gerisindeydi. Maria, "Ne kadar yürekli olduğunu herkesin bilmesini istediği zaman katıldığı çarpışmaları anlatır," diyordu. "Oysa sarhoş olduğu zaman ne kadar akıllı olduğunu göstermeye kalkışır ve ordu karargâhında telefoncu olarak görev yaptığını, çarpışmalara katılmaktan kurtulduğunu söyler."

Berlin'e 1946 yılında dönmüş, Maria'yı İngiliz bölgesinde yiyecek dağıtımı yapan bir kurumda görmüşü. Leonard niye o adamla evlendiğini sorduğunda, "Çünkü o günlerde her şeyin sonu gelmiş gibiydi," diyordu Maria. İnsanın ne yaptığı hiç önemli değilmiş, o arada annesi ve babasıyla kavgalıymış, Otto'ysa yakışıklıymış, iyi bir adama benziyormuş. O günlerde bir genç kızın tek başına yaşaması hiç kolay değilmiş, o da bir erkeğin korumasına sığınmak istemişti.

Noeli izleyen kül rengi günlerde Leonard tekbaşına yürüyüş yaparak Maria'yla evlenmeyi düşündü. Finsbury Parktan Holloway'e, oradan Camden Town'a yürüdü. Bu ayrılıktan ve çektiği özleminden etkilenmemesi, mantığıyla karar vermesi gerektiğini düşünüyordu. Maria'nın beğen-

mediği yanlarını gözden geçirmeli, bunların ne derece önem taşıdığına karar vermeliydi. Otto vardı bir kere. Sonra da Glass'la ilgili kuşkuları; ancak bunlar onun kuskançılığından ileri geliyordu. Maria'nın tek suçu Glass'a gereğinden çok şey anlatmış olmasıydı, o kadar. İngiliz olmaması da bir engel sayılırdı belki. Ote yandan Leonard Almanca konuşmayı seviyor, kızın yardımıyla Almancası günden güne ilerliyordu. Berlin'i de her yerden çok sevmiştir. Annesiyle babası karşı çıkabilirlerdi. Normandiya çıkarmasında yaralanan babası, Almanlardan nefret ettiğini söylerdi hâlâ. Evinde geçirdiği birinci haftanın sonunda, bunun kendisinin değil, annesiyle babasının sorunu olduğunu kabul etti. Onun babası topuğuna yediği kurşunla bir kum tepesinin arkasında yatarken Maria da her gece bombardıman korkusuyla titreyen, dehşet içinde yaşayan sivil bir Almandı.

Öyleyse engel kalmamıştı. Regent's Park kanalına gelip köprünün üstünde dururken, titizlikle yürüttüğü bu bilimsel incelemeleri bir yana bıraktı ve Maria'nın olumlu niteliklerinin kafasına üşüşmesine fırsat verdi. Seviyordu, yakında evlenecekti. Bundan daha basit, daha mantıklı, daha güzel bir şey olamazdı. Ancak Maria'ya evlenme önerisinde bulunmadan bunu kimseye söyleyemezdi. İçini açabileceği kimse de yoktu zaten. Sıra, haberi duyurmaya geldiğinde, onun adına sevinecek, sevincini göstermek için elinden geleni yapacak biri varsa, o da Glass'tı.

Kanaldaki suyun yüzeyi dümdüz değildi artık; yağmur başlamıştı. Düşüncelerini geliştirerek geldiği onca yolu yayan dönmek çok yorucu göründü birden. Bir otobüse binecekti. Döndü ve hızlı adımlarla otobüs durağına yöneldi.

Leonard'la Maria için, ayları ve haftaları birbirinden ayırt eden Amerikan şarkılarıydı artık. 1956 yılının ocak ve şubat aylarında en sevdikleri şarkılar *I Put a Spell on You* ve *Tutti Frutti*'ydi. Çılgın Amerikan danslarına başlamalarına da Little Richard'ın büyük bir enerji ve coşkuyla söylediği bu ikinci parça yol açmıştı. Ondan sonra *Long Tally Sally*'ye tutuldular. Amerikan danslarının figürlerini görmüşlerdi. Resi'ye gelen Amerikalı askerlerle sevgilileri nicedir öyle dans ediyorlardı. Maria'yla o, böyle dans edilmesini onaylamamışlardı önceleri. O çiftler pistte çok yer tutuyor, dans eden başka insanlara çarpıp duruyorlardı. Maria, böyle şeyler yapacak yaşının geçtiğini söylüyor, Leonard da bunları çocukça, gösterişli, tam Amerikanvâri buluyordu. Bu yüzden onlar birbirlerine sarılıp pistte salınırlardı. Gel gör ki Little Richard'ın şarkısı buna izin vermiyordu. Bir kere kendilerini müziğin çekiciliğine kaptırdılar mı Leonard'ın radyosunun sesini iyice açıp -Blake'lerin evde olmadıklarını saptadıktan sonra- o figürleri denemekten başka çare kalmıyordu.

Eşinin aklından geçenleri kestirmek, neye niyetlendiğini önceden anlamak açısından, heyecanlı bir alıştırmaydı bu. İlk denemelerinde sık sık çarpıştılar. Daha sonra bilinçli olarak geliştirmedikleri, yaptıkları şeylerden çok kişiliklerinin sonucu olan bir dans kalıbı yarattılar. Figürlerde Leonard'ın önderlik etmesi, Maria'nın da kendi hareketleriyle onu yönlendirmesi konusunda sessiz bir anlaşmaya varmışlardı.

Kısa bir süre sonra pistte çıkmaya hazırıldılar. Gelgelelim ne Resi'de, ne de öbür dans salonlarında *Long Tally Sally* gibi şarkılar çalınmıyordu. Orkestralar *In The Mo-*

od'u, *Take the A Train*'i çalıyorlardı olsa olsa. Neyse ki o figürleri yapmak bile yeterli geliyordu artık. Leonard çılgınca dans etmenin heyecanının dışında, annesiyle babasının ve onların arkadaşlarının asla dans etmediği, edemeyeceği biçimde dans etmekten, onların nefret edecekleri şarkıları beğenmekten, onların asla gelmeyeceği bir kentte yaşamaktan ayrı bir haz duyuyordu. Özgürlüğüne kavuşmuştu.

Nisanda herkesi kırıp geçiren ve Leonard'ın Berlin'deki günlerinin sonunun başlangıcına işaret eden bir şarkı yayıldı. Çılgınca dans etmeye hiç elverişli değildi, hep yalnızlıktan; çözümsüz bir aşktan söz ediyordu. Hüzünlü bir ezgiydi ve hüznün gülünç olacak kadar abartılmıştı. Ama Leonard bayılıyordu; kontrbasın kaldırımında yankılanan ayak sesleri gibi ötmesine bar piyanosunun cansız tıngırtısına, gitarın sertliğine de. A.F.N. uzunca bir süre her saat başında *Heartbreak Hotel*'i çaldı. Şarkıcının kendine acımasında gösterdiği aşırılığın gülünç olması gerekirken Leonard'ın kendisini nedense dünyasal, trajik ve daha büyükümüş hissetmesine yol açıyordu.

Maria'yla ikisinin Platanenallee'de düzenledikleri nişan toplantısının hazırlıkları aynı şarkının eşliğinde yürütüldü. Naafi'de içki ve fıstık alırken Leonard'ın aklından hep o şarkı geçti. Hediyelik eşya reyonunda, genç bir subayın saatlerin sergilendiği vitrine eğilerek dalgın dalgın baktığını gördü ve buraya ilk geldiği gün kendisine Glass'ın telefon numarasını veren Teğmen Lofting olduğunu, ancak birkaç saniye sonra anladı. Lofting de onu birden tanıyamamışsa da tanıdıktan sonra ilk günkünden çok daha fazla yakınlık göstermişti. Herhangi bir giriş yapmadan, bir yerde açık bir alan bulduğunu, sivil bir müteahhitle anlaşarak orasını temizletip tesviye ettirdiğini, sonra da Berlin Belediyesinde çalışan bir ahababının aracılığıyla çim ektirdiğini anlattı. Orasını kriket alanı olarak kullanabileceklerdi. "Çimlerin ne kadar hızlı boylandığını görmelisiniz.

Çoluk çocuk çiğneyip ezmesin diye başında yirmi dört saat adam bekletiyorum."

Leonard teğmenin yalnızlık çektiğini düşündü. Ne olduğunu kendisi de anlamadan, Lofting'e bir Alman kıızıyla nişanlanacağını söyleyip onu nişana çağırdı. Konuk listesi biraz kısaydı zaten.

Nişan toplantısından (*Saat 18.00'le 20.00 arasında verilecek kokteylden*) bir-iki saat önce mutfağındaki çöpleri apartmanın arkasındaki çöp varillerine götürürken *Heartbreak Hotel*i mırıldanıyordu. Yukarı çıkarken Bay Blake'le karşılaştı. Bir yıl önce Leonard'ın kapısının önünde yaşanan sahneden sonra hiç konuşmamışlardı. Ancak aradan geçen zaman olayı unutturmuş olmalıydı ki Leonard adamı başıyla selâmlayınca Bay Blake de gülümseyerek, "Merhaba," diye karşılık verdi. Sevinçli bir gününde olduğu için, Leonard yine pek fazla düşünmeden konuştu. "Karınzla siz bu akşam bana gelip bir içki içmek ister miydiniz? Altıdan sonra bekliyoruz."

Bay Blake paltosunun cebinde anahtarını arıyordu. Anahtarı çıkarıp gözden geçirdikten sonra, "Memnuniyetle," dedi. "Çok teşekkür ederiz."

Leonard'la Maria ilk konuklarını beklerlerken radyoda yine *Heartbreak Hotel* çalınıyordu. Fıstığı küçük tabaklara koymuşlar, gümrüksüz mal satılan askeri mağazalardan aldıkları şarap, Pimms, tonik, cin, bira ve limonata şişelerini duvara dayadıkları masanın üstüne dizmişlerdi. Herkese yetecek kadar sigara tablası vardı. Leonard ananas ve peynir parçalarını kürdanlara saplayarak konuklara sunmak istemişti, ama Maria bu karışımı öyle gülünç bulmuş, buna öyle çok gülmüştü ki konu öylece kapandı. Hazırlıklarını gözden geçirirken el ele duruyorlardı. Aşkların bundan böyle herkesçe bilinecek, resmi bir kimlik kazanacaktı; onlar da bunun bilincindeydiler. Maria her kımlıdanışında hışırdayan kat kat jüponlu beyaz elbise ve açık mavi dekolte ayakkabı giymişti. Leonard da en şık takım

elbisesini giymiş, yüreklilik edip beyaz kravat takmıştı.

Kapı çalındı, Leonard açmaya gitti. A.F.N. radyosunun spikeri Russell gelmişti. Leonard radyosunun o istasyona ayarlanmış olmasından ötürü neden kendini aptal gibi hissettiğini anlayamadı. Russell radyodan yayılan müziğin farkına bile varmamıştı. Maria'nın elini tutmuş bırakmak bilmiyordu. Neyse ki kızın iş arkadaşlarından Jenny ile Charlotte da gelmiş, kıkır kıkır gülerek armağan paketlerini uzatıyorlardı. Alman kızları geleceğin gelinine sarılıp Berlin argosuyla şakalaşarak onu kanepeye sürükleyince Russell geri çekilmek zorunda kaldı. Leonard ona bir cin-tonik, kızlara da Pimms ve limonata karışımı hazırladı.

Russell sordu: "O gece sana havalı boruyla pusula yollayan kız değil mi bu?"

"Öyle."

"Ne istediğini bilen kızmış desene. Beni de arkadaşlarıyla tanıştırsan bari."

Glass geldi, onun hemen arkasından da Lofting. Lofting kanepeden yükselen kadın kahkahalarını duyunca pek ilgilendi. Leonard içkilerini verdikten sonra spikeri de, teğmeni de o yana götürdü. Herkes birbiriyle tanıştırlınca Russell hiç gecikmeden Jenny'e kur yapmaya başladı. Onu bir yerden tanıdığını, çok tatlı bir yüzünün olduğunu söylüyordu. Böyle konularda daha çok Leonard'a benzeyen teğmense, Charlotte'la sıkıcı bir konuşma yapıyor, havadan sudan söz ediyordu. "Çok ilginç, peki sabahları Spandau'ya gitmeniz ne kadar sürüyor?" diye sorunca Charlotte da, öbür kızlar da makaraları koyverdiler.

Glass bir konuşma yapmayı kabul etmişti. Dostunun üşenmeyip zaman ayırarak konuşmasını küçük kartlara daktilo etmiş olması Leonard'ı duygulandırdı. Bira açacağını cin şişesine vurarak herkesin susmasını istedi. Glass, Leonard'ın kulağının arkasına sıkıştırılmış bir gülle otururken havalı kutudan çıkan pusulanın hikâyesini eğlendi-

rici bir dille anlattı, günün birinde kendisinin de bekârlıktan böyle tiyatrovvari bir yolla kurtulmayı umduğunu söyledi. Kendisini seçecek kızın Maria kadar güzel bir kız olmasını diliyordu. Russell, "Yaşa!" diye bağırdı, Maria onu susturdu.

Glass konuşma tonunu değiştireceğine belirtmek için duraladı. Tam derin bir soluk almış yeni bir cümleye başlayacaktı ki kapı çalındı. Blake'ler gelmişlerdi. Leonard onların içkilerini de verdi. Bayan Blake bir koltuğa oturdu. Kocasını kapıya dayanmış, anlamsız bir yüzle Glass'a bakıyordu. O da sakalını yere eğerek verilen aranın sona erdiğini belirtti.

Alçak sesle söze başladı. "Bu odadaki herkes, Almanı da, Amerikalısı da, İngilizli de, hepimiz çalıştığımız çeşitli işlerde kendimizi Berlin'in yeniden kurulmasına adadık. Yeni bir Almanya'nın kurulmasına. Yeni bir Avrupa'nın. Söylenenler doğru bile olsa, böyle büyük laflar politikacılara yakışır biliyorum. Kış sabahları saat yedide işe gitmek için giyinirken yaratılacak yeni Avrupa'yı fazla düşünmediğimi de biliyorum." Gülüşmeler duyuldu. "Ne tür bir özgürlük istediğimizi, o özgürlüğü tehlikeye düşürenleri de hepimiz biliyoruz. Barış içinde yaşayacak özgür bir Avrupa'nın yaratılmasına başlanacak en uygun yer hemen burasıdır. Kendimizle başlamalıyız, kendi yüreklerimizden. Maria'yla Leonard, on yıl önce birbirleriyle çarpışan iki ulusun insanları. Evlenmek niyetiyle nişanlanmaları, bir anlamda onların bu iki ulusu barıştırmaları demektir. Onların evliliği, bu tür evliliklerin hepsi, ulusları herhangi bir anlaşmadan çok daha sıkı bağlarla bağlar birbirine. Ülke sınırlarını tanımayan evlilikler ulusların birbirini anlamalarını kolaylaştırır, yeniden savaşa girmelerini biraz zorlaştırır."

Başım elindeki kartlardan kaldırarak ağırbaşlılığını yalanlayan bir gülüşle güldü. "O yüzden de ben bizim oralara götürebileceğim güzel bir Rus kızı arayıp duruyorum.

Leonard'la Maria'nın şerefine!"

Herkes kadeh kaldırdı. Kolunu Jenny'nin beline dola-
yan Russell, "Hadi Leonard," diye bağırdı. "Sen de birşey-
ler söyle."

Leonard altıncı sınıfın başkanırken okul yönetiminin
iki haftada bir sınıflara yolladığı duyuruları arkadaşlarına
okumak zorunda kalırdı, ama ondan sonra hiçbir toplulu-
ğun karşısında konuşmamıştı. Başlarken kesik kesik ve
fazla hızlı soluk aldığını fark etti. Ancak üçer beşer kelime-
lik cümleler kurabiliyordu.

"Teşekkürler, Bob. Ben kendi adıma... Avrupa'yı yeni-
den kurabileceğimi garanti edemem doğrusu. Banyoya bir
raf yapmakta bile güçlük çekiyorum." Bu espri beğenildi.
Blake bile gülümsüyordu. Maria da odanın karşısında ıslıl
ıslıl gülümseyerek bakıyordu ona. Ağlıyor muydu yoksa?
Leonard'ın yüzü kızardı. Başarısının sarhoşluğuna kapıl-
mıştı. On espri daha yapabilmeyi isterdi. "Ancak ikimizin
adına söz veririm ki mutlu olacağız. Geldiğiniz için hepini-
ze teşekkür ederim."

Konuşması alkışlarla noktalandı. Yine Russell'in yü-
reklendirmesiyle odanın karşısına geçip Maria'yı öptü.
Russell de Jenny'yi. Ondan sonra herkes içkilerin başına
geçti.

Blake gelip Leonard'ın elini sıkarak nişanlanmasını
kutladıktan sonra, "Şu sakallı Amerikalı," dedi. "Siz onu
nereden tanıyorsunuz?"

Leonard bir an duraladı. "Aynı yerde çalışıyoruz."

"Amerikalılarla çalıştığınızı bilmiyordum."

"Öyle. Ortak bir girişim. Yeni telefon şebekesi."

Blake gözünü dikip baktı. Sonra da onu odanın تنها
bir köşesine çekti. "Size bir öğüt vereyim. Şu Amerikalı...
Adı Glass'tı değil mi? O Bill Harvey'in adamıdır. Glass'la
çalıştığınızı söylemekle bana ne iş yaptığınızı açıklamış ol-
dunuz. Altglienicke'desiniz. Altın Operasyonu. Benim bu-
nu bilmem gerekirdi. Güvenlik kurallarını çiğnediniz."

Leonard, siz de gizli haber alma örgütünden olduğunuzu açık etmekle bir güvenlik kuralını çiğnediniz demek için kendini zor tuttu.

Blake, "Buradaki öbür konukların kim olduklarını bilmiyorum," diye sözünü sürdürdü. "Bildiğim bir şey varsa bu kentin küçük bir yer olduğudur. Köyden farksız. Glass'la birlikte görülmemelisiniz. Kendinizi ele veriyorsunuz. Meslek hayatınızla toplumsal hayatınızı birbirinden ayrı tutmanızı salık veririm. Şimdi gidip nişanlınızı kutlayayım, sonra da biz kalkalım."

Blake'ler gittiler. Leonard içkisini alıp bir köşeye çekildi. Aklının bir köşesi, fitne bir köşesi, Glass'la Maria'nın arasında birşeyler geçip geçmediğini öğrenmesi gerektiğini söylüyordu. O ikisi birbirlerinin varlığından habersiz görünüyordular. Derken Glass da izin isteyip gitti. Lofting birkaç içki içmiş, Charlotte'la işi yoluna koyacağına benziyordu. Jenny, Russell'ın kucasına oturmuştu. Dördü, oradan çıkınca bir lokantaya, sonra da bir dans salonuna gitmeye karar vermişlerdi. Leonard'la Maria'yı da kandırıp birlikte götürmeye çalıştılar. Başaramayacaklarını anlayınca öpüşerek, birbirlerine sarılarak, merdiven boşluğundan hoşça kalın diye seslenerek gittiler.

Her düzgün yüzeyde boş bardaklar vardı. Sigara dumanı havada asılı kalmıştı. Ev çok sakindi.

Maria çıplak kollarını Leonard'ın boynuna doladı. "Çok güzel bir konuşma yaptın. Öyle işlerde usta olduğunı söylememiştin." Öpüştüler.

"Başka hangi işlerde usta olduğumu anlamam epey uzun sürecek," dedi Leonard. Sekiz kişinin karşısında konuşmuştu. Bambaşka bir insan gibi hissediyordu kendini; yapamayacağı şey yoktu.

Paltolarını giyip çıktılar. Niyetleri Kreuzberg'de yemek yemek, geceyi, Adelbertstrasse'de geçirmektir. Nişanlarını iki evde de kutlamış olacaktı böylece. Maria evindeki yatak odasını hazırlamış, yatağa temiz çarşaflar, şa-

rap şişelerine yeni mumlar koymuş, bir kâseyi güzel kokular saçan kuru bitkilerle doldurmuştu.

Oranienstrasse'de, her zaman gittikleri bir lokantada pırzola ile bezelye püresi yediler. Nişanlandıklarını bilen lokanta sahibi onlara birer bardak *Sekt* getirdi. Müesseseden. Oturdıkları yer yatak odasından farksızdı. Lokantanın kuytu bir köşesindeki bir bölmeye girmişlerdi. Koyu renk cilalı masanın üç yanında, tahtaya sürtünen sırtların pürüzsüz bir kayganlık kazandığı beş santim kalınlığındaki ahşap bölme yükseliyordu. Masaya, kucaklarına sarktığı zaman ağırlığı hissedilen brokar bir örtü serilmişti. Garsonlardan biri onun üstüne kolalı bir keten örtü yaydı. Kalın bir zincirle tavandan sarkıtılan kırmızı cam lâmba ölgün bir ışık yayıyordu. Kızarmış et, koyu kahve ve Brezilya purosuna kokularıyla yüklü olan sıcak, nemli hava onların üstüne de bir örtü çekmişti sanki. *Stammtisch*'in, gedikli müşteriler masasının çevresindeki beş altı yaşlı erkek, bira ve *Korn* içiyor, daha yakındaki bir masada *Skat* oynanıyordu.

Yaşlı erkeklerden biri yalpalayarak Leonard'la Maria'nın yanından geçti, tiyatroya bir havayla saatine bakıp "*Auf zur Ollen!*" diye söylendi.

Adam gidince Maria açıkladı. Berlinlilerin kullandığı bir deyimdi. 'Kocakarıya dönelim bakalım.' "Elli yıl sonra sen de öyle mi diyeceksin?"

Leonard bardağını havaya kaldırdı. "*Olle'*me içiyorum."

Maria'ya sözünü edemeyeceği bir başka kutlama töreni yapılacaktı yakında. Bir hafta sonra tünelin birinci yaşgünü kutlanacaktı. İlk telefon konuşmasının dinlendiği günün tünelin hayatındaki birinci gün olduğuna karar vermişlerdi. O günün anlam ve önemini belirtecek birşeyler yapılması gerektiğine de. Güvenlik kurallarına uygun, ancak göz kamaştırıcı, aynı zamanda simgesel bir kutlama yapılmalıydı. Bir komite kuruldu, Glass kendisini başkan-

lığa atadı. Komitede Amerikan ordusundan bir çavuş, bir Alman irtibat subayı ve Leonard da vardı. Her ülkenin katkısı ulusal kültürlerinin bir özelliğini yansıtacak, böylece de ulusların arasındaki işbirliği vurgulanmış olacaktı. Leonard komite başkanının öngördüğü işbölümüyle biraz haksızlık ettiğini düşündüyse de sesini çıkarmadı. Amerikalılar yiyecekleri, Almanlar içkileri sağlayacak, İngilizler de sürpriz bir eğlence hazırlayacaklardı.

İşe ayrılan para yalnızca otuz sterlin olduğundan, Leonard Anglikan Kilisesi Gençlik Derneğinin, Naafi'nin Toc H Kulübünün ilan tahtalarını gözden geçirerek ülkesinin onuruna layık bir gösteri düzenlemeye çalıştı. Bir İngiliz onbaşının karısı çay falına baktığını duyurmuştu. Birinin de şarkı söyleyen bir köpeği vardı, ama köpek kiralık değil satılıktı. İngiliz Hava Kuvvetleri Futbol Kulübünün birkaç üyesi –gerekli oyuncu sayısını tutturamamakla birlikte– eski bir İngiliz halk oyunu oynayabilecekti. Bir de, tekbaşına yolculuk eden çocuklarla bunak akrabaları istasyonlarda ve havaalanında karşılayabileceğini duyuran bir Evrensel Teyzenin ilanı vardı. Son olarak da yalnızca beş yaşından küçüklere gösteri yapabileceğini belirten ‘birinci sınıf’ bir sihirbaz.

Nişanlanacağı günün sabahı, birinden aldığı haberi değerlendirek İskoç alayındaki bir çavuşla ilişkiye geçti. O da astsubay yemekhanesi yardım sandığına yapılacak otuz sterlinlik bağış karşılığında kutlama şenliklerine bir gaydacı getirmeye söz verdi. Geleneksel kılığı, ekose etekliği, kürk kesesi, tüyleri ve tulumuyla gerçek bir İskoç gaydacısı. Bu haber, yaptığı kısa konuşma ve esprisinin beğenilmesi, içtiği *Sekt*, ondan önce içtiği cin, artık iyice ilerletmeye başladığı Almancası, pek rahat bulduğu bu lokanta, onunla kadeh tokuşturan nişanlısının güzelliği, bunların hepsinin bir araya gelmesi, Leonard'ın, ben kendimi hiç tanıımıyordum, sandığımdan çok daha ilginç ve –evet, bu doğrudu– başarılı bir erkekmişim diye düşünmesine

yol açtı.

Maria nişan gününün onuruna saçını yaptırmıştı. Shakespeare'in alnına benzeyen geniş alnında özenle dağıtılmış birkaç perçem, ensesinin üstünde de yeni bir beyaz toka vardı. Bu çocukça toka düşkünlüğünden vazgeçemiyordu bir türlü. Şimdi de nişanlısına hoşgörülü bir alaycılıkla, ilk günlerde Leonard'ı devre şemalarını düşünmek, aklından hesaplar yapmak zorunda bırakan, hem teslimiyet, hem sahip çıkma anlamı taşıyan bakışıyla bakıyordu. Kurfürstendam'daki bir Arap'tan satın aldıkları gümüş yüzük parmağındaydı. Ucuz bir yüzük almakla özgürlüklerini kamtlamışlardı. Kuyumcu vitrinlerinin önlerindeki genç çiftler üç aylık kazançlarından daha yüksek fiyata satılan nişan yüzüklerine bakıyorlardı. Maria'nın yaptığı, Leonard'ın dinlemeye utandığı için uzaktan izlediği sıkı pazarlıktan sonra, onlar yüzüğü beş marktan daha düşük bir fiyata almışlardı.

Şimdi, Maria'nın eviyle hazır bekleyen yatak odasıyla, nişanın gerçek anlamda kutlanmasıyla atalarındaki tek engel bu yemektir. Cinsellikle ilgili birşeyler konuşmak istedikleri için Russell'dan söz ediyorlardı. Leonard sorumlu erkek havasıyla uyarıda bulundu. Maria'nın, arkadaşı Jenny'nin kulağını bükmesini istiyordu. Russell çapkın adamdı; Glass'ın deyişiyle hızlı erkek. Bir gün, Berlin'de geçirdiği dört yıl içinde çetelesini tuttuğu Alman kıızı sayısının yüz elliye geçtiğini açıklamıştı. Leonard Almanca konuşmaya başladı. "Adamın mutlaka belsoğukluğu, *den Tripper...*" Bu sözcüğü genel tuvaletlerdeki afişlerden öğrenmişti son günlerde. "...olduğunu bir yana bıraksak bile, Jenny'yi ciddiye almayacaktır. Kızın bunu bilmesi gerekir."

Maria elini ağzına götürmüştü, *Tripper* lafına gülüyordu. "Sei nicht doff! Sen... *schüchtern*. İngilizcede nasıl diyorsunuz?"

"Galiba sıkılğan."

"Jenny başının çaresine bakmayı bilir. Russell içeri girdiğinde bana ne dedi biliyor musun? 'Bunu gözüm tuttu. Aylıklarımızı ancak gelecek haftanın sonunda alacağız ve ben onunla bir lokantaya gitmek istiyorum. Sonra da dansa. Ayrıca,' dedi, 'bu adamın çok güzel bir çenesi var. Superman'e benziyor.' Hemen harekete geçti, sizin Russell de kızı kendisinin tavladığını sandı."

Leonard çatalıyla bıçağını bırakıp yapmacık bir kederle ellerini ovuşturdu. "Ulu Tanrım! Ben neden bu kadar cahilim?"

"Cahil değilsin, safsın. İlk yattığın kadınla evleniyorsun. Öyle olması çok iyi. Harika! El değmemiş eş peşinde koşan erkekler değil, kadınlar olmalı aslında. Sizi gençliğinizde elde etmeliyiz..."

Leonard tabağını yana itti. İnsanın baştan çıkartılırken yemek yemesi olanaksızdı.

"Acemilik çağınızda elde edelim ki bizi nasıl hoşnut edebileceğinizi öğretilim."

"Biz kim?" dedi Leonard. "Ben senin tek bir kişi olduğunu sanıyordum. Biri daha mı var yoksa?"

"Tek kişiyim. Senin için benden başkası olmayacak. Sen yalnızca beni düşün yeter."

Leonard, "Seni istiyorum," dedi, el sallayıp garsonu çağırdı. Abartmıyordu, çok kısa bir süre sonra sevgiliyle yatmazsa hasta olabileceğini hissediyordu. Midesinde, midesindeki bezelye püresinin üstünde bir basınç vardı.

Maria kadehini kaldırdı. Hiç bu kadar güzel görünmemişti. "Saflığa!"

"Saflığa! Ve Alman-İngiliz işbirliğine."

Maria, "Bu çok saçma," dediyse de öyle düşünmediği bakışlarından anlaşılıyordu. "Bu adam benim üçüncü Reich olduğumu mu sanıyor? Reich'la mı evleneceğini sanıyor? Her insanın ülkesini temsil ettiğine inanıyor mu gerçekten? Bu konuşmanı beğenmedim. Bizim binbaşı bile Noel yemeğinde senden iyi konuşur."

Hesabı ödeyip paltolarını giyerek dışarı çıktıklarında daha ciddi bir havayla ekledi. "Benim güvenmediğim öbürü. Beni sorguya çekerken de hoşlanmamıştım. Kafası tek yönde çalışıyor ve fazla çalışıyor. Öyleleri tehlikelidir. İnsan Amerika'yı sevmiyorsa mutlaka Rus casusudur, diye düşünüyor. Yeni bir savaş çıkarmak isteyenler işte öyleleri."

Leonard'ın kızın Glass'tan hoşlanmadığını söylemesine sevinmişti. Yine de, "Kendini fazla ciddiye alır, ama kötü adam değildir," dedi. "Berlin'de bana çok dostluk gösterdi."

Maria ona biraz daha sokuldu. "Ah senin bu saflığın! İyiliğini gördüğün herkesi seviyorsun. Hitler sana bir içki ısmarlasaydı onun için de hiç kötü adam değilmiş, derdin herhalde."

"Daha önce kimseyle yatmadım deseydi, sen de Hitler'e tutulurdun mutlaka."

Kahkahaları boş sokakta çınladı. 84 numaranın merdivenlerini tırmanırken de çıplak tahta basamaklarda yankılandı. Dördüncü katta biri, kapısını birkaç santim araladı, sonra da güm diye kapattı. Beşinci kata çıkarlarken kıkır kıkır gülüşerek, birbirlerine susss, susss diye tıslayarak neredeyse eskisi kadar gürültü ettiler.

Maria hoş bir karşılama olsun diye evin bütün ışıklarını yanık bırakmıştı. Yatak odasında elektrik sobası da yanıyordu. O banyodayken Leonard kızın hazırladığı şarap şişesini açtı. Havada adım koyamadığı bir koku vardı; belki soğan kokusu, belki ona karışan başka bir şey. Ona bir şeyleri anımsatıyordu, ama çıkartamadı. Bardakları doldurup radyoyu açtı. *Heartbreak Hotel*'i bir kere daha dinleyebilse sevinecekti. Gelgelelim klasik müzikle bir caz programından başka bir şey bulamadı ki, ikisinden de hoşlanmazdı.

Maria banyodan çıkınca kokudan söz etmeyi unuttu. Bardakları yatak odasına götürdüler, birer sigara yakıp ni-

şan toplantısını konuştular. O odada da duyulan koku ve çanaktaki kuru bitkilerin hoş kokusu sigara dumanının arasında kayboldu. Lokantada kapıldıkları istek yeniden canlanmıştı. Konuşurlarken soyunmaya, birbirlerine dokunup öpüşmeye başladılar. Çırılçıplak kaldıklarında sesleri de fısıltı halini almıştı. Dışarıdan, gece uykusuna dalmaya hazırlanan kentin hafifleyen uğultusu geliyordu. Bahara girdikleri için azaltılan yatak örtülerini üstlerine çektiler. Cinsel hazlara dalmayı biraz geciktirerek beş dakika süreyle birbirlerine sarılıp öylece yattılar. Maria, "Nişanlıyız," diye mırıldandı. "*Verlobt, verlobt.*" Böyle demesi bile bir uyarı, bir çağrıydı sanki. Gevşek hareketlerle sevişmeye başladılar. Leonard'ın sağ yanağı kızın yanağına dayalıydı, yastığı ve Maria'nın kulağını görüyordu. Maria da onun omzunun üstünden baktığında sırtındaki küçük kasların gerilip gevşediğini seçebiliyor, onun gerisinde, tek mumun aydınlatamadığı karanlık köşeler görünüyordu. Leonard gözlerini yumunca büyük bir su haznesinin kırıltısız yüzeyini görür gibi oldu. Wansee Gölünün yaz günlerindeki görünümü. Attığı her kulaçla biraz alçalıyor, daha derine iniyordu. Sonunda, başının çok üstünde kalan yüzey gümüş eriyiğine döndü, Maria usulca kıınıldanıp birşeyler mırıldandığında sözleri cıva damlaları gibi döküldüyse de tüy kadar hafifti. Leonard kısaca homurdandı. Maria bu kez ağzını onun kulağına dayayarak sözünü yineledi, Leonard yine anlamadı. Dirseğine yaslanarak gövdesini biraz kaldırdı.

Kolunun altında çarpan yüreğin hızlanmasını cinsel bir heyecana yorması, kızın gözlerinin iri iri açılmasına, dudaklarının üstünde inci gibi ter damlaları birikmesine, dilini oynatıp söylediklerini bir kere daha yinelemekte güçlük çekmesine kendisinin neden olduğunu düşünmesi safaktan mıydı, acemilikten mi? Başını biraz eğdi. Maria'nın gözleri fısıltıların en hafifiyle çerçevelenmişti. Leonard başını iki yana salladı. Maria ağzına yapışan dilini oynatma-

yı başarıp bir kere daha denedi. Leonard'ın sonunda duya-
bildiği cümle şuydu: "Dolapta birisi var."

O zaman onun yüreği de Maria'nınkiyle yarış etmeye
başladı. Göğüs kafesleri birbirine değiyor, dörtmala giden
atların ayak seslerini andıran yürek atışlarının ritmik
gümbürtüsünü kulaklarıyla değil derilerindeki sinir uçla-
rıyla algılıyorlardı. Leonard yüreğinin sesini unutup dışa-
rıdan gelecek seslere kulak vermeye çalıştı. Sokaktan bir
araba geçmiş uzaklaşıyordu. Su borularından gelen bir
ses de vardı, ama onun dışında hiçbir şey. Yalnızca sessiz-
lik; telâşla kulak verilen bir sessizliğin çıtırtılı gerginliği.
Bir kez daha kulak kabarttı, bir ipucu bulur muyum diye
kızın yüzünü inceledi, bir frekans aradı. Maria'nın yüzün-
deki bütün kaslar gerilmiş, parmakları onun kolunu çim-
dikliyordu. O hâlâ sesi işitiyor, Leonard'ın dikkatini o yö-
ne çekmeye çalışıyor, onu daracak bir alandaki sessizliğin
dalga boyunu dinlemeye zorluyordu. Leonard gövdesini kı-
zın bedeninden ayırmadığı halde pörsüyüp kalmıştı. İki ay-
rı insandılar şimdi. Birbirine değen karınları terden ıslan-
mıştı. Bu kız sarhoş muydu, deli mi? Keşke öyle olsaydı.
Başını yana eğdi, bütün dikkatini toplayarak yeniden ku-
lak verdi ve o zaman duydu. Çoktandır duyduğunu da ay-
nı anda anladı. Başka bir şey beklemişti o; bir ses, bir tını,
birbirine değen nesnelerin sürtüşmesinin hışırtısını. Oysa
bu yalnızca havanın sesiydi. Kapalı bir yerde solunan ha-
vanın, ciğerlere çekilip salınan solukların kısık sesi. Dört
ayak üstüne kalkarak döndü. Dolap kapının ve elektrik
düğmesinin hemen yanındaydı. Aranıp gözlüklerini yer-
den aldı. Gözlükleri takmak karanlıkta görmesini kolaylaş-
tırmadı. İçgüdüleri, giyinip örtünmeden hiçbir şey yapa-
mayacağını, hiçbir şeyi göğüsleyemeyeceğini, hiçbir şeye
boyun eğemeyeceğini söylüyordu. Donunu bulup giydi.
Maria yatakta oturuyordu. Ağzını burnunu elleriyle ört-
müştü.

Belki de depoda geçirdiği ayların etkisiyle, Leonard

dolaptaki insanın varlığından haberli olduklarını belli edecek bir şey yapmamaları gerektiğini düşünüyordu. Gelişigüzel laflar ederek kızla konuşurmuş gibi görünmesi de olanaksızdı. O yüzden, ayağında donuyla karanlıkta durdu ve kapıldığı dehşet içinde bundan sonra ne yapacağını düşünürken sıkışan gırtlığından en sevdiği şarkının sözleri yükseldi.

Maria eteğiyle bluzuna uzandı. Bu hareket mumun alevini titrettiyse de söndürmedi. Leonard iskemlenin üstüne bıraktığı pantolonunu aldı. Mırıldandığı şarkının temposunu hızlandırdı, neşeli bir ezgi haline getirdi. Giyinmekten başka bir şey düşünmüyordu artık. Pantolonu giydikten sonra göğsünün çıplaklığının tüylerini ürperttiğini karanlıkta bile fark etti. Gömleğini giyince ayakları korumasız kalmıştı. Ayakkabılarını buldu, ama çoraplarını bulamadı. Ayakkabı bağlarını bağlarken şarkıyı kesti. Kumaş hışırtılarıyla şarkısı bir ara soluk seslerini bastırmıştı. Ancak şimdi o ses yine işitiliyordu. Gürültülü olmamakla birlikte düzenliydi, derin solukların sesiydi. Leonard'a, soluk alan kişinin kesin bir amacının olduğu izlenimini verdi. Maria mumun önünde duruyordu, dev boyutlar kazanan gölgesi kapıya ve dolap kapağına vurmuştu. Leonard'a bakıyor, gözleriyle onu kapıya yolluyordu.

Genç adam çıplak taban tahtalarına usulca basmaya özen göstererek hızla ilerledi. Dört adım atması yetmişti. Elektrik düğmesi dolabın hemen yanındaydı. Oradaki insanın varlığını hissetmemek, o insanın manyetik alanını parmak uçlarıyla ve kafasının derisiyle algılamamak olanaksızdı. Birazdan kendilerini ele verecekler, adamın varlığından haberi olduklarını belli edeceklerdi. Elektrik düğmesine uzanırken elinin tersi cilalı tahtaya değdi. Maria arkasında duruyor, elini onun beline bastırıyordu. Tavan da patlayan ışık yalnızca altmış mumluk bir ampul olabilir miydi gerçekten? Oda birden aydınlanınca gözlerini büzüştürdü. Ellerini havaya kaldırmış hazır bekliyordu. Dolabın kapısı şimdi açılırdı. Hızla açılırdı. Şimdi.

Hiçbir şey olmadı. Çift kanatlı bir kapıydı, birinin ar-

kasında çekmeceler vardı ve o sıkıca kapalıydı. Giyeceklerin asıldığı, bir insanın ayakta durabileceği genişlikteki bölmenin kapısı hafif aralıktı. Kilit tutturulmamıştı. Mandalı hareket ettiren iri bir pirinç halkadan oluşan kilit. Leonard elini o halkaya uzattı. Adamın soluklarını işitebiliyordu. Yanlış duymamışlardı, hayır. İki dakika sonra yandııkları için gülüşemeyeceklerdi. Soluk sesleriydi bunlar; bir insanın solukları. Halkayı başparmağı ve işaret parmağıyla tutup sessizce çekti, elinden bırakmadan geri ledi. Neyle karşılaşacaksa, aralarında biraz boş yer bulunmasını istiyordu. Uzaklık ne kadar büyürse o kadar zaman kazanırdı. Bu geometrik hesaplar sıkıca bağlanmış küçük paket düşünceler olarak beliriyordu kafasında. Ne yapmak için zaman kazanacaktı peki? Bu soru da sıkıca paketlenmişti. Halkayı biraz daha sıkı tuttu, sertçe asılarak kanadı ardına kadar açtı.

Hiçbir şey yoktu. Yalnızca bir serj paltonun karaltısı ve dolap kapağının hareketiyle dışarı emilen bir koku. Alkol ve turşu kokularının karışımı olan zehirli bir koku. Ardından bir yüz. Bir Adam. Dolabın tabanına oturmuş, dizlerini göğsüne çekmiş uyuyordu. Sarhoş uykusu. Bira, Korn ve soğan ya da lahana turşusunun kokusu. Ağız açıktı. Alt dudakın içinde yıvışık, beyaz bir şeyin izi, dudakın ortasında, beyaz izi dik açıyla kesen bir kan pıhtısı vardı. Soğumuş bir yara. Bir başka sarhoştan yediğı yumruğun sonucu belki. O pis kokudan kaçmak için ikisi de biraz gerilediler.

Maria, "Eve nasıl girmiş?" diye fısıldadıktan sonra soruya kendisi karşılık verdi. "Geçen gelişinde yedek anahtarı almıştır."

Gözlerini dikip adama baktılar. O anda herhangi bir tehlike yoktu. Korku yerini tiksintiye, özel hayatlarının işgale uğramış, evlerine girilmiş olmasından ötürü duyulan öfkeye bırakmıştı. Bu da korkudan iyi bir şey sayılmazdı. Leonard düşmanla bu koşullar altında karşılaşacağını dü-

şünmemiştir. Adamı tartmaya, ölçüp biçmeye fırsat bulmuştu şimdi. Kafa küçüktü, tepedeki saçlar seyrelmişti. Sigara zifirinden rengi dönmüş, Berlin'de sık sık gördüğü, kökleri yeşile çalan sarımtırak saçlar. Burun iriydi, sağlıklı görünmüyordu. Gergin parlak derisinin altındaki kılcal damarlar çatlamıştı. Güçlü izlenimi veren tek şey çığ et kırmızılığındaki kalın parmaklı, iri eklemli, kemikli elleriydi. Omuzları dardı. Öyle kamburunu çıkarmış otururken anlamak pek kolay değildi, ama bücür bir herife benziyordu. Bücür, ama zorba. Korku yaratmış, María'yı itip kakmış olmasından ötürü gözünde büyütmişti adamı. Onun kafasındaki Otto nice vartalar atlatmış kabadayı bir asker, Leonard'ın yaşının küçüklüğünden ötürü katılamadığı savaştan sağ çıkmayı başaran biriydi.

Maria dolabın kapısını kapadı. Yatak odasının ışığını söndürüp oturma odasına geçtiler. Oturamayacak kadar gergin ve sinirliydiler. Maria sevgilisinin daha önce duymadığı bir buruklukla konuşuyordu.

"Elbiselerimin üstünde oturuyor. Oraya işeyecek."

Leonard bunu düşünmemiştir, ama kız söyledikten sonra ona da bu en acil sorun gibi görünmeye başladı. Bunu nasıl önleyebilirlerdi peki? Herifi karga tulumba dolaptan çıkarıp tuvalete mi taşıyacaklardı?

"Ondan nasıl kurtulabiliriz?" diye sordu Leonard. "Polis çağıralım mı?" İki *Polizisten*'in gelip Otto'yu götürdüklerini görür gibi olmuştu bir an. O gidince sinirlerini yatıştırmak için birer içki içer, biraz gülüştükten sonra geceyi niyetlendikleri gibi bitirebilirlerdi. Güzel bir düşünceydi bu.

Ne var ki Maria başını iki yana sallıyordu. "Onu tanular. Bira bile ısmarlıyorlar. Çağırsak da gelmezler." Dalgındı. Almanca birşeyler söyleyip sırtını döndü, ne yapmayı düşündüyse vazgeçti, yine Leonard'a döndü. Bir şey söyleyecekti, ondan da vazgeçti.

Leonard kutlama törenini gönlünce tamamlamanın

yollarını düşünüyordu hâlâ. Bütün iş pis bir sarhoştan kurtulmaktı. "Ben onu dışarı sürüklesem, merdivenden indirip sokağa bıraksam... Bahse girerim uyanmaz bile."

Maria'nın dalgınlığı öfkeye dönmüştü. Adamı oraya getiren nişanlısıymış gibi, "Benim yatak odamda, bizim yatak odamızda ne işi var?" diye bağırdı. "Bunu niye hiç düşünmüyorsun? Niye dolaba saklanmıştı? Söyle hadi! Sen-ce neden?"

"Bilmiyorum. Şu anda umurumda da değil. Tek isteğim buradan gitmesi."

"Umurunda değil! Düşünmek istemiyorsun." İskemlelerden birine çöktü. Ayakkabı onarıcılarının kullandığı kalıbının çevresindeki ayakkabı yığınının yanına oturmuştu. Bir çift ayakkabı çekip ayağına geçirdi.

Leonard kavga çıkacağını anlamıştı. Nişanlandıkları gece kavga edeceklerdi. Onun hiçbir suçu olmadığı halde atışıyorlardı. En azından Maria atışyordu.

"Benim için önemli," diyordu. "Ben o domuzla evliydim. Seninle sevişirken o domuzun, o bok soyunun dola-bımda olması benim için önemli. Ben onu tanırım. Ne dediğimi anladın mı?"

"Maria..."

Maria bu kez sesini yükseltti. "Ben onu tanırım diyorum." Sigara yakmaya çalışıyor, bir türlü beceremiyordu.

Leonard'ın canı da sigara istemişti. Yatıştırıcı bir sesle, "Yapma, Maria," dedi.

Maria sigarasını yakmayı başarmış dumanı içine çekiyordu. Onun da yararı olmadı; bağıırcasına konuşuyordu hâlâ. "Benimle böyle konuşma. Sakinleşmek istemiyorum. Sen niye bu kadar sakınsın? Niye kızmıyorsun? Adamın biri seni yatak odanda gözetlemeye gelmiş. Ortalığı altüst etmen gerekir! Oysa sen ne yapıyorsun? Başını kaşıyıp sakın sakın polis çağıralım diyorsun!"

Leonard kızı haklı buldu. Doğru söylüyordu Maria; nasıl tepki göstereceğini bilememişti. Düşünmemişti bile.

Böyle işlerde bilgisi yoktu. Maria ondan büyüktü, evlenip boşanmıştı. İnsan yatak odasına gizlenen birini bulunca böyle davranırdı herhalde. Bir yandan da kızın söylediklerine sinirleniyordu. Sen erkek değilsin, demeye getirmişti düpedüz. Sigara paketini bulmuştu, bir sigara çıkardı. Maria hâlâ söyleniyordu ve söylediklerinin yarısı Almancaydı. Çakmağı da avucunda tutuyordu sımsıkı. Leonard'ın parmaklarını açıp aldığını ya fark etti, ya fark etmedi.

"Aslında senin bağırıp çağırman gerekirdi," dedi. "Adam benim kocam, değil mi? Hiç kızmadın mı? Birazcık olsun kızmadın mı?"

Şimdi çok ileri gitmişti. Leonard ciğerlerine çektiği dumamı boşaltırken, "Sus!" diye bağırdı. "Tanrıaşkına biraz sus!"

Maria hemen sustu. Leonard da susmuştu. Sessizlik içinde sigaralarını içtiler. Kız hâlâ yerinde oturuyordu. Leonard küçük odada elverdiğince uzağa gidip orada durdu. Maria az sonra ona baktı ve gülüşüyle özür diledi. Leonard anlamsız bir yüzle öylece duruyordu. Maria kızmasını istemişti, o da kızacaktı. Hiç değilse bir süre.

Maria bir süre sigarasını söndürmekle oyalandı. Konuşmaya başladığında, gözünü tablaya bastırıldığı sigaradan ayırmadı. "Niye oraya saklandığını ben söyleyeyim. Otto'nun ne istediğini söyleyeyim sana. Keşke bilmeseydim. Bilmek hiç hoşuma gitmiyor ama..." Yemiden konuşmaya başladığında sesi biraz daha neşeliydi. Bir kuram geliştirmişti. "Otto'yu ilk tanıdığın zaman iyi bir adam olduğunu düşünürsün. Çok yumuşaktır. İçmeye başlamadan önce öyleydi. Yedi yıl önce. Başlangıçta çok iyiydi, beni hoşnut etmek için elinden geleni yapardı. O zaman evlendim onunla. Zamanla, o iyiliğin mülkiyet duygusundan kaynaklandığını anladım. Karısını malı gibi görür. Her an başka erkeklere ya da onların sana baktığını düşünür. Çok kıskançtır. Sonra dövmeye, yalanlar, masallar uydurmaya başlar. Sen şu adamla ya da sokaktaki o herifle... Adamın

kimliği hiç önemli değildir. Karısının birileriyle ilişkisi olduğunu düşünür hep. Benim Berlin halkının yarısıyla yattığımı, öbür yarısının da sırada beklediğini düşünürdü. O arada içkiyi artırdı. Durumu anlamam epey uzun sürdü."

Yine sigara paketine uzanıyordu, ama ürperdi ve vazgeçti. "Hep o saplantı... Bir başka erkekle ben... Onun istediği bu. Düşündükçe kızıyor, ama yine de istiyor. Benim başka bir erkekle sevişmemi seyretmek ya da bundan söz etmek istiyor. Bundan heyecan duyuyor."

Leonard, "Öyleyse o... o bir tür sapık," dedi. İlk kez kullanıyordu bu kelimeyi. Hoşuna gitti.

"İyi bildin. O gün seninle benim aramdaki ilişkiyi öğrendi ve beni dövdü. Sonra gitti, düşündü, başka şey düşünemez oldu. Bütün düşleri gerçekleşecekti. Bu kez masallarla değil, gerçek olayla heyecanlanacaktı. İçip içip düşündü, bir yerden bir anahtar uydurdu. Bu gece her zamankinden çok içti, buraya gelip bekledi..."

Ağlamaya başlamıştı. Leonard yanına giderek omzunu tuttu.

"Bekledi, ama biz geciktik, o da sızdı. Belki biz... belki daha sonra dolaptan fırlayacak, beni suçlamaya başlayacaktı. Hâlâ onun malı olduğumu, suçluluk duyacağımı sanıyor..."

Ağlamaktan konuşamıyor, eteğinin cebinde mendil arıyordu. Leonard pantolon cebindeki büyük beyaz mendili uzattı. Maria burnunu sildikten sonra derin bir soluk aldı.

Leonard konuşmaya hazırlanmışken kız daha önce davrandı. "Ondan nefret ediyorum. Bunları bilmekten nefret ediyorum."

O zaman Leonard söyleyeceğini söyledi. "Ben gidip bir bakayım." Yatak odasına giderek ışığı yaktı. Dolabın kapağını açabilmesi için oda kapısını kapatması gerekiyordu. Röntgenciye baktı. Otto bıraktıkları gibi oturuyordu. Maria dışarıdan seslendi, Leonard kapıyı iki parmak arala-

di. "Bir şey yok," dedi. "Yalnızca bakıyordum."

Gözünü adamdan ayırmıyordu. Maria koca olarak bu herifi mi seçmişti? Evet, öyle olmuştu. Ondan nefret ettiğini söyleyebilirdi, ama Otto'yu seçmişti. Bir de Leonard'ı. Aynı kişisel değerlendirmeyeyle Otto'yu da beğenmişti, onu da. Ortak bir yanları vardı demek; ya kişiliklerinde, ya görünüşlerinde ya da yazgılarında falan. Leonard şimdi gerçekten kızmıştı Maria'ya. Maria yaptığı bu seçimle, şimdi silkip attığı bu adamla onu birbirine bağlamıştı. Maria sanki her şey bir rastlantı sonucu olmuş, kendisiyle hiçbir ilişkisi yokmuş gibi davranıyordu, ama bu röntgenci onların odalarındaydı. Maria öyle bir seçim yaptığı için dolap-taydı; sarhoştı, sızmıştı, oradaki elbiselerin üstüne işeyecekti. Çok kızmıştı Leonard. Otto'nun burada bulunması kızın suçuydu; sorumluluk da onundu, herif de. Utanmadan ona, Leonard'a bağırması bir de.

Işığı söndürüp oturma odasına döndü. Evden çıkmak istiyordu. Maria yine sigara içiyor, sinirli sinirli gülümsüyordu.

"Sana bağırdığım için özür dilerim."

Leonard da sigara paketine uzandı. Pakette yalnız üç sigara kalmıştı. Masanın üstüne fırlatılınca paket kayıp yere, ayakkabıların yanına düştü.

Maria, "Bana kızma," diye mırıldandı.

"Kızmamı istiyordun ya?"

Kız başını kaldırıp şaşkın şaşkın baktı. "Gerçekten kızmışsın. Gel otur. Neden öfkelendiğini anlat."

"Oturmak istemiyorum." Şimdi sıra ona gelmişti ve bunun tadını çıkarıyordu. "Senin Otto'yla yaptığın evlilik sona ermemiş. O hâlâ yatak odanda. Öfkelenmemin nedeni bu. Ya oturup ondan nasıl kurtulacağımızı konuşuruz, ya da ben evime dönerim, siz ikiniz işinize bakarsınız."

"İşimize mi bakarsınız?" Alman aksanı bu tanıdık sözlerle garip bir kıvraklık kazandırmış, umduğu sert havayı yaratamamıştı. "Sen ne demek istiyorsun?"

Bir öfke gösterisinde bulunmasına izin vermeyip onun da kafa tutması Leonard'ı sinirlendirdi. O Maria'nın bağırıp çağırmasına fırsat vermişti oysa. "Ondan kurtulmamıza yardım etmezsen gecenin geri kalanını onunla birlikte geçirebilirsin, demek istiyorum. Eski günleri konuşur, şarabı bitirir, ne yapacaksanız yaparsınız. Ama ben size katılmam."

Maria elini o güzel geniş alnına dayayarak odanın bir köşesindeki düşsel tanığa seslendi. "İnanamıyorum. Adam kıskandı!" Sonra da Leonard'a döndü. "Sen de mi? Otto'dan farksız mısın sende? Evine gidip beni o adamla yalnız bırakmak istiyorsun ha? Evde oturup Otto'yla beni düşüneceksin, belki yatağa uzanıp Otto'yla beni bir arada..."

Leonard dehşete düşmüştü. Maria'nın ya da herhangi bir kadının böyle şeyler söyleyebileceği aklından geçmezdi. "Saçmalama," dedi. "Ben az önce götürüp onu sokağa bırakayım demiştim sana. Ama sen orada oturup bana herifin kişiliğini anlatmak istedin, gözyaşlarını da benim mendilimle kuruladın."

Maria mendili tortop edip fırlattı. "Al mendilini! Leş gibi kokuyor zaten."

Leonard mendili yerden almadı. İkisi de konuşmak istiyorlardı, kız ondan önce davrandı. "Onu sokağa atmak istiyorsan niye atmıyorsun? Yapacaksan yap! Niye harekete geçmiyorsun? Niye orada durup ne yapacağını benim söylememi bekliyorsun? Onu sokağa atmak istiyorsun. Erkek değil misin, götür at!"

Yine erkeklik sorunu. Odanın karşısına geçerek kızın bluzuna yapıştı, bluzun bir düğmesi koptu. Yüzünü Maria'nın yüzüne yaklaştırmaya başladı. "Çünkü adam senin adamın. Sen onu seçmişsin, kocan olmuş, anahtarın cebinde. O senin sorumluluğun." Boşta kalan eli yumruk olmuştu. Maria korkuya kapıldı, sigarasını elinden düşürdü. Kucağına düşürdü. Sigara yanıyordu,

ama Leonard aldırmadı. Umurunda değildi. Yine bağırma-ya başladı. "Sen bir yana çekilip oturacaksın, geçmişinle ilgili pisliği ben temizleyeceğim, öyle mi?"

Maria da bağırды. Hem de suratının tam ortasına. "Evet, öyle. Bana bağırın, yumruk atan, ırzıma geçmeye çalışan adamlardan bıktım. Şimdi bana bakacak, beni gözetcek bir erkek istiyorum. O erkeğin sen olabileceğini düşünmüştüm. Ama yanılmışım. Sen de onun gibi, bütün erkekler gibi kıskançlık göstermek, bağırıp çağırmak, yol bilmem ne..."

Tam o anda entarisi alev aldı.

Sigaranın yaktığı yerden önce parmak büyüklüğünde bir alev yükseldi, o alev bir saniyede başka yere sıçradı ve beyaz kumaşın kıvrımlarına saldırdı. Maria çığlık atmak için soluk almaya bile fırsat bulamadan alevlerin sayısı arttı, yalımlar çoğalarak yükseldi. Hızla ilerleyen sarılı mavili alevler. Maria ellerini eteğine vurarak ayağa kalktı. Leonard şarap şişesine ve onun yanında duran yarı dolu bardağa uzandı. Kız ayağa kalkıp bağırma-ya başladığında o şişedeki şarabı alevlerin üstüne dökmeye çalışıyordu. Nedir ki şarap yeterince hızlı dökülmüyordu. Etek flamenko dansözlerinin giydiği eteklere benzemişti; her yanından kırmızılar, turuncular ve onların arasından geçen mavilikler yükseliyor, Maria da o ateşten yükselip havalanacakmış gibi dönüyor, sıçırıyor, topuk vuruyordu. Bir saniye sonra Leonard ellerini eteğin beline geçirip asıldı. Etek tek parça halinde yere indi ve orada yeniden yalımlandı. Leonard ayakkabılarını giydiğine sevinerek ateşin üstünde tepindi. Alevler sönüp kumaş tütme-ye başlayınca kızın yüzüne bakabildi.

Maria'nın yüzünde gördüğü fiziksel acı değil, şaşkın bir rahatlama ifadesiydi. Eteğin astarı, sentetik olmayıp satene benzeyen, doğal ipliklerden dokunmuş iç etekliği birden ateş almamış, kızın yanmasını önlemişti. O da Leonard'm ayaklarının altındaydı şimdi. Rengi kararmışsa

da tutuşmamıştı.

Leonard yaptığı işi bırakamıyordu. Ateş tam anlamıyla sönünceye kadar giysilerin üstünde tepinmek zorundaydı. Yerden hâlâ siyahımtırak mavi ve yoğun bir duman yükseliyordu. Bir pencere açmak gereğini duyuyor, hiç kılmıdamadan duran belki de şok geçiren, bluzu dışında üzerinde hiçbir şey bulunmayan Maria'ya sarılmak istiyordu. Gidip banyodan sabahlığını getirmesi gerekirdi. Yerdeki halının tutuşmayacağına güven getirir getirmez ilk iş olarak onu yapacaktı. Ancak iyice söndürdüğü kanısına varıp kül yığınının uzaklaşabildiğinde önce kıza sokularak onu kollarına alması çok doğaldı. Maria kötü titriyordu, ama o geçirdi. Leonard, Leonard deyip duruyordu. Leonard da, "Maria, Tanrım, ah Maria, Maria'm," diyordu.

Sonunda birbirlerinden birazcık, yalnızca birkaç santim uzaklaşarak bakiştılar. Bir kere, son bir kere daha öpüştüler. Derken Maria'nın gözleri başka yöne çevrildi ve iri iri açıldı. Leonard dönüp baktı. Otto yatak odasının kapısına yaslanmış duruyordu. Hâlâ usul usul tüten etek Leonard'la ikisinin arasındaydı. Maria nişanlısının arkasına saklandı, Leonard'ın anlayamadığı Almanca birşeyler sıraladı. Otto başını iki yana salladıysa da bu kızın söylediklerine karşı çıkmak anlamına değil, başındaki sersemlikten kurtulmak için yaptığı bir hareketti sanki. Bir sigara istedi, Leonard çok iyi bildiği o cümleyi bile zor anladı. Almancası son zamanlarda ne kadar ilerlemiş olursa olsun, bu eski karı-kocanın arasındaki konuşmayı izlemekte güçlük çekeceğe benziyordu.

"*Raus*," dedi Maria. "Defol git."

Leonard İngilizce konuştu. "Biz polis çağırmadan çek git."

Otto yanık eteğin üstünden atlayarak masaya yanaştı. Bir İngiliz asker üniformasının ceketi vardı sırtında; ceketin kolunda, zamanında bir onbaşının şeridinin bulunduğu yerde koyu bir iz görülüyordu. Sigara tablasını ka-

nıstırdı, izmaritlerin en büyüğünü seçip Leonard'ın çakmağıyla yaktı. O hâlâ Maria'ya siper olmaya çalıştığından yerinden kımlıdayamıyordu. Otto izmaritten derin bir nefes çekerek onların yanından dolaştı, sokak kapısına yöneldi. Böyle çıkıp gitmesi inanılacak şey değildi. Gitmiyordu zaten. Kapının yanından geçti, banyoya girdi. Otto kapıyı kapatır kapatmaz Maria yatak odasına koştu. Leonard bir tencereye su doldurup eteğin üstüne döktü. Küller iyice ıslanınca hepsini çöpe attı. Banyodan iğrenç sesler çıkarak peş peşe geçiren, gırtlığını temizleyip hark tuu diye tüküren adamın gürültüsü geliyordu. Maria tepeden tırnağa giyinmiş olarak döndü. Tam bir şey söylemeye hazırlanıyordu ki bir şangırtı işitildi.

"Senin yaptığın rafı yere indirdi," dedi. "Sendeleyip üstüne devrildi herhalde."

Leonard, "Kasıtlı olarak yaptı," diye karşılık verdi. "Rafı oraya benim astığımı biliyor." Maria başını iki yana salladı. Leonard onun adamı savunmaya çalışmasını anlayamadı.

"Çok sarhoş," dedi Maria.

Banyonun kapısı açıldı, Otto yine karşılarına dikildi. Maria ayakkabı yığınının yanındaki iskemleye doğru gerediyse de oturmadı. Otto yüzünü gözünü yıkamış, pek iyi kurulamamıştı. Islak saçları alınına düşmüştü. Burnunun ucunda bir su damlası sallanıyordu. Elinin tersiyle burnunu sildi. Su damlası değil sümüktü belki de. Gözü sigara tablasındaydı, ama Leonard yolunu kesmişti. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, bacaklarını iki yana açmış dikiliyordu. Astığı rafın devrilmesi tepesini attırmıştı, birtakım hesaplar yapıyordu. Otto ondan on beş santim daha kısa, belki on beş kilo hafifti. Fiziksel açıdan formda değildi, ya sarhoştı, ya sarhoşluk sersemliği içindeydi. Ne eni vardı, ne boyu. Buna karşılık Leonard da dövüşürken gözlüklerini çıkaramazdı, kavgaya etmeye alışık değildi. Ama çok kızmıştı, tepesi atmıştı ki bu da üstünlük sağlardı.

"Çık git," dedi. "Sen çıkmazsan ben çıkarmasını bilirim."

Maria, "Hiç İngilizce bilmez," diye seslendi arkasından. Sonra da Leonard'ın söylediklerini Almancaya çevirdi. Tehdit Otto'nun solgun yüzünde hiçbir değişiklik yaratmadı. Dudağındaki yara kanamaya başlamıştı. Yarasını diliyle yoklarken ceketinin önce bir, sonra ikinci cebini araştırdı. İkiye katlanmış sarı bir zarf çıkarıp havaya kaldırdı, Leonard'ın omzunun üstünden Maria'ya seslendi. "İşte burada. Bilmemne bilmemne bürosundan verdiler." Leonard ancak bu kadarını anlayabilmişti.

Maria sesini çıkarmadı. Bu sessizlikte, Leonard da dönüp arkaya bakma isteği uyandıran bir nitelik, bir yorgunluk vardı. Nedir ki Alman herife herhangi bir fırsat vermek istemiyordu. Otto bir adım ilerlemişti zaten. Sırıyordu. Kaslarındaki bir eşgüdüm eksikliği etsiz burnunun ucunu bir yana çekmişti.

Sonunda, Maria, "*Es ist mir egal, was es ist,*" dedi. Senin elinde ne olduğu benim umurumda değil.

Otto'nun gülümsemesi kulaklarına kadar yayıldı. Zarfı açtı, pek çok elden geçtiği belli olan tek yapraklı bir belge çıkardı. "1951'de yazdığımız mektup onlarda. Dosyada buldular. Bilmemneyimizi de. Bizim imzamızı taşıyor. Senin ve benim."

"O geçmişte kaldı," dedi Maria. "Unut onu." Ama sesi titrekti.

Otto güldü. Yaladığı kan diline turuncu bir renk vermişti.

Leonard arkasına dönmeden, "Neler oluyor, Maria?" diye sordu.

"Bu dairede oturmaya hakkı olduğunu sanıyor. Evliyen öyle bir başvuruda bulunmuştuk. İki yıldır bu numarayla yutturmaya çalışıyor bana."

Leonard her şeye çözüm bulmuştu ansızın. Otto bu daireye yerleşir, onlar da Platanenallee'de otururlardı.

Onları asla bulamazdı orada. Yakında evleneceklerdi nasıl olsa; iki ayrı eve gerek yoktu. Otto'nun yüzünü görmezlerdi bir daha. Harika.

Gelgelelim Maria onun aklından geçenleri okumuş, böyle düşünmekten vazgeçmesini istemiş gibi, makineli tüfek hızıyla söylenip duruyordu. "Onun kendi evi var. Kendi odası. Sorun yaratmak için yapıyor bunları. Beni hâlâ kendi malı sanıyor. Sorun bu."

Otto sabırla dinliyor, gözlerini sigara tablasına dikmiş fırsat kolluyordu.

Maria, "Burası benim evim," dedi ona. "Benim evim! Bu kadar! Şimdi çek git."

Leonard, bütün eşyaları üç saatte toplanabilir, diye düşündü. Bir taksiyle iki kere gidip gelsek bütün kişisel eşyalarını götürebiliriz. Şafak sökmeden onun evinde, güvende olabilirlerdi. Yorgun düşseler bile, nişanlanmalarının son kutlamasını utkuyla gerçekleştirebilirlerdi.

Otto parmağıyla kâğıda bir fiske vurdu. "Oku da bak. Kendi gözünle gör." Yarım adım daha ilerledi, Leonard hemen dikildi. Yine de, Maria'nın kâğıdı okuması daha doğruydum belki.

Maria, "Boşandığınızı söylememişsinizdir," dedi. "burada oturmaya hakkın olduğunu düşünmelerinin nedeni o."

Otto neşelendi. "Hayır, biliyorlar. Biliyorlar. Hangimizin eve daha fazla gereksinimi olduğunu belirleyebilmeleri için birlikte bilmemkim bilmemkime başvurmamızı istiyorlar." Leonard'a bir göz atıp bakışlarını yine Maria'ya çevirdi. "Bu İngilizin evi var, senin de nişan yüzüğün. Bilmemkim bilmemkim bu durumu öğrenmek isteyecektir."

"O İngiliz buraya taşınacak," dedi Maria. "Konu kapanmıştır."

Otto bu kez gözlerini Leonard'a dikip uzun uzun baktı. Bir ayyaş ve bir serseri olmaktan çıkmış, biraz güçlenip işini yürütmeyi bilen becerikli adam gibi davranmaya başlamıştı. Kazanacağını düşünüyordu. "Ne, ne?" dedi gülüm-

seyerek. *"Die Platanenallee 26 wäre besser für euch."*

Blake haklıydı. Küçük yerdı Berlin; köyden farksızdı.

Maria bağırarak birşeyler söyledi. Hakaret etmiş olmalıydı; hem de etkili bir biçimde. Otto'nun yüzündeki gülüş silindi, o da bağırmaya başladı. Leonard karı-koca kavgasında, eski bir savaşta iki ateş arasında kalmıştı. Konuşmadan, cümlelerin sonunda yere düşen boş mermi kovanları gibi takırdayan fiillerden ve bildiği, ancak şimdi daha büyük şiddetle söylendiği için yeni biçimler alan küfür sözcüklerinden başka bir şey anlayamıyordu. İkisi birden bağıyorlardı. Maria köpürmüş, bir yaban kedisine, bir kaplana dönmüştü. Leonard kızın böylesine coşabileceğini aklından geçirmemişti. Kendisi Maria'yı hiçbir gün bu kadar heyecanlandıramadığı için bir anlık bir utanç duydu. Otto ileriye atılacak gibiydi, elini uzatıp onu durdurdu. Adam göğsüne dayanan eli fark etmedi bile. Leonard da temas ettiği şeyden hoşlanmamıştı. Herifin göğsü çok sertti, eline fazla ağırlık yapıyordu. Kum torbasına dayanmıştı sanki. Sesinin yarattığı titreşimler Leonard'ın koluna yayılıyordu. Gösterdiği belge, Maria'yı savunmaya geçirmişti ve şimdi -neler diyorsa- söylediği her söz hedefi buluyordu. Zaten sen hiçbir zaman, zaten sende yoktu ki, zaten sen hiçbir gün beceremez... Adamın zayıf noktalarına saldırıyordu; belki içkiciliğine, belki parasızlığına, belki cinselliğine. O da titriyor, bağıyordu. Dudağı daha fazla kanamaya başlamıştı. Ağzından saçılan kanlı tükürükler Leonard'ın yüzüne benek benek konuyordu. Adam bir hamle daha yaptı, Leonard adamın kolunu tuttu. Kol da çok sertti, hareketlerini önlemek olanaksızdı.

Derken Maria çok ağır bir söz söyledi, Otto da Leonard'ın elinden kurtularak ona, doğruca boynuna saldırarak sözlerini, hatta sesini boğazına tıktı. Bir elini yumruk yapıp havaya kaldırmıştı. Leonard kızın yüzüne inmek üzere bir yay çizerek alçalan yumruğu iki eliyle kavradı. Maria'nın soluk alması zorlaşmış, moraran dili ağzından

sarkmıştı. İrileşen gözleriyle yalvarması bile olanaksızdı artık. Savrulan yumruk Leonard'ı da birlikte sürükledi, ama adamın koluna asılmayı, kolu arkaya kıvrıp yukarı kaldırarak bel kemiğine dayamayı başardı. Kolun kırılması gerekirdi şimdi. Otto sağa dönmek zorunda kaldı, Leonard iki eliyle kavradığı bileği bırakmayıp kolu bel kemiğinin biraz daha yüksek bir noktasına dayayınca o da Maria'nın boğazını koyverip kendisine saldıran delikanlıya döndü. O zaman Leonard ellerini çekerek bir adım geriledi.

Korktuğuna uğramıştı sonunda. Başından beri korkuyla beklemişti bunu. Belki ağır biçimde yaralanacak, belki ömür boyu sakat kalacaktı. Sokak kapısı açık olsaydı kaçmaya yeltenebilirdi. Otto ufak tefekti, ama inanılmayacak kadar güçlü, kıyıcı bir herifti. Maria'nın çanak tuttuğu öfkesi, nefreti onun İngiliz sevgilisine yönelmişti şimdi. Leonard gözlüklerini burnunun üstüne itti. Çıkarmayı göze alamıyordu. Başına gelecekleri görmek zorundaydı. Boksörlerden öğrendiği gibi, yumruklarını havaya kaldırdı. Otto silâha davranmaya hazırlanan kovboyların duruşuyla ellerini iki yanında tutuyordu. Ayyaş gözleri kızarmıştı. Yaptığı çok basit bir hareketti. Sağ ayağını geriye çekti ve Leonard'ın kaval kemiğine bir tekme indirdi. Leonard'ın yumrukları gevşedi, Otto da onun fırlak gırtlığına hedef alarak bir yumruk savurdu. Leonard yan dönme-yi başarınca yumruk köprücük kemiğine rastladı. Canı yanmıştı. Çok canı yanmıştı, akıl almayacak kadar. Kemik kırılmış olabilirdi. Bundan sonra da sıra bel kemiğine gelebilirdi. Avuçlarını açıp ellerini ileri uzattı. Bir şey söylemek istiyor, Maria'nın bir şey söylemesini bekliyordu. Otto'nun omzunun üstünden bakınca onun ayakkabı yığınının yanında durduğunu görebiliyordu. Platanenallee'de oturabilirlerdi. Düşünecek zaman bulabilse Maria da kabul ederdi bunu. Otto bir yumruk, çok sert bir yumruk daha indirdi. Tam kulağının üstüne. Odanın her yanına bir

çınlama, bir zil sesi yayıldı. Eşeklikti yaptığı, haksızlıktı... Kapıştıkları anda aklından geçen son düşünce bu oldu. Kollarını birbirlerine dolamışlardı. Leonard yine düşündü; şu iğrenç, gergin bedene sıkıca sarılıp tutmak mı daha iyiydi, yoksa kollarını uzatıp kendinden biraz uzaklaştırmak mı? Uzaklaşırsa yumruk sallayabilirdi yine. Boyunun uzunluğu sakınca yaratıyordu. Otto onun gövdesine yumulmuştu. Nedeni hemen anlaşıldı. İki el bacaklarının arasında dolaşüyor, hayalarını bulmuş sıkıyordu. Maria'nın gırtlığını sıkan eller. Gözlerinin önüne kekremsi sarı bir perde çekildi, bir çığlık duyuldu. Acı sözcüğü yetersiz kalıyordu; bir tirbuşona sokulmuş çevriliyordu sanki. Kurtulmak ya da ölmek için ne söylense yapar, ne istense verebilirdi. Eğilince başı Otto'nun başıyla aynı hizaya geldi. Yanakları birbirine değdi. Leonard başını biraz yana çevirdi, ağzını açarak Otto'nun yüzünü ısırdı. Bir dövüş hilesi değildi bu. Ağzını doldurup çenesini dişler birbirine değinceye kadar kenetlenmesine yol açan çektiği acıydı. Bir kükreme duyuldu. Onun ağzından çıkmış olamazdı. Duyduğu acı azaldı. Otto kurtulmak için debeleniyordu. Leonard adamı bıraktı ve çığnenmiş yarım portakalı andıran bir nesneyi yere tükürdü. Ağzına bulaşan herhangi bir tat yoktu. Otto çığlık atıyor, yanağındaki delikten azı dişlerinden biri görünüyordu. Ve kan. Bir insanın yüzünden bu kadar kan akabileceği kimin aklına gelirdi? Otto yine saklıracaktı. Leonard bu kez kurtuluş olmayacağını biliyordu. Kanlı suratıyla geliyordu herif. Ancak gelen bir şey daha vardı; onun arkasından, görüş alanının üst sınırından gelen kara bir şey daha vardı. Ondan korunmak için sağ elini havaya kaldırdı ve parmakları soğuk bir nesnenin çevresinde kıvrılırken zamanın akışı yavaşladı. Tuttuğu şeyi yolundan geri çeviremez, yalnızca tutabilir, onunla birlikte hareket edebilirdi, ediyordu, o şey iniyordu, tekme atan ayak biçimindeki demir parçası, üstünde onun eli ve Maria'nın eli, adaletin yumruğu gibi, haklılığın bütün gücüy-

le Otto'nun kafatasına iniyor, demir ayağın ucu kemiği deliyor, daha derine gömölüyor, adamı yere yıkıyordu. Otto tek bir ses çıkarmadan yüzükoyun yere yuvarlanmış, boy-lu boyunca uzanmıştı.

Ayakkabı onarırken kullanılan kalıp saplandığı yerde duruyordu. Bütün kent sessizliğe gömülmüştü.

Genç çift nişanlandıkları gece sabaha kadar oturup konuştular. Hava ağardıktan iki saat sonra sabah kalabalığı arasında Rudow otobüsünü bekleyen Leonard durumu bu cümleyle dile getirmeyi yeğliyordu. Olaylar zinciri, bir hikâye gerekliydi ona. Bir düzen gerekliydi. Birbirini izleyen olaylar. Otobüse binip oturdu. Olup bitenleri aklından geçirirken dudakları oynuyordu. Kavgadan sonra genç adam on dakika süreyle dişlerini fırçaladı. Sonra cesedin üstüne bir battaniye örttüler. Cesedi bir battaniyenin altına sakladılar, sonra da genç adam banyoya girip on dakika süreyle dişlerini fırçaladı mı denmeliydi yoksa? Belki de yirmi dakika süreyle. Diş fırçası yerde, devrilen rafın altında, cam kırıklarının arasındaydı. Diş macunu lavaboya düşmüştü. Ayyaş rafı devirmiş, diş macunu lavaboya düşmüştü. Diş macunu kendisine gerek duyulacağını biliyor, fırça bilmiyordu. İpler macundaydı, işin beyni oydu...

Ayakkabıcı kalıbını saplandığı yerden çıkarmadılar. Çıkaramadılar. Battaniyenin altından çıkıntı yapıyordu. Maria güldü. Demir kalıp hâlâ orada duruyordu. Üstünü örtmüşlerdi, ama yerinde duruyordu. Hızlı ve temiz iş görmüştü. Hızlı davrananlar oturabilmiş, ayaklarını sürüyenler ayakta kalmışlardı. Hasenheide'de otobüs iyice dolmuş, oturacak tek yer kalmamıştı. Derken şoför kaldırım da bekleyenlere seslenerek başka yolcu alamayacağını duyurdu. Bu Leonard'ı rahatlatmıştı nedense; otobüse başka kimse binemeyecekti artık. Şimdilik tehlike yoktu. Yoğun trafiğin tersine, güneye doğru yol alırken otobüs tenhalaşmaya başladı. Rudow köyüne geldiğinde, boş sıralar arasında göze batan Leonard'dan başka yolcusu kalmamıştı.

Her gün geçtiği yolda yürümeye başladı. İnşaat sayısı onun hatırladığından fazlaydı sanki. Dünden beri geçmemiştir buradan. Dün sabah, henüz nişanlanmadan. Yatak-taki battaniyelerden birini alıp üstüne örtmüşlerdi. Saygı göstermiş olmak için değil. Gece niye öyle düşünmüştü acaba? Kendilerini o görünümünden korumak zorundaydılar. Onu görmeden düşünebilmeleri gerekiyordu. Leonard o demiri oradan çıkaracaktı. Bu, ölüm karşısında duyulan saygıdan kaynaklanıyordu belki. Ya da durumu gözden gizlemek isteğinden. Diz çöküp asıldı. Demir, çok katı çamura saplanan bir kazık gibi sallanıyordu elinin altında. O yüzden çıkaramadı. Onu temizlemesi mi gerekecekti bir de, banyoda yıkaması mı gerekecekti?

Boydan boya örtmeye çalıştılar, çok gülünç görölüyordu. Bir uçtan eski bir ayakkabının burnu çıkıyor, öbür uçta o gizemli sivrilik yükseliyordu. Ayakkabının hakkı olan iki karışlık battaniyeyi demir parçası çalıyordu. Maria gülmeye başladı; korku dolu, sinirli kahkahalar. Leonard da gülebilirdi, ama Maria gülüşen insanların tersine gözlerini ondan kaçırıyordu. Tekbaşına gülüyordu o. Gülüşüne son vermeye de çalışmıyordu. Gülmeyi kesse ağlamaya başlayabilirdi. Leonard da gülebilirdi, ancak bunu göze alamadı. Filmelerde, kadınlar böyle gülmeye başladılar mı yüzlerine bir tokat atılırdı. O zaman onlar da acı gerçeği kavrayıp gülmeyi keser, ağlamaya başlardı. Sonra da avutulmaları gerekirdi. Ama Leonard çok yorgundu. Ayrıca Maria tokatlanmaktan hoşlanmayabilir, onu tersleyebilir ya da yüzüne bir şamar indirebilirdi. Her şey olabilirdi.

Olmuştu zaten. Battaniyeden önce -belki de sonradışlerini temizlemişti. Diş fırçası yeterli değildi; temizlik aracı olarak yetersiz kalıyordu. Maria'dan kürdan istedi, o da getirdi. Ön dişlerden biriyle köpek dişinin arasında kalan kırıntıyı kürdanla çıkarmak zorunda kaldı. Kusmadı. Tottenham'da yenen pazar yemeklerini, babasıyla kendisinin tatlıdan önce hep kürdanlara uzandıklarını hatırladı.

Annesi hiç krdan kullanmazdı. Kadınlar kullanmıyorlardı nedense. Dişlerinin arasında kalan kırıntıyı yutup da ikinci bir suç işleyecek değildi. En küçük şeyler bile önemliydi şimdi. Lavaboya atıp üstüne su akıttı. Neredeyse görülmeyecek kadar küçük zaten; belirgin bir biçimi olmayan pembemsi bir kırıntı. Sonra da birkaç kere tükürdü, ağızını çalkaladı.

Ardından birer içki içtiler. Kalıbı yerinden çıkarmaya kalkışmadan önce de bir içki içmişti galiba. Şarap tükenmişti. Güzelim Mosel'i yanan eteğe dökmüştü. Cinden başka bir şey yoktu. Ne buz, ne limon, ne de tonik. İçkisini yatak odasına götürdü. Maria giyeceklerini dolaba asıyordu. stlerine işenmemişt, bu da küçük ancak önemli bir noktaydı.

Maria, *Bana yok mu?* diye sorunca kendi bardağını ona verdi, yeni içki almak için oturma odasına döndü. Masanın yanında içkisini doldururken bakmamaya çalışıyordu ve baktı. Kımıldamıştı işte! Yerinden oynamıştı. Ayakkabıların ikisi de battaniyenin dışındaydı şimdi. Siyah çoraplarından biri de görünüyordu. Cesedi sırtüstü çevirmişler, gerçekten ölüp ölmediğine bakmamışlardı. Soluk alıp almadığını görebilmek için gözlerini battaniyeye dikti. Her şey soluklarla başlamıştı. Battaniye inip kalkıyor muydu? Bir kprtı var mıydı? Varsa daha mı kötü olurdu? O zaman konuşmaya, neler anlatacaklarını tasarlamaya fırsat bulamadan bir ambulans çağırarak zorunda kalacaklardı. Ya da adamı bir kere daha öldürmeleri gerekecekti. Gözlerini battaniyeye dikmişt, böyle bakarak kımıldamasına yol ağıttı.

İçkisini yatak odasına götürerek kızı haber verdi. Maria gidip bakmaya yanaşmadı. İnanmıyordu. Kararını vermişti. lmşt o. Giyecekler yerlerine asılmıştı, dolabın kapağını kapadı. Sigara paketini almak için içeri gçti. Leonard aslında bakmaya gittiğini biliyordu. Maria dndgnde sigaraları bulamadığını söyledi. Yatağı oturarak iç-

kilerini içtiler.

Leonard oturunca hayalarının acıdığını fark etti. Kulağı da acıyordu, köprücük kemiği de. Birinin ona bakması gerekirdi. Ama konuşmak zorundaydılar, konuşabilmeleri için de oturup içki içmeleri gerekiyor, bu da ona acı veriyordu. Kulağı da ağrıyordu. Cinini yudumladı. Ayaklarının yanındaki taban tahtalarına bakan kıza baktı. Çok güzeldi Maria. Bunu biliyor, ancak hissedemiyordu. Duygulanabilmek istiyordu. Maria'nın da ona duyduğu sevgiyi hatırlamasını. O zaman olayı birlikte göğüsleyebilir, polise ne diyeceklerini kararlaştırabilirlerdi. Gelgelelim kıza baktığında hiçbir şey hissetmiyordu. Koluna dokundu, Maria başını yerden kaldırmadı.

Polislerin onlara inanmasını sağlamak için söz birliği etmeleri gerekirdi. Onlar da kıızı güzel bulabilir, hatta bunu hissedebilirlerdi. Maria'nın güzelliğinin bir gerçek olduğunu biliyordu o. Polisler bundan etkilenirlerse anlayış gösterebilirler, o da bir çıkış yolu olurdu. *Nefsimizi savundu*k, derdi Maria. Her şey yoluna girerdi.

Elini kızın kolundan çekerek, *polislere ne söyleyeceğiz?* diye sordu. Maria karşılık vermedi; başını bile kaldırmadı. Sormamış mıydı acaba? Sormaya niyetlenmişti, ama kendisi de bir ses duymamıştı. Hiç hatırlamıyordu.

Göçmen barakalarının yanından geçiyor, yürümek canını acıtıyordu. Köprücük kemiği yalnızca kolunu kaldırdığında, kulağı da dokunulduğu zaman ağrıyordu, ama hayaları yürürken de, otururken de sızlıyordu. Barakaların görüş alanından çıkınca yürümeye ara verip biraz durabilirdi. Kırmızı saçlı bir çocuk gördü; havuç kafa. Pantolonu kısa, dizleri bereliydi. İngiliz çocuklarına benziyordu. Leonard işe giderken sık sık görürdü onu. Ancak birbirleriyle hiç konuşmamışlar, hiç selâmlaşmamışlardı. Birbirlerini dünyaya bir önceki gelişlerinden tanırmış gibi bakışır-lardı yalnızca. O gün, Leonard belki uğur getirir diye düşünerek elini salladı, hafifçe gülümsedi. Kolunu kaldırınca

canı yanmıştı yine. Çocuk bunu bilse de aldırılmazdı. Gözünü dikmiş öylece bakıyordu. Bir yetişkin kuralları bozmuştu.

Leonard köşeyi dönünce durup bir ağaca yaslandı. Yolun karşısına yeni bir blok apartman yapılıyordu. Kent buralara kadar yayılacaktı yakında. O apartmanlarda oturanlar arazinin bir zamanlar neye benzediğini hiç bilmeyeceklerdi. Günün birinde o buralara döner, herkese anlatırdı. *Burası hiçbir zaman güzel bir yer değildi, derdi. Apartmanlarla dolmuş olmasının zararı yok yani. Hiçbir şeyin zararı yok.* Bir de şu düşünceler, peş peşe kafasına üşüşen düşünceler olmasa.

Yapabileceği bir şey yoktu. Yine –belki de ilk kez olarak– kızın koluna dokundu. Sorusunu yenibaştan, belki de ilk kez dile getirdi ve ağzından çıkmasına çaba gösterdi.

Maria, *biliyorum*, dedi, *ben de onu düşünüyorum*, ya da *endişeni paylaşıyorum* demeye getirdi. Belki de, *daha önce sordun* demek istemişti.

Leonard konuşmayı sürdürmüş olmak için, *nefsimizi savunduk*, dedi. *Biz kendimizi savunduk.*

Maria içini çekerek söylendi. *Polisler onu tanır.*

Evet, dedi Leonard, *o yüzden de durumu anlayacaklardır.*

Maria çabuk çabuk konuşuyordu. *Severlerdi onu, bir savaş kahramanı olduğunu sanıyorlardı. Adamlara neler anlattıysa... Savaşta başından geçenlerden ötürü içkiye düştüğünü sanıyorlardı. Bağışlanması gereken bir ayyaş olduğunu düşünürlerdi. Nöbetten çıkanlar ona bira bile ısmarlarlardı bazan. Biraz da benim yüzümden içtiğini düşünüyorlardı. Bir kere eve çağırmıştım. Beni korumalarını istedim, siz de zavallıyı deli ediyorsunuz dediler.*

Leonard canının acısını hafifletmek için yataktan kalktı. Gidip cin almak istiyordu. Sigara paketini aramak istiyordu. Pakette üç sigara vardı. Gelgelelim yürümek canını acıtiyordu. Ayrıca oraya giderse onun yine yerinden

oynamış olduğunu görebilirdi.

Dolabın yanında durarak, *onlar sizin mahalle karakolundaki polisler*, dedi. Ordnungspolizei. Biz Kriminalpolizeiyla konuşacağız. Onlar apayrı bir ekip. Böyle diyordu, ama ortada cinayet diye bir şey yoktu elbette. Suç diye bir şey de yoktu. Onlar kendilerini savunmuşlardı. Maria, *karakolun polisleri de işe karışacaklardır*, diye karşılık verdi. *Karışmak zorundalar. Burası onların bölgesi.*

Peki, öyleyse ne diyeceğiz onlara?

Maria başını iki yana salladı. Leonard bunun bilmiyorum anlamına geldiğini sandı, ama onun demek istediği başkaydı. Saat henüz daha iki buçuktu, o zaten bambaşka bir şey söylemek istiyordu.

Leonard her sabah geçtiği yolda yürürken hiçbir şey olmamış gibi yapabiliyordu. Her zamanki gibi işine gidiyordu, o kadar. Tünele inecekti, tünele inmek için sabırsızlanıyordu. Cini almaya gitmişti. Sigara paketi ortalıkta görünmüyordu. Ayakkabılara baktı. Ayakların biraz daha dışarı çıktığı su götürmezdi. Şimdi çorapların ikisini de, seyrek kıllı bacağın bir bölümünü de görebiliyordu. Telâşla yatak odasına dönerek kıza da haber verdi. O kollarını kavuşturmuş duvara bakıyordu. Leonard kapıyı kapatıp ikisine de birer cin doldurdu. İçerken, içkiyi İngiliz askerlerine satış yapan ordu mağazasından aldığını hatırladı.

Bak ne diyeceğim, dedi, *en iyisi biz İngiliz askeri polisine haber verelim. Ya da Amerikalılarınkine. Ben onlarla çalışıyorum. Benden bunu yapmamı beklerler.*

Maria kollarını göğsünden çekmeye başlamışken vazgeçip yeniden kavuşturdu. *Ben de işin içindeyim*, dedi. *Alman polisine bilgi vereceklerdir mutlaka.*

Leonard hâlâ ayaktaydı. *Öyleyse senin bu işle hiç ilgîn olmadığını söylerim. Çılgınca bir öneri.*

Maria ne gülümsedi, ne sesini yumuşattı. *Çok iyisin, çok tatlısın, ama o da Alman*, dedi. *Bu ev benim evim, o da bir zamanlar kocamdı. Alman polisine haber vermek zo-*

runda kalacaklardır.

Leonard önerisinin kabul edilmeyişine sevinmişti. *Doğru dürüst düşünemiyoruz, dedi. Onun bir savaş kahramanı olduğuna inanabilirler. Ancak kaba güce başvuran biri, kıskanç bir erkek ve bir ayyaş olduğunu da biliyorlar. O bir şey söylese biz tersini söyleyebiliriz. Öldürmek isteseydik önce kafasını kırıp sonra polise haber vermezdik herhalde.*

Paçamızı kurtarabileceğimizi düşünürsek niye vermiyelim? Leonard bunu anlamadığı ve karşılık vermediği için, *Totschlag, diye sürdürdü. Öyle diyeceklerdir. Kasıtsız cinayet.*

Kapıya yaklaşıyordu. O gün Jake'le Howie nöbet tutuyordu kapıda. Hoşbeş ettiler, Leonard'ın kulağındaki şişlikle ilgili şakalar yaptılar, yine de giriş kartını göstermesini beklediler. Her şey bir önceki günkü gibiydi. Değişmeyen birşeyler de vardı ve öyle olması çok güzeldi. Kapıdan, nöbetçi kulübesinin yanından geçti, her zaman kullandığı patikaya saptı. Odasına gidinceye kadar kimseyle karşılaşmadı.

Kapısında Glass'ın yapıştırdığı bir not buldu. *Saat 13.00'da kantinde buluşalım.* Odası bıraktığı gibi duruyordu; çalışma masası, ohmmetreleri, voltmetreleri, havyaları, kablo tomarları, yedek parça kutuları, havayla lehimlemek niyetiyle getirdiği kırık şemsiye, bütün araç gereci. Onun eşyalarıydı bunlar; onun yaptığı iş, her zaman yaptığı iş buydu ashnda. Doğru dürüst, yasal bir iş. Ya da dürüst değildi, ama doğruydu ve tam anlamıyla yasal sayılmazdı. Bazı şeylerin anlamına karşı çıkıyordu; bazı tanımları silip değiştirmeleri gerekiyordu. *Buna bir son vermeliyim, dedi kendi kendine; hız kesmek zorundayım.*

Maria, *kasıtsız cinayet*, demişti. Leonard gidip yatağa oturmak gereğini duydu. Acısa da acımasa da. Öldürmekten daha kötü geliyordu bu. Cinayet. Daha kötü geliyordu kulağa. Bitişik odada olanları da daha iyi tanımlıyordu.

Başka bir yol denedi. *Dinle, dedi, ben hemen gidip bir doktora görüneyim.*

Maria esnemeyi bitirince, *o kadar kötü mü, diye sordu. Düşünmek istemediği şeylerden biri de buydu.*

Kulağımı ve köprücük kemiğimi bir doktorun görmesi gerekir. Hayalarımı diyemedi. Şimdi de çok canı yanıyor. Doktorun birinin onlara bakmasını, avucunda sıkarak öksürün, demesini istemiyordu. Oturduğu yerde kıvrılırken, gitmek zorundayım, diye mırıldandı. Anlamıyor musun, kendimizi savunmak için yaptığımız kanıtlanmış olur. Hiç iyileşmeden gitmeliyim. Resim falan çekilebilir.

Ama ön takımlarımın resmini çektirmem, diye düşündü.

Maria sordu: *Onun suratındaki deliği de kendimi savunmak için açtım diyeceksin, öyle mi?*

Leonard öylece oturuyor, baygınlık geçirecek gibi oluyordu.

Odasından çıkıp soğuk su aygıtına gitti. Suyu yüzüne çarpmak istiyordu. Glass'ın kapısının önünden geçerken tokmağı yokladı. Dışarıda, bir başka olumlu nokta daha vardı. Çocuklara el sallayabiliyor, nöbetçilerle ahbaplık edebiliyordu. Gelgelelim Glass'la konuşamazdı. Kendi odasından bir-iki lâmba ufak tefek birkaç şey daha alarak kapısını kilitledi. Bir gün önce yarım bıraktığı küçük bir iş vardı. Şimdi düşüncelerini yavaşlatabilirdi belki. Tünele inmek, oradan getirmesi gerekenleri alabilmesi için baha-ne olurdu.

Doktora gidersen anlatmak zorunda kalırsın, dedi Maria; o da polise haber vermek zorunda.

Evet, ama kavgaya çıktığı da kanıtlanmış olur hiç değilse. Hem ne kavgaya! Parçalayacaktı beni.

Öyle. Kendimizi savunduğumuz kanıtlanır. O deliğe ne diyeceksin peki?

Eh, dedi Leonard, onu neden yaptığımı da sen açıklarsın.

Ben mi? Ben nedenini bilmiyorum ki. Söyle, niye öyle ısırdın gerçekten?

Leonard, *görmedin mi*, diye sordu. *Bana ne yaptığını görmedin mi?*

Maria başını iki yana sallayınca olanları anlattı. O bitirince kız, *onu hiç görmedim*, dedi. *Birbirinizin içine girmiştiniz sanki.*

Görmemiş olabilirsin ama doğru.

Maria bir yudum cin içtikten sonra sordu. *Yanağını koparmana yol açacak kadar acıttı, öyle mi?*

Elbette, dedi Leonard. *Onlara gördüğünü söylemek zorundasın. Bu çok önemli.*

Sen yalan söylememize gerek yok demiştin hani? Biz yanlış bir şey yapmadık, gizleyecek bir şeyimiz yok demiştin?

Ben mi dedim? Tamam, yanlış bir şey yapmadık, ama bize inanmalarını sağlamak zorundayız. Ne söyleyeceğimize karar vermeliyiz.

Haa, dedi Maria. *Ah so! Eh, yalana başvuracaksak, onu da gerektiği gibi yapman gerek. Göğsünde kavuşturduğu kollarını açarak baktı.*

Leonard bodrumun tavanına kadar yükselen toprak yığınlarının yanından geçti. Yığınların ışık almayan yamaçlarında zaman zaman mantar bittiği söyleniyordu, ama o tek bir mantar görmemişti. Şimdi de görmek istemiyordu. Kuyunun ağzında durdu. Şimdi biraz daha iyiydi. Jeneratörlerin sesi, tünelin ağzındaki çıplak ampullerin parlak ışığı, bodrum katının loşluğu, aşağıya uzanan telefon hatlarıyla kablolar, soğutma sistemi, havalandırma sistemi. *Sistem*, diye düşündü, *her şey sistemli olmaya bağlı.* Nöbetçiye kimliğini gösterip aşağıdan bazı şeyler getireceğini, çatalvinci kullanmak istediğini söyledi. "Başüstüne," dedi nöbetçi.

Eski demir basamakların yerinde yeller esiyordu. Aşağıya, kuyunun iç çeperinde bir buçuk tur atan sarmal bir

merdivenle iniliyordu artık. Şu Amerikalılar her şeyi düşünüyorlar, dedi kendi kendine. Her şeyi kolaylaştırıyor, her olanağı kullanıyorlar. Rahat ettirmek istiyorlar insanı. Basamakların kayganlığı kauçuk kaplamayla giderilmiş, trabzanı zincirden yapılmış olan şu hafif merdiven, koridorlardaki Coca-Cola makineleri, kantindeki biftekler ve sütlü kakao. Koskoca adamların sütlü kakao içtiklerini görmüştü. Onların yerinde İngilizler olsa, sıkıntı çekmek gizli işlerin bir parçasıdır, deyip demir basamakları öylece bırakırlardı. Amerikalılar *Heartbreak Hotel*'le *Tutti Frutti*'yi yaratıyor, içtikleri çikolatalı süttten dudaklarının üstünde kalan bıyıklarla dışarıda beyzbol oynuyorlardı. Saf adamlardı. İnsan nasıl kalkar da onların teknik sırlarını çalmaya yeltenirdi? McNamee'ye hiçbir bilgi vermemişti. Bilgi sızdıracağım diye pek uğraşmamıştı aslında. Bu da artı bir puandı.

Merdivenden inerken epey canı yandı. Aşağıya ulaşınca sevindi. Nelson'ın tekniğiyle, şifresiz mesajın yankısının şifreden ayırt edilmesini sağlayan teknikle ilgili herhangi bir şey öğrenememişti. Adamların hem o tür sırları vardı, hem de sütlü kakaoları. Hiçbir şey öğrenememişti. Yalnızca bir-iki kapının tokmağını yoklamıştı o kadar. McNamee'ye yalan söylememiş, hiçbir şey çalmamıştı, dolayısıyla Glass'a da yalan söylemesine gerek yoktu.

Maria, yalan söyleyecekler, diye yinelemiş ve cümleyi yarım bırakmıştı. Sıra Leonard'daydı şimdi.

O da, *ikiniz de aynı şeyleri söylemeliyiz*, dedi; *ne söyleyeceğimizi kararlaştırmalıyız. Bizi ayrı ayrı sorguya çekip anlattıklarımızda tutarsızlıklar bulmaya çalışacaklardır. Bir an duraladı. Onlara söyleyebileceğimiz bir yalan bile yok oysa. Ne diyeceğiz? Banyoda ayağı kaydı ve düştü diyoruz ya!*

Biliyorum, dedi Maria, *biliyorum. Çok haklısın, öyleyse durma o kaçınılmaz sona ulaş, demeye getirdi. Ne var ki Leonard yerinden kıınıldamadı. Öylece oturuyor, ayağa*

kalkmayı tasarlıyordu. Bardağına biraz daha cin doldurdu. Ilık içki hiç tutmuyordu nedense.

Tünelde, makinelerden süzölmüş ipeksi bir hava vardı. İnsan elinin ürünü olan bir sessizlik. Nereye baksa insan zekâsının, insan becerisinin izlerini görüyordu. Radyo lâmbaları elindeydi, iş yapmak için gelmişti buraya. Eski dekovil hatlarının, toprağı dışarı taşıyan rayların ortasından yürüyordu.

Çok içiyorsun, dedi Maria. Düşünmemiz gerek.

O da bardağı yatağın üzerine bırakabilmek için içkisini başına dikti. Gözlerini yumunca daha iyi düşünebiliyordu. Kulağı da daha az acıyordu.

Maria, *bir şey daha var, diye ekledi. Dinliyor musun? Uyuma sakın. Rathaus'dakiler, belediyedekiler bu evde hak iddia ettiğini biliyorlar. Yazışmalar var, belgeler var.*

Ne çıkar? İddiasının saçma olduğunu sen söyledin.

Es macht nichts, dedi Maria. *Önemli olan onun bu yüzden bize kin gütmesi. Kavgâ etmemiz için bir neden vardı yani.*

Yani bizim de onu öldürmemiz için bir neden ha? Bu nedenle öldürdüğümüzü ileri sürecekler öyle mi? Kiralık ev sorununu bu yolla çözecek insanlara benziyor muyuz biz?

Kim bilir? Burada ev bulmak çok zor. Berlin'de daha küçük şeyler için birbirini öldürenler görölmüştür.

Bize kin gütmüşse, dedi Leonard, buraya öfkeyle, bizimle kavgâ etmek için geldiği ortaya çıkar. Bizim de kendimizi savunmak zorunda kaldığımız.

Bu gidişle bir sonuca ulaşamayacaklarını anlayan Maria yeniden kollarını kavuşturdu. *O İngilizce sözü, dedi, kasıtsız cinayet sözünü çalıştığım yerde öğrendim. Binbaşından. Ben orada çalışmaya başlamadan birkaç ay önce, atölyedeki teknisyenlerden biri, sivil bir Alman, Kneipele- rin birinde bir adamla kavgaya tutuşmuş ve adamı öldürmüş. Kafasına bira şişesiyle vurmuş. Sarhoşmuş, öfkeliy-*

miş, ama adamı öldürmek niyetinde değilmiş. Ne yaptığını öğrenince çok üzölmüş.

Ona ne olmuş peki?

Beş yıl ceza yemiş. Galiba hâlâ hapiste.

Tünelde sıradan bir gün yaşıanıyordu. Her şey yolundaydı, her şey tıkır tıkır çalışıyor, ortalıkta pek az insan görölüyordu. Güzeldi bu; dünyanın geri kalan bölümü de böyle olmalıydı. Durup baktı. Duvardaki yangın söndürme aygıtına bir gün önce saat 10.30'da haftalık denetimden geçirildiğini belirten bir etiket asılmıştı. Denetim mühendisinin adı ve imzası, bürosunun telefon numarası, bir sonraki denetimin tarihi de vardı etikette. Kusursuzluk buydu işte. Şurada bir telefon, onun yanında nöbetçi subayın, güvenliğin, yangın söndürme ekibinin, kayıt odasının ve dinleme bölmesinin telefon numaraları vardı. Küçük kızların parlak renkli saç tokalarını anımsatan bir kıskaçla tutturulan şu kablo tomarı ses yükselticilerden kayıt odasına uzanıyordu. Şu hatlar dinleme bölmesine gidiyor, şu borular elektronik aygıtları soğutan suyun dolaşımını sağlıyordu. Şunlar havalandırma borularıydı, şu hat alarm sistemlerine ayrı bir şebekeden elektrik akımı veriyordu. Ellerini uzatıp hepsine dokundu. Her şey çalışıyor, o da hepsini çok seviyordu.

Gözlerini açtı. Son beş dakika içinde ne biri konuşmuştu, ne de öbürü. Belki de yirmi dakika olmuştu. Gözlerini açarak konuşmaya başladı. *Bizimki birahane kavgasına benzemez. Bana saldırdı, beni öldürebilirdi.* Konuşmasına ara verince hatırladı. *Önce sana saldırdı. Gırtlakını sıkıttı.* Bunu unutup gitmişti. *Dur da boğazına bakayım,* dedi. Kızın boynunun çevresinde çenesinin hizasına kadar çıkan kırmızı izler vardı. O işi tümüyle unutmuştu.

Yutkunduğum zaman acıyor, dedi Maria.

Gördün mü bak! Sen de benimle birlikte doktora gelmelisin. Bunları anlatacağız. Doğru zaten. Böyle oldu. Boğacaktı seni.

Ona ben engel oldum, diye düşündü.

Maria, saat sabahın dördü, dedi. Hiçbir doktor bu saatte hastaya bakmaz. Baksa bile... Sustu, yine kollarını kavuşturdu. Ben polisleri düşünmeden edemiyorum. Buraya girdikleri zaman görecekləri durumu aklımdan çıkaramıyorum.

Onlar gelmeden battaniyeyi kaldırırız, dedi Leonard.

Battaniyeyi bırak şimdi. Ne göreceklərini söyleyeyim. Çok kötü hırpalanmış birinin cesedini.

Öyle deme!

Öyle. Kafası kırılmış, yüzünde bir delik açılmış. Bizdeki hasar ne? Şiş bir kulak ve boğazındaki kırmızılıklar.

Leonard, bir de taşaklarım, diye düşündüyse de sesi ni çıkarmadı.

Teknisyenlerden ikisi ses yükselticilerin önünde çalışıyorlardı. Yapılacak tek şey onları başıyla selâmlamaktı. Rafların sonuna gelince durdu. Orada bir yazı masası vardı, onlar da orada, evet, tam hatırladığı yerde duruyorlardı. Dönerken yapacaktı yapacağını. Önce işini bitirmeliydi; çalışmak iyi gelirdi. Hayır, ondan değil. Çalışmak istiyordu; ipin ucunu bırakmaması gerekiyordu. Çift kapıdan geçerek basınçlı bölmeye girdi. Orada da iki adam, her zaman selâmlaştığı, ama ahbaplık etmediği iki adam vardı. Biri kulaklıkla telefon dinliyor, öbürü yazı yazıyordu. Ona bakıp gülümsediler. Dinleme bölmesinde konuşmak sakıncalıydı; çok gerekliyse fısıltıyla konuşulurdu. Yazı yazan delikanlı Leonard'ın şiş kulağına işaret ederek yüzünü buruşturdu.

Kayıt aygıtlarından birinin, o anda kullanılmayanın, lâmbasının değiştirilmesi gerekiyordu. Leonard aygıtın başına oturdu, vidaları sökerek kapağını açtı. Hiç acele etmiyordu. Geçekî olay yaşanmasaydı bugün hep böyle işlerle uğraşacaktı. İşin olabildiğince uzun sürmesini istiyordu. Lâmbayı değiştirdi, sağını solunu kurcaladı, aygıtın ses sinyaliyle çalışmaya başlamasını sağlayan lehim yerlerini

gözden geçirdi. Kapağı yerine taktıktan sonra da düşünceye dalmış gibi yaparak yerinde oturdu.

Uyuyakalmış olmalıydı. Sırtüstü yatıyor, ışık yanıyordu. Giyinikti, hiçbir şey hatırlamıyordu. Sonra birden hatırladı. Maria kolunu tutmuş çekiştiriyordu. Doğrulup oturdu.

Böyle horul horul uyuyup her şeyi bana bırakamazsın, dedi Maria.

Leonard konuşmalarını hatırlıyordu. *Ben ne desem karşı çıkıyorsun. Ne yapacağımızı sen söyle.*

Ben söylemek istemiyorum. Senin anlamanı bekliyorum.

Neyi anlayacağım?

Maria saatlerden beri ilk kez ayağa kalktı. Elini boğazına dayayarak, kendimizi savunduğumuza inanmayacaklar, dedi. *Kimse inanmayacak. Öyle dersek hapsi boylarız.*

Leonard cin şişesini arıyor, bıraktığı yerde bulamıyordu. Maria kaldırmış olmalıydı. İyi de etmişti, çünkü şimdi midesi bulanıyordu. *Mutlaka öyle olması gerekmez, dediyse de inanarak söylememiştir. Doğruydı, hapsi boylayacaklardı. Bir Alman cezaevine gireceklerdi.*

Pekâlâ, dedi Maria, söylemem gerekiyor herhalde. Birimizin söylemesi gerek, bari ben söyleyeyim. Haber vermek zorunda değiliz. Ağzımızı açmayacağız. Onu buradan çıkarıp bulunamayacağı bir yere bırakacağız.

Ulu Tanrım!

Günün birinde bulsalar bile, gelip bana haber verdiklerinde, çok üzüldüm, ama biliyorsunuz, o hem bir savaş kahramanı, hem bir ayyaştı, eninde sonunda başının belaya gireceği belliydi diyeceğim.

Leonard, *ulu Tanrım*, diye inledi yine. Ardından, *buradan çıkarırken görürlerse işimiz biter, dedi. Gerçekten cinayet gibi görünür o zaman. Cinayet!*

Çok doğru. İyi düşünmeliyiz. Leonard'ın yanına oturdu.

El ele vermeliyiz, dedi Leonard.

Maria bunu başıyla doğruladı, el tutuşarak bir süre sessizce oturdular.

Sonunda çıkmak zorunda kaldı. O sıcak, rahat bölmeden çıkmak zorundaydı. Adamları başıyla selâmlayarak çift kapıdan geçti. Kulaklarının dışarıdaki düşük basınca uyum sağlaması için birkaç kere yutkundu. Az sonra bir yazı masasının yanında diz çöküyordu. Boş bavullar orada duruyordu. Her birine koskoca iki Ampex aygıtının yanısıra yedek parçaları, mikrofolar, kablolar ve ses bandı makaraları da sığardı. Siyah bavulların köşeleri ayrıca sağlamlaştırılmıştı, büyük kilitleri, kilit açılırsa kapağın açılmaması için çevrelerinden dolaşan ikişer kayış vardı. Açıp baktı; içlerinde hiçbir yazı yoktu. Ne marka, ne üreticinin adı, ne de ordunun bastığı herhangi bir damga. Saplar sağlamdı. İkisini de yüklenip tünelde yürümeye başladı. Ses yükselticilerin başında çalışan adamların yanından geçerken biraz sıkışıklık oldu, ama adamlardan biri bavulun birini alarak tünelin ağzına kadar götürdü. Gerisi ona kalmıştı.

Birer birer götürse merdivenden de çıkabilirdi, ama yukarıdaki nöbetçi onu görmüş, elektrikli kaldırmayı çalıştırarak kolunu aşağı uzatmıştı. Leonard bavulları kolun ucundaki tablaya yerleştirdi. O çıkmadan bavullar ulaştı yukarıya. Toprak yığınlarının arasından geçerek depo katına çıktı, açılıp kapanmaları biraz sorun yaratan çift kapılardan geçti, yoldan yukarı vurup nöbetçi kulübesine yöneldi. Formalite gereği, Howie bavulların içini görmek istedi. Ondan sonra dışarıdaki yoldaydı. İzne çıkıyordu.

Yeni bavulları sorun yaratacak kadar derindi. Bacaklarına çarpıyor, kollarını gövdesinden uzak tutmak zorunda kaldığı için omuzları ağrıyordu. Havuç kafalı çocuk görünürlerde yoktu. Köydeki durağa gelince otobüs tarifesini okumakta güçlük çekti; sayılar çapraz bir çizgi üstünde yukarı doğru kayıyordu sanki. Hareket halindeki sayıları

okumayı başardı. Kırk dakika beklemesi gerekiyordu, o da bavulları yere koyup üzerlerine oturdu.

İlk konuşan o olmuştu. Sabahın beşiydi. *Hemen aşağı taşıyip yıkıntılardan birine bırakabiliriz, dedi. Şişeyi de eline tutuştururuz, başka bir sarhoşla kapışmış gibi görünür.* Böyle dediyse de yapamayacağını biliyordu. Gücü kalmamıştı artık.

Maria, *merdivenlerde her zaman birileri bulunur, di-*ye karşı çıktı. *Gece vardiyasından dönenler, erkenden işe gidenler. Hiç uyumayan yaşlılar da var. Bu apartmanda, el ayak çekildi denemez asla.*

Leonard onu dinlerken başını sallayıp duruyordu. O öyle düşünmüştü, ama daha iyi bir yol da düşünülebilirdi. Görüş birliği içindeydiler hiç değilse, bir karara varabileceklerdi. Gözlerini yumdu. İşler yoluna girecekti.

Gözlerini açtığında otobüs şoförü omuzlarından tutmuş sarsıyordu. Hâlâ bavulların üzerinde oturuyordu. Şoför o otobüsü bekliyor olabileceğini düşünmüştü. Rudov köyü de son duraktı ne olsa. Leonard hiçbir şeyi unutmamıştı; gözlerini açar açmaz hepsi birden kafasına üşüştü. Bavullardan birini şoför yükledi, ikincisini o. Birkaç kadın küçük çocuklarıyla birlikte binip oturmuşlardı bile. Kentin merkezine, büyük mağazalarda alışveriş yapmaya gidiyorlardı. O da oraya gidecekti. Hiçbir şeyi unutmamıştı. Maria'ya, hepsi tamam diyebilecekti. Kollarında, bacaklarında halsizlik vardı; onlar tam olarak çalışmaya başlamamışlardı henüz. En ön sıraya oturdu, bavulları da arkadakine koydu. Her an gözünün önünde durmaları gerekmezdi.

Kuzeye doğru yol alırken durup daha başka anneleri, çocukları ve alışveriş çantalarını yüklediler. Sabah ve akşam saatlerinde yollara dökülen, başları önlerinde, kararlı yüzlerle yolculuk eden insanlar değildi bunlar. Daha neşeli, daha gevezeydiler. Arkasındaki seslere, annelerin birbirlerini onaylayan, kısa gülüşler, sıkıntılı ünlemlerle nok-

talanan neşeli konuşmalarına, çocukların parmaklarıyla birşeyler gösterirken ağızlarından yükselen çığlıklara, Almanca isimlere, ani huysuzluklara ayrı ayrı kulak vererek oturuyordu. O en önde yalnızdı, bir annesi olmayacak kadar büyüktü ve kötüydü, annesiyle birlikte Tottenham'dan Oxford Caddesine inişlerini, otobüste, biletleri elinde tutarak biletçinin saltık otoritesini, biletçinin simgelediği ve gerçek olan sistemi anımsadı, -bildirilen varış noktası, bilet ücretleri, paranın üstü, zil sesi, titreşen büyük önemli otobüs duruncaya kadar sımsıkı tutunmuş.

Herkesle birlikte Kurfürstendamm durağında indi.

Nalbura gitme, demişti Maria. Kimsenin seni hatırlamayacağı büyük mağazalardan birine git.

Caddenin karşısında yeni açılmış bir mağaza vardı. Polisin trafiği durdurup yayalara yol vermesini bekledi. Yasalara karşı gelmemek çok önemliydi. Mağaza yepyeni, içindeki her şey yepyenydi. Aradığı reyonu girişteki tabloya bakarak buldu. Bodrum kata inmesi gerekiyordu. Yürüyemeyen merdivene bastı. Yenik düşen bu ülkede kimse merdiven inip çıkmak zorunda kalmıyordu. Herkes işini biliyordu, istediklerini birkaç dakika içinde alabildi. Ona bakan satıcı kız paranın üstünü uzatırken yüzüne bile bakmadı ve bekleyen müşteriye döndü. Metroya Wittengergspatz'dan bindi, Kottbusser Tor'dan eve kadar yürüdü.

Kapıyı çaldığında, Maria, "Wer ist da?" diye seslendi.

Leonard, "Benim," dedi İngilizce.

Kapı açılınca kız önce bavullara baktı, sonra sırtını dönüp içeri geçti. Göz göze gelmemişler, birbirlerine dokunmamışlardı. Leonard da girdi. Maria ellerine lastik eldivenler takmıştı. Bütün pencereler açıldı, banyo temizlenip toplanmıştı. Evde bahar temizliği yapılıyordu sanki.

O hâlâ orada, battaniyenin altında yatıyordu. Leonard üstünden atlamak zorunda kaldı. Maria masayı boşaltmıştı. Yerde eski gazete tomarları vardı. Maria'nın almaya söz verdiği altı metre ince muşamba iskemlenin üs-

tündeydi. İçerisi soğuk ve aydınlıktı. Leonard bavulları yatak odasının kapısına bıraktı. Oraya girip yatmak istiyordu.

Kız, "Kahve yapmıştım," dedi.

Kahvelerini ayakta içtiler. Birbirlerine günün nasıl geçti, diye sormadılar. Ne yapmaları gerekiyorsa yapmışlardı. Maria kahvesini çabucak bitirerek eski gazeteleri masanın üstüne yaymaya koyuldu. İkişer, üçer kat. Leonard onu izliyordu, ama kız o yana bakınca başını çevirdi.

Maria, "Evet?" diye mırıldandı.

Hava önce aydınlıktı, sonra daha da aydınlık oldu. Güneş çıkmıştı, doğrudan doğruya odaya vurmuyorsa da kümlüs bulutlarından yansıyan ışığı odanın her köşesini, her ayrıntıyı aydınlatıyordu; Leonard'ın elindeki fincanı, masadaki gazetelerden birinin Gotik harflerle basılmış, başsağı duran manşetini, battaniyenin altından dışarı fırlamış siyah pabuçların derisindeki çatlakları.

Her şey birden, bir anda ortadan kaybolsa bile, eski durumlarına dönmeleri çok zordu. Şimdi yapacaklarını yaptıktan sonra olanaksız hale gelecekti. Oyleyse yaptıkları yanlıştı. Çok yalın bir gerçektir bu. Ama bunları konuşmuşlardı. Bütün gece konuşmuşlardı. Maria ona sırtını dönmüş pencereden dışarı bakıyordu. Eldivenleri çıkar-mış, parmaklarını masaya dayamıştı. Onun konuşmasını bekliyordu. Leonard, *Maria*, diye mırıldandı. Yorgundu, ama eskiden söylediği gibi, birbirlerine hayatın temel öğelerini, sevgiyi, cinselliği, dostluğu, ortak yaşamlarını ya da buna benzer bir şeyi hatırlatmak istediklerinde söylediği gibi, soru sorarcasına fısıldamıştı.

"Maria?" dedi.

Maria o sesi tanıdı ve dönüp baktı. Bakışları umutsuzdu. Omuzlarını havaya kaldırdı. Leonard kızın haklı olduğunu anladı. Böylesi işi büsbütün zorlaştırdı. Haklısın dercesine başını eğdi, arkasını dönerek bavullardan birinin yanına diz çöktü. Plastik yer karolarının kesilmesinde,

kullanılan türden bir bıçak, bir testere ve bir balta çıkarıp yan tarafa bıraktı. Ardından, o baş tarafı, Maria ayakları kavradı ve Otto'yu masanın üstüne yatırmaya hazırlandılar.

En başından, ona ellerini sürdükleri saniyeden başlayarak her şey ters gitti. Ceset sertleştiğinden kaldırması daha kolay olmuştu aslında. Bacaklar dimdik duruyor, gövdenin ortası aşağı sarkmıyordu. Kaldırdıklarında yüzükoyun yatıyordu. Kalas kaldırmaktan farksızdı. Bu değişikliğe hazır değildiler. Leonard omuzları tutmakta zorluk çekiyordu. Baş aşağı sarkmıştı. Kendi ağırlığıyla yerinden oynayan ayakkabıcı kalıbı kemiklerin arasından kaydı ve Leonard'ın ayağının üstüne düştü.

O can acısıyla bağırınca, Maria, "Sakin bırakma!" diye bağırdı. "Masaya geldik sayılır."

Leonard'ın parmağının kırılmış olabileceğini düşünmesine yol açan acıdan da kötüsü, battaniyenin altından, Otto'nun beyninden ya da ağzından akan soğuk sıvının gri kaşe pantolonunun paçalarını ıslatmasıydı.

"Ah Tanrım," dedi. "Öyleyse bir an önce yerine bırakalım. Ben kusacağım galiba."

Ceset ancak çapraz olarak yatırılırsa sığabilecekti masaya. Islak paçaları kaval kemiklerine yapışan Leonard topallayarak banyoya gitti, lavaboya eğildi. Hiçbir şey çıkaramadı. Bir gece önce yediği *Rippenchen mit Erbsenpüree*'den sonra lokma girmemişti midesine. Yediği yemeği Almanca düşünmeyi yeğlemişti. Paçalarına bakıp hafif kanlı, kıllı, girimtırak yivşikliği görünce öğürmeye başladı. Bir yandan da pantolonunu çıkarmaya çalışıyordu. Maria kapıdan izliyordu onu.

"Pabuçlarıma da akmış," dedi Leonard. "Adım gibi biliyorum, parmağım kırıldı." Ayakkabılarıyla çoraplarını, pantolonunu çıkarıp lavabonun altına tıktı. Ayağında, başparmaktaki kızarıklıktan başka bir şey görünmüyordu.

"Gel ovayım," dedi Maria.

Onun peşinden yatak odasına girdi. Leonard dolaptan bir çift çorap ve Otto üstüne oturduğu için epey kırışan bir pantolon aldı. Yumuşak tabanlı terlikleri yatağın yanında idi.

Maria, "İstersen benim önlüklerimden birini tak," dedi. Bu Leonard'a çok yanlış göründü. Önlük, hamur yoğurmak, börek çörek yapmak için takılırdı.

"Şimdi iyiyim," dedi.

On odaya döndüler. Neyse ki battaniye hâlâ yerinde duruyordu. Otto'nun devrilip kaldığı yerde, halının üstünde iki ayrı ıslaklık vardı. Pencereleler açık olduğundan herhangi bir koku duyulmuyordu, ama ışık acımasızdı. Leonard'ın paçalarını ıslatan sıvıyı aydınlatıyordu. Yeşilimsi bir sıvıydı ve masadan yere damlıyordu. Bir sonraki adımı atmaya istekli olmadıklarından öylece durdular. Derken Maria aldıklarını yerleştirdiği iskemleye giderek her birini göstermeye başladı. Her cümleinin başında derin bir soluk alıyor, dişlilerin dönmesini sağlamaya çalışıyordu.

"Bu bez... Nasıl diyorsunuz? *Wasserdicht*."

"Su geçirmez. Çünkü muşambalı."

Kırmızı bir kutuyu gösterdi. "Bu da yapıştırıcı. Çabuk kuruyan kauçuklu zamb. Şu fırçayla sürülüyor. Muşambayı bıçkı makasıyla keseceğim." Konuşurken, gösteri yapan satıcılar gibi büyücek bir parça muşamba kesmişti.

Kullanacağı yöntemi açıklaması Leonard'a iyi gelmişti. O da kendi aletlerini alarak masanın üstüne koydu. Bunlarla ilgili bir açıklama yapılmasına gerek yoktu.

Fazla yüksek bir sesle, "Hadi bakalım," dedi. "Başlıyoruz. Bacaklardan biriyle başlayacağım."

Yine de harekete geçemedi. Gözlerini dikmiş battaniyeye bakıyor, dokumanın her ipliğini, atkı ve çözülerin dokuduğu basit desenin sınırsızca yinelenişini görebiliyordu.

Maria akıl öğretti. "Önce çorabını ve pabucunu çı-

kar." Kendisi yapıştırıcının kapağını açmış, bir çay kaşığıyla karıştırıyordu.

Verdiği öğüt akla yakındı. Leonard Otto'nun bileğini tutarak pabucu çekti. Ayakkabının bağcığı yoktu, kolayca çıktı. Çorap sahibini utandıracak bir durumdaydı. Kir dokuya işlemişti. Onu da çabucak sıyrıp attı. Ayak morarmıştı. Açık pencerenin yanında durduğuna sevindi. Battaniyeyi, bacakların dizden aşağısını açıkta bırakacak biçimde kıvrıdı. İşe tekbaşına başlamak istemiyordu.

"Sen şuradan iki elinle sıkıca bastır," dedi kıza. Üst bacağı gösteriyordu. Maria söyleneni yaptı. Yan yana duruyorlardı şimdi. Leonard testereyi aldı. Karton kutudaki yuvaya yerleştirilen ince dişli testerenin yerinden düşmemesi için üstüne bir de lastik bant geçirilmişti. Bandı çıkarak Otto'nun dizinin arkasından başladı. Pantolon siyah pamuklu kumaştan yapılmış, giyile giyile parlamıştı. Sağ eliyle testereyi, sol eliyle Otto'nun baldırını tutuyordu. Bacak soğuktu; oda ısısının çok altında. Elinin sıcaklığını da çekip alıyordu sanki.

"Düşünme," dedi Maria. "Düşünmeden yapmaya bak." Soluğunu içine çekti. "Seni sevdiğimi düşün yalnızca."

O olacak şey değildi, ama yaptıklarını birlikte yapmaları önemliydi. Gırtlığı kuruyup dili damağına yapışmış olmasaydı, ben de seni seviyorum demek isterdi.

Testereyi Otto'nun dizine bastırarak çekti. Dişler daha ilk anda takıldı. Pantolonun kumaşından ve onun altındaki kas kırışlarından otürü. Testereyi kaldırdı, dişlerine bakmadan yeniden dize dayayarak kendine doğru çekti. Yine aynı şey oldu.

"Yapamayacağım," diye bağırdı. "Gitmiyor. Yürümüyor bu testere."

"Fazla bastırma," dedi Maria. "Usulca. Önce, birkaç kere kendine doğru çek. Sonra ileri geri gidebilirsin."

Marangozluktan anlıyordu. Banyodaki rafı o yapsa daha iyi yapardı herhalde. Leonard onun söylediğini yerine

getirdi. Testere yağlanmış gibi gidip geliyordu şimdi. Derken yine takıldı. Kemiğe dayanmıştı. Bacağın oynamasını önlemek için ikisi de sıkıca bastırmak zorunda kaldılar. Testere işledikçe bir vızıltı duyuluyordu.

Leonard, "Durmak zorundayım," diye bağırdıysa da durmadı. Kolu gidip geliyordu. Kemiği kesmek gerekmemeliydi aslında. Eklem bağlantı yerinden geçebileceğini düşünmüştü o. Bu da pazar öğle yemeklerinde yenen tavukları parçalarken edindiği deneyimlere dayanarak vardığı, pek de kesin olmayan bir kanıydı. Testereyi sağa sola yatırarak iki kemik ucunun arasını bulmaya uğraşılıyor, ara verirse yeniden başlayamayacağını bildiğinden hızlı hızlı çalışıyordu. Sonunda bir yerden geçti, derken yine kemiğe dayandı. Görmemeye çalıştıysa da nisan güneşi her şeyi aydınlatmıştı. Üst bacadan siyahımsı bir kan sızıyor, testereye buluşuyordu. Elindeki sap kayganlaşmıştı. Sonunda bitti. Testerenin altında yalnızca deri kalmıştı şimdi. Onu da testereyle kesmeye kalkışırsa masanın yüzeyini çizirdi. Bıçağı alarak bir darbeye ayırmaya baktı, deri büzüşüp toplandı. Elini oraya, eklem yerindeki çukura, tarazlanmış, esmer renkli soğuk etlerin arasına sokup kesmesi gerekiyordu.

"Hayır," diye haykırdı. "Tanrım, hayır." Ama bitmişti işte. Alt bacak bir eşya, ucunda çıplak bir ayak bulunan, boru biçiminde bir bezin içindeki bir nesne olmuştu. Maria hazır bekliyordu. Nesneyi alıp kestiği muşambaya sardı, muşambanın uçlarına yapıştırıcıyı sürerek yapıştırdı.

Üst bacadaki sızıntı kötüydü; masaya yayılıyordu. Gazete kâğıtları ıslanmış, dağılacak hale gelmişti. Kan masanın ayaklarından aşağı akıyor ve yerdeki kâğıtlara yayılıyordu. Üstünde yürüdükleri gazeteler ayaklarına yapıştıkça yerden kalkıyor, alttaki halı görünüyordu. Leonard'ın kolları kırmızımsı bir kahverengine bulanmıştı; parmak uçlarından dirseklerine kadar. Yüzüne de sıçramıştı kan. Kuruyup kaldığı yerler kaşınıyordu. Gözlük camları leke-

lenmişti. Maria'nın kolları da elbisesinin bazı yerleri de kanlanmıştı. Ortalık sessiz olduğu halde bir fırtınanın uğultusu arasında konuşurmuş gibi sesleniyorlardı birbirlerine.

Kız, "Ben gidip yıkanacağım," dedi.

"Anlamı yok. Sonra yıkanırsın." Testeresini eline aldı yine. Az önce kaygan olan sap şimdi yapışkandı. İyi, tutması kolaylaşmıştı. Sol bacağı kavradılar. Kız Leonard'ın sağında durmuş, iki eliyle baldırı tutuyordu. İkinci bacağın da ha çabuk ayrılması beklenirdi ya öyle olmadı. İş iyi başlamıştı, ama testere yarı yolda takıldı. Eklemin arasında sıkışıp kalmıştı, ancak iki elle asılırsa çıkarabilecekti. Maria ona doğru eğilerek sallanmaması için bir eliyle üst bacağı tuttu. Yine de, Leonard testereyle boğuşurken gövde yüzükoyun yapılan çılgın bir dansa başlamış gibi sarsılıp durdu. Battaniye yere düşünce Leonard kafatasına bakmamaya çalıştı. Görüş alanının sınırındaydı zaten. Yakında onu ele almak gerekecekti. Masaya dayanarak çalıştıklarından ikisi de belden aşağı kana bulanmışlardı. Artık önemi yoktu. Eklemini geçmiş, deriye dayanmıştı. Bıçağı alıp elini oraya sokmak zorundaydı yine. Et sıcaklığını korusaydı daha mı kolay olurdu, diye düşündü.

İkinci paket de bavula yerleştirildi. Yan yana duran bir çift lastik çizme. Leonard cini buldu. Şişeyi ağzına dayadıktan sonra Maria'ya uzattı. Kız başını iki yana salladı.

"Biliyorsun," dedi, "ara vermemeliyiz."

Konuşup kararlaştırmamışlarsa da şimdi sıranın kollarına geldiğini biliyorlardı. Önce sağ kolu, Leonard arkaya kıvrıp kırmaya çalıştığı kolu ele aldılar. Kol büküktü ve sertleşmişti. Bir türlü düzeltemediler. Giriş noktasını, testereyi omuza bastırmak için nerede durabileceklerini bulmak biraz zor oldu. Artık masa da, yerler de, onların kolları, giyecekleri, yüzleri de kana bulandığından, kafatasına yakın durmak pek kötü gelmiyordu. Başın arkası olduğu gibi içeri çökmüştü. Kırık kemiklerin arasındaki çatlaklar-

dan beynin küçük bir bölümü görünüyordu yalnızca. O kırmızılığa alıştıktan sonra, griye bakmak kolaydı. Maria kolun dirsekten aşağısını tutuyordu. Leonard koltuk altından başladı, asker ceketini ve gömleği kesti. İyi bir testereydi elindeki; esnekti, fazla ağır değildi. Sapın metal bıçağına bağlandığı noktada henüz kana bulanmayan iki üç santimlik bir yer vardı. Oraya üretici firmanın amblemiyle 'Solingen' markası basılmıştı. Leonard çalışırken markayı yineleyip duruyordu. Adam öldürmüyorlardı ki. Otto zaten ölüydü. Solingen. Onlar ölüyü parçalıyorlardı yalnızca. Solingen. Kaybolduğu bildirilen kimse de yoktu. Solingen, Solingen. Otto etkisiz hale getirilmişti. Solingen, Solingen.

İki kol arasında mola verip biraz cin içti. Kolaydı bu iş. Mantıklı, akıllıca bir işti. Beş yıl hapis cezasına karşılık bir saatlik bir çalışma. Cin şişesi de yapış yapıştı. Kanlanmayan yer kalmamıştı, ama buna razıydı. Yaptıklarını yapmak zorundaydılar ve yapıyorlardı. Solingen. Bu da bir işti. Sol kolu da Maria'nın eline uzattıktan sonra ara vermedi. Otto'nun yakasına asılarak çekti. Ensedeki omurlar testereyi yerli yerinde tutmak için yapılmıştı sanki. Birkaç saniyede kemiklerden geçti, testereyi ense köküne yanlamasına bastırarak, boyundaki kırışlerde pek az zorlanarak soluk borusunun kıkırdağını kesti, biraz daha aşağı indi, bıçağı kullanmasına bile gerek kalmadan işini bitirdi. Solingen, Solingen.

Otto'nun kırık kafası dank diye yere düştü, *Tagesspiel* ve *Der Abend* gazetelerinin buruşuk sayfaları arasında bir yere yerleşerek uzun burunlu profilini sergiledi. Surat dolapta gördüklerinden pek farklı değildi; derisi sağlıksız bir solgunlukta, gözleri kapalıydı. Alt dudağındaki yara sorun yaratmıyordu artık. Masada kalan nesne de insan sayılmazdı artık. Askeri bir harekât alanı, kendisine tahrip etmesi emredilmiş olan bir kentti. Solingen. Biraz cin daha. Şu yapışkan Beefeater şişesinden birkaç yudum daha,

sonra da en zor iş, üst bacaklar, zorlu bir çatışma, sonra hepsi bitecekti. Eve gidebilir, sıcak bir banyo, ardından hareketle ilgili bir brifing yapabiliirdi.

Maria açık duran bavulların yanındaki tahta iskemleye oturmuştu. Eski kocasının her parçasını kucağına alıyor, sabırla, neredeyse bir annenin dikkatiyle paketleyip yapııştırıyor, öbürlerinin yanına yerleştiriyordu. Kafayı paketliyordu şimdi. İyi bir kadındı; akıllıydı, iyi yürekliydi. Bu işi yapabildiklerine göre, birlikte yapamayacakları hiçbir şey olamazdı. Bu iş bitince bıraktıkları yerden yeniden başlayabilirlerdi. Nişanlanmışlardı, yine kutlamalarına dönebilirlerdi.

Testere, kaba etlerin bacağa bağlandığı noktada deri kıvrımına güzelce yerleşti. Eklemleri aramayacaktı bu kez. Beşe beş boyutlarında bir tahta keser gibi kesecekti kemiği. Testeresi de birinci sınıftı. Pantolon, deri, yağ tabakası, kaslar, kemik, sonra yine kaslar, yağ tabakası, deri ve pantolon. Son ikisini bıçakla kesti. Bu parça epey ağırdı ve iki ucundan da kan damlıyordu. Götürüp Maria'ya verdi. Terlikleri ağırlaşmış, renkleri kararmıştı. Şimdi biraz cin, sonra öbür bacak. Düzen buna denirdi işte; savaş düzeni. Kafanın dışında, her şey ikişer ikişer tamamlanacaktı. Ardından, masanın üstündeki büyük külçe paketlenecek, ortalık toplanacak, el yüz yıkanacak, fırçalanacak, atılması gerekenler atılacaktı. Sistem kurulmuştu; gerekirse aynı işi bir daha yapabilirlerdi yani.

Maria ikinci bacağı da paketlemiş yapııştırıyordu. "Ceket çıkar," diye seslendi.

Kollarla uğraşmak gerekmediğinden, o da çok kolay oldu. Ceket bedenden sıyrılıverdi. Her şey bir bavula sığmıştı. Gövdeyi ikincisine koyacaklardı. Maria ikinci bacağı da bavula yerleştirip kapağı kapadı. Elinde bir mezür vardı. Leonard mezürün bir ucunu tuttu, masanın üstündeki parçanın yanına uzatarak ölçtüler. Kesik boyundan kaba etlerin bitimine kadar yüz iki santim. Maria mezürü çekip

ikinci bavulun yanına diz çöktü.

"Çok büyük," dedi. "Sığmayacak. İkiye kesmen gerekecek."

Leonard düşlerinden sıyrıldı ve göklerden yere indi. "Olamaz," dedi. "Bir kere daha ölçelim."

Doğruydı oysa. Bavulların boyu yalnızca doksan yedi santimdi. Leonard mezürü aldı, tekbaşına bir kere daha ölçtü. Ölçüleri birbirine uydurmanın bir yolu olmalıydı mutlaka.

"Sığdırırız," dedi. "Paketleyip sıkıştırırız, sığar."

"Sığmaz. Şuradaki omuz kemiği. Obür uç da çok kalın. İkiye ayırman gerek." Koca onun kocasıydı, iyi biliyordu.

Kollarla bacaklar, hatta baş, kesilebilecek uzantılardı, ama geri kalanını ortadan ikiye kesmek hiç doğru görünmüyordu. Leonard içgüdülerinden kaynaklanan isteksizliğini destekleyerek genel bir ayıp, günah kuralı, bir ilke bulmaya çalıştı. Öylesine yorulmuştu ki, gözlerini kapadığı zaman ayaklarının yerden kesildiğini hissediyordu. Olacak şey değildi. Glass'a ve yüksek rütbeli subaylardan birkaçına, bir işin ortasındaiken genel ilkelerle soyutlamaların peşine düşülmez dediğini duyar gibi oldu. Öyle şeyler başından hesaplanmalıdır ki adamlar rahat çahşabilsin, yaptıkları işten başka bir şey düşünmesinler.

Maria iskemleye oturmuştu yine. Islak eteği bacaklarının arasından sarkıyordu. "Hadi," dedi, "elinı çabuk tut. Sonra temizliğe başlarız." İçinde üç sigara kalan paketi bulmuştu. Birini yaktı, bir nefes çekip Leonard'a uzattı. Kâğıdın üstünde kırmızı lekeler olması Leonard'ın umurunda değildi; gerçekten değildi. Gelgelelim sigaraya kıza geri vermeye kalkıştığında kâğıdı parmaklarına yapıştı.

"Sende kalsın," dedi Maria. "Hadi bakalım."

Parmaklarının yanmasını önlemek için sigarayı başka bir yerinden tutması gerekti. Kâğıt yırtıldı, tütün yere döküldü. Sigarayı atıp ayağıyla ezdi. Testereyi aldı, Otto'

nun gömleğini biraz yukarı çekerek pantolon kemerinin üstündeki çıplak deriye baktı. Adamın belkemiğinin üstünde iri bir ben vardı. Beni ortadan kesmeyi içi kaldırmadığından testereyi iki santim aşağı dayadı. Testerenin açtığı yarık sırtın bir ucundan öbürüne uzanıyor, omurlar dışlı bıçağın yerinden kaymasını önliyordu. Kemikleri kesmekte güçlük çekmediyse de, iki üç santim aşağı indiğinde artık birşeyleri kesmekten çok sağa sola ittirdiğini hissetti. Yine de işi bırakmadı. Görmek istemediği her şey o karın boşluğundaydı. Kestiği yere bakmamak için başını havaya kaldırmıştı. Maria'ya baktı. O hâlâ aynı yerdeydi. Yorgun görünüyordu, yüzü kül rengiydi, yapılanları seyretmek istemiyordu. Gözlerini açık pencereye, avlunun üstünden geçen kümülüs bulutlarına dikmişti.

Leonard'a kalıbından boşaltılan pelte sesini anımsatan vıcık bir ses işitildi. Orada birşeyler kımıldıyordu, birşeyler yerinden kaymış, başka bir şeyin üstüne yuvarlanmıştı. Leonard dibe varmış ve yine aynı sorunla yüz yüze gelmişti. Masayı çizmeden kesemezdi deriyi. Masa da güzel bir masaydı; kayın ağacından yapılmış sapasağlam bir masa. Bu kez elini sokmayacaktı oraya. Gövdeyi doksan derecelik bir açıyla yan çevirdi ve ön tarafından tutup çekti. Böylece masayı çizmeden yandan kesebilecekti. Maria'dan yardım istemesi gerekirdi aslında. Onun da karşılaştığı güçlüğü görüp yardıma gelmesi gerekirdi. Gövdenin üst yarısını iki eliyle zor tutuyordu. Alt yarısı masada karınüstü duruyordu hâlâ. İki eli de dolu olduğuna göre deriyi hangi elle kesecekti? Dizini yukarı kaldırarak ağırlığı ona dayamaya, bir eliyle masanın üstündeki bıçağa uzanmaya çalıştı. Başarabilirdi belki. Dizi ve bir eli gövdeyi tutarken öbür eliyle deriyi aşağıdan yukarıya doğru kesebilirdi. Ne var ki tek ayak üstünde durup dengesini koruyamayacak kadar yorgundu. Tam bıçağı tutacakken tepaklak yıkılacak gibi oldu. Sol ayağını yere indirmek zorundaydı. Bıçağı uzanan elini gecikmeden gövdeye daya-

maya çalıştıysa da beceremedi. Ağırılık elinden kurtulmuştu. Alt yarıya yalnızca deri tabakasıyla bağlı olan üst yarı Otto'nun sindirim sistemini göz önüne sererek yere devrildi ve düşerken alt yarıyı da birlikte sürükledi. İki yarı da yere düşerek içlerindeki halya boşalttılar.

Leonard odadan dışarıya çıkmadan önce nereden nereye geldiklerini, o güzel nişan toplantısından beri ne kadar yol aldıklarını, plan yaparken her adımın ne kadar mantıklı, bir sonrakine uygun göründüğünü, kimsenin suçlanamayacağını düşündü bir an. Banyoya koşmadan önce karaciğer renginde kırmızılıklar, lop yumurtaların akları gibi mavimsi bir beyazlığı olan pırıltılı beyaz borular, yarısı mor, yarısı kara birşeyler gördü. Hepsi ışıltılıydı, hepsi yabancıların işgaline uğramış, sırlarını ele vermiş olmaktan ötürü öfkeliydiler. Pencere açık olduğu halde oda havalandırılmamış gibi kokuyordu ve o havasızlık başka kokuların yayılmasına elverişli bir ortamdı: Toprak kokusu, kükürtlü dışkı ve lahana turşusunun kokusu. Leonard dik duran iki yarının arasından geçerken bir şey daha düşünecek kadar zaman buldu. İşin kötüsü, bunların hepsinin onun bedeninin içinde de bulunmasıydı.

Bu düşünceyi doğrulamak istercesine, tuvaletin kenarlarını tutarak bir avuç yeşil safra çıkardı. Ağzını lavaboda çalkaladı. Temiz suyun tadı ona başka bir dünyanın varlığını hatırlattı. İş bitmiş olsa da, olmasa da temizlenmek zorundaydı. Hemen şimdi. Terliklerini, pantolonunu ve gömleğini çıkardı, hepsini lavabonun altındakiilerin üstüne attı. Banyo küvetine girdi, çömelerek musluktan akan suyla yıkandı. Kurumuş kan buz gibi suyla kolay kolay temizlenmiyordu. En iyisi sünger taşıyla ovmağı. Yarı saat, belki bir saat süreyle başka hiçbir şey düşünmeden derisini sünger taşıyla ovdu. İşini bitirdiğinde elleri, kolları ve yüzü ovulmaktan kızarmıştı, soğuktan titriyordu.

Temiz çamaşırları yatak odasındaaydı. Temizlenmeye

uğraştığı süre içinde her şeyi unutmuştu, ama şimdi tertemiz çıplak ayaklarıyla yarım bıraktığı işin yanından geçmek zorundaydı.

Ancak beline sardığı havluyla, üstünden sular damlatarak oturma odasına döndüğünde Maria paketlerin en büyüğünü bavula yerleştiriyordu.

Leonard sanki odadan hiç çıkmamış ve az önce bir soru sormuş gibi Maria açıklamada bulundu. "Şimdi böyle yerleştiriyorum. Alt beden, bir kol ile bir bacağın alt ve üst yarısı buna sığıyor. Üst beden, öbür kol, ikinci bacağın iki yarısı da ötekine."

Masanın yanında bir faraşla bir kova duruyordu. Otto'nun bavula girmeyen organları kovanın içindeydi. Leonard bavulların kapatılmasına yardım etti, sonra da üstlerine oturarak kayışları bağladı. Bavulları duvara dayadı. Kolayca temizlenebilecek bir pislikten başka bir şey kalmamıştı ortada. Kızın yıkanmak için ocağa su koyduğunu fark etti. Yatak odasına girdi. Giyinmek ve Maria yıkanırken on dakika kestirmek niyetindeydi. Bir süre ayakkabılarını aradıktan sonra lavabonun altında bıraktığını hatırladı. Yatağa uzanıp gözlerini kapadı.

Maria'nın banyoya girmesiyle çıkması bir olmuştu sanki. Yıkanmış, sabahlığını sırtına geçirmiş, dolapta giyecek birşeyler arıyordu.

"Şimdi uyuma," dedi. "Uyursan uyanamazsın." Leonard kalkıp oturdu, gözlüklerini takarak onu seyretti. Maria giyinirken arkasını dönerdi hep. Leonard kızın bu utangaçlığını genellikle sevimli, hatta kıskırtıcı bulurdu. Gelgelelim nişanlanmış olduklarını ve birlikte yaşadıkları olayları düşününce, bu kez sinirine dokundu. Yataktan kalktı, ona değmeden yanından geçip banyoya gitti. Kanlı giyeceklerin altındaki pabuçlarını çıkardı. Bir elbisesiyle silindiğinde kolayca temizleniyordu kan lekeleri. Ayakkabılarını giydi, bezi giyeceklerinin üstüne fırlattı. Sonra da oturma odasını toplamaya gitti. Maria çok büyük boyda

birkaç kesekâğıdı biriktirmişti. Kız yatak odasından dönüp yanına geldiğinde Leonard eski gazeteleri o torbalara tıkiyordu. Halıyı sarıp kapının yanına koydular. Onu daha sonra atacaklardı. Masayı ve yeri fırçalamak için kova gerekecekti. Maria kovanın içindekileri en büyük tenceresine boşalttı, boşaltırken de başını yana çevirdi.

Leonard tahta fırçasını alıp masaya temizleme tozu dökerken, "İkimizin de aynı işle uğraşması saçmalık," dedi Maria. "Sen bavulları götür istersen. Ben burasını toparlarım."

Böyle söylemesi masayı ve yeri Leonard'dan daha iyi temizleyebileceğini bilmesinden ileri gelmiyordu yalnızca. Onu evden çıkarmak, yalnız kalmak istiyordu. Oradan çıkmak, ağır bavullarla da olsa, tekbaşına yola koyulmak Leonard'ın da hoşuna gidecekti. Özgürlüğüne kavuşmuş gibi olacaktı. İkisi de birbirlerinden uzaklaşmak istiyorlardı. Durum bu kadar basitti. Basit ve üzücü. Artık birbirlerine dokunamıyorlardı, çünkü göz göze gelmek bile istemiyorlardı. Gelişigüzel bir hareketle de olsa, kıza dokunmak, sözgelimi elini tutmak iğrenç geliyordu Leonard'a. Aralarında geçebilecek her şey, her küçük hareket, her alışveriş, göze giren bir kum zerresi gibi batıyor, rahatsızlık veriyordu. Leonard aletlerine baktı. Balta kullanılmadan kalmıştı. Baltaya neden gerek duyacağını sanmıştı acaba? Düş gücünün kıyıcılığı gerçekçiliğine baskın çıkmıştı.

"Bıçakla testereyi, testerenin bütün dişlerini elden geçirmeyi unutma," dedi.

"Unutmam."

Maria sokak kapısını açarken pardösüsünü giydi. İki bavulun arasında durdu, yekini ikisini birden kaldırdı ve koşaradım sahanlığa çıktı. Orada bavulları yere bırakıp arkasına baktı. Maria eşikte duruyor, bir eli kapı tokmağında, kapıyı kapamaya hazırlanıyordu. Leonard küçücük bir istek duysa, içinden öyle gelse, gidip kıızı yanağından öpebilir, eline ya da koluna dokunabilirdi. Ne var ki aralarında-

ki havaya yayılan duygu tiksintiydi ve bunu yok saymak olanaksızdı.

"Çok gecikmem," diyebildi yalnızca. O bile savurganca verilmiş bir sözdü sanki.

Maria, "Tamam," diye mırıldanarak kapıyı kapadı.

İki dakika süreyle merdivenin başında iki bavulun arasında durdu. Bundan sonraki aşamada düşünmeye fazla zaman bulamayacaktı. Gerçi şimdi de pek iyi düşünemiyordu. Baş döndürücü yorgunluğunun dışında, farkında olduğu tek şey yola koyulabildiği için duyduğu sevinçti. Otto'yu başından defedeceğine göre, bir anlamda Maria'yı da başından atıyordu. Maria da onu. Bu işin mutlaka üzücü bir sonucu olacaktı, ama şu anda ona aldırılmıyordu. Gidiyordu. Bavulları yüklenip merdivenden inmeye başladı. Bavulların basamaklara çarpmasma aldırılmazsa, ikisini birden indirmeyi becerebilecekti. Her sahanlıkta durup soluklanıyordu. İşten dönen bir erkek yukarı çıkarken başıyla selâm verdi, sahanlıkların birinde dinlenirken iki çocuk onu iterek yanından geçtiler. Göze batacak bir özelliği yoktu. Berlin, ağır bavullar taşıyan insanlarla doluydu.

Alt katlara inip de Maria'nın eviyle arasındaki uzaklık arttıkça yalnızlığını, ağırların sızılarını daha fazla hissediyordu. Omzundaki ağır zonklamaya dönmüştü. Kasların altında, derinlerde bir zonklama vardı. Kulağı, el sürülmesine de ağrıyordu şimdi. Belki altmış yetmiş kilo yüklenip merdiven inmek apışarasında daha büyük hasara yol açabilirdi. Üstelik, Otto'nun veda darbesinden ötürü şimdi ayak başparmağından bileğine kadar yayılan bir sızı vardı. Merdivenleri indikçe bütün ağırlar şiddetleniyordu. En alta, bavulları kapıdan birer birer çıkarıp avluya bıraktı, orada daha uzun bir süre dinlendi. Kaynar suda haşlanmış, derileri yüzülmüş gibi hissediyordu kendini. Nesnelerin sertliğinden rahatsız oluyordu. Ayağının altında çıtırdayan küçük bir taş midesinin karnının içine göçmesine yol açıyordu. Merdiven otomatığının çevresindeki pislik,

duvarın kendisi, onca tuğlanın anlamsızlığı bir hastalık gibi çöküyordu üstüne. Aç mıydı? Somut dünyanın seçilmiş bazı parçalarını alarak onları kafasındaki deliğe sokmak ve barsaklarından geçirmek iğrenç bir düşünceydi. Avlunun duvarına yaslanmış futbol oynayan çocukları seyrediyor, top yere çarpıp zıpladıkça, ayakkaşları yerdeki taşlara sürtündükçe o sürtünme canını, duyularını acıtıyordu. Gözlerini kapayınca gözkapaklarının arkası zımparalanıyordu sanki.

Bavulları nasıl taşıyacağını, inişi çıkışı olmayan bu avluda, açık havada tasarlayacaktı. Kimsenin bavulu bu kadar ağır olamazdı aslında. İkisini de yüklenip ileri fırladı, on metre gittikten sonra yere bırakmak zorunda kaldı. Sendeleyerek yürümeyi göze alamazdı. Bütün yolcular nasıl yürüyorlarsa o da öyle yürümeliydi. Sık sık yüzünü buruşturamaz, ellerini gözden geçiremezdi. On metreden fazla ilerleyebilmeliydi. Kendi kendine, en az yirmi beş adım ilerleyebilmeliyim, dedi.

Avluyu üç aşamada geçti. Şimdi kaldırımdaydı. Gelen geçen yoktu pek. Biri yardım önerisinde bulunursa kabul etmemeli, kaba davranmaya hazır olmalıydı. Yardıma gerek duymuyormuş gibi görünürse kimse yardımcı olmaya kalkışmazdı. Yirmi beş adımı saymaya başladı. Saymak, yükünün verdiği acıya karşı koymanın bir yoluydu. Yüksek sesle saymamak için çaba harcıyordu. Bavulları yere bırakıp saatine bakarmış gibi yaptı. Altaya çeyrek vardı. Adalbertstrasse'de akşam kalabalığı olmazdı. İlerideki köşeye ulaşmak zorundaydı. Çevresindekilerin geçip onların yerini yeni insanların almasını bekledikten sonra bavulları yüklenerek fırladı. Daha önce yirmi beşer adım ilerleyerek yürüyebilmişti, ama bu kez yirmi adım bile gidemeyecekti. Adımları küçülmüş, hızlanmıştı. Bileklerinin gevşediğini, parmaklarının umutsuzca zorlandığını hissediyordu. Bavullar elinden düştü, biri yan yattı.

Köpekli kadın dilini şaklatıp kınayıcı sesler çıkararak

yanından dolaştığında o yerdeki bavulu kaldırmaya çalışıyor, yayaların yolunu kesiyordu. Köpek -keyifli bir melez köpek- Leonard'ın kaldırıp diktiği bavula ilgi gösterdi. Kuyruğunu sallayarak bir boydan bir boya kokladı, ardından, daha da iştahlanarak burnunu dayayıp öbür tarafını koklamaya başladı. Tasması ve zinciri vardı, ama kadın hayvanlarına sert davranmaktan hoşlanmayan hayvan sahiplerinden biriydi. Zinciri çekmeden sabırla dikiliyor, köpeğin ilgisini kaybetmesini bekliyordu. Leonard'dan yalnız elli altmış santim uzakta olduğu halde ona hiç bakmıyordu. Konuştuğu zaman heyecanla bavulu koklayan köpeğiyle konuştu. Hayvan anlamıştı.

"Hadi gel, canım. *Ist doch nur einen Koffer.*" Olup olacağı bir bavul elbette.

Leonard da köpeğe anlayış gösteriyordu. Bavulları eline almamak için bahane arıyordu zaten. Ne var ki hayvan kâh inleyip kâh hırlamaya başlamış, dişlerini bavulun köşesine geçirmişti.

"*Gnädige Frau,*" dedi, "lütfen köpeğinizi zaptedin."

Kadın zinciri çekeceğine köpeğe dil dökmeye başladı. "Hadi gel, küçük budala. Sen kendini ne sanıyorsun? O bavul senin değil, bu bayın. Hadi yürü, benim minik sosisim."

Başka bir Leonard, sakin ve dalgın bir Leonard, insan böyle bir şeyden kurtulmaya çalışıyorsa aç bir köpek aramayı düşünebilir, dedi kendi kendine. Daha doğrusu bir köpek sürüsü. Küçük hayvan mal bulmuş gibi dişlerini bavulun köşesine kenetlemişti. Isırıyor, hırkıyor ve kuyruğunu sallıyordu.

Kadın sonunda Leonard'la konuştu. "Bavulunuzda yiyecek var herhalde. Belki sosis falan." Sesinde belli belirsiz bir suçlama vardı. Leonard'ın Doğu Berlin'den ucuz yiyecek getiren kaçakçılardan biri olduğunu sanmıştı.

"Bu pahalı bir bavuldur," dedi Leonard. "Köpeğiniz zarar verecek olursa sizi sorumlu tutarım, *Gnädige Frau.*"

Polis ararmış gibi çevresine bakındı.

Kadın bozulmuştu. Zincire sertçe asılarak yürüdü. Köpek hafifçe inleyip yürüdü, sonra da uysal davrandığına pişman oldu. Sahibi ilerlerken o geri dönmek için zincire asılıyordu. Köpek soyunun binlerce yıllık ortak belleği, ömründe bir daha rastlayamayacağı bir fırsatla karşı karşıya olduğunu haber vermişti hayvana. Bir insanı korkusuzca mideye indirebilecek ve on bin yıldır denetim altında yaşamak zorunda kalan kurt atalarının öcünü alabilecekti. Aradan bir dakika geçtikten sonra bile dönüp dönüp arkasına bakıyor, zincirine asılıyordu. Sahibi hiç ödün vermeden hızla ilerliyordu. Kadının kınayıcı tavrı gelip geçen öbür yayalara da bulaşmıştı sanki. Gözlerinden okunuyordu bu. Bu adam bavullarının böylesine ağırlaşması için içlerine ne doldurmuş olabilirdi? Yanında niye ona yardım eden biri yoktu? Yasadışı bir işti mutlaka; olsa olsa kaçak eşya olabilirdi. Niye bu kadar çökkün ve yorgun görünüyordu? Neden tıraş olmamıştı? Her an, yeşil üniformalı *Polizei*'lerden birinin dikkatini çekebilirdi. Berlin öyle bir kentti. Bu Alman polislerinin de sınırsız yetkileri vardı. Bavullarınızı açın derlerse karşı koyamazdı. Orada fazla oyalanmamalıydı. Büyük bir çaba harcayarak on, on iki adım ilerleyecek, ancak ondan sonra duracaktı. Yüz kaslarındaki gerginliği, trenden az önce inen, ne gözetime, ne yardıma gerek duymayan saygıdeğer bir yolcunun gülümsemesine benzetmeye çalıştı. Duraklama ve dinlenme sürelerini olabildiğince kısa tutmaya çalışıyor, her duruşta gelen geçenlere yolunu kaybettiği, bir evi aradığı izlenimini vermek için sağa sola bakınıyordu.

Kottbusser Tor metro istasyonunun önünde bavulları yere koyup üstlerine oturdu. Ayak parmağının durumuna bakmak istiyordu. Ayakkabısını ayağından çıkarması gerekirdi, ama ağırlığını verince bavullar altında ezilir gibi oldu, oda hemen ayağa fırladı. On, hatta beş dakika kestirebilsem bunları daha kolay taşıyabilirim diye düşündü.

Gündelik alışverişlerini yaptıkları *Eckladen*'e çok yakındı. Meyve sebze kasalarını içeriye taşıyan dükkân sahibi onu görerek el salladı.

"Tatile mi çıkıyorsunuz?"

Leonard başıyla selâm verip gülümserken, "Hayır, henüz değil," dedi ve şaşkınlığından gerisini İngilizce söyledi. "Aslında bunlar işimle ilgili bazı şeyler." Söyler söylemez pişman oldu. Bu adamla böyle konuşursa, meraklı bir polisin sorularına nasıl karşılık verirdi kim bilir!

Bavullarının yanında durarak trafiği gözledi. Görüş alanının dış sınırından kayıp geçen bazı nesneler vardı. İngiltere'deki posta kutularından biri, uzun boynuzlu bir ge-yik başı, bir masa lâmbası. Gözlerini o noktaya çevirdiğinde silinip gidiyorlardı. Rüyaları onun katılımı olmadan geliyorlardı artık. İmgeleri gözünün önünden silmek için başını çevirmesi gerekiyordu. Gördükleri netameli şeyler de değildi. Kapağında saman damlı bir kulübenin resmi olan ve kendiliğinden açılan bir bisküvi kutusu havada halkalar çizerek tekerlek gibi dönen muzlar. Bunları gözünden uzaklaştırmaya çalışırken nasıl düşünebilir, dikkatini nasıl toplardı? Onları oldukları yerde bırakmayı göze alabilir miydi?

Kararlaştırdıkları şeyler öyle uzun zaman önce kararlaştırılmıştı ki hâlâ geçerli olup olmadıkları kuşkuluydu. Yine de, başka plan yoktu, dolayısıyla onu uygulamak zorundaydı. Hava kararıyor, dükkânlar kapanıyor, insanlar evlerine yollanıyorlardı. Arabalar farlarını yakmışlardı. Arkasındaki harap duvara derme çatma bir biçimde asılmış olan sokak lâmbası da bir çıtırtıyla yanıverdi. Birkaç çocuk, bir bebek arabasını ittirerek yanından geçtiler. Beklediği taksi kaldırıma yanaşıyordu. Elini kaldırıp durdurmasına bile gerek kalmamıştı. Bavullarını görmüştü şoför. Alacakaranlıkta bile yükün ağırlığını sezerek durmuştu. Taksiden inip bagajı açtı.

Dizel motorlu eski bir Mercedes'ti. Leonard şoförün

el atmasına fırsat bırakmadan bir bavulu bagaja koyabileceğini sanmıştı, ama sonunda birlikte yerleştirdiler.

Leonard, "Kitap dolu," diye açıkladı, şoför omuz silk-ti. Neyle dolu olduğu onu ilgilendirmezdi. İkinci bavulu arka kanepeye yerleştirdiler, Leonard öne bindi. Arabanın kaloriferi çalışıyordu, kanepeleri çok geniş ve pırl pırlı. Zoo istasyonuna gitmek istediğini söyledi. O yumuşacık düşünce onu gene çekıştırıp duruyordu. Ağzını açıp söylese, az sonra orada olabilirdi.

Taksinin kaldırımından ayrıldığını bile fark etmedi. Gözlerini açtığı anda araba durmuş, bavulları kaldırıma indirilip yan yana konmuştu. Sağındaki kapı açıktı. Şoför onu sarsarak uyandırmış olmalıydı. Leonard şaşkınlığından adama fazla bahşiş verdi, o da elini kasketine götürerek teşekkür ettikten sonra istasyon durağında sıra bekleyen öbür taksi şoförlerinin yanına gitti. Leonard sırtını onlara döndüğü halde kendisini gözlediklerini hissedebiliyordu. On metre genişliğindeki kaldırımı aşp istasyonun çift kanatlı büyük kapısından içeri girinceye kadar sendelememe-ye özen göstererek, hızlı adımlarla yürümesi bu yüzdendi.

İçeri girer girmez bavulları yere bıraktı. Biraz daha güvenli bir yerde olduğunu düşünüyordu artık. Bir iki metre ileride beylik çantalarıyla bekleyen İngiliz erleri vardı. Bütün dükkânlar ve lokantalar açıktı. Akşam kalabalığının son yolcuları ikinci kattaki *Stadtbahn* hatlarına koşturuyorlardı. İç çamaşırı satan küçük bir dükkânla bir kitapçının üstündeki ok, emanetçi dolaplarının yerini gösteriyordu. Almanya'nın yeni refahını simgeleyen kahve ve puro kokusu her yana yayılmıştı. Yerler pürüzsüzdü, bavulları sürüyerek götürebilirdi. Meyve tezgâhlarının, bir lokantanın, turistik eşya satan bir dükkânın önünden geçti. Hepsi aydınlık, herkes neşeli, her şey çok güzeldi! Başarmıştı! O da öbürleri gibi bir yolcuydu artık. Göze batmıyordu, üstelik bavullarını yukarı taşımak zorunda değildi.

Emanet bagaj dairesi geniş hole ulaşan geçitlerden

rinin ucundaydı. Yuvarlak bir alana duvar boyunca dolaplar sıralanmıştı. Dolapların karşısında, emanete bırakılacak valizleri alıp arkalarındaki raflara yerleştiren üniformalı iki görevlinin çalıştığı tezgâh vardı. Leonard girdiğinde bagajlarını teslim etmeye ya da geri almaya gelen birkaç kişi tezgâhta bekliyordu. Leonard bavullarını tezgâhtan olabildiğince uzak bir noktaya çekerek en altta iki boş dolap aradı. Yavaş hareket ediyor, bavulları sıraya koyuyor, ceplerinde bozuk para arıyordu. Telâşa gerek yoktu. Bir avuç on feniklik para getirmişti yanında. Dolaplardan birini açarak bavulu diziyle ittirdi. Hiçbir sonuç alamadı. Bozuk parayı cebine atıp biraz daha zorladı. Omzunun üstünden arkasına baktı. Tezgâhta görevlilerden başka kimse kalmamıştı. İki görevli çene çalarak onu seyrediyorlardı. Eğilip bavulun niye girmediğine baktı. Dolap bavuldan üç beş santim daha dardı. Sıkıştırarak sığdırmaya yelten-di, sonra da vazgeçti. O kadar yorgun olmasaydı yapması gerekeni yapardı belki. Ayağa kalkarken görevlilerden birinin, kır sakallısının elini sallayarak onu çağırdığını gördü. Doğrusu oraya gitmekti. Bavulu dolaba sığmayanlar götürüp tezgâha teslim ederlerdi. Ne var ki Leonard böyle bir olasılığı düşünmemişti. Planda buna yer verilmemişti. Ya yanlış bir şey yaparsa? Ya adamlar bavullarının niçin bu kadar ağır olduğunu sorarlarsa? Üniformaları bu adamlara ne tür yetkiler verirdi acaba? Daha sonra yüzünü hatırlarlar mıydı?

Sakallı görevli parmaklarını çinko tezgâha dayamış Leonard'ı bekliyordu. Hamallardan ancak bir gömlek üstün olan bir görevlinin öyle amiral üniforması giymesi de yakışık almazdı. Adamın onu ürkütmesine izin vermeme-liydi. Bu çok önemliydi. Saatine bakar gibi yaparak bavulları yüklendi. Hızlı adımlarla yürümeye çalıştı ve tezgâha yaklaşımadan geçebileceği tek yolu tuttu. Birinin arkasından seslenmesini, peşinden koşmasını bekliyordu. Çift kanatlı bir kapıyla son bulan dar bir koridora girmişti. Kori-

dorun ucuna kadar duraklamadan gitmeyi başardı. Kapıdan geri geri yürüyerek çıktı ve kendini تنها bir sokakta buldu. Bavulları duvarın dibine bırakarak kaldırıma oturdu.

Belirli bir niyeti yoktu. Ağrıyan ayağını dinlendirmesi gerekiyordu. Amiral peşinden gelseydi seve seve teslim olurdu. Oturduktan sonra açıkça anladığı bir şey vardı: Bir plan yapmak zorundaydı. Düşünceleri koyu, akışkan bir sıvı gibi yayılıyordu kafasına; onun denetiminde olmayan bir organın salgısı gibi. Ortaya çıkan sonucu değerlendirebiliyorsa da süreci başlatan o değildi. Bavulları emanetteki dolaplara sığdırmayı bir daha deneyebilirdi. Ya da amirale teslim edebilirdi. Şurada, sokakta da bırakabilirdi. Bırakır, yürüyüp giderdi. Haftadan haftaya açılan dolapların sağlayacağı bir haftalık güvenlik süresi gerekli miydi gerçekten? O güzel, yumuşak düşünce yeniden ortaya çıktı. Evine gidebilirdi. Kapıyı kilitleyebilir, banyo yapar, kendi eşyalarının arasında korkusu kalmayacağından yatağında saatlerce uyuyabilir ve dinlenip güçlendikten, tıraş olup canlandıktan, temiz giyecekler giyip kuşku uyandırmayan biri durumuna geldikten sonra yeni bir plan yapabilirdi.

Evini düşündü. Ova gibi odaları, güzelim sıhhi tesisatını, ıssızlığını. Bunları düşlerken dalıp dalıp uyandı, sonunda ayağa kalktı. Taksi durağına ulaşmanın en kestirme yolu istasyonun içinden geçmekti, ama o dışarıdan doluşacaktı. Apişarası ayağından fazla sızlıyordu şimdi. Ellerinin derisi yüzülmüştü. İstasyonun önüne çıkması yirmi dakika sürdü. Kimse ona bakmadığı için durup durup mola veriyordu. Durakta bir taksi, yine eski, büyük Mercedes'lerden birini buldu ve bu kez bavulları yerleştirmeye kalkışmadı bile. Herhangi bir açıklama da yapmadı. Eşyalarının ağırlığından ötürü özür dilemek suçluluk belirtisi olurdu.

Platanenallee 26 numarada inince bavullardan birini

kaldırımında bıraktı, öbürünü iki eliyle taşıyarak asansöre götürmeyi başardı. Yeniden dışarı çıktığında bavul bıraktığı yerde duruyordu. Alınıp götürülmüş olsa ne kadar şaşıracaksa buna da aynı ölçüde şaşırdı. Bundan böyle, neye şaşmak gerektiğini nasıl bilebilirdi? Asansörde hiç sorun çıkmadı. Sokak kapısını açtı, bavulları antreye bıraktı. Durduğu yerden, oturma odasının ışıklarının yandığını görebiliyor, radyonun çaldığını duyabiliyordu. O yana gitti, kapıyı açıp eğlenceye katıldı. Her yerde içki bardakları, fındık fıstık çanakları, buruşuk minderler, radyoda da A.F.N.'nin müzik yayını vardı. Bütün konuklar gitmişlerdi. Radyoyu kapatınca ansızın sessizlik bastırdı. En yakındaki koltuğa oturdu. Onu bırakıp gitmişlerdi. Arkadaşları da, hışırdayan beyaz elbiseli nişanlısıyla eski Leonard da, hepsi, hepsi gitmişlerdi ve bavullar çok ağır, dolaplar küçük, amiral düşman tavırlıydı ve elleri, kulağı, omzu, hayallarıyla ayağı hep birden zonkluyordu.

Banyoya gitti, ağzını musluğa dayayarak uzun uzun içti. Sonra da yatağına girdi, sırtüstü yatarak tavanı seyretti. Antrenin ışığı yanık, oda kapısı yarı aralık olduğundan içerisinin loşluğu tam istediği ayardıydı. Gözkapakları ağırlaşmamıştı. Onlar açık kaldığı sürece uyanık yatabilirdi. Düşünmemeye çalışıyor, her yanı sızlıyordu. Ona bakacak kimse de yoktu. Dikkatini soluk alıp verişinde yoğunlaştırarak kafasını boşaltmaya çalıştı. Belki bir saat süreyle öyle, uykuyla uyanıklık arasında, kendinden geçmiş gibi yattı.

Derken telefon çaldı, o da aklını tam olarak toparlamadan fırladı. Antreden geçerken sola baktı, kapının yanında duran bavulları gördü. Işığı yakmadan oturma odasına girdi. Telefonu pencerenin pervazına koymuşlardı. Maria'nın, belki de Glass'ın aradığını düşünerek hemen açtı. Yumuşak bir sesle kendini tanıtan adamın adını duymadı. Arayan, bir kaytanla ilgili birşeyler söylemişti. Ardından, "On mayıs akşamı için birşeyler kararlaştırabilece-

ğimizi düşünmüştüm, efendim," dedi.

Mutlaka yanlış bir numara çevirmişti, ama Leonard bu sesin kesilmesini istemiyordu. Güzel konuşan biriydi, aklıbaşında, nazık bir gence benziyordu. "Ah, evet," diye karşılık verdi.

"Sizi arayıp neler istediğinizi sormamı söylediler, efendim."

Bu 'efendim', zorlanmadan gösterilen bu saygı Leonard'ın içini ısıttı. Şu genç her kimse, ona yardımcı olabildi belki. Bavullarını hiç soru sormadan taşıyabilecek birine benziyordu. Adamı konuşturmanın yoluna bakmalıydı. "Siz ne önerirsiniz?" diye sordu.

Ses, "Ben çok uzaktan başlamayı düşünmüştüm, efendim," dedi. "Herkes yerinde otururken binanın dışından başlayıp yavaş yavaş yaklaşmayı düşünmüştüm. Bilmem anlatabildim mi? Herkes içki içip konuşuyor olacak. Derken, kulağı keskin olanlardan birkaçı duymaya başlayacak, ardından herkes duyacak. Yaklaşacağım, yaklaşacağım, sonunda içeri gireceğim."

"Anlıyorum," dedi Leonard. Karşısındaki gence içini açabileceğini hissediyordu. Bir punduna getirip konuya girebilse, gerisi kolaydı.

"Seçim yapmayı da bırakabilirsiniz, efendim. Birkaç oynak hava, birkaç ağıt seçerim. Kafalar biraz dumanlandı mı, ağıt gibisi yoktur."

Leonard konuya girmek için fırsat çıktığını düşünerek, "Doğru," dedi. "Bazan ben de çok hüzünlenirim."

"Efendim?"

Karşısındaki nazık ses neden hüzünlenirsiniz, neye üzülürsünüz diye sorsa olmaz mıydı? Leonard, "Bazan, bazı şeylerin altından kalkamayacağımı hissediyorum," diye ekledi.

Ses bir an duraladı, ardından, "Yurdumuzdan çok uzaklardayız, efendim," dedi. "Zaman zaman hepimiz aynı duyguya kapılıyoruz." Yine bir anlık bir sessizlik oldu, son-

ra bir soru soruldu. "Üstçavuş Steele bir saat çalsan yeter demişti. Gerçekten öyle mi, efendim?"

Telefondaki kişinin İskoç Alayından gaydacı McTaggart olduğu böylece anlaşıldı. Leonard konuşmayı olabildiğince çabuk bitirdi, telefonu açık bırakarak yatağa döndü. Geçerken antrenin ışığını söndürdü. Konuşmak iyi gelmiş, biraz dirilmişti. Yorgunluğun verdiği gerginlik de hafiflediğinden uykuya dalması daha kolay oldu.

Birkaç saat sonra uyandığında kendini dipdiri hissetti. Sokağın sessizliği sabahın ikisi ya da üçü olduğunu gösteriyordu. Kalkıp oturdu. Kendini iyi hissetmesinin nedeni basit bir çözüm yolu bulmuş olmasıydı. Sorunun onu ezmesine izin vermişti, ama aslında yapılacak tek şey iyi düşünmek ve kararlı hareket etmektir. Yapılması gerekenleri unutmadan yapmalıydı. Sonra yine yatıp uyur, uyandığında her şey yoluna girmiş olurdu.

Yatak odasından antreye çıktı. Ortahığın böylesine sessiz olduğunu hiç görmemişti. Işığı yakmaya kalkışmadı. Gökteki ay renksiz bir ışık yayacak kadar büyümüştü. Ayışığının nasıl olup da antreye vurduğunu anlayamadı. Mutfığa giderek keskin bir bıçak buldu. Antreye döndü, bavulların yanında diz çöküp ikisinin de kayışlarını çözdü. Birinin kapağını açtı. Paketler Maria'nın yerleştirdiği gibi, düzgünce duruyorlardı. Birini çıkardı, muşambayı keserek kolu usulca halının üstüne bıraktı. Kötü bir koku yoktu henüz; fazla geç kalmamıştı. Muşambayı yana itti ve bir alt, bir üst bacakla gövdenin üst yarısını paketten çıkardı. Şaşılacak kadar az kan vardı. Halı da kırmızıydı zaten. Parçaları uygun yerlere yerleştirerek halının üstüne dizdi. İnsan biçimine benzemeye başlamıştı. İkinci bavulu açtı ve oradaki parçaları da paketlerden çıkardı. Önündeydi işte! Sırtüstü yatan başsız bir adam. Baş elinde tutuyordu. Çevirip baktı. Burun ve yüzün çizgileri muşambanın altından bile belli oluyordu.

Muşambanın yapıştırdığı yeri bıçağın ucuyla açma-

ya çalışırken dikkatini çeken bir şey gördü. Ağır kafayı yere dayamıştı, ama bıçağı oynatamıyordu artık. Otto'nun yüzünü görmekten kaçındığı için değil. Halının üstündeki insan suretinden ötürü de değil. Yatak odasının duvarını ve yatağını görmüştü. Bir an için gözlerini aralamış ve battaniyelerin altında kendi gövdesini görmüştü. İki saniye süreyle sokaktaki trafiğin, gürültüsüz gece trafiğinin sesini duymuş ve kendi kıpırtısız gövdesini görmüştü. Derken yine gözleri kapandı, olduğu yere döndü. Elindeki bıçakla muşambanın ucunu kaldırmaya çalışıyordu.

Böylesine gerçek görünen durumun bir rüya olduğunu anlayınca tedirginlik duydu. Her şey olabiliyordu demek. Bu işin kuralı yoktu. Bütün gün uğraşarak yaptıklarını bozuyor, Otto'yu yeniden birleştiriyordu. Bir kat muşambayı açınca başın yan tarafı ortaya çıktı. Bir kulağın ucunu görebiliyordu. Buna bir son vermeliyim, diye düşündü; Otto canlanmadan uyanmalıyım. Epey çaba harcayarak gözlerini açmayı başardı. Battaniyenin altındaki ayaklarını, elinin kabarıklığını gördü. Bir yerini oynatabilse ya da bir ses, küçücük bir ses çıkarabilse açılabilirdi. Ne var ki içinde yaşadığı beden kıpırdamıyordu. Ayak parmağını oynatmaya çalıştı. Sokaktan bir motosikletin geçtiğini işitti. Şimdi biri içeri girse ve ona dokunsa! Bağırma-ya çalışıyor, ancak ne dudaklarını aralayabiliyor, ne ciğerlerindeki havayı boşaltabiliyordu. Gözkapakları ağırlaştı, kendini yeniden antrede buldu.

Şu muşamba neden yapışmıştı Otto'nun yüzüne? Isırktan ötürü tabii. Yanaktan akan kan pıhtılaşmış muşambaya yapışmıştı. Otto bu yüzden onu cezalandıracaktı. Yalnızca bu yüzden de değil. Hızla asılınca muşamba bir cızırtıyla açılıverdi. Gerisi kolaydı. Muşamba düştü, kafa Leonard'ın elinde kaldı. Kanlı ayyaş gözleri ona bakıyordu. Gözler bekleyiş içindeydi. Baş kesik boynun ucuna yerleştirilince her şey yeniden başlayabilirdi. Şu parçaları birbirinden ayrı tutmak gerekirdi, ama artık iş işten geçmiş-

ti. Baş daha doğru dürüst yerine oturtulmadan Otto'nun elleri bıçağa uzanmıştı. Otto doğrulup oturmuştu. Boş bavulları görüyor, bıçağı elinde tutuyordu. Leonard başını arkaya atarak boğazını ona sundu. Otto çabuk bitirirdi işini. Bavulları kendi başına yerleştirmek zorunda kalacaktı. Leonard'ı Zoo istasyonuna kadar taşıyacaktı. Berlinliydi Otto, amiralin eski meyhane arkadaşlarından biriydi. Yine yatak odasının duvarını görüyordu işte; battaniyeyi de, yastığın ucuyla çarşafın kenarını da. Gövdesi kurşun gibiydi. Otto onu tekbaşına taşıyamayacaktı. Asla. Gaydacı Mc-Taggart yardım ederdi. Bağarmaya çalıştı, ama isteksizce. Ne olacaksa olmalıydı, öylesi daha iyiydi. Ciğerlerindeki havanın ısıklık çalarak dişlerinin arasından geçtiğini işitti. Bacağını kıvrırmaya uğraştı. Yine gözleri kapanıyordu. Ölecekti. Başı kımıldadı, iki üç santim yan döndü. Yanağı yastığa değdi ve o temas dokunma duyusunu canlandırdı. Ayağının üzerinde battaniyenin ağırlığını hissediyordu. Gözleri açılmıştı, elini oynatabiliyordu. Bağrabilirdi. Kalkıp oturdu, gece lâmbasının düğmesini aradı.

Işık yandıktan sonra bile düş odadan ayrılmadı; Leonard'ın dönmesini bekliyordu. Leonard yüzünü tokatlayarak ayağa kalktı. Bacakları güçsüzdü, hâlâ gözleri kapanıyordu. Banyoya giderek yüzünü yıkadı. Dönerken antrenin ışığını da içti. Kilitli bavullar kapının yanında duruyordu.

Yeniden uyumayı göze alamadı. Dizlerini kıvrarak yatakta oturdu ve tavan ışığını da yanık bırakıp bir paket sigara içti. Saat üç buçukta mutfığa gidip kahve pişirdi. Beşe doğru tıraş oldu. Derisi yüzülen elleri suya değdikçe sızım sızım sızıyordu. Basit ve iyi bir plan yapmıştı. Bavulları metroya koyacak ve hattın sonuna kadar gidecekti. Oralarda تنها bir yer bularak ikisini de bırakacak, sonra da yürüyüp gidecekti.

Yorgunluğu üstünden atmıştı. Düşünceleri dupduruydu. Kahve ve sigara içerek, ellerine yara bandı yapıştı-

rıp ayakkabılarını boyayarak oyalandı. *Heartbreak Hotel*'i çahyordu ıslıkla; bazan da mırıldanıyordu. Şimdilik, kara-basandan kurtulmuş olmak bile yeterliydi. Saat yedide kravatını düzeltti, bir kez daha saçını fırçalayıp ceketini giydi. Ön kapıyı açmadan bavulları eliyle tarttı. Ağırlıktan başka bir şeydi bu. Bir çekim, ağırlığı aşağı çeken temel bir güç vardı. Otto gömülmek istiyor, diye düşündü; ama henüz gömülemez.

Bavulları birer birer asansöre taşıdı. Asansör yukarı çıkınca birini kapıya dayayarak kapanmasını önledi, öbürünü diziyle içeri itti. Giriş katına ineceği için Z düğmesine basmıştı; ancak asansör bir kat aşağıda durdu. Kapı açıldı ve Blake girdi. Metal düğmeli lâcivert bleyzer giymişti, yine James Bond çantası taşıyordu. Kolonyasının kokusu asansörün dört köşesine yayıldı. İnmeye başladılar.

Blake biraz soğukça selâm verdi. "Geçen akşamki parti çok güzeldi," dedi. "Bir kere daha teşekkür ederiz."

"Gelebildiğinize sevindik," dedi Leonard.

Asansör durdu, kapı açıldı. Blake bavullara bakıyordu. "Bunlar MoD valizleri değil mi?" Leonard birini yüklediyse de Blake ondan önce davrandı ve ikincisini o çıkardı. "Aman Tanrım," dedi. "Siz neler taşıyorsunuz bunlarla? Ses kayıt aygıtı olmadığı kesin."

Laf olsun diye sormamıştı. Asansörün önünde duruyorlardı. Blake'in sorusuna karşılık beklediği anlaşıyordu. Leonard bocaladı. Ses kayıt aygıtı taşıyorum demeye hazırlanmıştı.

Blake, "Bunları Altglienicke'ye götürüyorsunuz," diye ekledi. "Çekinmeyin canım, bana söyleyebilirsiniz. Bill Harvey beni tanır. Altın Operasyonundan da haberim var."

"Şifre çözmekte kullanılan bazı aygıtlar," dedi Leonard. Ardından, Blake'in depoya gelip aygıtlara bakmak isteyebileceğini düşünerek, "Washington'dan geldi," diye ekledi. "Ödünç aldık. Tünelde kullanıyoruz, ama yarın geri

göndereceğiz."

Blake saatine bakıyordu. "Umarım buradan oraya taşırken gerekli güvenlik önlemlerini alırsınız," dedi. "Ben kaçmak zorundayım. Hoşça kalın." Başka bir şey söylemeden antreden geçti ve kapıda bekleyen arabasına yöneldi.

Leonard bavulları dışarı çıkarmadan onun uzaklaşmasını bekledi. Günün en zor işine, sokağın ucundaki Neu-Westend metro istasyonuna yapacağı yolculuğa başlamak üzereydi ve Blake'le karşılaşmak topladığı yedek gücü tüketmişti. Bavulları kaldırma çıkardı. Güneşli gözlerini acıtıyor, eski ağırları yeniden başlıyordu. Sokağın karşısındaki patırtıyla ilgilenmemeye karar verdi. Oradan aşırı ölçüde gürültü yapan bir araba motorunun homurtusu ve bir insan sesi geliyordu. Derken motor sustu, yalnızca o insanın sesi duyulur oldu.

"Hey, Leonard! Hay Allah kahretsin, Leonard!"

Glass Tosbağa arabasından inmiş, Platanenallee'nin karşısından ona doğru geliyordu. Kara sakalı sabah saatlerinin enerjisiyle pırıl pırıl parlıyordu.

"Sen ne cehennemdesin yahu? Dün bütün gün aradım. Konuşmamız gerek..." Gözü bavullara ilişti. "Dur bir dakika. Bunlar bizim, Leonard! Vay canına sen bunlarla ne taşıyorsun?"

"Aygıt," dedi Leonard.

Glass elini bavullardan birinin kayışına geçirmişti bile. "Burada ne işleri var peki?"

"Evde çalışıyordum. Bütün gece çalıştım."

Glass bavulu göğsüne bastırmış, karşıya geçmeye hazırlanıyordu. Gelen bir arabanın geçmesini beklemek zorunda kaldı. Omzunun üstünden, "Bu konuyu daha önce de konuşmuştuk, Marnham," diye seslendi. "Kuralları biliyorsun. Seninki çılgınlık. Ne halt ettiğini sanıyorsun bilmem ki!"

Karşılık vermesini beklemedi. Karşıya koştu, bavulu yere bırakıp Volkswagen'in bagajını açtı. Bavul anca sığa-

caktı oraya. Leonard ikinci bavulu yüklenip Amerikalının peşinden gitmekten başka çare göremedi. İkinci bavulun arka kanepeye yerleştirilmesine de Glass yardım etti. Yerlerine geçtiler, Glass kapısını güm diye kapattı. Susturucusu olmayan araba kükreyerek yola koyuldu.

Zangır zangır sarsılarak ilerlerlerken Glass, "Allah kahretsin!" diye bağırdı yine. "Bana bunu yapmamalıydın, Leonard. Şunları yerlerine götürünceye kadar iğne üstünde oturacağım!"

Depoya giderlerken Leonard bavulları aramak zorunda olan kapı nöbetçilerini düşünmek, öfkesi yatışan Glass da yıldönümü kutlamalarından söz etmek istiyordu. Zaman sınırlıydı. Glass kestirme bir yol öğrenmişti. On dakika içinde Schöneberg'i geride bırakmış, Tempelhof Havaalanının yanından geçiyorlardı.

Amerikalı, "Dün kapına bir not bırakmıştım," dedi. "Telefonun açılmıyordu. Gece de hep meşgul sinyali verdi."

Leonard arabanın tabanındaki deliğe bakıyordu. Alttaki asfaltın kayıp geçişi hipnotize ediyordu insanı. Birazdan bavullar açılacaktı. Öyle bezmişti ki buna sevinebilirdi. İşlemler başlayacaktı; tutuklama, sorgulama ve gerisi. Teslim olacaktı, ama doğru dürüst bir uyku çekmeden herhangi bir açıklama yapmayacaktı. İleri süreceği tek koşul buydu.

"Telefonu açık bırakmıştım," dedi. "Çalışıyordum."

Otuz kilometreyle yol aldıkları halde dördüncü vitesle gidiyorlardı. Hız göstergesinin ibresi titriyordu.

Glass, "Seninle konuşmamız gerek," dedi. "Açıkça söyleyeceğim, Leonard. Beni düş kırıklığına uğrattın."

Leonard beyaz bir hücre, pamuklu çarşaf serilmiş dar bir yatak, kapıda bir nöbetçi görüyor, sessizliği işitebiliyordu.

"Öyle mi?" dedi.

"Birkaç nedenle. Bir kere, bir gecelik eğlence için yüz yirmi doları aşkın paran vardı, sen gidip o paranın hepsini tek bir gösteriye yatırdın. Bir saatlik bir gösteri."

Kapıdaki nöbetçi tanıdık çocuklardan biri olurdu belki; Jake ya da Howie. Ya da Lee. Birer birer çıkarırlardı pa-

ketleri. *Bu elektronik bir aygıt değil, komutanım; bir insan kolu.* Biri kusardı belki de. Belki şimdi ikinci noktaya geçen Glass kusardı.

"İkincisi, şu yüz yirmi dolarlık, bir saatlik gösteri tekbaşına gayda çalan bir amatörün gösterisi alt tarafı. Eğlence deyince herkes gayda dinlemeyi düşünmez Leonard. Bırak canım, *kimse* gaydaya meraklı değil. Yani bir saat öylece oturup o herifin gıygıyını dinleyeceğiz ha?"

Zaman zaman asfaltın ortasındaki beyaz çizgi de görünüyordu delikten. Leonard delikle konuşmuş gibi, "Oynak havalar çalınırken dans edebiliriz," diye mırıldandı.

Glass tiyatroya bir hareketle elini alına vurdu. Leonard gözlerini delikten ayırmıyor, Vosvos dümdüz ilerliyordu.

"Üçüncüsü. Orada yüksek rütbeli istihbarat subayları bulunacak Leonard. Aralarında sizinkiler de olacak. Onlar ne diyecekler biliyor musun?"

"Kafalar biraz dumanlandı mı," dedi Leonard, "ağıt gibisi yoktur."

"Ağıt, evet. İyi bildin. Hımm, diyecekler, Amerikan yemekleri, Alman içkileri ve İskoçya eğlencesi. Altın Operasyonunu İskoçya mı yürütüyor? İskoçya'yla özel bir dostluk anlaşmamız mı var? İskoçya NATO'ya girdi mi?"

Leonard başını yerden kaldırmadan, "Bir de şarkı söyleyen köpek vardı," diye mırıldandı.

Glass bunu duymamıştı. "Sen bu işi bok ettin, Leonard. Bok ettin ve bu sabah temizleyeceksin. Henüz zaman varken. Şu aygıtları yerlerine bırakalım, sonra seni İskoç alayına götüreceğim. O çavuşla konuşur, gaydacıyı istemediğimizi söyler, parayı geri alırsın. Tamam mı?"

Askeri kamyonlar onları sollamaya başladığından Glass arabadaki yolcusunun kıkır kıkır güldüğünü fark etmedi.

Deponun damındaki antenler görünmeye başlamıştı. Glass biraz daha yavaşladı. "Kapıdaki çocuklar bavulların

içine bakmak zorundalar, ama gördüklerinin ne olduğunu açıklamak gerekmez," dedi. "Anlaşıldı mı?"

Leonard'ın gülme krizi geçmişti. "Ulu Tanrım," diye mırıldandı.

Durdular. Nöbetçi arabaya yaklaşırken Glass pencereyi açtı. Gelen tanıdıkları biri değildi.

"Bu çocuk yeni," dedi Glass. "Öteki de öyle. İşimiz biraz daha uzun sürecek demektir."

Pencereye sokulan yüz pespembe, ablak bir yüzdü, bakışları pek ateşliydi. "Günaydın, efendim."

"Günaydın asker." Glass iki giriş kartını uzattı.

Nöbetçi pencereden çekilip doğruldu, kartları tam bir dakika inceledi. Glass sesini alçaltmaya gerek duymadan, "Bu çocukları çok sıkı bir eğitimden geçiriyorlar," dedi. "Biraz gevşemeleri en az altı ay sürüyor."

Doğruydı. Kapıdaki Howie olsa onları tanır, elini sallayıp içeri geçmelerine izin verebilirdi.

On sekizlik surat yine pencereye dayanmıştı. "Bagaja ve arkadaki bavula bakmak zorundayım, efendim."

Glass dışarı çıkıp bagajı açtı, bavulu yere indirerek yanına diz çöktü. Leonard Amerikalının kayışları çözdüğü nü oturduğu yerden görebiliyordu. Ancak on saniye zamanı kalmıştı. Çıkıp gerisin geri koşmaya başlayabilirdi. Bundan kötüsü olamazdı nasılsa. Arabadan indi. Birincisinden daha da genç görünen ikinci nöbetçi gelmiş Glass'ın omzuna dokunuyordu.

"Nöbetçi kulübesinde açsak daha iyi olur, efendim."

Glass kimseyle takışmamaya kararlıydı. İş güvenlik konusuna geldi mi uysallığıyla başkalarına örnek olmak isterdi. Kayışlardan biri çözülmüştü, ona aldırmadan bavulu göğsüne bastırdı ve sendeleyerek nöbetçi kulübesine doğru yürüdü. Birinci nöbetçi de sürücü koltuğunun yanındaki kapıyı açmış, Leonard'ın öteki bavulu çıkarabilmesi için kibarca yana çekilmişti. O bavulunu iki eliyle taşıyarak götürürken nöbetçiler arkasından yürüdüler.

Kulübede tahta bir masa, masanın üstünde bir telefon vardı. Glass telefonu yere koydu, hafifçe inleyerek kendi bavulunu masaya kaldırdı. Dört kişi zor sığıyorlardı kulübeye. Leonard Amerikalıyı iyi tanıdığından yük taşımak, yükünü masaya kaldırmak zorunda kaldığı için biraz bozulduğunu biliyordu. Glass masadan geriye çekildi, sakalını sıvazlayarak, sesli sesli soluk alarak bekledi. Bavulu o taşıyıp getirmişti, açmak nöbetçilere düşerdi. Görevlerini gerektiği gibi yapmazlarsa ikisini de ihbar edeceğine emin olabiliyorlardı.

Leonard getirdiği bavulu masanın yanına bıraktı. Onlar incelemelerini yaparlarken dışarıda durmak istiyordu. Gördüğü karabasandan sonra, paketlere bakmak istemiyordu. Genç nöbetçilerden birinin o daracık yerde midesini boşaltması olasılığı da epey yüksekti. Belki üçü de kusarlardı. Yine de dışarı çıkmayıp eşikte durdu. Olacakları seyretmemek kolay değildi. Az sonra bütün hayatı değişecekti ve o belirli bir duyguya kapılamıyordu. Elinden geleni yapmıştı; kötü bir insan olmadığını da biliyordu. Birinci nöbetçi tüfeğini bırakmış, masadaki bavulun ikinci kayışını çözüyordu. Leonard sahneyi çok uzaklardan izliyordu sanki. Sağlığında Otto Eckdorf'a hiç önem vermeyen dünya, ölümü dolayısıyla ayağa kalkacaktı yakında. Nöbetçi kapağı kaldırdı, hepsi paketlere baktılar. Her biri sıkıca yerleştirilmişti, ama elektronik cihaz parçalarına pek benzemiyorlardı. Glass bile merakını gizleyemedi. Muşamba ve yapıştırıcı kokusu pipo dumanı kadar keskin bir kokuydu. Leonard durup dururken bir şey düşündü ve birden harekete geçti. Nöbetçi paketlerden birine uzanırken masaya yanaştı.

Konuşmaya başlarken delikanlının bileğini tuttu. "Aramayı daha ileriye götürecekmeniz Bay Glass'la özel olarak konuşmam gerek. Güvenlik açısından, konu çok ciddidir. Konuşmamızın bir dakikadan uzun süreceğini de sanmıyorum."

Nöbetçi elini çekerek Glass'a döndü. Leonard bavulun kapağını kapadı.

Glass, "Bize bir dakika izin verir misiniz, çocuklar?" diye sordu. "Sakıncası var mı?"

Gençlerden biri, "Peki, tamam," diye mırıldandı. Leonard'ın peşinden Glass da dışarı çıktı. Kırmızı beyaz çizgili bariyerin önünde durdular.

Leonard, "Kusura bakma, Bob," dedi. "Paketleri de açacaklarını bilmiyordum."

"Bunlar yeni geldikleri için böyle davranıyorlar. Ama sen de o malzemeyi buradan dışarı çıkarmamalydın."

Leonard bariyere yaslandı. Kaybedilecek bir şey yoktu nasıl olsa. "Öyle yapmamın nedenleri vardı, ama şimdi onu bırak. Önemli bir sırrı korumak uğruna, bir kuralı çiğnemek zorundayım. Dereceimin dörde yükseltildiğini bilmen gerek."

Glass neredeyse hazırola geçecekti. "Dörde mi?"

"Her şeyden çok teknik nedenlerle," diyen Leonard cüzdanını çıkardı. "Ben dördüncü derecedeyim, o çocuklar da son derece önemli malzemeleri karıştırmaya hazırlanıyorlar. McNamee'ye telefon etmeni istiyorum. İşte kartı. O da buradaki nöbetçi subayı arasın. Aramadan vazgeçilmesi gerektiğini söylemesini istiyorum. O bavulların içindekilerin gizlilik derecesini açıklayamam. Sen McNamee'ye böyle söyle, ne demek istediğimi o anlar."

Glass soru sormadı. Geri döndü ve hızlı adımlarla nöbetçi kulübesine gitti. Leonard onun nöbetçilere bavulları kapatın, kayışlarını da bağlayın dediğini işitti. Gençlerden biri bu emre ilişkin bir soru sormuş olmalıydı ki Amerikalı bağtırmaya başladı. "Çabuk ol, asker! Ne diyorsam onu yap! Bu iş senin bildiğin gibi değil."

O telefonla konuşurken Leonard yol kenarında dolaştı. Güzel bir bahar sabahı olacağı benziyordu. Hendeklerde sarı ve beyaz çiçekler vardı, ama adım bildiği bir bitki göremedi. Glass beş dakika sonra kulübeden çıktığında ar-

kasından gelen nöbetçiler bavulları taşıyorlardı. Askerler yüklerini arabaya yerleştirirken Leonard'la Glass biraz açıkta durdular. Ardından bariyer kaldırıldı, nöbetçiler hazırola geçtiler ve araba içeri girdi.

Glass, "Nöbetçi subay, çocuklara iyi bir fırça çekti," dedi. "McNamee de ona iyi bir fırça çekmiş. Ne sırmış bu yahu!"

"Hiç sorma!"

Glass arabayı park edip motoru durdurdu. Nöbetçi subayla iki asker onları çift kanatlı giriş kapısının önünde bekliyorlardı. Arabadan incekleri sırada Glass elini Leonard'ın omzuna koydu. "Karton kutuları yaktığın günlerden bu yana görüyorum ki epey yol almışsın."

Dışarı çıktılar. Leonard arabanın üstünden bakarak karşılık verdi. "Bu işte çalışmak benim için büyük bir onur."

Bavulları askerler aldılar. Nöbetçi subay nereye götürüleceklerini sorunca Leonard tünele indirilmelerini istedi. O da tünele inip rahatlamak istiyordu. Gelgelelim aşağıya Glass'la, nöbetçi subayla ve peşinde iki askerle inmek aynı derecede rahatlatıcı değildi. Tünelin ağzına geldiklerinde bavullar tahtadan yapılmış bir arabaya yüklendi, askerler arabayı iterek yürüdüler. Rus bölgesinin sınırını belirleyen dikenli tel yumaklarını geride bıraktılar, az ilerideki ses yükselticilerin önünden geçtiler. Leonard bavulların yazı masasının altına konmasını söyledi.

"Vay canına," dedi Glass. "Bu bavulların önünden en az yüz kere geçmişimdir. İçlerine bakmak hiç aklıma gelmedi."

Leonard, "Bundan sonra da gelmesin," dedi.

Nöbetçi subay bavulları mühürleyip, "Siz yetki vermedikçe açılmayacaktır," dedi.

Kahve içmek üzere kantine çıktılar. Leonard dördüncü dereceye yükseldiğini açıklayınca birden terfi etmişti sanki. Amerikalı, Spandau'daki İskoç birliğine giderek ora-

daki üstçavuşu aramaktan söz edince elini alnına götürerek karşı çıkması dünyanın en kolay işi oldu.

"Ben dayanamayacağım," dedi. "İki gecedir uyku uyumadım. Belki yarın."

"Üzülme," dedi Glass. "Ben gider konuşurum."

Onu arabasıyla eve bırakmayı önerdiyse de Leonard nereye gitmek istediğine karar veremiyordu. Şimdi yeni sorunlar başgöstermişti ve düşünebileceği bir yerde olmak istiyordu. Sonunda Glass onu kentin girişine yakın bir yerde, metro hattının sonundaki Grenzallee istasyonunda bıraktı.

Glass gittikten sonra Leonard birkaç dakika süreyle özgürlüğün tadını çıkararak gişelerin önünde dolaştı. Aylardır, yıllardır o bavulları taşıyordu. Bir sıraya oturdu. Artık yanında taşımıyordu, ama henüz onlardan kurtulmuş da değildi. Oturup ellerindeki kırmızılıklara baktı. Tünelin ısısı yirmi beş derece vardı; ses yükselticilerin yanındaki masanın altı daha da sıcaktı herhalde. Bavullar bir-iki gün içinde leş gibi kokmaya başladılar. Yine bir dördüncü derece masalı uydurabilse dışarı çıkarmayı başara-bilirdi belki. Ama Leonard'ın ne tür bir aygıtı ele geçirdiğini öğrenmek için sabırsızlanan McNamee şu anda bile deponun yolunu tutmuş olabilirdi. Berbat etmişti işi. Bavulları uluslararası tren seferlerinin de yapıldığı bir istasyonun bilinmeyen bir yerine bırakmak üzere yola çıkmış, ona ait oldukları kolayca saptanabilecek, çok özel, kapalı bir yere bırakmıştı. İyi halt etmişti. Sorunu çözmeye çalışıyor, her şeyi berbat ettiğinden başka bir şey düşünemiyordu.

Oturduğu sıra bilet gişesinin karşısındaydı. Başı önüne düştü. Elbisesi, kravatı kaliteli, ayakkabıları cilalıydı. Kimse onun bir serseri olduğunu düşünmezdi. Ayaklarını toplayıp iki saat uyudu. Derin bir uykuya daldığı halde yolcuların ayak seslerinin salonda yarattığı yankıları duyuyor ve -nedense- bu yabancıların arasında korkusuzca

uyuyabilmeyi daha rahatlatıcı buluyordu.

Büyük bir korkuyla uyandı. Saat on ikiyi on geçiyordu. McNamee depoya gitmiş onu arıyor olmalıydı. Sabırsızlık ya da dikkatsizlik ederse, yetkisini kullanarak mühürleri kırdırmaya bile yeltenebilirdi. Hemen fırladı. Yapacağını bir-iki saat içinde yapmış olmalıydı. Biriyle konuşması gerekiyordu. Maria'yı düşünmek yüreğine acı veriyordu. Kızın evine yaklaşmaya bile katlanamayacaktı. Sıranın tahtaları kaba etlerini kesmiş, elbisesi buruşmuştu. Bilet gişesine yürüdü. Herhangi bir plan yapmamış olması yorgunluğunun belirtisiydi. Emir almış gibi, hiç düşünmeden hareket ediyordu. Rus bölgesindeki Alexanderplatz istasyonuna bilet aldı. Tren hazır bekliyordu, aktarma yapması gereken Hermannplatz istasyonunda da hemen hiç beklemedi. İşinin yolunda gitmesi verdiği kararı pekiştirdi. Bu karara, bu dehşet verici çözüme kendiliğinden sürüklenmişti; onu o yöne çeken bir şey vardı. Alexanderplatz'da indikten sonra Königstrasse'de on dakika kadar yürümesi gerekiyordu. Bir yerde durup yolu sormak zorunda kaldı.

Düşündüğünden çok daha büyük bir yerdi. Fısıldaşmaya elverişli yüksek bölmelerle ayrılmış masalar, küçük, kapalı bir yer düşlemişti o. Oysa Prag Cafe çok yüksek ve kirli bir tavanı olan, yuvarlak masalarla dolu koskoca bir yerdi. Göze batacağı bir yere oturarak kahve söyledi. Glass'dan duymuştu bir gün; insan burada oturup bir süre beklerse 'yüz marklık gençlerden biri' yanına sokulurdu mutlaka. Öğle yemeği için gelenler salonu doldurmaya başlamıştı. Masalarda ciddi adamlar oturuyordu. Beş altı ülkenin casusları olabilecekleri gibi o yöredeki işyerlerinde çalışanlar da olabilirlerdi pekâlâ.

Bir süre kâğıt peçetelerden birine kurşunkalemle bir kroki çizerek oyalandı. On beş dakika geçti, hiçbir şey olmadı. O da Berlin'in asılsız masallarından biriymiş diye düşündü. Söylentilere bakılırsa Prag Cafe resmi olmayan

bilgilerin alınıp satıldığı bir casusluk merkeziydi, ama aslında sulu ve ılık kahve satan, büyük, kasvetli bir Doğu Berlin kafeteryasından başka bir şey değildi. Leonard üçüncü fincan kahveye başlamıştı, midesi bulanıyordu. İki gündür yemek yememişti. Ceplerinde birkaç Doğu Alman Markı bulmaya çalışırken çillerinden ötürü yüzü kıpkırmızı görünen bir genç gelip karşısındaki iskemleye oturdu.

Kesin bir gerçeği belirtircesine, "*Vous êtes français,*" dedi.

"Hayır," dedi Leonard, "Fransız değil, İngilizim."

Aşağı yukarı onun yaşındaydı. Elini kaldırmış garsona işaret ediyordu. Yanlış düşündüğü için özür dilemeye, niye öyle düşündüğünü açıklamaya yeltenmedi. Konuşmaya başlamak için söylenmiş bir laftı o. İki kahve ısmarladı ve çilli elini uzattı. "Ben Hans."

Leonard uzatılan eli sıktı. "Ben de Henry." Henry babasının adı olduğundan böyle demek daha küçük bir yalan gibi görünmüştü.

Hans bir paket Camel çıkardı, ona bir sigara uzattı ve -Leonard'ın düşüncesine göre- Zippo çakmağıyla biraz gururlanarak yaktı. İngilizcesi kusursuzdu. "Sizi daha önce görmemiştim burada."

"Daha önce hiç gelmemiştim."

Tam anlamıyla kahve tadında olmayan kahveler geldi. Garson uzaklaşınca, Hans, "Demek Berlin'i seviyorsunuz," dedi.

"Evet, seviyorum," dedi Leonard. Havadan sudan konuşulacağını düşünmemişti, ama adet böyleydi herhalde. Yanlış bir şey yapmak istemediğinden, "Siz Berlinli misiniz?" diye sordu nazikçe.

Çilli genç Kassel'de geçen çocukluğunu anlatmaya koyuldu. On beş yaşına geldiğinde annesi bir Berlinliyle evlenmişti. Anlattıklarını dikkatle dinlemek kolay değildi. Gereksiz ayrıntılar dinlemekten ter basmıştı Leonard'a.

Hans şimdi de Londra'daki hayatını soruyordu. Çocukluğundan kısaca söz ettikten sonra Berlin'i Londra'dan çok daha ilginç bulduğunu söyledi. Söyler söylemez de pişman oldu.

Hans, "Olamaz," diye karşı çıktı. "Londra dünyanın ünlü başkentlerinden biri. Berlin'in işi bitti. Görkemi geçmişte kaldı."

"Belki haklısınız," dedi Leonard. "Belki de ben yabancı ülkelerde yaşamayı sevdiğim için öyle geldi." Yine yanlış bir şey söylemişti, çünkü Hans şimdi hangi yabancı ülkeleri gördüğünü soruyordu ona. Leonard yalan uyduramayacak kadar yorgundu, Batı Berlin dışında hiçbir yabancı ülkede yaşamadığını itiraf etti.

Hans yeni yeni serüvenlere atılması gerektiğini ileri sürdü. "Siz İngilizsiniz," diyordu, "elinize çok fırsat geçer." Ardından, A.B.D.'yle başlayarak, görmek istediği yabancı ülkeleri saydı. Leonard saatine baktı. Biri on geçiyordu. Bunun ne derece önem taşıdığını kestiremedi. Onu arıyorlardı mutlaka. Adamlara ne diyeceğini bilmiyordu.

Leonard saatine bakar bakmaz Hans, ülke saymayı bir yana bırakarak salona göz gezdirdi. "Galiba siz buraya bir şey almaya gelmiştiniz Henry," dedi. "Doğru bildim mi?"

"Hayır," dedi Leonard. "Uygun birine bir şey vermeye gelmişim."

"Satılacak bir şeyiniz mi var?"

"Satış önemli değil. Parasız da verebilirim."

Hans ona bir sigara daha uzattı. "Dinleyin dostum, size bir öğüt vereyim. Elinizde olanların karşılığında para istemezseniz verdiklerinizin değersiz olduğu düşünülür. Malınızın değeri varsa bedelini istemelisiniz."

"Peki," dedi Leonard. "Biri bana para vermek istiyorsa ona da peki."

"Ben sizin malınızı alıp kendi adıma satabilirim. Kârın tümü benim olur. Ama sizden hoşlandım. Adresinizi

verirseniz günün birinde gelip sizi Londra'da bulurum belki. O yüzden komisyonumu almakla yetineceğim. Yüzde elli."

"Ne kadar istersiniz," dedi Leonard.

"Pekâlâ. Elinizde ne var?"

Leonard sesini alçalttı. "Sovyet komutanlarını ilgilendirecek bir şey."

Hans her zamanki ses tonuyla, "Güzel," dedi. "Sovyet komutanlarıyla teması olan bir arkadaşım şu anda burada bulunuyor."

Leonard çizdiği krokiyi çıkardı. "Schönefelder Chaussee'nin doğusundan, Altgienicke Mezarlığının kuzeyinden geçen telefon hatları dinleniyor. Telefon kabloları şuradaki hendekten geçiyor. Nereye bakacaklarını şu işaretlerle gösterdim."

Hans krokiyi aldı. "Nasıl dinlerler? Olanaksız!"

Gururlanmamak elde değildi. "Bir tünel kazdılar. Onu da şu kalın çizgiyle gösterdim. Amerikan bölgesinden, radar istasyonu olduğu söylenen şu yapıların altından başlıyor."

Hans başını iki yana salladı. "Çok uzun bir yol. Olacak şey değil. Buna kimse inanmaz. Yirmi beş mark bile vermezler."

Leonard'ın güleceği geldi. "Çok büyük bir operasyon. İnanmaları da gerekmez. Gidip baksınlar yeter."

Hans krokiyi alıp kalktı, omuz silkerek, "Arkadaşımla konuşayım," dedi.

O, salonun öteki tarafına geçerek sütunlardan birinin arkasında oturan bir adamla konuşurken Leonard, dikkatle onu izledi. İki erkek yaylı kapılardan geçip telefonun ve tuvaletlerin bulunduğu yere girdiler. Hans bir-iki dakika sonra geri döndüğünde daha neşeliydi.

"Arkadaşım ilginç buldu," dedi. "Biriyle temas etmeye çalışıyor."

Yine yaylı kapıların arkasına geçti. O gözden kaybo-

lur kaybolmaz Leonard sokağa fırladı. Elli metre gitmiş gitmemişti ki birinin arkasından seslendiğini işitti. Beyaz bir masa örtüsünü önlük gibi beline dolamış olan bir adam elindeki kâğıt parçasını sallayarak ona doğru koşuyordu. Leonard beş kahvenin parasını ödememişti. Hesabı ödeyip özür dilemeye başlarken Hans'ın da koşarak geldiğini gördü. Çiller günışığında daha da göz alıcı bir kırmızılıktaydı.

Garson gidince, "Bana adresini verecektin," dedi Hans. "Hem bak, iki yüz mark verdiler."

Leonard dönüp yürüdü. Hans yanından ayrılmıyordu. "Adresim bende kalsın, para da sende," dedi.

Hans kolunu onun koluna geçirdi. "Öyle anlaşılmamıştı ama."

Koluna girilmesi Leonard'a dehşet vermişti. Sertçe silkeleyerek kolunu kurtardı.

Hans, "Benden hoşlanmadın mı, Henry?" diye sordu.

"Hayır, hoşlanmadım. Hadi yayın şurdan." Adımlarını hızlandırdı. Arkasına baktığında Hans dönmüş, yine Prag Cafeye gidiyordu.

Alexanderplatz'a gelince yeniden kararsızlığa kapıldı. Bir yere oturup ayağını dinlendirmesi gerekirdi, ama onu yapmadan önce nereye gideceğine karar vermeliydi. Maria'yı görmesi gerektiğini, ancak henüz kızla yüz yüze gelemeyeceğini de biliyordu. Evine gitmek istiyordu. Gel gör ki McNamee onu orada bekliyor olabilirdi. Bavulların mühürleri açılmışsa, askeri polisler de orada olabilirlerdi. Neu-Westend'e bilet aldı. Metroda karar verecekti.

Parka girip uyuyabileceği bir yer bulmaya karar verdiğinden Zoo istasyonunda indi. Hava güneşliydi. Ama yirmi dakika dolaşp kanal boyunda uyku çekebileceği bir yer bulduktan sonra rüzgârın insanı rahat ettirmeyecek kadar sert olduğunu fark etti. Yarım saat süreyle yeni biçilmiş çimlerin üzerinde titreyerek yattı. Sonra parktan çıkıp metro istasyonuna gitti ve evine döndü. Uyku uyumak

her şeyden önemliydi artık. Askeri polisler oradaysa, kaçınılmaz sonla bir an önce karşılaşmış olacaktı. McNamee onu bekliyorsa, gerektiğinde bir masal uyduracaktı.

Neu-Westend istasyonundan Platanenallee'ye giderken kaldırımında kayarak ilerliyordu sanki. Yorgunluktan bacaklarının hareketlerini hissedemiyordu, birileri yürütüyordu onu. Evde bekleyen kimse yoktu. Kapının altından iki not atılmıştı. Biri Maria'dandı, "Nerelerdesin? Neler oluyor?" diye soruyordu. Ötekini McNamee bırakmıştı. "Beni ara," demiş ve üç telefon numarası vermişti. Leonard doğruca yatak odasına gidip perdeleri kapadı. Üstünde ne var ne yoksa çıkardı. Pijama giymeye de uğraşmadı. Aradan bir dakika geçmeden uykuya dalmıştı.

Bir saat geçmeden uyandı. Çişini yapmalıydı. Hem de hiç gecikmeden. Telefon da çalıyordu. Önce hangi işe bakacağını şaşırarak antrede durakladı. Telefona gitti, ama daha almacı kaldırırken yanlış bir karar verdiğini anladı. Dikkatini konuşmaya vermesi olanaksızdı. Arayan Glass'tı; sesi çok uzaktan geliyor ve sıkıntılı gibiydi. Arka planda garip bir uğultu vardı.

"Leonard, sen misin, Leonard?"

Güneşsiz oturma odasında çırılçıplak durduğu için titremeye başlayan Leonard iki bacağına birbirine sıkıca yapıştırdı. "Evet, benim."

"Orada mısın, Leonard?"

"Evet, Bob. Buradayım."

"Tanrıya şükür. Dinle. İyi dinliyor musun? Bana o bavulların içinde ne olduğunu söylemeni istiyorum. Hemen söylemen gerek."

Leonard bacaklarının kesildiğini hissetti. Halının üstüne, nişan toplantısından kalan boş bardaklarla kül tablalarının arasına oturdu. "Bavullar açıldı mı?" diye sordu.

"Onu bırak şimdi, Leonard. İçlerinde ne varsa söyle."

"Bob, işin o yanı gizli biliyorsun. Ayrıca, bu telefon hattı da güvenli bir hat değil."

'Bok yeme, Marnham! Burada kıyamet kopuyor! O bavullarda ne var?"

"Orada neler oluyor? Bu gürültüler nedir?"

Glass sesini duyurmak için bağırmak zorunda kalmıştı. "Tanrım! Senin haberin yok mu? Bizi buldular! Dinleme bölmesine girdiler. Adamlarımız zor kurtuldu. Çelik kapıları kapatacak zaman bulamadılar. Herifler tünele doluştular! Sınır çizgisine kadar her yere yayıldılar. Ne olur, ne olmaz diye depoyu boşaltıyoruz. Bir saat sonra Bill Harvey'yle buluşacağım. Uğradığımız zararlar ilgili bir rapor vermek zorundayım. O bavulların içinde neler olduğunu bilmem gerek, Leonard!"

Leonard konuşamıyordu. Sevinçten gırtlığı sıkışmıştı. Her şey ne kadar hızlı, ne kolay olmuştu. Şimdi de büyük Rus sessizliği başlayacaktı. Artık giyinebilir, Maria'ya giderek her şeyin yoluna girdiğini söyleyebilirdi.

Glass telefonda bağırp duruyordu. Leonard, "Kusura bakma, Bob," dedi. "Öyle bir haber verdin ki dilim tutuldu."

"Bavullar, Leonard. Ne var o bavullarda?"

"Ha... Parçaladığım bir insan cesedi."

"Şaka yapmanın yeri değil, hıyar herif! Çok az zamanım var."

Leonard sevincini saklamaya çalıştı. "Kaygılanmana gerek yok aslında. Kendi elimle yaptığım bir şifre çözme aygıtıydı. Bitirememiştim zaten. Kullandığım yöntem de modası geçmiş bir teknolojiymiş."

"Öyleyse sabahki telâşın neydi?"

"Bütün şifre çözme çalışmalarının gizlilik derecesi dörttür," dedi Leonard. "Bunlar ne zaman oldu, Bob?"

Glass başka biriyle konuşuyordu. O konuşmayı yarım bırakıp "Ne dedin?" diye sordu.

"Ruslar tünele ne zaman girdiler?"

Glass hiç gecikmeden karşılık verdi. "On iki elli sekizde."

"Olamaz, Bob. Bu doğru olamaz."

"Bana bak, daha ayrıntılı haber istiyorsan Deutsch-lansender'in yayınını dinle. Radyoda bundan başka laf yok."

Leonard buz gibi bir elin midesine dayandığını hissetti. "Halka açıklayamazlar!"

"Biz de öyle sanıyorduk. Aptal durumuna düşmek istemezler diyorduk. Ama Berlin'deki Sovyet Garnizonunun komutanı kent dışındaymış. Bir alt kademede ki subay -Kotsyuba adında biri- aklını kaçırmış olmalı. Bu işi propaganda aracı yapıyor. Aptal durumuna düşecekler, ama yaklaşımları böyle."

Leonard az önce yaptığı şakayı düşünüyordu. "Doğru olamaz," diye mırıldandı.

Birileri Glass'a birşeyler söylüyordu yine. Amerikalı, "Yarın bir basın toplantısı düzenleyecekler," dedi telâşla. "Pazar günü de basın üyelerine tüneli gezdireceklermiş. Halka açık bir gezinti yeri haline getirmekten bile söz ediyorlar. Turistik bir gezi, sinsî Amerikalıların ihanetini sergileyen bir anıt. Buldukları her şeyi değerlendireceklerdir, Leonard."

Glass kapattı, Leonard da banyoya koştu.

John McNamee onunla Kempinski'de buluşmayı önermiş, kaldırımındaki masalardan birine oturmak istemişti. Saat sabahın onuydu ve öbür müşterilerin hepsi içerde oturuyorlardı. Güneşli, ancak serin bir sabahtı. Büyük kümülüs bulutlarından biri güneşi örttüğçe buz gibi bir ayaz hissediliyordu.

Leonard son zamanlarda çok üşür olmuştı. Titremesi hiç kesilmiyordu sanki. Glass'ın telefonundan sonraki günün sabahı yataktan kalktığında elleri titriyordu. Sıradan bir titreme de değildi bu, sara tutmuş gibi sarsılıyordu. Gömleğini iliklemesi dakikalarca sürmüştü. O ağır bavulları taşıdığı için, dedi kendi kendine; kaslardaki spazm biraz gecikmiş olarak ortaya çıktı. İki günü aşkın bir süredir ilk kez karnını doyurmak için yaklaştığı büfede sandviçinin sosisini kaldırıma düşürdü. Birinin köpeği hazır bekliyordu, hardala falan aldırmadan sosisi mideye indirdi.

Kempinski'deki masada güneşte oturduğu halde pardösüsünü çıkarmadı, dişlerinin birbirine çarpmasını önlemek için de çenesini kenetledi. Kahve fincanıyla tabağını tutabileceğine güvenmediğinden bira ısmarlardı. Bira da buz gibiydi. McNamee ince pamuklu gömleğinin üstüne ceketten başka bir şey giymediği halde üşümüyordu. Kahvesi gelince piposunu doldurup yaktı. Leonard rüzgâra karşı oturuyordu, esintiyle yüzüne çarpan dumanın kokusu ve çağrıştırdığı şeyler midesini bulandırdı. Yerini değiştirmeye bahane olsun diye tuvalete gitti. Dönünce masanın karşı tarafına oturdu, ama bu kez de gölgede kalmıştı. Pardösüsüne sarınarak ellerinin üstüne oturdu. McNamee el sürmediği birayı ona doğru itti. Bardağın dışı buğu-

lanmıştı, aşağıya doğru kayan iki su damlası eğri büğrü iki paralel iz bırakmıştı.

"Evet," dedi McNamee, "anlat bakalım."

Leonard kaba etlerinin altındaki ellerinin titremesini hissedebiliyordu. "Amerikalılardan herhangi bir bilgi alamayınca kendim bazı şeyler düşünmeye başladım," diye açıkladı. "Boş zamanlarımda bir aygıt yapmaya çalıştım. Şifresiz mesajın yankısını şifreli mesajdan ayrı olarak kaydedebileceğime inanmıştım. Daha güvenli olacağını düşündüğüm için evde çalışıyordum, ama sonuç alamadım. Kullandığım teknik eski bir teknikmiş. Aygıtı depoya götürüp parçalamaya karar verdim. Kullandığım parçaları odamdan almıştım zaten. Bavulların aranacağı aklıma gelmedi. Kapıdaki nöbetçiler yeni gelen çocuklarmış. Arama yapmaları da önemli değildi gerçi; ne var ki Glass yanımda duruyordu. Getirdiğim aygıtı onun görmesine izin vermezdim. Oradaki görevimle ilgisi olmayan bir şeydi çünkü. Sizi boşuna umutlandırdığım için özür dilerim."

McNamee piposunun sapını güdük sarı dişlerine vurdu. "Bir iki saat heyecan çektim doğrusu. Bir yerlerden Nelson'ın aygıtlarından birini ele geçirdiğini sandım. Neyse, üzülme. Dollis Hill'dekiler yakında o işin altından kalkacağı benziyorlar."

McNamee'yi inandırdığına göre artık gidebilirdi. Bir yerde ısınmak, gazeteleri okumak istiyordu.

Gel gör ki McNamee de konuşmak istiyordu. Bir kahve daha söylemiş, yanında bir de yapışkan kremalı pastalardan birini getirtmişti. "Ben işin olumlu yanlarını düşünmeye çalışıyorum," dedi. "Tünelden sonsuza kadar yararlanamayacağımızı biliyorduk. Bir yıldır başarılı bir biçimde çalıştık. Londra'dakilerle Washington'dakilerin bütün kayıtları elden geçirmeleri uzun sürecektir."

Leonard birasına uzanırken vazgeçip bardağı itti.

"Dostça ilişkiler açısından, ikinci olumlu nokta önemli bir harekâta Amerikalılarla güzel bir işbirliği yapmış ol-

mamız. Burgess ve MacLean olayından beri bize pek güvenmiyorlardı. Şimdi o tutumları da değişti."

Leonard sonunda bir özür uydurup kalktı. McNamee daha oturacaktı. Yeniden piposunu doldururken güneşten kamaşan gözlerini büzerek Leonard'a baktı. "Senin biraz dinlenmen gerekiyor galiba. Yakında yurda gönderileceğini biliyorsun herhalde. Personel subayımız seni arayacaktır."

El sıkıştılar. Leonard titrediğini belli etmemek için adamın elini hızlı hızlı sarstı. McNamee hiçbir şeyin farkında değildi. Son olarak, "İyi iş gördün," dedi Leonard'a. "Dollis Hill'dekilere de senin için çok iyi şeyler söyledim."

Leonard, "Teşekkür ederim, efendim," diye mırıldanarak gazete almak üzere Kurfürstendamm'dan yukarı yürüdü.

Metroyla Kotbusser Tor'a giderken gazeteleri gözden geçirdi. Aradan iki gün geçtiği halde Doğu Berlin gazeteleri her şeyden çok bu haberle ilgileniyorlardı hâlâ. *Tagesspiegel*'de de, *Berliner Zeitung*'da da iki sayfa dolusu resim vardı. Resimlerin birinde ses yükselticiler ile bavulları altına yerleştirdiği masanın bir kenarı görünüyordu. Dinleme odasındaki telefonların -nedense- hâlâ çalıştığı bildirilmişti. Ancak o telefonları kullanan gazeteciler karşılarında kimseyi bulamıyorlardı. Aydınlatma ve havalandırma sistemleri de hâlâ çalışıyordu. Schönefelder Chaussee'den tünele girip Amerikan bölgesinin sınırını belirleyen kum torbalarına kadar gitmenin nasıl bir duygu olduğu da açıklanmıştı. Kum torbalarının gerisinde 'yalnızca iki sigara ateşinin aydınlattığı koyu bir karanlık vardı, ama oradaki gözlemciler çağrılarımıza karşılık vermiyorlardı. Belki de suçlu olduklarını bildikleri için.'Gazete, "Birtakım Amerikan subaylarının Berlin'de çevirdiği dolaplar bütün halkın öfkesini uyandırmıştır," diyor manşette, "hatlarda garip sesler," başlığı görölüyordu. Yazı, Sovyet istihbaratının iletişim hatlarında konuşmaları kesen birtakım gürül-

tüler duyduklarını ve hatların geçtiği bazı yerlerin kazılmasını emrettiklerini açıklıyordu. Hangi nedenle Schönefelder Chaussee'den başladığı belirtilmemişti. Askerler dinleme bölmesine girdiklerinde karşılaştıkları durum 'casusların araç gereçlerini bile almadan, büyük bir telâşla kaçtıklarını' gösteriyordu. Floresan ampulleri 'Osram, England' damgasını taşıyorsa da 'bunun yanıltmak amacıyla yapıldığı açıkça ortadaydı, çünkü tornavidalar, pense-ler ve başka aletler *Made in U.S.A.* damgalıydı ve suçluları ele veriyordu.' Sayfanın en altındaki bir başka yazıda, 'Berlin'deki Amerikan birlikleri sözcüsünün dün gece sorulan sorulara, "Ben bu konuda hiçbir şey bilmiyorum!" diye karşılık verdiği belirtilmişti.

Gazetelerdeki yazıların hepsine göz gezdirdi. Bulunan bavullara ilişkin bir haber yazmamaları sabrını tüketmişti. Belki onu apayrı bir haber olarak vermek, böylece de çarpıcılığını vurgulamak niyetindeydiler. Belki de polis soruşturması başlamıştı bile. Glass'la konuşurken o aptalca şakayı yapmış olsa, Rusların iki bavul içinde parçalanmış bir ceset buldukları iddiasına balon denip geçilebilirdi belki. Ama Doğu Alman polisi Batı Berlin'in *Kriminalpolizei*'nin soruşturma yapmasını ister, onlar da Amerikalılara birkaç soru sorarlarsa, Leonard hemen yakayı ele verirdi.

Amerikalılar polisle işbirliği yapmaya yanaşmasalar bile, Otto'nun kimliğinin saptanması uzun sürmezdi. Adli tıp cesedi inceléyince alkolik olduğu anlaşılırdı. Odasına uğramadığı, sosyal yardım parasını almaya gitmediği de anlaşılırdı çabucak. Nöbetten çıkan polislerin ona bira ısmarladıkları *Kneipe*'de görünmemesi de dikkati çekerd. Polisler bir ceset bulduklarında ilk iş olarak kayıp insanlar listesine bakarlardı. Otto'yla Maria'nın, Maria'yla onun arasında birtakım bağlar vardı. Boşanma kayıtları, adamın evde oturmak için başvurmuş olması, onun Maria'yla nişanlanması. Öte yandan, bavulları istasyondaki

emanete bırakabilmiş olsaydı yine aynı sorunlar çıkmayacak mıydı? O planı yaparken ne düşünmüşlerdi acaba? Şimdi, bu düşünceyi sonuna kadar götürmek bile zor geliyordu. Yine sorguya çekilirlerdi, ama ifadeleri birbirini tutacak, ev dikkatle temizlenmiş olacaktı. Onlardan kuşulanabilir, ancak kanıt bulamazlardı.

Onun suçuna ne denirdi peki? Adam öldürmek mi? Kendini savunmak zorunda kaldığı için yapmıştı onu. Otto evlerine gizlice girmiş, ona saldırmıştı. Ölüm olayını polise bildirmemek mi? Kimsenin anlatılanlara inanmayacağı göz önüne alınırsa, en akıllıca işi yapmış oldukları anlaşırdı. Cesedi parçalamış olması mı? Adam zaten ölmüştü, öyleyse ne fark ederdi? Cesedi saklaması mı? O da son derece mantıklı bir girişimdi. Glass'ı, nöbetçileri, nöbetçi subayı ve McNamee'yi aldatmış olması mı? Onları ilgilendirmeyen birtakım çirkin gerçeklerle yüz yüze gelmesinler diye aldatmıştı yalnızca. Tünelin varlığını haber vermiş olması mı? Daha önce atılan adımlardan sonra o da ne yazık ki bir zorunluluktan. Glass da, McNamee de, başkaları da eninde sonunda böyle bir durum doğacağını söylerlerdi hep. Hemen hemen bir yıl kullanmışlardı işte.

Suçsuzdu o, bunu biliyordu. Öyleyse neden elleri titriyordu? Yakalanıp cezalandırılmaktan korktuğu için mi? Gelmelerini istiyordu oysa; bir an önce gelmelerini bekliyordu. Kafasından aynı düşünceleri geçirmek istemiyordu. Bir yetkiliyle konuşmak istiyordu. Anlatacağı şeyler yazıya dökülmeli, daktilo edilip kendisine imzalatılmalıydı. Olanları anlatmak, gerçekleri resmen saptamakla görevli olan kişilere her şeyin nasıl adım adım geliştiğini, dışarıdan bakıldığında öyle görünse bile kendisinin bir canavar, insan kasaplığı yapan bir manyak olmadığını, kurbanını bavullara yerleştirip Berlin'de gezdirmişse bunu deliliğinden yapmadığını açıklamak istiyordu. Tanıklara, onu suçlayanlara her şeyi anlattığını gözür ün önüne getiriyordu. Kendilerini işlerine, gerçekleri aydınlatmaya adanmış

insanlarsa, yasalar ve gelenekler kendisinin cezalandırılmasını gerektirse bile, olayı onun açısından görebilirlerdi. Olup biteni –kendi açısından bakarak– bir kere daha anlattı. Başka bir şey yaptığı yoktu zaten. Uyanık geçirdiği her dakika aklından olayı anlatıyor, anlaşılmayan noktaları açıklıyor, ayrıntıları çoğaltıyordu. Aynı şeyleri on dakika önce de yaptığını, yaşanan bir olay karşısında tanık falan olmadığını fark etmiyordu bile. *Evet, baylar, söylediğiniz suçları işledim. Öldürdüm, parçaladım, yalan söyledim ve ihanet ettim. Şimdi beni buna zorlayan koşulları anlatacağım; o zaman kötü bir insan, sizlerden farklı biri olmadığımı, başından beri, bana doğru görüneni yaptığımı anlayacaksınız.* Savunmasında kullanacağı sözler her saat değişip süsleniyordu. Hiç farkında olmadan, unutulmuş filmle-
rin mahkeme sahnelerini oynuyordu. Bazen bir polis karakolunun küçük, çıplak odalarından birinde, bazan yüksek rütbeli, düşünceli subayların karşısında ifade veriyordu. Kimi zaman da sessiz bir mahkeme salonunda, sanık bölmesinde konuşuyordu.

Kotbusser Tor istasyonunda gazeteleri çöp kutusuna atarak Adalbertstrasse'ye yöneldi. Peki ya Maria? O da savunmasının bir parçasıydı. Düşgücü bir avukat, otoriter bir hukuk adamı yaratmıştı. Avukat, ülkelerinin kanlı bir savaştan çıkmış olduğu gerçeğine sırt çevirerek birlikte yeni bir hayat kurmaya hazırlanan iki gencin aşkından ve umutlarından söz edecekti. O iki genç, barış içinde yaşayacak bir Avrupa yaratmak umudunu gerçekleştirecek olan insanlardandı. Şimdi Glass konuşuyordu. Ardından McNamee tanıklık ediyor, güvenlik kurallarının elverdiği ölçüyü aşmadan, Leonard'ın özgürlük uğruna yaptığı işle-
rin önemini, bu amaçla, boş zamanlarında tekbaşına çalışarak bir aygıt bile geliştirdiğini anlatıyordu.

Adımlarını hızlandırdı. Durmaksızın yinelen bu düş-
lerden, çırpıntılı kuruntulardan sıkıldığı bilinçli anlar, uzun dakikalar da oluyordu. Günışığına çıkarılacak ger-

çekler diye bir şey yoktu. Suçu sahibine yükleyip gerekli işlemleri yaptıktan sonra yeni bir soruşturmaya geçmeye can atan işi başından aşkın görevlilerin, eksiksizce olmasa bile, saptayabilecekleri bir tek gerçek vardı. Bu düşüncenin ortaya çıkmasıyla –ki o da kimbilir kaç kez geçmişti aklından– hafifletici neden sayılabilecek bir noktayı hatırladı. Evet, doğruydı, Maria'nın gırtlığını sıkımişti Otto. *Şiddetten nefret ettiğim halde onunla boğuşmak zorunda kaldım. Onu durdurmak zorunda olduğumu biliyordum.*

Seksen dört numaranın önündeki avluyu geçiyordu. İlk geri dönüş. Merdivenlere yöneldi. Elleri kötü titriyordu yine. Trabzanı tutmakta güçlük çekiyordu. Dördüncü kat sahanlığında durdu. Aslı aranırsa Maria'yı görmek istemiyordu henüz. Ona ne diyeceğini bilmiyordu. Bavullardan kurtulduk diyemezdi. Onları nereye bıraktığını da söyleyemezdi. Tünelden söz etmesi gerekirdi o zaman. Ruslara söylemişti ama. Bundan sonra herkese söyleyebilirdi herhalde. Daha önce düşündüğünü düşündü yine: Karar verecek durumda değildi, öyleyse çenesini tutmalıydı. Kıza bir şey söylemek zorundaydı oysa; bavulları istasyona bıraktığını söyleyecekti. Trabzanı daha sıkı tutmaya çalıştı. Yalan söyleyecek, oyun oynayacak durumda değildi. Beşinci kata çıktı.

Anahtarı yanında olduğu halde kapıyı çalıp bekledi. İçeriden sigara kokusu geliyordu. Bir kere daha çalmaya hazırlanırken Glass kapıyı açtı, sahanlığa çıkıp Leonard'ı merdivenin başına sürükledi.

"İçeri girmeden konuşmamız gereken bir nokta var," dedi telâşla. "Tüneli bir rastlantı sonucu mu bulduklarını, yoksa aramızda bilgi sızdıran biri mi olduğunu saptamak zorundayız. Bu amaçla, başka yöntemlerin yanısıra, personelin Amerikalı olmayan karlılarıyla sevgililerini biraz sıkıştırıyoruz. Alınma, gücenme. Formalite gereği."

İçeri girdiler. Maria nişanlısına yaklaştı, kısaca öpüştüler. Kupkuru bir öpücük. Leonard'ın sağ dizi titremeye

başlamıştı, en yakın iskemleye çöktü. Masanın üstünde, dirseğinin dibinde duran tabla izmarit doluydu.

Glass, "Yorgun görünüyorsun, Leonard," dedi.

Leonard karşılık verirken ikisine birden seslenmeye özen gösterdi. "Gece gündüz çalışıyorum." Sonra gözlerini Glass'a çevirdi. "McNamee'nin istediği bazı işler var."

Glass bir iskemleye astığı ceketini alıp sırtına geçirdi.

Maria, "Sizi kapıya kadar geçireyim," dedi.

Glass çıkarken şakacı bir biçimde Leonard'a bir asker selâmı çaktı. Leonard onun kızla kapıda birşeyler konuştuğunu duydu.

Maria odaya döndüğünde, "Hasta mısın?" diye sordu.

Leonard ellerini kucığına bırakmıştı. "Kendimi çok tuhaf hissediyorum," dedi. "Ya sen?"

Maria başını salladı. Gözlerinin altında halkalar vardı, saçları ve yüzü yağlı görünüyordu. Leonard kızı çekici bulmadığına sevindi.

"Bence her şey yolunda gidecek," dedi Maria.

Bu kadınca güven Leonard'ı sinirlendirdi. "Evet, tabii. Bavullar Bahnhof Zoo'daki dolaplarda."

Kız dikkatle bakıyordu ona. Leonard göz göze gelmekten kaçındı. Maria da bir şey söyleyecek gibi olmuşken vazgeçti.

Leonard, "Glass ne istiyordu?" diye sordu.

"Yine geçen gelişinde sorduğu şeyler. Bu kez daha da kötüydü. Bir sürü soru sordu. Tanıdıklarımın adlarını öğrenmek istedi, son iki hafta içinde nerelere gittiğimi sordu."

Leonard şimdi onun gözünün içine bakıyordu. "Başka bir şey konuşmadınız mı?"

Maria, "Hayır," dediyse de gözlerini kaçırdı.

Kıskanmamıştı aslında. Kıza karşı hiçbir şey hissetmiyordu çünkü. Yeni bir duyguya daha kapılmaya dayanamazdı. Yine de kıskançlık rolü yapmayı sürdürdü. Konuşulacak bir konu olurdu hiç değilse. "Epey oturmuş." Dolu

tabladan söz ediyordu.

"Evet."

"Ceketini de çıkarmış."

Maria bunu da başıyla doğruladı.

"Soru sormaktan başka bir şey yapmadı, öyle mi?"

Birkaç gün içinde Berlin'den ayrılacaktı. Büyük bir olasılıkla tekbaşına gidecekti ve tutup böyle şeyler söylüyordu.

Maria uzanıp onun kucağındaki ellerden birini tuttu. Leonard titremesinin fark edilmesini istemediğinden kısa bir süre sonra elini çekti.

"Leonard her şey yolunda gidecek gibi geliyor bana."

Sesiyle onu yatıştırmaya çalışıyordu sanki. Leonard'ın sesi alaycıydı. "Elbette gidecek. Dolapları açmaları günler sürer. Açtıktan sonra buraya gelecekler. Gelecekler biliyorsun. Sen testereyi ve baltayı, halıyı, kanlı giyeceklerle ayakkabıları, gazeteleri attın mı? Kimsenin görmediğine emin misin? Benim buradan iki bavulla çıktığımı gören olmadı mı? Ya da istasyonda dolaştığımı? Ev iyice temizlendi mi? Eğitilmiş bir köpeğin kokusunu alabileceği tek bir iz bile kalmadı mı?" Farfalarlık ettiğinin farkındaydı, ama çenesi durmuyordu. "Komşular kavgayı duymadılar mı? Onlarla konuşup ifademizi desteklemelerini mi isteyeceğiz? Yoksa karşı karşıya oturup birbirimize her şey yolunda gidecek demekle mi yetineceğiz?"

"Ben burada yapılması gerekenleri yaptım. Kaygılanmana gerek yok. Anlatacaklarımız da çok basit. Neler yaptığımı anlatacak, Otto'dan hiç söz etmeyeceğiz. Akşam yemeğini yedikten sonra buraya gelip yattık. Ertesi sabah sen işe gittin, ben bir gün izin alıp alışverişe çıktım. Öğleyin sen de döndün. Gece de Platanenallee'deki evine gittin."

Onların gecesi olması gereken bir geceden söz ediyordu. Nişanlanan çiftin mutlu gecesi. Öyle, sıradan bir gece. Bu, alay etmekten farksızdı. Sessizliğe gömüldüler. Der-

ken Leonard yine Glass konusuna döndü.

"Buraya ilk gelişi miydi?"

Maria başını salladı.

"Gitmekte acele etti."

"Benimle böyle konuşma," dedi Maria. "Çok sinirlisin, sakinleş biraz." Bir sigara yaktı, bir tane de ona verdi.

Az sonra, "Beni İngiltere'ye gönderiyorlar," dedi Leonard.

Maria soluğunu içine çekti. "Ne yapmak istiyorsun?"

Ne istediğini bilmiyor, Glass'ı düşünmeden edemiyordu. Sonunda, "Bir süre birbirimizden uzak kalsak belki daha iyi olur," dedi. "Doğru dürüst düşünmeye fırsat buluruz."

Kızın bu düşünceye katılmaya hevesli görünmesi hoşuna gitmedi. "Ben de bir ay sonra gelebilirim. İşten ayrılmadan bir ay önce haber vermek zorundayım."

Gerçekten öyle miydi? Öyle olması önemli miydi, değil miydi, bunu da bilmiyordu. Glass'ın sigara izmaritleriyle dolu tablanın yanında otururken kafası çalışmıyordu.

"Dinle," dedi, "ben çok yorgunum. Sen de yorgunsun." Ayağa kalkarak ellerini ceplerine soktu.

Maria da kalkmıştı. Ona söylemek istediği bir şey vardı, ama saklıyordu. Olduğundan daha yaşlı görünüyordu Maria şimdi; yüzü, günün birinde alacağı biçimi haber veriyordu.

Öpüşmeyi uzatmaya kalkışmadılar. Leonard kapıya yürüdü. "Yolculuk tarihini öğrenir öğrenmez seni ararım." Maria onu kapıya kadar geçirdi, Leonard merdivenden inerken arkasına bakmadı.

Ondan sonraki üç gün boyunca zamanın çoğunu depoda geçirdi. Depo boşaltılıyordu. Gece gündüz gelip giden askeri kamyonlar eşyaları, evrakı, cihazları yükleyip götürüyorlardı. Arkadaki çöp fırını ateşlenmişti, yanmayan kâğıtların sağa sola uçmasını önlemek için başında üç asker bekliyordu. Kantin kapandı. Öğlenleri gelen bir kamyon

kahve ve sandviç getiriyordu. Kayıt odasında on, on iki kişi çalışıyor, ses kayıt aygıtlarını altışar altışar sandıklara yerleştirip kabloları topluyorlardı. Gizli belgelerin hepsi Rusların tünele girmesinden sonraki birkaç saat içinde götürülmüştü. Genellikle herkes sessizlik içinde çalışıyordu. Kötü bir otelden çıkıyor, bir an önce uzaklaşmaya bakıyorlardı sanki. Leonard odasında tekbaşına çalışıyordu. Malzemelerinin sayımı yapılacak, hepsi ambalajlanacaktı. Her yedek parçanın hesabını vermesi gerekiyordu.

Başında yığınla iş ve bir sürü dert olduğu halde, tünelin varlığını haber verdiği için üzülüyordu. McNamee'nin çıkarları için Amerikalılardan bilgi sızdırmak yanlış değilse, onun kendi çıkarı uğruna tüneli satması da yanlış değildi. Hayır, böyle demek istemiyordu aslında. Tüneli sevmişti o, çok sevmişti. Yapılan işle gurur duymuştu. Ama şimdi herhangi bir duyguya kapılması çok zordu. Otto'dan sonra, Prag Cafe olayı hiç kalırdı. Son bir kere bakmak için bodruma indi. Kuyunun çevresinde de, dibinde de silâh nöbetçiler vardı. CIA Bölge Şefi ve Altın Harekâtının yöneticisi Bill Harvey de oradaydı. Bloknotuyla bekleyen bir Amerikan subayı onun konuşmasını dinliyordu. Harvey sırtındaki elbiseyi patlatacak gibi duruyor, ceketinin altındaki tabancayı herkese göstermeye çalışıyordu.

Glass'a gelince, o üç gün içinde depoda görünmemişti. Bu da tuhaftı, ama Leonard'm onu düşünecek zamanı yoktu. Tutuklanmaktan başka bir şey düşünemiyordu. Ne zaman götüreceklerdi onu? Ne bekliyorlardı? Bütün kanıtları toplayıp ondan sonra mı harekete geçeceklerdi? Yoksa Sovyet yetkilileri parçalanmış cesetten söz etmenin propaganda çalışmalarında gereksiz bir karışıklık yaratacağına mı karar vermişlerdi? Belki de -ki en akla yakın açıklama buydu- Batı Berlin polisleri onun havaalanında pasaportunu çıkarmasını bekliyorlardı. İki ayrı gelecek düşünüyordu. Birinde vatanına dönüyor ve her şeyi unutup, öbüründe Berlin'de kalarak hapse giriyordu. Hâlâ

doğru dürüst uyku uyuyamıyordu.

Maria'ya, cumartesi öğleden sonra yola çıkacağını bildiren bir kart gönderdi, o da ilk postayla mektup yollayarak Leonard'ı uğurlamak için Tempelhof Havaalanına geleceğini açıkladı. 'Sevgiler, Maria,' diye imza atmış, 'sevgiler'in altına iki çizgi çizmişti.

Leonard cumartesi sabahı uzun uzun yıkandı, giyinip valizlerini topladı. Evin anahtarını teslim edeceği subayı beklerken ilk günlerde yaptığı gibi bütün odaları dolaştı. Oturma odasındaki halının üzerindeki küçük leke hesaba katılmazsa, evde hemen hiçbir iz bırakmamıştı. Telefonun yanında durdu. Yolculuğunun haberini almış olması gereken Glass'tan hiç ses çıkmamasına canı sıkılmıştı. Ortalıkta dönen birşeyler vardı mutlaka. Telefon etmeyi de gözüne yediremiyordu. Kapı çalındığında hâlâ telefonun yanındaydı. Gelenler Lofting'le iki İngiliz eriydi. Teğmen çok keyifli görünüyordu.

İçeri girerken, "Çocuklar eşyaların sayımını yapacak," diye açıkladı. "Ben de gelip sana güle güle demek istedim. Seni havaalanına götürecek bir askeri araç da buldum. Aşağıda bekliyor.

İki asker mutfaktaki tabaklarla fincanları sayarlarken onlar oturma odasında oturdular.

"Amerikalılar seni yine bize devrettiler," dedi Lofting. "Benim sorumluluğumdasın artık."

"Çok iyi."

"Geçen haftaki parti de çok güzeldi. Biliyor musun, ben Charlotte'u sık sık görmeye başladım. Çok güzel dans ediyor. Nişanlıyla sana teşekkür borçluyum yani. Pazar günü beni anne babasıyla tanıştıracak."

"Kutlarım," dedi Leonard. "Charlotte iyi kızdır."

Askerler imzalanacak kâğıtları getirdiler, Leonard o işi yapmak için ayağa kalktı.

Lofting de kalkmıştı. "Maria ne yapacak?"

"İhbar süresini doldurmadan işinden ayrılamıyor. On-

dan sonra o da İngiltere'ye gelecek." Söylerken bu açıklamayı akla yakın buldu.

Sayın bitmiş, ev teslim edilmiş, gitme zamanı gelmişti. Dördü de antrede duruyorlardı. Lofting kapının yanındaki valizleri göstererek, "Bunları çocukların taşımalarını ister misin?" diye sordu.

"Evet," dedi Leonard. "Çok sevinirim."

Kapıda bekleyen Humber marka askeri aracın şoförü -uçaktan inecek bir yolcuyu karşılamak üzere zaten Tempelhof Havaalanına gitmek zorunda olduğu anlaşılan şoför- valizlerin indirilmesine yardımcı olmak gereğini duymadı. Leonard da terminale girerken yükünü, görece olarak, epey hafif buldu. Yine de, yeniden valiz taşıyor olmak onda etkisini gösterdi. Londra uçağına binmek üzere sırada bekleyenlerin arasına karıştığında aklıbaşında değildi. Valizlerini tartırmayı göze alabilir miydi? Arkasında sıraya giren insanlar vardı şimdiden. Kuşku uyandırmadan kuyruktan çıkabilir miydi? Çevresindeki topluluk çok karışık bir topluluktu. Önünde kılıksız, yoksul bir aile vardı; büyükanne, büyükbaba, genç bir karıkoca, iki küçük çocuk. Koca koca plastik bavullar, iple bağlanmış çıkınlar taşıyorlardı. Göçmen oldukları belliydi. Batı Berlin yetkilileri onları trenle göndermeyi göze alamazdı. Aileyi sessizliğe gömen belki uçak korkusu, belki de arkalarında duran uzun boylu erkeğin varlığından tedirgin olmalarıydı. Arkasında Fransızca konuşan birtakım işadamları, onların da gerisinde dimdik duran, bakışlarıyla Fransızları kınayan iki İngiliz subayı vardı. Bütün bu yolcuların ortak özelliği suçsuz olmalarıydı. O da suçsuzdu, ama bunu anlatmak biraz uzun sürerdi. Gazete satıcısının yanındaki askeri inzi bat ellerini arkasına bağlamış, çenesini havaya dikmiş bekliyordu. Pasaport kontrol noktasında da iki *Polizisten* duruyordu. Tutup kendisini kuyruktan çıkaran hangisi olacaktı acaba?

Omzuna bir el dokununca irkilerek, görülmemiş bir hızla arkasına döndü. Maria'ydı. Daha önce görmediği bir şeyler giymişti; yeni yazlık giyecekler. Geniş kemerli, çi-

çekli bir basma etek, kolları büzgülü, dekolte V biçiminde oyulmuş beyaz bir bluz. Leonard'ın, varlığından bile habersiz olduğu bir dizi yapay inci takmıştı. Görünüşüne bakılırsa uyumakta güçlük çekmiyordu. Süründüğü koku da yeniydi. Leonard'ın elini tuttu, öpüştüler. Eli serin ve pürüzsüzdü. Leonard yeniden hafif ve yalın bir duyguya kapıldığını, en azından kapılır gibi olduğunu fark etti. Yakında Maria'ya karşı birşeyler hissedebilirdi yine. Birbirlerinden uzak kalınca, onu taktığı önlüğün, sabırla sarıp kenarlarına yapıştırmış sürdüğü paketlerin anısından ayrı olarak düşünebilmeyi başarinca kızı özleyecekti.

"Çok iyi görünüyorsun," dedi.

"Daha iyiceyim. Sen uyuyabiliyor musun?"

Bu soruyu sorması doğru değildi. Hemen arkalarında bir sürü insan vardı. Göçmen ailesi ilerleyince ortaya çıkan boşluğa valizlerini sürdü hemen.

"Hayır," deyip Maria'nın elini sıktı. Nişanlı bir çift olduklarını herkes anlayabilirdi nasılsa. "Bluzunu beğendim. Yeni mi?"

Maria onun bakması için bir adım geriledi. Saçına yeni bir toka bile almıştı. Öbürlerinden de çocuksu, sarılı mavili bir toka. "Kendime bir armağan vermek istedim," dedi. "Eteğimi nasıl buldun?" Durduğu yerde üç yüz altmış derece dönerek eteğini gösterdi. Sevinçli ve heyecanlıydı. Fransızlar ona bakıyorlardı, biri çapkınca ıslık çaldı.

"Çok güzelsin," dedi Leonard. Bunun doğru olduğunu biliyordu. Kendi kendine bile söylese, bunu birkaç kere üst üste söylerse buna gerçekten inanırdı.

Maria, "Sırada ne çok yolcu var," dedi. "Bob Glass burada olsa bir yolunu bulup seni beklemekten kurtarırdı."

Leonard bunu duymazlıktan geldi. Nişan yüzüğü kızın parmağındaydı. Her şeyin dış görünüşü korunabilirse, gerisi kendiliğinden gelirdi. Yeniden başlayabilirlerdi. Kimse onlara ilişmezse. Yakalanmazlarsa. Bilet denetiminin yapıldığı tezgâha doğru ilerlerken el ele tutuştular.

Maria, "Annenle babana söyledin mi?" diye sordu.

"Neyi söyledim mi?"

"Nişanlandığınızı tabii."

Niyetlenmişti. Nişan eğlencesinin sabahı onlara mektup yazmaya niyetlenmişti.

"Oraya gidince söyleyeceğim."

Önce, söylemeden önce kendisi yeniden buna inanamıyordu. Yemek dönüşü beşinci katın merdivenlerini tırmandıkları, Maria'nın ağzından çıkan sözleri duyamadığı, yalnızca ağır çekimde tek tek düşen cıva damlaları olarak algıladığı dakikalara dönebilirdi.

"Sen işten ayrılacağını söyledin mi?" diye sordu.

Maria içini çekip bir an duraladı. "Söyledim. Binbaşı çok bozuldu. Peki benim yumurtamı kim haşlayacak? Askerlerimi kesme işimi kime emanet edebilirim?"

Gülüştüler. Ayrılacakları için gülüşüyor, neşeli görünmeye çalışıyorlardı. Nişanlı çiftler öyle yapardı çünkü.

"Biliyor musun?" dedi Maria. "Beni vazgeçirmeye çalıştı."

"Sen ne dedin?"

Maria yüzüklü parmağını havada salladı, yapmacık bir kibirle, "Biraz düşüneyim dedim," diye mırıldandı.

Tezgâha yanaşmaları hemen hemen yarım saat sürdü. Hâlâ el ele duruyorlardı. Bir sessizliğin ardından Leonard, "Niye hiçbir haber çıkmadığını anlayamıyorum," dedi.

Maria hiç gecikmeden karşılık verdi. "Şimdiye kadar çıkmadığına göre hiç çıkmayacak demektir."

Bir sessizlik daha oldu. Göçmenler bavullarını, çıkınlarını tartıyorlardı.

Leonard bir film yıldızının sesiyle konuştu. "Bilemiyorum doğrusu."

Maria gürültülü bir kahkaha attı. Davranışlarında aşırılığa kaçıyordu. BEA Havayolu memuru başını kaldırmış ona bakıyordu. Kızın hareketleri fazla rahat, neredey-

seşuhtu. Belki de sevinçten. Fransız erkekleri kendi aralarında konuşmaktan çoktan vazgeçmişlerdi. Leonard bunun hepsinin kızı seyretmeye dalmalarının sonucu olup olmadığını kestiremedi. Valizlerini basküle koyarken onu gerçekten sevdiğini düşündü. Eşyası hiç ağır değildi; iki valiz on beş kilodan biraz fazla gelmişti. Bilet denetimi yapıldıktan sonra kafeteryaya yürüdüler. Orada da sıra bekleniyordu. Uçağın kalkmasına yalnızca on dakika kaldığına göre kuyruğa girmeye değmezdi.

Kirli çay fincanları, içlerinde sarı pasta kırıntıları bulunan ve sigara tablası niyetine kullanılmış olan tabaklarla dolu bir masaya oturdular. Maria iskemlesini Leonard'inkine yaklaştırdı, kolunu onun koluna geçirip başını omzuna yasladı.

"Seni sevdiğimi unutma," dedi. "Ne yapmamız gerekiyorsa ona yaptık biz. Her şey yolunda gidecek."

O ne zaman böyle dese Leonard tedirgin oluyordu. Uğursuzluk getirecekti sonunda. Yine de, "Ben de seni seviyorum," dedi.

Yolcuların uçağa binmeleri gerektiği duyuruldu.

Birlikte gazeteciye yürüdüler, Leonard o günkü uçakla gelen bir *Daily Express* gazetesi aldı. Çıkışta durdular.

"Londra'ya geleceğim," dedi Maria. "Orada her şeyi konuşuruz. Burada çok..."

Leonard onun ne demek istediğini biliyordu. Öpüştüler, ama öpüşmeleri eskisi gibi değildi. Leonard kızın güzel alnını öptü. Gidiyordu işte. Maria onun elini kendi ellerinin arasına almıştı.

"Ah Leonard," diye haykırdı. "Sana anlatabilsem. Her şey yolunda. Emin ol öyle."

Yine aynı laf. Onlar son kez öpüşürlerken kapıda bekleyen üç inzibat eri başlarını çevirdiler.

Maria, "Ben terasa çıkıp sana el sallayacağım," diyerek hızla uzaklaştı.

Yolcuların pistte elli metre kadar yürümeleri gereki-

yordu. Leonard terminal binasından çıkar çıkmaz arkasına baktı. Maria terastaydı, kenardaki parmaklığa dayanmıştı. Onu görür görmez durduğu yerde zıplayarak bir öpücük yolladı. Leonard'ın arkasındaki Fransızlar yanından geçerken ona gıptayla baktılar. O da el salladı ve uçağın merdivenlerine gelinceye kadar duraklamadı. Orada yine arkaya baktı. El sallamaya hazırlanarak kolunu kaldırmıştı. Bir adam vardı Maria'nın yanında; sakallı bir adam. Glass. Elini kızın omzuna koymuştu. Sarılmış mıydı yoksa? Çocuklarını yolcu eden bir anne baba gibi el sallıyorlardı ona. Maria bir de öpücük yolladı. Görelim bakalım sen de bana bir öpücük yollayabiliyor musun, diyordu sanki. Glass birşeyler söyledi, o da güldü. Bir kere daha el salladılar.

Leonard kolunu aşağı sarkıtarak uçağın basamaklarını tırmandı. Yeri terminale bakan tarafta, pencere yanındaydı. Dışarı bakmamaya çalışarak kemerini bağlamaya koyuldu. Dışarı bakmak isteği karşı konulmaz bir istekti. O ikisi de Leonard'ın küçük, yuvarlak pencerelerin hangisinin yanında oturduğunu biliyorlardı sanki. Dosdoğru ona bakıyor, alay edercesine el sallıyorlardı. Başını çevirdi, gazetesini açarak okur gibi yaptı. Çok utanıyordu. Uçağın havalanmasını bekliyordu sabırsızlıkla. Maria az önce ona söyleyebilir, açıklayabilirdi, ama olay çıkarmak istememişti. Utanç verici bir durumdu bu. Yüzü kızardı, yine okur gibi yaptı. Sonra da gerçekten okumaya başladı. 'Buster'Crabbe olayı. Crabbe, Portsmouth Limanına demir atan bir Rus savaş gemisini incelemekle görevlendirilen, donanmaya bağlı bir balık adamı. Balıkçılar başsız cesedini denizde bulmuşlardı. Khrushev sert bir demeç vermişti. O gün avam kamarasında tartışma çıkması bekleniyordu. Uçağın pervaneleri hızlanmış, kanatların dönüşü seçilmez olmuştu. Havaalanı personeli koşarak uçağın yanından uzaklaştılar. Tekerlekler dönmeye başlayınca Leonard son kez terasa baktı. Yan yana duruyorlardı. Belki

Maria da onun yüzünü seçemiyordu, çünkü el sallamaya hazırlanırken kolu yanına düştü.

Sonra da görünmez oldu.

İşitme aygıtları endüstrisinde kullanılan bazı parçaları üreten küçük firmanın sahibi Leonard Marnham 1987 yılının haziran ayında Berlin'e döndü. Yıkıntıların yokluğuna alışması Tegel Havaalanından otele kadar süren taksi yolculuğundan fazla zaman gerektirmedi. Sokaklar da daha kalabalık, daha bol ağaçlıydı. Tramvaylar çalışmıyordu. Derken eski Berlin'le yenisi arasındaki farkları da görmez oldu. Berlin, bir işadamlarının ziyaret ettiği herhangi bir Avrupa kentiydi artık. Belirgin özelliği de yoğun trafiği idi.

Kurfürstendamm Caddesinde kalmakla hata ettiğini daha şoförün parasını öderken anladı. Sekreterine talimat verirken bilgiçlik taslayabilmek hoşuna gitmişti. Adını hatırlayabildiği tek otel Hotel am Zoo'ydu. Oysa eski yapının yerinde ön yüzü hafif bir eğimle arkaya kaykılan cam bir bina yükseliyordu şimdi. İçeride, duvardaki panonun önünde inip çıkan, dört yanı cam olan bir asansör vardı. Valizini açtı, kalp ilacını yuttu ve dolaşmaya çıktı.

Aslında sokaklar öyle kalabalıktı ki aylak aylak dolaşmak çok zordu. Gedächtniskirche'yle onun yanındaki yeni çirkin yapı yönünü bulmasını sağladı. Burger King'i, Spielcenter'ı, Videoclips'i, Das Steak-Restaurant'ı, Unisex Jeans'ı geçti. Vitrinler pastel mavi, pembe ve sarı giyeceklerle doluydu. McDonald's hamburgerlerinin reklamını yapan kasket siperlikleri giymiş, bir sokak satıcısından gülmüş renkli balonlar almaya koşan birtakım İskandinav çocuğun arasında kaldı. Hava sıcak, trafik uğultusu sürekliydi. Her yerden yanık yağ kokusu ve disko müziği yükseliyordu.

Zoo istasyonunun ve parkın önünden geçmek niyetiy-

le yan sokaklardan birine saptı, ama kısa bir süre sonra yolunu kaybetti. Tanımadığı geniş caddelerin kesiştiği bir yere çıkmıştı. Büyük kahvelerden kaldırımdaki masalardan birine oturmaya karar verdi. Üç kahvenin önünden geçti. Parlak renkli plastik iskemlelerin hepsi doluydu. İnsanlar gelip gidiyor, masaların kaldırıma yayıldığı noktalarda birbirlerine sürünerek yürüyorlardı. Yeniyetme birtakım Fransızlar önünde de, arkasında da 'Hastir!' yazılı pembe tişörtlerle dolaşıyordu. Kaybolduğunu anlayınca çok şaşırıldı. Yol soracak birini aradı, Berlinliye benzeyen kimseyi göremedi. Sonunda, köşedeki büfeden içleri naneli kremayla doldurulmuş krep alan genç bir çiftte yaklaştı. Onlar da Hollandalıydılar. İyi niyetli insanlardı, ama Hotel am Zoo'nun adını duymadıkları gibi Kurfürstendamm'm nerede olduğunu da bilmiyorlardı.

Otelini rastlantı sonucu buldu. Mini bardan bir portakal suyu alarak yarım saat odasında oturdu. Sinir bozucu bir tavır takınmak istemiyordu. *Bizim zamanınızda*. Adalbertstrasse'de dolaşacaksa sakın olmalıydı. Uçakta gelirken bir kere daha okuduğu mektubu çantasından çıkarıp cebine koydu. Ne beklediğini, yaptıklarını niye yaptığını kendisi de bilmiyordu. Gözü yataktaydı. Kurfürstendamm'da başından geçenler onu yormuştu. Kafayı vursa akşama kadar uyuyabilirdi. Yine de kendini zorlayarak sokağa çıktı.

Lobide anahtarmı bırakırken kararsızlık çekti. Öğrenciye benzeyen siyah elbiseli genç resepsiyon memuruyla Almanca konuşmak istiyordu. Berlin Duvarı o gittikten beş yıl sonra yapılmıştı. Hazır gelmişken duvarı görse iyi olurdu. Nereye gitmeliydi? En iyi nereden görünürdü? Konuşurken yanlış yaptığını fark ediyor, ancak anlamakta güçlük çekmiyordu. Resepsiyondaki genç, bir harita gösterdi. En iyisi Potsdamer Platz'dan bakmaktı. Orada duvarı seyredebileceği bir sahanlık olduğu gibi kartpostal ve turistik eşya satan dükkânlar da vardı.

Leonard teşekkür edip uzaklaşmak üzereyken, "Gideceksiniz çok gecikmeden gidin," diye ekledi.

"O niye?"

"Öğrenciler bir süre önce Doğu Berlin'de bir gösteri yaptılar. Kime sövüp sayıyorlardı biliyor musunuz? Sovyet liderine. Polisler çocukları epey hırpaladı, üstlerine hortumla su sıkıldı."

"Gazetede okumuştum," dedi Leonard.

Resepsiyon memuru konuya iyice dalmıştı. O olaydan söz etmek hoşuna gidiyordu anlaşılan. Leonard, onun yirmi dört, yirmi beş yaşlarında olduğunu düşündü.

"Doğu Berlin'de Sovyet Genel Sekreterine karşı bir gösteri yapılacağı kimin aklına gelirdi? Şaşılacak şey."

"Herhalde öyle."

"İki hafta önce kendi de Berlin'deydi. Onu da okumuşsunuzdur. Gelmeden önce herkes mutlaka duvarı yıktıracaktır diyordu. Ben yıktırmayacağını biliyordum ve yıktırmadı. Yine de hiç belli olmaz. Belki bir daha gelişinde, beş ya da on yıl sonra. Her şey değişiyor."

Arkasındaki odadan uyarıcı bir homurtu geldi, delikanlı gülümseyerek omuzlarını silkti. Leonard ona teşekkür edip sokağa çıktı.

Metroyla Kotbusser Tor'a gitti. Metro istasyonundan çıkarken yerdeki çöpleri havalandıran sıcak, tozlu esinti yüzünü yaladı. Deri ceketli, daracık pantolonlu sıska bir kız yolunu bekliyordu, önünden geçerken, "*Haste mal'ne Mark?*" diye mırıldandı. Güzel, ama yıpranmış bir yüzü vardı. Leonard kızı on metre geride bıraktıktan sonra durdu. Bir durak erken ya da geç inmiş olabilir miydi? Hayır, sokak tabelası oradaydı işte. Adalbertstrasse'nin ucuna korkunç bir blok apartman dikilmiş, beton kolonların üstüne spreya yağlı boyayla duvar yazısı yazılmıştı. Ayaklarının dibinde boş bira kutuları, hazır yiyeceklerin ambalaj kâğıtları, yırtık gazeteler vardı. Kaldırıma uzanan, parlak turuncuya boyanmış saçları Kızılderili biçimi kesilmiş bir-

kaç genç -punk dedikleri bunlar olmalıydı- dirseklerinin üzerinde doğruldular. Başlarının iki yanı dazlak olduğundan kulakları ve fırlak gırtlakları çok gülünç görünüyordu. Kafalarının tıraşlı yerlerindeki deri mavimsi bir beyazlıktaydı. Biri elindeki naylon torbanın içindeki bir maddeyi koklayıp duruyordu. Leonard yanlarından geçerken sırtarak baktılar.

O apartmanı geride bırakınca sokak daha tanıdık göründü. Boş arsaların hepsi dolmuştu. Şimdi bütün dükânlar -bir manav, bir bakkal, bir kahve ve bir turizm acentası- Türkçe adlar taşıyorlardı. Oranienstrasse'nin köşesinde dikilenler de Türk erkekleriydi. Bombardıman'da yıkılmayan yapılarda mermi izleri vardı hâlâ. Seksen dört numaraya sıkılan makineli tüfek mermilerinin izleri de hâlâ giriş katındaki pencerelerin üstünde duruyordu. Ön kapıya sürülen mavi boyanın birkaç yıllık olduğu belliydi. Avluda ilk gördüğü şey çöp bidonları oldu yine. Ancak bunlar lastik tekerlekli koca koca kasalardı.

Avlu, ağabeyleri ve ablalarıyla birlikte oyun oynayan Türk çocuklarıyla doluydu. Onu görünce koşmayı bırakıp arka evin kapısına gidişini izlediler, gülüşüne karşılık vermediler. O sıcak havada koyu renk takım elbiseyle gezen bu solgun yüzlü yaşlı erkek oraların insanı değildi. Pencerelerin birinden seslenen kadın sert bir komut verir gibiydi, ama kimse yerinden kılmıdamadı. Belki de bir hükümet yetkilisi sanmışlardı onu. Leonard beşinci kata çıkmayı ve göze alabilirse kapıyı çalmayı düşünmüştü. Ne var ki merdivenler hatırladığından daha dar ve karanlık, hava da tanımadığı yemek kokularıyla yüklüydü. Biraz gerileyerek omzunun üstünden arkaya baktı. Çocukların gözleri ondaydı hâlâ. Büyücek bir kız küçük kardeşini kucağına aldı. Leonard bir çift kara gözden öbürüne baktı, sonra da sokağa döndü. Buraya gelmek onu Berlin günlerine döndürmemişti. Berlin günlerinin çok geride kaldığını göstermişti olsa olsa.

Kotbusser Tor istasyonuna döndü, sıska kızın önünden geçerken eline bir on mark tutuşturdu ve Hermannplatz'a gitti. Orada aktarma edip Rudow metrosuna binecekti. Metro oralara kadar gidiyordu artık. İndiği yerde, gitmesi gereken yöne altı şeritlik bir yol yapılmış olduğunu gördü. Başını kent yönüne çevirdiği zaman da sayısız gökdelen yavrusu. Trafik ışıklarının değişmesini bekleyip karşıya geçti. Önünde daha az katlı apartmanlar, modern sokak lambaları, pembe taş döşeli bir bisiklet yolu ve kaldırımın kıyısına park etmiş arabalar uzanıyordu. Başka türlü olamazdı zaten. Ne beklemişti? Aynı boş ovayı bulmayı mı? Minik gölün, dikenli tellerden yapılmış çitle korunan doğal anıtın yanından geçti.

Sapacağı yeri haritadan bulmak zorunda kaldı. Bütün yapılar çok düzgün, birbirine çok yakındı. Aradığı sokak Lettberger Strasse'ydi ve iki yanına dışbudak ağaçları dikilmişti. Solunda, görünüşlerine bakılırsa ancak iki üç yıllık olmaları gereken yeni apartmanlar vardı. Sağında, eskiden göçmen barakalarının bulunduğu yerde de Berlin'deki beton yığınlarında oturanların tek katlı hafta sonu evleri ve büyük bir özenle düzenlenmiş bahçeleri. Bazı aileler ağaçların gölgesinde yemek yiyor, pırıl pırıl bir çimenliğin ortasında bir pinpon masası görülüyordu. İki elma ağacının arasına gerilmiş boş bir hamağın yanından geçti. Yeşil yapraklı çitlerin gerisinden kömür ateşlerinin dumanları yükseliyor, bahçeleri sulayan fışkiyeler kaldırımı da ıslatıyordu. Küçük bahçelerin her biri evcimenliğin, ev sahipliği gururunun ve düzen düşkünlüğünün bir göstergesiydi. Aileler birbirlerinin burnunun dibinde yaşadıkları halde, evlerden ikinci saatlerinin sıcakıyla birlikte huzurlu bir sessizlik, bir iç erinci yayılıyordu.

Yol daralmış, Leonard'ın hatırladığı patikaya benzemeye başlamıştı. Bir binicilik okulunun, pahalı villaların yanından geçtikten sonra yeşil boyalı, yeni yapılmış yüksek bir kapıya doğru yürüdüğünü fark etti. Kapının geri-

sinde yirmi-otuz metrelik boş bir arazi, onun da gerisinde, hâlâ ayakta duran çift sıra tel örgülerin arkasında deponun enkazı görölüyordu. Daha fazla ilerlemeden bir an durup baktı. Bütün yapılar yerle bir edilmişti. Yana devrilen beyaz nöbetçi kulübesinin yanındaki iç kapı ardına kadar açıktı. Hemen karşısındaki yeşil kapıya asılan tabela, arazinin bir seracılık şirketine ait olduğunu belirtiyor, annelerle babaları, çocuklarını oradan uzak tutmaları gerektiği konusunda uyarıyordu. Bir yanda, 62 ve 63 yıllarında duvarı aşmaya çalışırken vurulan iki delikanlının anısına dikilmiş kalın tahta haç görölüyordu. Deponun arkasında, tel örgülerin yüz metre gerisinde yükselen renksiz beton perde Schönefelder Chaussee'yi gözden gizlemişti. Leonard, ne tuhaf diye düşündü, Berlin Duvarını ilk kez buradan görecektim.

Kapı, onun yaşında birinin tırmanamayacağı kadar yüksekti. Bir evin bahçesinden -izin almadan- geçerek alçak duvardan bitişikteki araziye atlamayı başardı. Tel örgülerin birincisinden geçti, ikincisinin önünde durdu. Bariyer kaldırılmıştı, ama direği hâlâ duruyordu. Yana yatan nöbetçi kulübesinin içine göz attı; kulübe kereste doluydu. Duvarının yüksek bir yerindeki elektrik kablolarıyla kesik telefon kablosu yerli yerindeydi. Tel örgüden içeri girdi. Yapılardan geri kalan tek şey çatlak yerlerinden yaban otları biten beton zeminlerdi. Yıkılan duvarların molozu buldozerlerle bir uca taşınmış, Duvarın karşısına yığılmıştı. *Vopo*'ları kızdırmak için son bir çaba harcamadan edememişlerdi.

Ana yapının görünüşü biraz farklıydı. O yana yürüyerek uzunca bir süre durdu. Tel örgülerin ve boş arazinin gerisindeki hafta sonu evleri eski depoyu üç yönden kuşatmıştı, dördüncü yönde Duvar yükseliyordu. Bahçelerin birinde radyo çalınıyor, Almanların marşlara olan düşkünlüğü pop müziklerinde bile kendini belli ediyordu. Havada hafta sonu tatilinin tembelliği vardı.

Önündeki şey dört yanı duvarla çevrilmiş, belki otuz metreye on metre boyutlarında ve iki üç metre derinliğinde koskoca bir çukurdu. Eski bodrum mavi göğün altında uzanıyordu şimdi. Tünel kazılırken çıkartılan toprak yığınları hâlâ öylece duruyordu ve üstlerini ot bürümüştü. Bodrumun tabanı belki iki metre daha alçaktaydı, ama yığınların arasından geçerken kullandıkları yol görülebiliyordu. Yapının doğu ucunda kalan büyük kuyu moloz dolmuştu ve Leonard'ın hatırladığından çok daha küçüktü. Bodruma inerken sınırdaki nöbetçilerin dürbünle onu gözetlediklerini fark etti. Toprak yığınlarının arasındaki yoldan geçti. Bir yerlerde bir tarlakuşu ötüyor, o sıcak havada, kuş sesi sinirine dokunmaya başlıyordu. Bodruma inen rampa şurada, kuyunun yeri buradaydı. Yerden bir kablo parçası aldı; sert bakır telli, eski kablolardan biri. Ayakkabısının burnuyla birkaç taşı devirdi, toprağı eşeledi. Ne bulmayı ummuştu? Onun da orada yaşadığını gösterecek bir kanıt mı?

Bodrumdan çıktı. Nöbetçiler hâlâ onu gözlüyorlardı. Tuğla duvarın üstündeki tozu toprağı temizledi, üstüne oturup ayaklarını bodrum kata sarkıttı. Burası Adalbert-starsse'den daha fazla anlam taşıyordu onun için. Platana-nellee'ye hiç uğramayacaktı zaten. Zamanın geçişini burada, bu yıkıntıların arasında hissediyordu en çok. Eski olaylar burada kurcalanabilirdi. Cebindeki mektubu çıkardı. Üstü çizilip yeniden yazılmış olan çeşitli adreslerden ötürü, zarfın kendisi bile yeterince ilginçti. Iowa eyaletinin Cedar Rapids kentinden postaya verilmiş ve tam on hafta önce yola çıkmıştı. Gönderen zamanın otuz yıl gerisindeydi. Annesiyle babasının eliyle ona ulaştırılmak üzere yazılmış ve doğup büyüdüğü, babasının 1957 yılının Noel gününe denk gelen ölümüne kadar oturdukları Tottenham adresine gönderilmişti. Oradan annesinin son yıllarını geçirdiği huzurevine yollanmış, sonra da Leonard'ın beş yıl öncesi-ne kadar karısıyla birlikte oturduğu, çocuklarını büyüttü-

ğü Sevenoaks'taki büyük eve postalanmıştı. Evin yeni sahibi mektubu birkaç hafta tuttuktan sonra birtakım broşürler, sirküler, mektuplarla birlikte Leonard'ın yeni adresine ulaştırmıştı. Zarfı açıp bir kere daha okudu.

Summer Drive No. 1706, Cedar Rapids
30 Mart 1987

Sevgili Leonard,

Bu mektubun sana ulaşması çok uzak bir olasılık. Hâlâ sağ olup olmadığını bile bilmiyorum, ama içimden gelen bir ses yaşadığını söylüyor. Annenle babanın eski adresine göndereceğim, sonra nerelere gider bilmem. Mektubu kafamda birkaç kere yazdığımı göre bari kâğıda da geçireyim. Sana ulaşmasa bile bana yararı olabilir.

15 Mayıs 1956 tarihinde Tempelhofta son görüştüğümüzde iyi İngilizce konuşan genç bir Alman kadınıydım. Şimdiyse bir Amerikan kentinin banliyö semtlerinden birinde oturan bir Amerikalı, emekliliğin eşğine gelmiş bir lise öğretmeniyim. Cedar Rapids'deki komşularım konuşmamda en ufak bir Alman aksanı kalmadığını söylüyorlar, ama belki de incelik gereği öyle diyorlardır. Yıllar nasıl geçti, nereye gitti? Biliyorum, bu da herkesin sorduğu bir soru. Hepimiz geçmişlerimizle hesaplaşmak zorundayız. Benim üç kızım var, en küçüğü geçen yıl üniversiteyi bitirdi. Üçü de yirmi yıldır oturduğumuz bu evde büyüdüler. Ben on altı yıldır kent lisesinde Almanca ve Fransızca öğretmenliği yapıyorum. Beş yıl önce kilisemizin kadınlar derneği başkanlığına seçildim. Benim yıllarım böyle geçti işte.

Bu süre içinde seni çok düşündüm. Eski günleri, neler yapabileceğimizi, neler yapmamız gerektiğini, o zaman her şeyin ne kadar farklı olabileceğini düşünmeden geçirdiğim tek bir hafta var mıdır acaba? Bunları kimseyle ko-

nuşamazdım. Bob'ın duygularımın derinliğini anlamasından korkuyordum belki. Belki zaten seziyordu. Buranın insanları birbirlerine çok yakınlık gösterdikleri, aralarında güvendiğim kişiler de bulunduğu halde, onlarla da konuşamazdım. Açıklamak çok uzun sürerdi. Öyle garip, öyle dehşet verici bir olaydı ki kimse anlayamazdı belki de. Büyüdüğünde en büyük kızıma anlatabilirim diye düşünmüştüm, ama o günler, bizim günlerimiz ve Berlin öyle uzak görünüyor ki Laura'nın bile anlayamayacağına karar verdim. Onun için de bu yükü tekbaşına taşıdım. Acaba sen de öyle mi yaptın?

Bob 1958'de askerlikten ayrıldı, buraya yerleştik. Tarım makineleri satıyor ve bizi rahatça geçindirecek kadar kazanıyordu. Ben çalışmaya alışık olduğum için öğretmenliğe başladım. Sana Bob'ı anlatmak istiyorum. Daha doğrusu anlatmak istediğim şeylerden biri de o. Bunca yıldır hep sessizce suçlandığımı hissettim. Senin bana yönelttiğin ve haksız olduğunu bilmen gereken bir suçlama. Öteden beri bunu açıklamak zorunluluğunu duymuşumdur. Dilerim günün birinde bu mektup eline geçer.

Senin Berlin Tüneli Harekâtında Bob'la birlikte çalıştığını biliyorum. Rusların tüneli buldukları günün sabahı Bob Adalbertstrasse'ye geldi ve bana bazı sorular sormak istediğini bildirdi. Güvenlik gereği yapılan bir soruşturmaymış. O günü çok iyi hatırlamanı istiyorum. Sen iki gün önce bavullarla birlikte çıkıp gitmiş ve bana hiçbir haber yollamamıştın. İki gün uyku uyuyamamıştım. Evde saatlerce temizlik yaptım. Giyeceklerimizi götürüp kent çöplüğüne attım. Aletleri Pankow'da sattım. Halıyı üç sokak ilerideki bir inşaat alanına sürükledim. İşçiler büyük bir ateş yakmışlardı, birinin yardımıyla halıyı ateşe atıp yak-tım. Tam banyonun temizliğini bitirmiştım ki Bob kapıyı çaldı ve içeri girip bazı sorular sormak istediğini açıkladı. Bende bir tuhafılık olduğunu görmüştü. Bir hastalık uydurdum, sizi fazla tutmayacağım, dedi. Öyle nazik, öyle

kaygılıydı ki kendimi tutamayarak ağlamaya başladım. Ardından, ne olup bittiğini anlayamadan, ona her şeyi anlattığımı fark ettim. Birine anlatmak isteği öylesine güçlüydü ki dayanamamıştım. Biri, bizim katil olmadığımızı anlamalıydı. Her şeyi bir bir anlattım, sessizce dinledi. Senin iki gün önce bavullarla istasyona gittiğini, o günden beri senden herhangi bir haber çıkmadığını söylediğimde başımı iki yana sallayarak, ulu Tanrım, ulu Tanrım, diye mırıldanmaya başladı. Sonra da, bakayım, belki ben birşeyler öğrenebilirim, diyerek gitti.

Ertesi sabah bir gazete getirdi. Sizin tünelle ilgili haberlerle dolu bir gazete. Benim o olaydan hiç haberim yoktu. Bob senin de o harekâta çaıştığını, *Vopo*'lar tünele girmeden kısa bir süre önce bavulları oraya bıraktığını o zaman açıkladı. Niye öyle yaptığını anlayamıyorum. Belki de geçici bir delilikti. Kim olsa delirebilirdi. Doğu Almanlar bavulları Batı Berlin polisine teslim etmiş, onlar da soruşturmayı hemen başlatmışlar. Birkaç saat sonra adını öğrenebileceklermiş. Bob'ın dediğine bakılırsa bavulları oraya götürdüğünü bir sürü insan görmüş. Bob üst makamlarla konuşup onları olayın istihbarat örgütü için çok kötü reklam olacağına inandırmasaydı başımız belaya girecekti. Bob'ın adamları polisin soruşturmaya son vermesini istemişler. O günlerde Berlin işgal altındaki bir kentti ve Almanlar Amerikalıların isteklerini yerine getirmek zorundaydılar, kanımca. Bob olayın örtbas edilmesini sağladı, soruşturma da öylece kaldı.

O sabah bana böyle söyledi. Bir de gizlilik yemini ettirdi. Sağladığı başarıyı hiç kimseye, sana bile anlatmayacaktım. Adaletin işlemesine engel olduğu düşünülmemeliydi, bana senin tünelde çalıştığını haber verdiğinin bilinmesini de istemiyordu. Yaptığı iş ve güvenlik söz konusu oldu mu çok titizdi bilirsin. Kısacası, o sabah sen kuşkulu bakışlarla, perişan bir durumda kapıdan girdiğinde Bob'la benim aramda bundan başka bir şey geçmemişti. Sana kork-

mana gerek kalmadığını söylemek istedim, ama verdiğim sözü tutmak gereğini duyuyordum. Neden bilmem. Söyleseydim sonradan acı çekmezdik belki.

Birkaç gün sonra havaalanında buluştuk. Neler düşündüğünü biliyordum. Yanılıyordun oysa. Şimdi, bu mektubu yazarken, beni dinlemeni ve bana inanmanı istediğimi, bunun çok güçlü bir istek olduğunu fark ediyordum. Doğrusunu istersen, Bob o gün kendi güvenlik soruşturmasıyla ilgili olarak bütün gün oradan oraya koşmuş, seni uğurlamak istiyormuş, ama alana zamanında yetişememiş. Ben sana el sallamak için terasa çıkarken karşılaştık. Hepsi bu kadar. Mektup yazdım, Bob'a verdiğim sözü bozmadan durumu anlatmaya çalıştım. Baştan savma bir karşılık yazdın. Gelip seni Londra'da aramayı da düşündüm. Ancak beni tersleyip geri çevirirsen buna katlanamayacağımı biliyordum. Aylar geçti, mektuplaşma karşılık alamaz oldum. Birlikte yaşadığımız olaylar evlenmemizi olanaksız hale getirdi, diye düşündüm. O dönemde Bob yalnızca bir arkadaştı, benim açımdan arkadaşlığımızın temelinde yatan da minnet duygusuydu. Arkadaşlık zamanla sevgiye dönüştü. Bunda, geçen zamanın da, benim çektiğim yalnızlığın da etkisi vardı. Sen Berlin'den ayrıldıktan dokuz ay sonra Bob'la sevişmeye başladık. Sana olan duygularımı elimden geldiğince derine gömdüm. Ertesi yıl, 1957 yılının haziran ayında evlendik.

Senden her zaman sevgiyle söz ederdi. Bir gün İngiltere'ye gidip onu buluruz derdi. Bunu göze alabilir miydim, bilmiyorum. Bob iki yıl önce, balığa çıktığı bir gün kalp krizinden öldü. Ölümü kızlarımızı perişan etti. Hepimizi perişan etti, ama en küçükleri Rosie herkesten çok üzüldü. Çok iyi bir baba olmuştu Bob. Babalık ona çok yakışmış, onu epey yumuşatmıştı. O müthiş enerjisini hiç kaybetmedi. Çocuklar küçükken onları babalarıyla oynarken görmek çok, çok güzel bir şeydi. Kentte de çok sevilen bir insandı ve cenazesi büyük olay oldu. Onun adına gurur duy-

dum.

Bunları anlatmamın nedeni Bob Glass'la evlendiğim için herhangi bir pişmanlık duymadığımı belirtmektir. Kötü günlerimiz olmadı, diyemeyeceğim gerçi. On yıl önce ikimiz de çok fazla içiyorduk, başka sorunlarımız da vardı. Ama bunları atlatabildik. Galiba söyleyeceklerimin ucunu kaçırmaya başladım. Sana anlatmak istediğim öyle çok şey var ki. Bazan, alt katta oturan, nişan partimize de gelen Bay Blake'i düşünüyorum. George Blake'i. Yıllar önce -bin dokuz yüz altmış mıydı, altmış bir mi?- mahkemeye verildiğini duyunca çok şaşırmıştım. Sonra da hapisten kaçtı. Bob onun ele verdiği bilgilerden birinin sizin tünel olduğunu öğrendi. Ta başından, planlama aşamasından beri o işin içindeymiş. Tünelden ilk kürek toprak bile çıkarılmadan Ruslar o projenin haberini almışlar. Boşa giden onca emek! Bob Rusların en önemli telefon mesajlarını başka hatlarla ilettiklerini, tünele dokunmamaktaki amaçlarının Blake'i korumak ve CIA'nın zamanıyla emeğini boşa harcamak olduğunu düşünürdü. Sonunda niye girdiler peki? Niye tam bizim başımızın dertte olduğu günlerde girdiler?

Bu mektubu yazmaya başladığımda ikinci saatleriydi, şimdi dışarısı kapkaranlık. Birkaç kere yazmaya ara vererek Bob'ı, babasının ölümünü bir türlü kabul edemeyen Rosie'yi, seni ve kendimi, boşa geçen yıllarımızı ve anlaşmazlığımızı düşündüm. Binlerce kilometre uzaktaki bir yabancıya mektup yazmak çok tuhaf bir duygu. Seni düşündüğüm zaman yalnızca o korkunç Otto olayını düşündüğümü sanma. Kadınlar konusunda hiçbir şey bilmeyen, ama çok başarılı bir öğrenci olan yumuşak, nazik İngiliz gencini de düşünüyorum. Birlikte ne rahattık, ne kadar eğlenirdik! O günleri düşünürken çocukluğumu hatırlıyorum sanki. Sana şunu hatırlıyor musun, şu da aklında mı diye sormak istiyorum. Hafta sonlarında bisikletle göl kıyılarına gidişimizi, Resi'de dans edişimizi, nişan yüzüğünü

aldığımız (o yüzüğü hâlâ saklarım) dev yapılı Arabı. Resi'de bir gece rok yarışmasını kazanmış, bir ödül almıştık. O saat da hâlâ tavan arasında duruyor. Seni, kulağının arkasındaki gülle ilk gördüğümde yolladığım pusulayı, nişanımızda yaptığın konuşmayı, Jenny'nin -arkadaşım Jenny'yi hatırladın mı?- şimdi adını çıkartamadığım o spikeri tavlayışını. O gece Bob da bir konuşma yapmayacak mıydı? Seni çok sevdim, hiç kimseyi kendime senin kadar yakın bulmadım. Bunu söylemekle Bob'ın anısına saygısızlık ettiğimi sanmıyorum. Bence, kadınlarla erkekler hiçbir zaman birbirlerini tam olarak anlayamıyorlar. Bizini aramızdaki çok özel bir ilişkiydi. Bu doğru, onu söylemeden, kâğıda geçirmeden ölmek istemedim. Seni yanlış tanımadıysam, tam şu anda kaşlarını çatıp, anıma da duygusal kadın, diye söyleniyor olman gerekir.

Sana kızdığım günler oldu. Öfkene ve sessizliğine gömülmen doğru değildi. Sapına kadar İngiliz! Tam erkek! Aldatıldığını düşündüysen ayak direyip sana ait olanı elde etmek için çaba harcamahydın. Beni suçlamahydın, Bob'ı suçlamalıydın. Kavga eder, işin aslını öğrenebilirdin. Kaçıp gitmene yol açan gururundu biliyorum. Londra'ya gelip seni evlenmeye zorlanamı engelleyen de benim gururumdu. Başarısızlığa uğramayı göze alamazdım.

Senin her yanı gıcırdayan bu eski evi hiç tanımadığını düşünmek tuhafıma gidiyor. Ahşap bir ev; beyaz boyalı, dört yanında meşe ağaçları, ön bahçede de Bob'ın diktiği bir bayrak direği var. Artık bana çok büyük geldiği halde buradan asla taşınmayacağım. Kızların bütün çocukluk eşyaları burada. Yarın ortanca kızım Diane bebeğiyle birlikte bana gelecek. İlk doğuran o oldu. Laura geçen yıl düşük yaptı. Diane'in kocası matematikçi. Boyu çok uzun, gözlüğünü küçük parmağıyla burnunun üstüne itişti de bana seni hatırlatır bazan. Ayrıca da çok iyi bir tenisçi ve o özelliğiyle sana hiç benzemez.

Yine çenem düştü. Saat epey ilerledi oysa. Bugünler-

de akşamları erken bir saatte yorgunluk bastırıyor. Ama bunun için özür dilemeye gerek duymuyorum. Yine de seninle yaptığım bu tek yanlı konuşmaya son vermek istemiyorum. Nerede olduğunu, neler yaptığını bilmiyor, bu mektubu boşluğa yolluyorum. Yazıp da karşılığını almadığım ilk mektup olmayacak. Bir kere denemek zorundaydım. Bütün bunlar senin şimdiki hayatınla hiç ilgisi olmayan şeylerse ya da yazmak istemezsen ya da anılardan tedirginlik duyuyorsan, hiç değilse yirmi beş yaşındaki Leonard'ın eski bir dostun selâmını kabul etmesine fırsat ver. Ve bu mektup hiçbir yere ulaşmayacak, hiç açılmayacak, hiç okunmayacaksa, Tanrının yaptığımız korkunç işten ötürü bizi bağışlamasını, eski aşkımıza tanık olup o aşkı kutsamasını niyaz ederim.

Maria Glass

Leonard ayağa kalktı, pantolonundaki tozu silkeleyip ağır adımlarla araziye dolaşmaya başladı. Odasının olduğu yere gitmek için yüksek boylu otları çiğnemek zorunda kaldı. Odanın bulunduğu nokta yağlı bir kum tabakasıyla örtülüydü şimdi. Kalorifer dairesindeki kırık göstergelerle çarpılmış borulara göz gezdirdi. Ayaklarının altında kuş bölmelerinin duvarlarındaki pembeli beyazlı fayansların kırıkları vardı. Omzunun üstünden baktı. Sınırdaki nöbetçiler onu gözlemekten vazgeçmişler, hafta sonu evinin bahçesindeki radyo eski moda rok müziği çalmaya başlamıştı. Hâlâ seviyordu rok müziğini. Çalınan parçayı da tanıyordu. O pek sevmez, ama Maria bayılırdı. Yerdeki dev boyutlu çukurun yanından geçerek tel örgülerin birincisine doğru yürüdü. Araziye girebilecek kişilerin içi kara bir suyla dolu olan büyük beton havuza düşmelerini önlemek için oraya çelik direkler dikilmişti. Tünel çavuşlarının pis çamurunu küreklemek zorunda kaldıkları eski fosseptikti bu. Boşa giden onca emek.

Tel örgüye gelmişti sonunda. Engebeli arazinin gerisindeki Berlin Duvarına bakıyordu. Duvarın arkasında mezarlığın yemyeşil ağaçları yükseliyordu. Onun yılları da, Maria'nın yılları da boş araziye benziyordu. Duvarın bu yanından, hemen önünden geçen bir bisiklet yolu vardı, birtakım çocuklar pedal çevirirken birbirlerine sesleniyorlardı. Çok sıcaktı. Berlin'in yapışkan sıcaklığını unutmuştu. Maria'nın mektubunu anlamak için buralara kadar gelmekle doğru bir iş yapmıştı. Adalbertstrasse'ye değil, buraya, yıkıntıların arasına gelmesi çok doğrudu. Surrey'deki evinin yemek odasında anlayamadığı mektubu burada anlayabilmişti.

Ne yapacağını biliyordu. Kravatını gevşetti, alnındaki teri kuruladı. Arkasına baktı. Yan yatan nöbetçi kulübesinin yanında bir yangın musluğu vardı. Glass'ı, Amerikalının dirseğini tutan elini, "Dinle, Leonard," deyişini de çok özlemişti. Baba olmak Glass'ı yumuşatmıştı demek. Bunu görebilmek isterdi. Ne yapacağını, oradan ayrılacağını biliyordu, ama aceleye gerek yoktu henüz. Sıcak bastırmıştı. Radyo yine 2/4 temposunda neşeli Alman pop müziğine başlamış, sesi biraz daha açılmıştı. Sınırdaki nöbetçilerden biri koyu renk elbisesiyle tel örgünün önünde oyalandan adama dürbünüyle son bir kez baktıktan sonra arkadaşıyla çene çalmaya koyuldu.

Leonard tel örgüye tutunmayı bırakıp ellerini yana sarkıttı ve yerdeki dev boyutlu çukurun yanından, çift sıra tel örgülerden, yüksek boylu otların arasından geçip alçak beyaz duvarın önüne geldi. Duvardan atladıktan sonra ceketini çıkardı, katlayıp koluna aldı. Hızlı yürüyor, bu da yüzüne hafif bir esintinin çarpmasına yol açıyordu. Adımları düşüncelerinin hızına uygundu. Biraz daha genç olsa Lettberger Strasse'de koşmaya başlayabilirdi. Firması için yolculuk ettiği günlerden hatırladığı bazı şeyler vardı. Önce Chicago'nun O'Hare Havaalanına uçuşu gerekecekti. Oradan yerel havayollarının uçaklarından birine aktar-

ma edebilirdi. Haber vermeyecekti. Eli boş dönmeyi göze alıyordu. Meşe ağaçlarının gölgesinden çıkacak, bayrak direğinin yanından, güneşli bahçeden geçip kapıyı çalacaktı. Sonra da Maria'ya spikerin adını, Bob Glass'ın nişanda yapması gereken konuşmayı yaptığını hatırlatacaktı. Avrupa'nın yeniden yapılanmasıyla ilgili güzel bir konuşma hem de. Maria'nın sorusuna da karşılık verebilecekti. Rusların tünele girmek için o günü seçmiş olmalarının nedeni, Bay Blake'in Ruslara genç bir İngilizin tünele -yalnızca bir günlüğüne- şifre çözme aygıtları bırakacağını bildirmiş olmasıydı. Maria da ona hiç hatırlamadığı dans yarışmasını anlatır, kazandıkları ödülü tavan arasından indirir, saati kurup yeniden çalışmasını sağlardı.

Neudecker Weg'de durup bir dişbudağın gölgesine sığınmak zorunda kaldı. Berlin'e döneceklerdi birlikte. Başka yolu yoktu. Sıcak aman vermiyordu. Oysa Rudow metro istasyonuna kadar yedi sekiz yüz metre daha yol yürümesi gerekiyordu. Gözlerini kapatarak körpe ağacın gövdesine yaslandı. Ağaç onun ağırlığına dayanabilirdi. Eskiden gittikleri yerleri yeniden gezecek, ortaya çıkan değişikliklere şaşırıp gülecek ve evet, bir gün de Potsdamer Platz'a giderek Duvar henüz yıkılmamışken uzun uzun seyredeceklerdi.

SON

YAZARIN NOTU

CIA'yla MI6'nın ortak girişimi olan Berlin Tüneli, öbür adıyla Altın Operasyonu 1956 yılının nisan ayına kadar, hemen hemen bir yıl süreyle başarıyla yürütüldü. Operasyonu yöneten CIA Bölge Şefi William Harvey'di. 26 Nisan 1955 tarihinde Platanenallee'ye taşınan George Blake'in bu tasarımı Ruslara daha 1953 yılında, Planlama Kurulunun yazmanlığını yaparken haber verdiği sanılmaktadır. George Blake'in dışında bütün roman kahramanları düşürünüdür. Olayların büyük çoğunluğu da öyle olmakla birlikte, tünelle ayrıntılı bilgiler için *Aynalar Ormanı* adındaki değerli çalışmanın yazarı David C. Martin'e teşekkür borçluyum.

Ayrıca, Berlin'de geniş kapsamlı araştırmalar yapan ve bazı Almanca metinleri İngilizceye çeviren Bernhard Robben'a, Merton College patoloji öğretmeni Dr. M. Dunhill'e, yararlı eleştirileri için Andreas Landshoff'la Timothy Garton-Ash'a teşekkürü borç bilirim. Kitabın metnini dikkatle okuyan, çeşitli noktalarda önerilerde bulunan dostlarım Galen Strawson'la Craig Raine'e ayrıca teşekkür ederim.

I. McEwan
Oxford, Eylül 1989